

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

Ἀριστοβαθμίου δημοδιδασκάλου καὶ διδάκτορος τῆς νομικῆς

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ἘΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΒΤΓ' ΝΟΜΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ Γ'

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΠΛΗΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Συνταχθεῖσα κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως (1 Σεβρίου 1913).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Γ' ΤΕΥΧΟΥΣ

Πάντα τὰ διδακτὰ γεωγραφικὰ θέματα ἐν
τῇ Ε' καὶ ΣΤ' τάξει τοῦ πλήρους δημοτικοῦ
σχολείου, συμφώνως καὶ κατὰ οὐρανὸν τοῦ
νέου ἐπισήμου ἀναλυτικοῦ προγράμματος
μετὰ διαφόρων σχημάτων καὶ εἰκόνων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44-Ὀδὸς Σταδίου-44

1924

Ρθν

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

Ἀριστοβαθμίου δημοδιδασκάλου καὶ διδάκτορος τῆς νομιμῆς

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ „ΒΤΓ“ ΝΟΜΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ Γ΄

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΠΛΗΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

*Συνταχθεῖσα κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως (1 Σ/βρίου 1913).*

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Γ΄ ΤΕΥΧΟΥΣ

*Πάντα τὰ διδακτέα γεωγραφικὰ θέματα ἐν
τῇ Ε΄ καὶ ΣΤ΄ τάξει τοῦ πλήρους δημοτικοῦ
σχολείου, συμφώνως καὶ κατὰ σειρὰν τοῦ
νέου ἐπισημοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος
μετὰ διαφόρων σχημάτων καὶ εἰκόνων.*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ἘΣΤΙΑΣ,"

44—Ὁδὸς Σταδίου—44

1924

17881

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

Μειζώ

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. ΛΕΩΝΗ, ὁδὸς Περικλέους 16.

Η ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΗ ΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ

Συμφώνως τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παι-
δείας τῷ ἐφαρμοζομένῳ ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου (1913)

Ε΄ ΤΑΞΙΣ

**Α΄ Τὰ στοιχειωδέστατα ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μα-
θηματικῆς γεωγραφίας.**

1) Ἡ γῆ. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς γῆς. Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ
θάλασσα. Αἱ ἤπειροι. Μέγεθος τῶν ἠπείρων. Οἱ ὠκεανοί.
Μέγεθος καὶ βάθος τῶν ὠκεανῶν. Τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ βρέυματα.
Κύκλοι τῆς γήινης σφαίρας. Γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος.
Ζῶναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

2) Ἡ ἀτμόσφαιρα. Πάχος τῆς ἀτμοσφαίρας. Συστατικὰ
τοῦ ἀέρος. Θερμοκρασία αὐτοῦ. Ἄνεμοι, ὑγρασία, κλίματα.

Β΄ Πολιτικὴ Γεωγραφία.

1) Ἡ Ἀσία. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀσίας. Ἡ Μ. Ἀσία
(λεπτομερῶς). Ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Ἀραβία, ἡ Περσία,
ἡ Ἰνδική, ἡ Ἰαπωνία καὶ αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Ἀσίας (συντόμως).

2) Ἡ Ἀφρικὴ. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ
Αἴγυπτος (λεπτομερῶς). Αἱ ἄλλαι ἐν τῇ βορείᾳ παραλίᾳ τῆς
Ἀφρικῆς χῶραι (συντόμως). Ἡ Σαχάρα, ἡ Ἀθιοπία. Αἱ
ἄλλαι χῶραι τῆς Ἀφρικῆς (συντόμως).

3) Ἡ Αὐστραλία. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Αὐστραλίας.
Ἡ Αὐστραλία καὶ ἄλλαι νῆσοι (συντόμως).

4) Ἡ Ἀμερική. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ
ἀνακάλυψις αὐτῆς. Τὰ κράτη τῆς βορείας Ἀμερικῆς. Αἱ Ἠνω-
μένοι Πολιτεῖαι (λεπτομερέστερον), τὰ ἄλλα κράτη (συντόμως).
Ἡ κεντρικὴ Ἀμερική. Τὰ κράτη αὐτῆς. Αἱ νῆσοι. Ἡ νοτιᾶ
Ἀμερική. Ἡ Βραζιλία καὶ τὰ ἄλλα κράτη (συντόμως).

Χαρτογραφία.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

A' Τὰ σπουδαιότατα τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας.

1) Ἡ γῆ. Τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς γῆς. Ἡ λιθόσφαιρα. Τὸ πάχος τῆς λιθοσφαίρας. Ὑδατογενῆ καὶ πυριγενῆ πετρώματα. Μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς. Τὰ ἠφαιστεία, οἱ σεισμοί, αἱ θερμαὶ πηγαί. Ἡ κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της. Ἡμέρα καὶ νύξ. Αἰτία ἀνισότητος ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Ἡ κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον. Αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους. Τὸ Ἰουλιανὸν καὶ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον.

2) Ὁ ἕναστρος οὐρανός. Ὁ Γαλαξίας. Πλανῆται καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρες, κομῆται καὶ διάττοντες. Ὁ ἥλιος ἢ σελήνη. Αἱ φάσεις τῆς σελήνης. Αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

B' Πολιτικὴ γεωγραφία.

1) Ἡ Εὐρώπη. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης. Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτῆς διαίρεσις. Τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης λεπτομερῶς, λεπτομερέστερον δὲ αἱ χῶραι τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου (χαρτογραφία).

2) Ἡ Ἑλλάς. Θέσις τῆς Ἑλλάδος. Φυσικὴ ταύτης διαίρεσις. Ἡ διάπλασις τῆς παραλίας καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἐκ τῆς διαπλάσεως τῆς παραλίας καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ κλίματος πλεονεκτήματα. Πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος ἤτοι γεωγραφία, κτηνοτροφία, βιομηχανία, ἐμπόριον, ναυτιλία, συγκοινωνία, ἐκπαίδευσις, θρησκεία, διοικήσις. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἀλύτρωτοι ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ ἡ καθ' ὄλου διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ γένους.

Γ' Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

1) Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ γλῶσσαι. Αἱ θρησκείαι. Τὰ πολιτεύματα.

2) Τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς. Ἡ ἔκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τοῦ κόσμου. Αἱ μεγάλαι ὁδοὶ συγκοινωνίας κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΤΑΞΙΣ Ε

Η γ γ΄.

ΓΕΝ ΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ.

(ἐν σχέσει μὲ τὴν γεωλογίαν καὶ τὴν κοσμογραφίαν).

Διὰ τὰ σχηματίζωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς γῆς, ὅποια ἐκ φύσεως εἶναι, ἀφοῦ ἀφαιρέσωμεν τὰς μεταβολάς, αἵτινες ἐγένοντο ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν α') τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς, δηλ. τί εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς, β') τὴν ἀτμόσφαιραν, ἣ ὅποια περιβάλλει αὐτὴν καὶ γ') τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, δηλ. τὰ ξηρὰς καὶ τὰς θαλάσσας.

Ἡ γῆ, ὡς τὴν βλέπομεν τώρα, ἀποτελεῖται ἢ μὲν ἐξωτερικῆ αὐτῆς ἐπιφάνεια ὑπὸ στερεοῦ φλοιοῦ, ὃ ὅποιος εἶναι ἄθροισμα διαφόρων στερεῶν ἀνομοίων σωμάτων, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν αὐτῆς εἶναι τετηκὸς καὶ διάπυρον.

Διὰ τὰ φύσιν δὲ ἡ γῆ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἰς τὸ ὅποῖον τὴν βλέπομεν σήμερον ὑπέστη διὰ τῆς παρελεύσεως μακροτάτων αἰῶνων πολλὰς καὶ διαφόρους μεταμορφώσεις. Ἐκ τῶν μεταμορφώσεων δὲ τούτων ἄλλαι μὲν ἐγένοντο δι' ἀμέσων ἐνεργειῶν, ἄλλαι δὲ ἐξακολουθοῦσιν ἀκόμη.

* Ἀνοψώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους.

* Ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ὑπῆρξεν ὅτι ἄλλα μὲν σημεῖα τῆς γῆς ὑψώθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὰς ἡπείρους καὶ τὰ ὄρη, ἄλλα δὲ χαμηλώσαντα ἐσημάτισαν μεγάλας κοιλότητας καὶ ἐδέχθησαν τὰ ὕδατα, ἅτινα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπετέλεσαν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς.

Ἐπίσης συνεπεία ὄλων τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν τὰ παράλια τῶν θαλασσῶν μετετοπίζοντο, ἀλλαγῶν μὲν τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἔκτασις τῶν στερεῶν μεταβάλλετο, πυθμένες θαλασσῶν ἀνυψοῦντο εἰς ἠπείρους καὶ ὄρη, ἀλλαγῶν δὲ δλόκληροι στερεαὶ μετεβάλλοντο εἰς ὠκεανούς (1).

Ἦως ἐσχηματίσθη ἡ γῆ.

Κατὰ τὴν γενικῶς παραδεδεγμένην γνώμην ἡ γῆ κατ' ἀρχὰς ἦτο σφαῖρα ἀτμώδης καὶ διάπυρος, στρεφομένη περὶ τὸν ἀξονά της καὶ περιφερομένη περὶ τὸν ὄλιον. Ὑστερον ἀπὸ χρόνον πολὺν ὁ ἔξωτερικὸς φλοιὸς τῆς σφαίρας ταύτης ἐπήγγυτο καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγένετο ὀρευστὸς ὡς ζύμη, κατόπιν δὲ ἐξερχόμενος καὶ συμπυκνούμενος ἐσκληρύνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἐγένετο στερεός, ὡς εἶναι σήμερον ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦμεν. Τὸ ἐντὸς ὅμως τοῦ στερεοῦ τούτου φλοιοῦ, προστατευόμενον ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τῆς ψύξεως, ἔμεινεν ἐν ῥοώδει ἢ ἀτμώδει καταστάσει.

Ἦ γῆ ἐν τῷ ἀπείρῳ διαστήματι.

Ἦ σφαῖρα. (2) Βλέπετε τὸ στρογγύλον τοῦτο σῶμα· ὀνομάζεται **σφαῖρα**. Πανταχοῦ ὡς βλέπετε, ἔχει ἐπιφάνειαν καμπύλην. Ἐὰν διαπεράσωμεν τελείως εὐθεῖαν βελόνην διὰ τῆς σφαίρας ταύτης οὕτως, ὥστε νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς (κέντρου) καὶ κινήσωμεν ταύτην περιστροφικῶς περὶ τὴν βελόνην, ἡ εὐθεῖα αὕτη βελόνη εἶναι τότε ὁ **ἄξων τῆς σφαίρας**, τὰ δὲ δύο σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων διαπερᾶ ἡ βελόνη τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας εἶναι οἱ **πόλοι** τῆς σφαίρας.

Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἕκαστον αὐτῶν καλεῖται **ἡμισφαίριον**. Εἰς ἕκαστον ἡμισφαίριον διακρίνομεν δύο ἐπιφανείας μίαν **καμπύλην** καὶ μίαν **ἐπίπεδον**.

(1) Ἦ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐξετάζει τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς γῆς τὴν θέσιν της μεταξὺ τῶν ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, τὰς διαφορὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς, αἵτινες συμβαίνουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς δυνάμεις, αἵτινες ἐνεργοῦντο πρὸς τοῦτο, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς διαμορφώσεως αὐτῆς, καλεῖται **γεωλογία** (κλάδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν).

(2) Τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκομεν καλύτερον δεικτικῶς ἐπὶ μελαίνης ἐκ ξύλου σφαίρας ἢ πορτοκαλλίου ἢ καὶ σφαιρικοῦ γεωμήλου, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι κεχαραγμένος μεσημβρινὸς καὶ παράλληλος κύκλος. Πρέπει δὲ νὰ ἔχωμεν καὶ ἑτέραν σφαῖραν κεκομμένην εἰς μέρη μεγάλων καὶ μικρῶν κύκλων.

Ἡ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια τοῦ ἡμισφαιρίου εἶναι εἰς μέγας κύκλους τῆς σφαίρας.

Κατὰ δύο τρόπους δυνάμεθα νὰ κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα ἡμισφαίρια, ὀριζοντίως καὶ κατακορυφῶς. Οἱ μεγάλοι οὗτοι κύκλοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ, ὡς καὶ ἡ σφαῖρα κέντρον. Ἄς παρατηρήσωμεν ὅλοι αὐτό.

Θέσατε πλησίον ἀλλήλων τὰ ἡμισφαίρια, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ἀκεραία πάλιν ἡ σφαῖρα. Δεῖξατε ἤδη τὰς περιφερείας τῶν μεγάλων αὐτῆς κύκλων.

Ἐὰν κόψωμεν τώρα τὴν σφαῖραν εἰς δύο μέρη ἄνισα, ἕκαστον τούτων τῶν μερῶν ἀποτελεῖ ἓνα μικρὸν κύκλον.

Τὶ παρατηροῦμεν; Ὅτι οἱ μικροὶ οὗτοι κύκλοι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ μὲ τὴν σφαῖραν κέντρον. Ἐπὶ τῆς σφαίρας δυνάμεθα νὰ κόψωμεν πολλοὺς μικροὺς κύκλους παραλλήλως τῶν δύο μεγάλων.

Ἡ γῆ ἐν τῷ διαστήματι.

Σχῆμα τῆς γῆς.

Ἡ γῆ λέγουσιν ὅτι ἔχει σχῆμα σφαίρας. Καὶ πράγματι τοιοῦτον σχῆμα ἔχει ὡς θέλομεν ἀποδείξει κατωτέρω. Ἄς παραδεχθῶμεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς τὴν σφαῖραν ταύτην.

Ἄς κόψωμεν εἰς τὸ μέσον αὐτῆς μεταξὺ τῶν δύο πόλων ἓνα μέγαν κύκλον παράλληλον τῆς ἐπιφανείας τῆς τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται.

Ὁ μέγιστος οὗτος κύκλος καλεῖται ἰσημερινός.

Ἄν κόψωμεν πολλοὺς μεγάλους κύκλους καθέτους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται, οὗτοι καλοῦνται μεσημβρινοί. Πάντες οἱ μεσημβρινοὶ διέρχονται διὰ τῶν δύο πόλων.

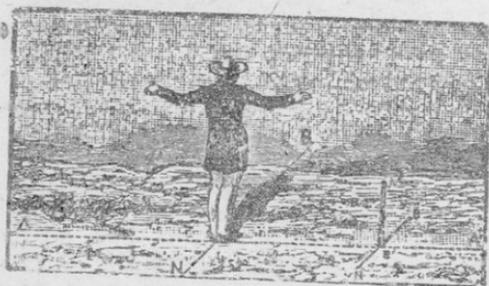
Ἄς κόψωμεν τώρα μικροὺς κύκλους κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰσημερινοῦ· οὗτοι καλοῦνται παράλληλοι κύκλοι.

Ἐὰς δείξωσι τώρα οἱ μαθηταὶ τὸν *ισημερινόν*, τοὺς *μεσημβρινούς* καὶ τοὺς *παρὰλληλους*.

Ἐὰς χαράξωσιν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ ἄλλης σφαιρας *ισημερινόν*, *μεσημβρινούς*, *παρὰλληλους*.

Ἦὼς προχειρῶς προσανατολιζόμεθα.

Τὸ *βόρειον* καὶ τὸ *νότιον*. — Ἐὰν ἀκριβῶς τὴν *μεσημβρίαν* παρατηρήσωμεν ποῦ εἶναι ὁ ἥλιος καὶ πῆξωμεν ἤδη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατακορύφως πάσσαλον ἢ ῥάβδον, τότε τὸ μέρος πρὸς τὸ ὁποῖον διευθύνεται ἡ σκιά αὐτῆς καλεῖται *βόρειον*, τὸ δὲ ἀντίθετον αὐτοῦ *νότιον*.

Προανατολισμός κατὰ τὴν *μεσημβρίαν*

Ἐκτείνωμεν ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, ἡ μὲν διεύθυνσις τῆς δεξιᾶς ἡμῶν χειρὸς δεικνύει τὸ *ἀνατολικὸν μέρος*, ἡ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸ *δυτικόν*.

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς.

Ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς καὶ στρέφεται διαρκῶς εἰς τὸ διάστημα.

Τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς ἢ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν διὰ τῶν ἑξῆς.

α) Ἐὰν ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τινος μέρους ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος.

β) Ἐν ἰσάμεθα ἐπὶ παραλίας καὶ ἴδωμεν πλοῖόν τι ἀναχωροῦν, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον ἀπομακρύνεται, παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ πρῶτον ἔξαφανίζεται τὸ σκάφος καὶ φαίνονται μόνον οἱ ἰστοί, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ οὗτοι ἔξαφανίζονται.

Καὶ πάλιν, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάζῃ εἰς τὸν λιμένα, μακρόθεν φαίνονται μόνον τὰ ἄνω μέρη τῶν ἰσῶν, βαθμηδὸν ὀλόκληροι οἱ ἰστοὶ μετὰ

ταῦτα τὸ ἄνω μέρος τοῦ σκάφους καί, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον φθάνει, ὀλόκληρον τὸ σκάφος. Ἐὰν ἡ γῆ ἦτο ἐπίπεδος, θὰ συνέβαινε τὸ ἐναντίον, θὰ ἐξηφανίζετο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καθόσον τὸ πλοῖον ἀπεμακρύνετο, πρῶτον οἱ ἴστοι ὡς λεπτότεροι καὶ τελευταῖον τὸ σκάφος.

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς.

Ἐπίσης, ὅταν παρατηρῶμεν ὑψηλὰ ἀντικείμενα, μακρὰν κείμενα, δηλ. βουνὰ ἢ ὑψηλὰ δένδρα βλέπομεν κατὰ πρῶτον τὰς κορυφὰς καὶ ἔπειτα, καθ' ὅσον προσεγγίζομεν τὰ κάτω αὐτῶν μέρη.

γ') Ἀπόδειξις τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς γῆς εἶναι ἡ σκιὰ αὐτῆς, ἣτις πίπτει ἐπὶ τῆς σελήνης καὶ ἐπιφέρει τὴν ἐπισκότισιν (ἐκλειψιν) ταύτης, ἡ ὁποία εἶναι πάντοτε κυκλική· μόνον δὲ τὰ σφαιροειδῆ σώματα ὄριπτονσι παρομοίαν σκιάν.

ΣΗΜ. Ὅσον μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ ὄρη τῆς γῆς, δὲν δύναται νὰ μεταβάλλωσι τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῆς, διότι τὸ ὕψος αὐτῶν παραβαλλόμενον πρὸς τὴν διόμετρον τῆς γῆς, εἶναι τόσον μικρὸν, ὅσον αἱ μικρότεροι τῶν ἐξοχῶν τοῦ πορτοκαλλίου, ἐὰν ἡ γῆ εἶχε τὸ μέγεθος αὐτοῦ.

Τὸ σχῆμα τῆς γῆς δὲν εἶναι ἀκριβέστατα σφαιρικόν, ἀλλὰ μᾶλλον σφαιροειδές, διὸ λέγομεν ὅτι ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα συμπεπιεσμένη μὲν περὶ τοὺς πόλους, ἐξωγκωμένη δὲ περὶ τὸν ἰσημερινόν.

Ἡ πίεσις ὅμως αὕτη καὶ ἡ ἐξόγκωσις εἶναι ἐλάχισται σχετικῶς πρὸς τὴν διάμετρον τῆς γῆς.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

(ἀπὸ φυσικῆς ἀλόγως μόνον)

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἀποτελεῖται καὶ ἀπὸ ξηρὰν καὶ ἀπὸ θάλασσαν, ἣτις κατέχει τὰ $\frac{3}{4}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, δηλ. τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γῆς, τὸ δὲ ἄλλο τέταρτον εἶναι ξηρὰ.

Ἡπειροὶ καὶ νῆσοι. — Ἡ ξηρὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε μεγάλα τμήματα, τὰ ὁποία ὀνομάζονται ἡπειροί. Αἱ ἡπειροί, ὡς γνωρίζομεν, εἶναι πέντε ἢ *Εὐρώπη* ἢ *Ἀσία*, ἢ *Ἀφρική*, ἢ *Ἀμερικὴ* καὶ ἡ *Αὐστραλία*. Ἔτερα τμήματα ξηρᾶς εἶναι αἱ νῆσοι, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀποτελοῦσι τόσον μεγάλα τμήματα, ὥστε ὁμοιάζουν πολὺ μὲ τὰς μικροτέρας ἡπείρους.

Ποῖαι αἱ μεγαλύτεραι νῆσοι τῆς γῆς: Ἡ *Νέα Γουίνεα* ἢ *Παπουαδία* λεγομένη, κεκμένη μεταξὺ Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας,

παμμεγίστη νῆσος καὶ μὴ ἔξηφρευνημένη εἰσέτι καλῶς. Ἔχει ὄρη πολὺ ὑψηλά, ἀκτὰς ἀποκρήμους, δάση ἀπέραντα, παρθένα καὶ πυκνότατα, ποταμούς πολλοὺς καὶ πλωτούς· οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι αὐτῆς καλοῦνται **Παποῦαι** καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον **ἀνδρωποφάγοι**. Μεγαλύτερα νῆσος τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ **Μαδαγασκάρη**. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ μέγιστα νῆσοι εἶναι ἡ **Σουμάτρα**, ἡ **Ίάβα**, καὶ ἡ **Βόρνεος** (ἀνήκουσα μᾶλλον εἰς τὴν Ὠκεανίαν). Ἐν Εὐρώπῃ ἡ **Μεγάλη Βρετανία** καὶ ἔν τῇ Ἀμερικῇ ἡ **Γροιλανδία**, παμμεγίστη νῆσος, ὁμοιάζουσα ἀληθῶς μὲ ἡπειρον, εἶναι ὄρεινὴ καὶ κεκαλυμμένη διαρκῶς ὑπὸ παγετώνων.

Ὅρη.— Ἡ ξηρὰ εἰς πλεῖστα μέρη αὐτῆς εἶναι **ἐπίπεδος** καὶ **ὀμαλὴ**, εἰς πολλὰ δὲ **ἀνώμαλος** καὶ **ὑψηλὴ**. Αἱ μεγάλοι ἀνωμαλῖαι τῆς ξηρᾶς εἶναι τὰ **ὄρη** αὐτῆς, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ φθάνουν εἰς μέγα ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὡς π. χ. εἶναι τὰ ἐν Ἀσίᾳ **Ἰμαλαῖα** μεταξὺ Ἀνατ. Ἰνδιῶν καὶ τῆς Σινικῆς δημοκρατίας, τὰ ὕψιστα ὄρη τῆς γῆς. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῶν καλεῖται **Καριουσαγκάρ** ἢ **Ἐβέρεστον**, ἔχει ὕψος 8,840 μέτρων· τὰ **Καρακόρουμ** ἐν τῇ κεντρῷ Ἀσίᾳ τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ Δαράγκη ἔχει ὕψος 8,620 μέτρων, καὶ τὰ ἐν Ἀσίᾳ **Οὐράνια** ὑψοῦνται ὑπὲρ τὰ 7,340 μέτρα.

Καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους ὑπάρχουσι πολὺ ὑψηλὰ ὄρη, ἐν Ἀμερικῇ λ. χ. αἱ **Κορδιλλέραι τῶν Ἀνδεων** ἔχουσιν ὕψος 6,970 μέτρων. Τὸ **Λευκὸν Ὄρος** ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ (Ἑλβετία), προέκτασις τῶν δυτικῶν Ἄλπεων πρὸς τὴν Γαλίαν, ἔχει ὕψος 4.810 μ. Τὸ ὄρος τοῦ **Κανκάσου**, διαχωρίζον τὴν νότιον Εὐρωπαϊκὴν Ῥωσίαν ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς μεσημβρινῆς τοιαύτης, ἔχει ὕψος 5.560 μέτρων. Ἐν δὲ τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ ἡ ὄροστοιχία τοῦ **Ἀτλαντος**, ὅστις ἔχει ὕψος 4.500 μέτρων, καὶ τὸν πρὸς τὸν κόλπον τῆς Γουίνεας κείμενον ἡφαιστειογενὲς **Καμερόν** ὕψους 4.000 μ.

Ἐννοεῖται, ἅπαντα τὰ προαναφερθέντα ὄρη εἶναι διαρκῶς χιονοσκεπῇ καὶ πλήρη παγετώνων.

Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς γῆς.— Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς γῆς εἶναι ὁ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ **Μισσισιπιῆς**, ὁ ἐπιμηκέστερος τῶν ποταμῶν τῆς γῆς, καὶ ὁ **Ἀμαζόνιος** ἐν τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ, ὁ πολυυδρότερος τῆς γῆς. Ὁ **Νεῖλος** ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Ἐν Ἀσίᾳ ὁ **Γάγγης**, ὁ σχηματίζων τὸ μέγιστον **Δέλτα**, ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Τίγρις**, ὁ

Ευφράτης καὶ ὁ **Ίάγγισ**—**Κιάγγος** ὁ ἐπιμηκέστερος ἐν Ἀσίᾳ (Σι-
νικῇ). Ὁ **Βόλγας** καὶ ὁ **Δούναβις** ἐν Εὐρώπῃ.

Λίμναι. Ἡ μεγαλύτερα λίμνη τῆς γῆς εἶναι ἡ **Κασπία**, με-
ταξὺ τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιαστικῆς Ῥωσίας, ἣτις λόγῳ τοῦ με-
γέθους αὐτῆς καλεῖται καὶ θάλασσα.

Ἔρημοι.—Αἱ μεγαλύτεραι ἔρημοι εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἀφρικῇ **Σα-
χάρα** καὶ ἡ **Γόβη** ἐν Ἀσίᾳ.

Φυτὰ.—Μέγα μέρος τῆς ξηρᾶς καλύπτεται ὑπὸ χόρτων, θάμνων
καὶ δένδρων, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἀποτελοῦν μεγάλα καὶ ἐκτεταμένα
δάση, πολλὰ εἶδη δένδρων φθάνουσιν εἰς μέγα ὕψος. Εἰς τὸν τόπον
μας, ἐν Εὐρώπῃ τὰ ὑψηλότερα δένδρα εἶναι τὸ εἶδος τῆς ἐλάτης.
Ἐν Ἀφρικῇ ἡ ἀνδασωνία (βοαβάβ), δένδρον πελώριον, φθάνον
εἰς ὕψος 100 μέτρων, οἱ φοίνικες, τὰ ἀρτόδενδρα καὶ οἱ κοκκοφοί-
νικες. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἱ κοκκοφοίνικες καὶ τὸ βαμβοῦ (ινδοκάλαμος).
Ἐν δὲ τῇ Αὐστραλίᾳ φυτὰ εἶναι τὸ κομμυόδενδρον καὶ ὁ εὐκάλυπτος.
ὁ ὁποῖος φθάνει εἰς ὕψος πλέον τῶν 100 μέτρων. Εἰς τὰς κατεψυ-
γμένας δὲ βορείους καὶ νοτίους ζώνας, ὅπου τὸ θερμοῦμετρον κατέρ-
χεται πολλάκις πολλοὺς βαθμοὺς ὑπὸ τὸ 0^ο, λειχῆνες καὶ βρύα φύον-
ται μόνον.

Ζῷα.—Τὰ μᾶλλον μεγαλόσωμα καὶ ὠραιότατα ζῷα κατοικοῦν
εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς ἀλλὰ συγγρόνως καὶ τὰ ἀρπακτικώτατα
καὶ τὰ μᾶλλον δηλητηριώδη τούτων. Ὁ βασιλεὺς τῶν ζῴων λέων, οἱ
ὑπερμεγέθεις καὶ κολοσσιαῖοι ἐλέφαντες, ἡ τίγρις, ἡ λεοπάρδαλις, τὸ
πολὺ ὠραῖον ζῷον ἡ καμηλοπάρδαλις, ἡ στρουθοκάμηλος, οἱ πίθηκοι,
οἱ μὲ ποικίλα καὶ λαμπρὰ χρώματα ψιτακκοί, ὁ βῆας, οἱ κροκόδειλοι,
αἱ γιγαντιαῖαι χελῶναι, αἱ μεγάλαι καὶ χρωματισμέναι λαμπρῶς ψυχαὶ
(πεταλοῦνται) καὶ πολλὰ ἄλλα. Εἰς δὲ τὰς βορείους καὶ νοτίους κατε-
ψυγμένας χώρας μόνον ἡ λευκὴ ἄρκτος εὐρίσκεται καὶ ἐν ταῖς θαλάσ-
σαις αὐτῶν ἡ φώκη καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν φαλλαινῶν.

Πληθυσμὸς τῆς γῆς.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ἀνέρχεται εἰς
1,600 ἑκατομμύρια περίπου κατοίκων, ἔχει δὲ λίαν ἀνίσωσιν διασπαρῆ
ἐπὶ τῆς γηίνης σφαίρας. Ὁμιλοῦσι διαφόρους γλώσσας καὶ λατρεύουσι
πολλὰς καὶ διαφόρους θρησκείας, αἷτινες διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας
τάξεις, εἰς τὸν **μονοθεῖσμόν** καὶ εἰς τὸν **πολυθεῖσμόν**.

Εἰς τὸν **μονοθεῖσμόν** ἀνήκουσιν οἱ Χριστιανοί, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ
οἱ Μωαμεθανοί, οἱ ὁποῖοι παραδέχονται ἕνα μόνον Θεόν. Ὁ χριστια-
νισμὸς εἶναι ἡ τελειοτάτη τῶν θρησκειῶν καὶ παραδέχονται αὐτὸν

πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρεσβεύομεν τὴν

Ἰσραηλῖται 7			
Ὀρθόδοξοὶ 104	Διαμαρτυρο- νοὶ 170	Καθολικοὶ 239	Χριστιανοὶ 513
		Μωαμεθανοὶ 200	
		Βουδδισταὶ 540	
		Βραχμανισταὶ 200	
		Φετιχισταὶ 140	

ἀρχαίαν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν τὴν καὶ Ἑλληνικὴν καλουμένην.

Εἰς τὸν πολυθεῖσμόν ἀνήκουσιν

οἱ Βραχμανισταί, οἱ Βουδδισταὶ καὶ οἱ Φετιχισταί. Ὁ Φετιχισμὸς εἶναι ἡ χονδροειδέστερα καὶ εὐτελεστέρα τῶν ὑψηλοῦν συνισταμένη εἰς τὴν λατρείαν ἀντικειμένων ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσημάτων.

Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα.

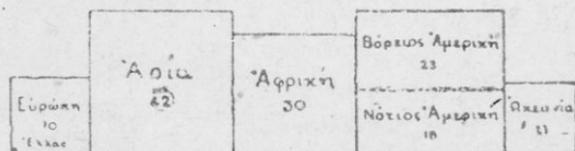
Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι πολὺ ἀνώμαλος καὶ παρουσιάζει κοιλάματα, τὰ ὁποῖα κατὰ μέγα μέρος κατέχονται ὑπὸ ὑδάτων.

Τὸ ὕδωρ κατέχει τὰ τρίτα τέταρτα τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας, τὸ ἕτερον τέταρτον εἶναι ἡ ξηρὰ.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς ἔχει ἔκτασιν 131 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομέτρων, ἡ δὲ τῆς θαλάσσης 373 ἑκατομμυρίων.

Αἱ ἤπειροι. — Ἡ ξηρὰ σύγκεται ἐκ 5 μεγάλων μερῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται

ἤπειροι, καὶ ἐξ ἀναριθμητῶν μικρῶν καὶ μεγάλων νήσων· εἶναι δὲ αἱ ἤπειροι, ἡ **Εὐρώπη** ἢ **Ἀσία**, ἡ **Ἀφρική**, ἡ

Σχετικὰ μεγέθη τῶν ἐπιφανειῶν τῶν πέντε ἡπείρων. Οἱ ἀριθμοὶ παριστώσι τὰ τετρ. χιλιομ. εἰς ἑκατομμύρια.

Ἀμερική, καὶ ἡ **Ἀρκτική**.

Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική ὀνομάζονται **παλαιὸς κόσμος**, διότι ἦσαν γνωσταὶ ἐκ παλαιωτάτων χρόνων.

Ἡ Ἀμερική, ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς **βορείαν** καὶ εἰς **νοτίαν Ἀμερικήν**, ὀνομάζεται **νέος κόσμος**, διότι μόλις τῷ 1492 ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Χριστοφῆρου Κολόμβου.

Ἡ Ἀρκτική ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μεγάλης ξηρᾶς τῆς Αὐστραλίας, καὶ ἐκ πολυαριθμῶν νήσων διεσπαρμένων εἰς τὸν ὠκεανόν.

Μέγεθος τῶν ἡπείρων καὶ σχηματισμὸς αὐτῶν. Οἱ πέντε ὠκεανοί.

Αἱ ἡπειροὶ φυσικῶς ἔχουσι διάφορον σχηματισμὸν καὶ διάπλασιν.

Διάπλασις ὀριζοντία λέγεται ἡ διάπτυξις καὶ διατύπωσις τῶν παραλίων τῶν ἡπείρων ἐν τῇ ἔκτασει αὐτῶν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος. Ἡ ὀριζοντία διάπλασις εἶναι παράγων σπουδαιότατος διὰ τὸν πολιτισμὸν ἔθνους τινός.

Παρατηροῦντες τὸν χάρτην τῆς ὑδρογείου σφαίρας διακρίνομεν ὅτι ἡ ὀριζοντία διάπλασις εἶναι μείζων ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐλάσσων ἐν τῇ Ἀφρικῇ. (Ἐπειδὴ δὲ ἡ Εὐρώπη εἶναι πολυσχήμων, διὰ τοῦτο καὶ πρωτεύει κατὰ τὸν πολιτισμὸν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι ὑπερτέρα.

Ἐνθα πορὰ εὐλίμενος καὶ πολύκολπος, ἐκεῖ ταχύτερα καὶ ἡ ἀνάπτυξις διότι ἡ χώρα καθίσταται καταλληλοτέρα πρὸς πᾶσαι τῶν ἀνθρώπων ἐπικοινωνίαν καὶ ἐνέργειαν.

Διάπλασις δὲ καθ' ὕψος ἢ **κάθετος** ἡπείρου τινός ἢ χώρας λέγεται τὸ διάφορον ὕψος τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν καθ' ὕψος διάπλασιν τῶν ἡπείρων περιλαμβάνεται καὶ ἡ **ὄρεογραφία**.

Οἱ πέντε ὠκεανοί.

Ἡ μεγάλη καὶ ἀχανὴς ἔκτασις τῶν ὑδάτων, ἡ ὁποία περιβάλλει, πανταχόθεν τὰς ἡπείρους, ὀνομάζεται **θάλασσα** ἢ **ὠκεανός**.

Ὁ ὠκεανὸς κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους λαμβάνει καὶ διάφορα ὀνόματά, τὰ ἑξῆς:

α') **Ἀτλαντικός ὠκεανός** μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀφ' ἑτέρου· εἶναι βαθυκολπότερος καὶ γνωστότατος πάντων· συνδέει τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου κόσμου.

β') **Εἰρηνικός ἢ μέγας ὠκεανός** μεταξὺ τῆς Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς· εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῶν ὠκεανῶν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ὀνομάσθη δὲ **Εἰρηνικός** ὑπὸ τοῦ θαλάσσοπόρου Μεγελάνου, ὅστις πλεύσας αὐτὸν ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας οὐδεμίαν τρικυμίαν ὑπέστη.

γ') **Ἰνδικὸς ὠκεανός** μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας.

Συγκριτικὸν μέγεθος ἡπείρων καὶ θαλασσῶν.

δ') Βόρειος ἢ ἀρκτικός παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Β. τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ

ε') Νότιος ἢ ἀνταρκτικός παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Ν. τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ ὠκεανοὶ οὗτοι ἐνοῦνται πρὸς ἀλλήλους διὰ θαλασσῶν καὶ πορθμῶν.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΥΡΟΓΕΙΟΥ ΣΦΑΙΡΑΣ

Διανομὴ τῶν ξηρῶν καὶ τῶν θαλασσῶν.

Μελετῶντες τὴν ὑδρογείον σφαῖραν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

α) Ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ ξηρὰ εὐρίσκεται ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ, ἡ δὲ θάλασσα ἐν τῷ νοτίῳ, εἰς ὃ μόνον τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὅλης ξηρᾶς περιλαμβάνεται

β') Οἱ ὠκεανοὶ καὶ αἱ ἡπειροὶ κεῖνται γενικῶς εἰς τοὺς ἀντίποδας οἱ μὲν τῶν δέ· π.χ. ὁ βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς κατεψυγμένας χώρας τοῦ νοτίου πόλου, τὸ δὲ μέσον τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον εἰς τὸ μέσον τῶν ἡπειρῶν Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

γ') Τὰ ἡπειρωτικὰ μέρη τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἀποκλίνουν αἰσθητῶς πρὸς Α. κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς π.χ. ἡ νοτιὰ Ἀμερικὴ δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν βορείαν, ἀλλὰ προβάλλεται πρὸς Α., ὡσαύτως δὲ ἡ Ν. Ἀφρικὴ δὲν ἀντιστοιχεῖ ἢ πρὸς τὴν Αἴγυπτον μόνον. Ἡ δὲ Αὐστραλία δὲν φαίνεται ὡς προεκβολὴ τῆς Ἀσίας, ἀλλ' ἀποκλίνουσα πρὸς Α. παρίσταται ὡς προέκτασις τῆς Ἰαπωνίας.

δ') Πᾶσαι σχεδὸν αἱ χερσόνησαι αἱ πρὸς νότον τῆς ὑδρογείου σφαίρας διήκουσαι ἀποκλίνουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς Α. (Ἰταλία, Ἀραβία, Μαλάκκα κλπ.).

ε') Αἱ μεγάλαι καὶ ὑψηλαὶ ὄροστοιχίαι (ἀλύσεις τῶν ὄρεων) δὲν κεῖνται εἰς τὴν κεντρικὴν χώραν τῶν ἡπειρῶν, εἰς ἣν ἀήκουσι. Τὰ Ἰμαλάια π.χ. ἐν Ἀσίᾳ κεῖνται πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἢ πρὸς τὸν Βόρειον.

Αἱ ἄλλαι ἐν Εὐρώπῃ κεῖνται πρὸς τὴν Μεσόγειον. Ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν Βραχωδῶν ὄρεων (Β. Ἀμερικὴ) καὶ τῶν Ἄνδεων (Ν. Ἀμερικὴ) ἐκτείνεται σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐπίσης ἀξίον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι πάντα τὰ ἡφαιστειώδη ὄρη γειτνιάζουσι πρὸς τὴν θάλασσαν.

Κύματα, παλίρροια.

Κύματα ὀνομαζόνται αἱ παραγόμεναι ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐπιμήκεις ταλαντώσεις τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης

Τὰ κύματα φθάνουσι εἰς ὕψος 13—15 μέτρων ἐν καιρῷ τῶν θυελλῶν.

Παλίρροιαί λέγονται οἱ κανονικαὶ ταλαντώσεις τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης· συμβαίνουσι δὲ κατὰ χρονικὴν περίοδον 6 ὥρῶν καὶ 15' λ. περίπου ὅπου ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων ὑψοῖται καὶ ἡ θάλασσα

βαίνει πρὸς τὴν παραλίαν. Ἡ τοιοῦτη κίνησις ὀνομάζεται **πλημμυρίς** ἢ **ἀνιούσα παλίρροια**. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ τινα χρόνον ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆ τῶν ὑδάτων διατηρηθῆ ἡρεμος, ἀρχίζει κατόπιν νὰ ταπεινῶται καὶ νὰ ἀπομακρύνηται τῆς παραλίας, καὶ ἡ δευτέρα δὲ αὐτῆ κίνησις διαρκεῖ πάλιν 6 ὥρας καὶ 15' λ., καλεῖται δὲ **ἀμπωτις** ἢ **κατιούσα παλίρροια**.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς. Αἰτία τῶν παλίρροιῶν εἶναι ἡ ἔλξις, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐπὶ τῆς μάζης τῶν ὑδάτων τῶν θαλασσῶν. Ἡ ἔντασις τῶν παλίρροιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆν σχετικῆς θέσεως τῆς γῆς καὶ τῶν δύο τούτων ἀστρῶν.

Αἱ μὲν ἰσχυρότεραι παλίρροιαὶ γίνονται, ὅταν αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης προστίθενται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς **πανσελήνου** καὶ τῆς **νέας σελήνης**: αἱ δὲ ἀσθενέστεραι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς σελήνης.

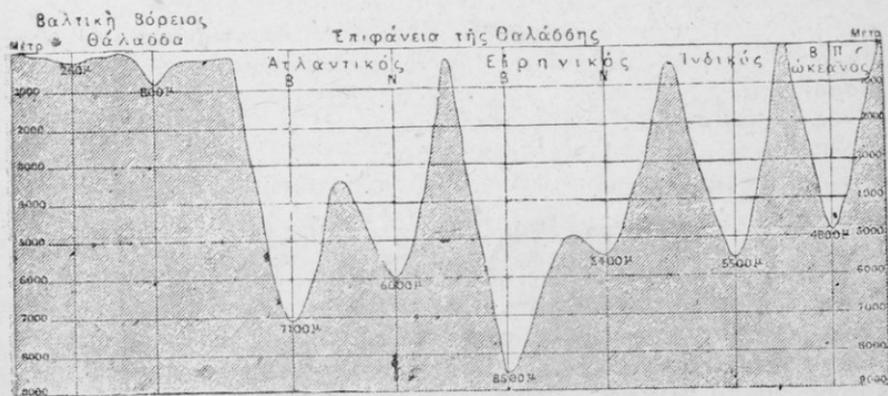
Αἱ παλίρροιαὶ ἔχουσι τὴν μέγιστην αὐτῶν ἔντασιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν **ισημεριῶν**.

Ἡ ἔντασις τῶν παλίρροιῶν, δηλ. ἡ καθ' ὕψος διαφορὰ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μεταξὺ ἀνιούσης καὶ κατιούσης (παλίρροιας) ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων τοπικῶν αἰτιῶν.

Παλίρροιαὶ συμβαίνουσιν εἰς τὸν ἄγ. Μιχαὴλ τῆς Γαλλίας, ἔνθα τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ὑπὲρ τὰ 14 μέτρα: εἰς τὴν Νέα Σκωτίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα ἡ παλίρροια φθάνει εἰς ὕψος 21 μέτρων. ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γκαβρὲς (ἐν τοῖς Β. παραλίαις τῆς Ἀφρικῆς), ἔνθα τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ὑπὲρ τὰ 3 μέτρα καὶ ἀλλαγῶν παρ' ἡμῖν δὲ ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Εὐβοίου, ἔνθα τὸ ὕψος ἀνέρχεται εἰς 30—40 ἑκατοστόμετρα.

Βυθός, μέγεθος καὶ βάθος τῶν ὠκεανῶν.

Βυθός τῆς θαλάσσης καλεῖται τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον

Σχετικὸν βάθος ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν.

καλύπτεται υπό ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ὄρεων, ὄροπεδίων καὶ χθαρμῶν πεδιδῶν.

Βάθος τῶν Θαλασσῶν. Ἐν τῷ Εἰρηνηκῷ ὠκεανῷ εὐρέθη τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης (8,500 μ.) κατόπιν ὅμως πολλῶν παρατηρήσεων ἀνεβιβάσθη τοῦτο εἰς 9,416 μέτρα, δηλαδὴ περισσότερον 576 μέτρα τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς γῆς Καουριζαγκά (Ἰμαλάια).

Τὰ μεγάλα βάθη τῶν ὠκεανῶν οὐδέποτε κατέχουσι κεντρικὸν μέρος αὐτῶν γενικῶς δὲ τὰ μεγάλα βάθη εὐρίσκονται ἐν τῇ γειτονίᾳ πορταλίῶν πλησίον τῶν ὁποίων κείνται τὰ ὑψηλὰ ὄρη π. χ. τὸ μέγα κοίλωμα **Τουσκάρορα** (ἐν τῷ Εἰρηνηκῷ Ὀκεανῷ) περιβάλλεται υπό τῶν ὑψηλῶν ἠφαιστειωδῶν ὄρεων τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Καρτσιάτσας. Ἐπίσης ὁ Εἰρηνηκὸς ὠκεανὸς προχωρεῖ βαθύτατα κατὰ μῆκος τῶν Ἄνδεων.

ΣΗΜ Ἐὰν θελήσωμεν νὰ παραστήσωμεν τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης ἐπὶ σφαῖρας διαμέτρου 1 μ., 30 τὸ μέγιστον βάθος θὰ παρίσταται υπό κοιλότητος 1 χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου ἐν γένει δὲ τὸ μέσον βάθος τῶν θαλασσῶν θὰ ἀπετέλει κοίλωμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκάλυπτε τὰ 3/4 τῆς σφαίρας μὲ μέσον βάθος 1)2 χιλιοστοῦ.

Περὶ τῶν θαλασσίων ζώων καὶ φυτῶν.

Ὅπως ἡ ξηρά, οὕτω καὶ ἡ θάλασσα τρέφει ἀπειρίαν ζώων καὶ φυτῶν, ἅτινα εἶναι ἀρίσως διανεμημένα. Ἐκ τῶν πτηνῶν π. χ. ζῶσιν εἰς τὰς ἰδικὰς μας θαλάσσας ὁ **ἀλιέτιος**, ὁ **γλάρος**, ὁ **χῆν**, ἡ **νῆσσα**, ἡ **θάλασσία χελιδὼν** καὶ πολλὰ ἄλλα. Ζῶσι δὲ ἐπίσης εἰς τὰς διαφόρους θαλάσσας διάφορα εἶδη ἰχθύων, μαλακίων καὶ ὀστρακοδέρμων. ὡς καὶ μεγάλα ζῶα, ἅτινα ὀνομάζομεν **κῆτη**, π. χ. ὁ **θαλάσσιος ἐλέφας**, ὁ **καρχαρίας**, ὁ **ξιφίας**, ἡ **φώκη** ὁ **δελφίν** καὶ τὸ μέγιστον πάντων ἡ **φάλλαινα** (εἰς τὰς πολικὰς θαλάσσας).

Ἀπειρίαν φυτῶν παρατηροῦμεν ἐν τῇ θαλάσῃ, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ διαφόρων χρωμάτων **φύκη** καὶ **βρύα**, τὰ πολύκλαδα **κοράλλια**, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται εἰς τινὰ μέρη καὶ νῆσι ὀλόκληροι, οἱ μικροσκοπικοὶ λεγόμενσι ὄργανισμοί, τινὲς τῶν ὁποίων παράγουσι τὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης παρατηρούμενον **φωσφορισμόν**.

Ἀπειρίαν δὲ ἐπιπλέοντων φυτῶν παρατηρεῖ τις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσα πρὸς ἀληθεῖς λειμῶνας (ὡς ἡ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ καλουμένη θάλασσα τῶν Σαργασσῶν).

Τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ ρεῦμα τα.

Τὰ θαλάσσια ρεῦματα εἶναι μετατοπίσεις κανονικαὶ πελωρίων ὑγρῶν μαζῶν, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσι διὰ μέσου τῶν ὠκεανῶν ἐν εἶδος ἀπεράντων ποταμῶν ἀλμυροῦ ὕδατος. Δύο εἶδη ρευμάτων, διακρίνομεν τὰ **θερμὰ**, ἅτινα ἐκκινουῦσιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, καὶ τὰ **ψυχρά**, ἅτινα κινουῦνται ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὰς χώρας τῶν τροπικῶν.

Τὸ φαινόμενον τῶν ρευμάτων εἶναι πλύπλοκον, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων αἰτιῶν, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἐνέργεια τῶν ἀνέμων, ἡ διαφορὰ τῆς πυκνότητος τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ἡ ἀνισότης τῆς θερμοκρασίας καὶ ἡ ἀλμυρότης τῶν ὑδάτων.

Ἔτερα αἷτια εἶναι αἱ ἀνωμαλίας τοῦ πυθμένου τῶν θαλασσῶν, ἡ περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα στροφή τῆς γῆς κλπ.

Θερμὰ ρεύματα.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ μεγαλύτερον τῶν θερμῶν ρευμάτων εἶναι τὸ σχηματιζόμενον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ ἐν Ἄμερικῇ, ἐπονομάζεται δὲ **ῥεῦμα τοῦ κόλπου**.

Τὸ ῥεῦμα τοῦ κόλπου διεθύνεται κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς τὸ ΒΔ., ἔπειτα δὲ διακλαδίζεται εἰς τρεῖς βραχίονας, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος διασχίζει τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ φθάνει μέχρι τῶν παραλίων τῆς **Νορβηγίας**· ὁ δεύτερος βραχίον φθάνει μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς **Γαλλίας** καὶ τῶν **βρετανικῶν** νήσων· καὶ ὁ τρίτος καμπτόμενος πρὸς Ν. διέρχεται διὰ τῶν **Ἀζορῶν** καὶ τῶν **Καναρίων** νήσων.

Τὸ ῥεῦμα τοῦ κόλπου ἔχει κυανοῦν χροῶμα, προβάλλει δὲ καὶ χωρεῖ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ μετὰ ταχύτητος 7—8 χιλιομέτρων καθ' ὥραν. Τὸ πλάτος τοῦ ῥεύματος ἐκτείνεται μέχρι 90 χιλιομέτρων, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ εἶναι 370 μέτρων καὶ ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ 20 βαθμῶν ἄνω τοῦ μηδενικοῦ.

Ἐκ τῆς ταχύτητος τοῦ ῥεύματος ὠφελοῦνται τὰ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Εὐρώπην διαπεραιούμενα πλοῖα.

Ἔτερον μέγα ῥεῦμα εἶναι τὸ **Κοῦρο Σιβο**, ὀνομαζόμενον **μέλαν ῥεῦμα**. Τοῦτο κατ' ἀρχὰς διατρέχει παμμέγιστον τόξον ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, περιβρέχει τὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας, μετέπειτα δὲ διευθύνεται πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ στρέφεται εἰς τὰς πρὸς Ν.

Ψυχρὰ ρεύματα.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ψυχρῶν ρευμάτων κυριότερον εἶναι τὸ **πολικὸν ῥεῦμα**, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ψυχρότερον τὸ κλίμα τῶν ΒΑ. παραλίων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἔνεκα τούτου πόλεις τινές, καίπερ εἰς τὸ αὐτὸ πρὸς τὰς Ἀθήνας π. χ. κείμεναι πλάτος, ἔχουσιν ἐν τούτοις κλίμα πολὺ ψυχρότερον.

Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους· ὁ ἥλιος θερμαίνει μόνον τὰ ἀνώτερα στρώματα αὐτοῦ, ἐν ᾧ τὸ βάθος πανταχοῦ ἔχει *N. Μεταξά, Γεωγραφία, Τεύχος Γ', ἔκδοσις δωδεκάτη.* 2

ὕδωρ κατάψυχρον· συμβαίνει δὲ τοῦτο ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ ἰση-
μερινοῦ θερμοῦς θαλάσσης.

ΣΗΜ. α') "Όταν δύο ρεύματα συμπλέκονται, σχηματίζουσι δίνην (δηλ.
βιαίαν σπαστροφὴν τοῦ ὕδατος)· περιφημοὶ τοιαῦτα συμβαίνουσι περιῆ τῆς νήσου
Μαλοστραίμης ΒΔ. τῆς Νορβηγίας καὶ μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας (Χάρυβδεις).

ΣΗΜ. β') Γεῦδις, ἀλμυρότης, χρῶμα θαλασσῶν. Τὸ θαλάσιον
ὕδωρ ἔχει γεῦσιν ἀλμυράν καὶ ὑπόπικρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γλυκὺ ὕδωρ
τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Ἐν ἀνάγκῃ ὅμως καθίσταται πόσιμον δι' ἀπο-
στάξεως, ὡς τοῦτο συμβαίνει κατὰ τοὺς μακροὺς πλοῦς τῶν πλοίων.

Τὸ θαλάσιον ὕδωρ περιέχει 3—4 ο)ο ἅλατος. Τὸ ἅλας τῆς θαλάσσης
γίνεται πρόξενον μεγάλης ὠφελείας· α'.) ὅτι τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ εἶναι πυκνότε-
ρον καὶ κατ' ἀκολουθίαν βαστάζει μείζονα βάρη ἢ τὸ γλυκὺ· β') προφυλάτ-
τει τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς σήψεως, γ) κωλύει τὴν πῆξιν καὶ διευκολύνῃ κατ' ἀκο-
λουθίαν τὴν συγκοινωνίαν· δ') τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ ἅλας χρησιμεύει εἰς τὰ ἐν
αὐτῇ ζῶα, ὅπως τὸ δευγόνον τῆς ἀτμοσφαιρας εἰς τὰ χερσαία· ε') σπουδαιο-
τάτη δὲ πρὸς τοῦτοις πρόσδοδος ἀποβαίνει εἰς τὰ θερμότερα ἰδίως μέρη, ἐνθα
ὁ ἥλιος ἀνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης δι' ἑξατμίσεως προμηθεύει εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους καὶ τὰ ζῶα τὸ ἀπαραίτητον ἅλας.

Θαλάσιον ὕδωρ ἐν ποτηρίῳ οὐδὲν ἐμφαίνει χρῶμα, ἀλλ' ἐν τούτοις, ὅταν
παρτηρῇ τις τὴν θάλασσαν, βλέπει ὅτι ἔχει χρῶμα ὑποπράσινον, ὑπο-
κύανον, καὶ μάλιστα ὅσον βαθύτερον εἶναι τὸ κυανοῦν αὐτῆς χρῶμα τόσο
περισσότεραν δόσιν ἁλατος ἐνέχει.

Ἡ θάλασσα ἐμφανίζει εἰς ἡμᾶς ἐνίοτε καὶ τινα ἄλλα χρώματα, π. χ.
πράσινον, σκοτεινότερον κλπ., τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῶν ἐνυδρῶν φυτῶν,
ζῶων καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πύθμενος, πρὸς τοῦτοις δὲ ἐκ τοῦ ὑψουμένου
ἐπ' αὐτῆς οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς εἰσροῆς τῶν ποταμῶν (λευκὴ, ἐρυθρά, κι-
τρίνη θάλασσα).

ΣΗΜ. γ') Τῷ ὄντι τὸ θαλάσιον ὕδωρ ψυχόμενον γίνεται βαρύτερον, ὡς
ἐκ τούτου δὲ τὰ ὕδατα τῶν πολικῶν θαλασσῶν κατέρχονται εἰς μεγάλα βάθη,
ἐνθα ἡ θερμοκρασία ἰσοῦται τῷ 0°.

ΣΗΜ. δ') "Αλλως ὅμως συμβαίνει ἐπὶ τῶν γλυκῶν ὑδάτων· τούτων ἡ
θερμοκρασία καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη δὲν ἀπομακρύνεται τῶν 4 βαθμῶν
ἄνω τοῦ μηδενικοῦ, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ ὕδωρ ἔχει τὴν μεγαλύτεραν αὐτοῦ
πυκνότητα.

Περὶ Κύκλων ἐν γένει.

Κύκλος καλεῖται ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ἐν σημείον, κέντρον
καλούμενον ἀπέχει ἐξ ἴσου ἀπάντων τῶν σημείων τῆς γουμῆς, εἰς τὴν
ὁποίαν περατοῦται. Ὅσῳκις σφαῖρά τις τέμνεται ὑπὸ ἐπίπεδου, ἡ τομὴ ἔχει
σῆμα κύκλου. Ὁ κύκλος οὗτος εἶναι τόσον μεγαλύτερος, ὅση πλησιέστερος
εἶναι πρὸς τὸ κέντρον τῆς σφαιρας, εἶναι δὲ ὁ μέγιστος, ὅταν διέρχεται
ἀκριβῶς διὰ τοῦ κέντρον.

Μικροὶ κύκλοι τῆς σφαιρας λέγονται ἐκεῖνοι, οἱ ὁποιοὶ δὲν διέρχονται
διὰ τοῦ κέντρον αὐτῆς.

Ἐκάστου κύκλου ἡ περιφέρεια διαιρεῖται εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰ ὁποία
καλοῦνται μοῖραι καὶ σημειοῦνται ὡς ἐξῆς 360°. ἐπομένως ἡμικυριπέ-
φεια ἔχει 180° καὶ τὸ τέταρτον 90°.

Τόξον κύκλου λέγεται μέρος τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου κτλ.,

Κύκλοι τῆς γῆνης σφαίρας.

Ἐν τῇ γῆνι σφαίρα διακρίνομεν κυρίως δύο εἶδη κύκλων, τοὺς **μεσημβρινοὺς** καλουμένους κύκλους καὶ τοὺς **παραλλήλους**.

Ἄξων πόλοι. Ἐὰν διαπεράσωμεν σφαῖραν διὰ βελόνης κατὰ μῆκος αὐτῆς οὕτως, ὥστε νὰ διέρχεται αὕτη διὰ τοῦ κέντρου, στρέψωμεν δὲ τὴν σφαῖραν ταύτην περὶ τὴν βελόνην, ἡ βελόνη θὰ παριστᾷ τὸν ἄξονα, αἱ δὲ δύο ὁπαί, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, τοὺς πόλους· καὶ ὁ μὲν πρὸς τὰ ἄνω λέγεται **βόρειος** ἢ **ἀρκτικὸς πόλος** ὁ δὲ πρὸς τὰ κάτω **νότιος** ἢ **ἀνταρκτικὸς πόλος**.

Ἄξων λοιπὸν λέγεται ἡ νοητὴ γραμμὴ, ἣτις διευθύνεται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ περὶ τὴν ὁποίαν στρέφεται ἡ γῆ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐντὸς 24 ὥρῶν. Ὁ ἄξων διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῆς γῆς καὶ ἔχει μῆκος 12.712 χιλιομέτρων.

Κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς γῆς. Ἡ γῆ τὴν ἑτησίαν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορὴν ἐτελεῖ κατὰ καμπύλην γραμμὴν σχεδὸν κυκλικὴν ὀνομαζομένην **ἐκλειπτικὴν**.

Ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦτο τῆς ἐκλειπτικῆς ὁ ἄξων τῆς γῆς εἶναι κεκλιμένος καὶ κατὰ τὴν ἑτησίαν αὐτῆς περιφορὰν μένει οὕτως πάντοτε ἀισθητῶς παράλληλος πρὸς ἑαυτὸν.

Πόλοι λέγονται τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἄξονος τῆς γῆς τὰ ὁποῖα δὲν περιστρέφονται.

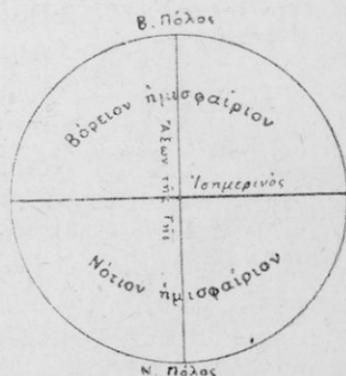

• Μεσημβρινοί.

Ἰσημερινός.

Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν καθετῶς τῆς βελόνης εἰς δύο ἴσα μέρη ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας προκύπτουσα γραμμὴ ὀνομάζεται **ἰσημερινός**.

Καὶ ἄλλως **ἰσημερινός** λέγεται ἡ μεγίστη περὶ τὴν γῆν νοητὴ κυκλικὴ γραμμὴ, τῆς ὁποίας τὰ σημεῖα ἀπέχουσιν ἰσῶς ἀπὸ τῶν δύο πόλων.

Ὁ ἰσημερινὸς διαρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἕξ ὧν τὸ ἓν ὀνομάζεται **βόρειον ἡμισφαίριον** τὸ δὲ ἕτερον **νότιον ἡμισφαίριον** ἀπέχει δέ, ὡς εἴπομεν, ὁ ἰσημερινὸς ἰσάκεις τῶν δύο πόλων. Πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, ἔχουσι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα.

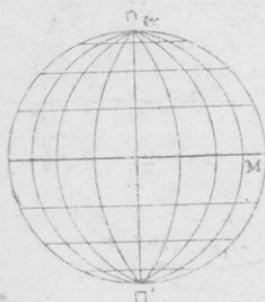
ΣΗΜ. Εἰς τὸν τόπον ἡμῶν συμβαίνει τοῦτο δις τοῦ ἔτους, τὴν 8ην Μαρτίου καὶ τὴν 10ην Σεβρίου· καὶ ἡ μὲν λέγεται **ἰσημερία ἑαρινή**, ἡ δὲ **ὀθινοπωρινή**.

ΣΗΜ. Ἡ διάμετρος τοῦ κύκλου τοῦ ἰσημερινοῦ ἔχει μῆκος 12756 περίπου χιλιομέτρων· ἦτοι εἶναι 14 χιλιόμετρα μεγαλυτέρα τοῦ ἀξονος τῆς γῆς.

Μεσημβρινός. Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη οὕτως, ὥστε ἡ τομὴ νὰ διέρχεται διὰ τῆς βελόνης, ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας προκύπτουσα γραμμὴ ὀνομάζεται **μεσημβρινός**.

Ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἥμισυ τῆς τοιαύτης γραμμῆς τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πόλου εἰς τὸν ἕτερον λέγεται **μεσημβρινός**, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ λέγεται **ἀντιμεσημβρινός**.

Μεσημβρινοὶ λοιπὸν λέγονται οἱ μέγιστοι κύκλοι τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι διέρχονται διὰ τῶν πόλων καὶ τέμνουσι τὸν ἰσημερινὸν καθέτως.

Παράλληλοι
καὶ μεσημβρινοί.

Οἱ μεσημβρινοὶ ὀνομάζονται οὕτω, διότι ὅταν κατὰ τὴν ἡμερησίαν κίνησιν τῆς γῆς ἕκαστος τῶν κύκλων τούτων εὐρεθῇ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, οἱ τόποι, οἱ ὅποιοι κεῖνται ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡμιπεριφερείας τοῦ μεσημβρινοῦ τούτου τῆς ἐστραμμένης πρὸς τὸν ἡλίον, ἔχουσι **μεσημβρίαν**, ἐν ᾧ οἱ τόποι, οἵτινες εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡμιπεριφερείας τοῦ ἰδίου μεσημβρινοῦ, ἔχουσι κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμήν **μεσονύκτιον**.

Οἱ μεσημβρινοὶ τέμνονται ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη.

Ἡ περιφέρεια τῆς γῆς μετρομένη ἐπὶ ἑνὸς οἰουδήποτε **μεσημβρινοῦ** εἰς 40,008,000 μέτρα, ἦτοι 40,008 χιλιόμετρα.

Ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ **ἰσημερινοῦ**, ὅστις, ὡς βλέπομεν, εἶναι ὁ μέγιστος κύκλος, εἶναι 40.076 χιλιόμετρα (ἐπὶ πλέον 68 χιλίομετ).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν ἀποδεικνύεται ἡ γῆ δὲν εἶνε **τελεία σφαῖρα**, ἀλλ' ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς προσεγγίζον πολὺ πρὸς τὴν

σφαίραν, διότι ἂν κόψωμεν τὴν γῆν κατὰ ἓνα οἰονδήποτε μεσημβρι-
νόν, ἡ τομὴ δὲν εἶναι κύκλος ἀλλ' ἔλλειψις.

Ἀντιπόδας ὀνομάζομεν τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα σημεῖα ἐπὶ τῆς ἐπι-
φανείας τῆς γῆς, τὰ κείμενα ἐπὶ ἀντιθέτων μεσημβρινῶν π.χ. τὸ εἶναι ἀντι-
πους τοῦ Π, καὶ ἐν ᾧ φαίνεται ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ σημείου ἔχουσι τὴν κεφα-
λὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω, δὲν συμβαίνει ἀληθῶς τοῦτο.
Διότι δι' ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς τὸ κάτω θεωρεῖται ἢ διεύθυνσις πρὸς
τὸ κέντρον αὐτῆς Γ., τὸ δὲ ἄνω ἔχει τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὸν οὐρανόν.

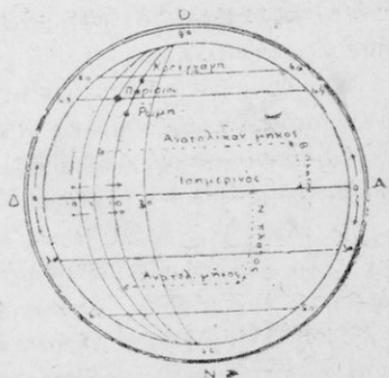
Γεωγραφικὸν πλάτος.

Γεωγραφικὸν πλάτος ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς
πρὸς Β. ἢ πρὸς Ν. ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, μετρούμενη διὰ μοιρῶν ἐπὶ
τόξου μεσημβρινοῦ (εἶναι δὲ ἡ μοῖρα, ὡς εἶπομεν, τὸ $\frac{1}{360}$ τῆς περι-
φερείας παντὸς κύκλου εἴτε μεγάλου εἴτε μικροῦ)· καὶ ὅσαι μὲν χῶραι
εἶναι πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ ἔχουσι βόρειον πλάτος, ὅσαι δὲ πρὸς
Ν. νότιον.

Τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰσημε-
ρινοῦ, καὶ ἐπομένως δὲν ἀπέχουσι
ποσῶς ἀπ' αὐτοῦ δὲν ἔχουσιν πλά-
τος ἢ, ὡς συνήθως λέγουσιν,
ἔχουσι πλάτος, 0° , τὰ δὲ μέρη, τὰ
ὁποῖα κεῖνται ἀκριβῶς εἰς τοὺς πό-
λους, ἔχουσι πλάτος 90° μοιρῶν,
ὥστε τὸ ἐλάχιστον πλάτος εἶναι 0°
καὶ τὸ μέγιστον εἶναι 90° .

Ἐπομένως αἱ χῶραι αἵτινες
κεῖνται μεταξὺ τῶν πόλων καὶ τοῦ
ἰσημερινοῦ, ἔχουσι πλάτος μεγαλύ-
τερον τοῦ μηδενὸς καὶ μικρότερον
τῶν 90° , καὶ ὅσαι μὲν ἐκ τούτων
πλησιάζουσι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἔχουσι πλάτος μικρόν, ὅσαι δὲ πλη-
σιάζουσι πρὸς τοὺς πόλους ἔχουσι πλάτος μεγαλύτερον*.

ΣΗΜ. Μία μοῖρα 1° πλάτους μετρούμενη, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ τόξου μεσημ-
βρινοῦ ἰσοῦται πρὸς 111,132 μέτρα.

Παράλληλοι καὶ μεσημβρινοί,
γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος.

* Ἐν μέσσοις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἔχει περίπου βόρειον πλάτος 38° μοι-
ρῶν, ὅπερ γράφεται Β.Π. 38° καὶ σημαίνει ὅτι τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βα-
σιλείου κεῖται πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ 38 μοίρας.

Τὸ μεταξὺ δύο μεσημβρινῶν διάστημα μετρεῖται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ ἢ ἐπὶ οἰουδήποτε παραλλήλου κύκλου.

Ναυτικὴ λεῦγα. — Ἡ ναυτικὴ λεῦγα εἶναι τὸ 1|20 μῖας μοίρας μεσημβρινοῦ, ἤτοι 4,000 μέτρα περίπου.

Ναυτικὸν μίλιον. — Τὸ ναυτικὸν μίλιον εἶναι τὸ 1|3 τῆς ναυτικῆς λεύγης καὶ ἰσοῦται πρὸς 1852 μέτρα.

Γεωγραφικὸν μῆκος.

Γεωγραφικὸν μῆκος ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς πρὸς Α. ἢ πρὸς Δ. ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ μετρομένη εἰς μοίρας ἐπὶ τόξου τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ὡς πρῶτον μεσημβρινὸν ἐλάμβανον οἱ ἀρχαιότεροι γεωγράφοι τὸν διερχόμενον διὰ τῆς νήσου Φέρου, ἀνηκούσης εἰς τὴν συστάδα τῶν Καναρίων νήσων, κειμένων πρὸς Δ. τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ. Οἱ Γάλλοι λαμβάνουσιν ὡς τοιοῦτον τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων καὶ οἱ Ἄγγλοι τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ παρὰ τὸ Λονδῖνον κειμένου ἀστεροσκοπείου τοῦ Γ' ῥηνοῦινς.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν μεσημβρινὸς διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἡμισφαίρια, εἰς **ἀνατολικὸν** καὶ **δυτικόν**.

Καὶ ὅσαι μὲν γῶραι γεῖνται ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαιρίῳ, ἔχουσιν ἀνατολικὸν μῆκος, ὅσαι δ' ἐν τῷ δυτικῷ, δυτικόν.

Οἱ τόποι λοιπόν, οἱ ὅποιοι κεῖνται ἐπὶ τῆς ἡμιπεριφερείας τοῦ μεσημβρινοῦ, τῆς διερχομένης διὰ τῆς νήσου Φέρου, δὲν ἔχουσι μῆκος ἢ, ὡς λέγουσιν, ἔχουσι μῆκος 0°, οἱ δὲ τόποι οἵτινες κεῖνται ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡμιπεριφερείας τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ, ἔχουσι μῆκος 180° μοιρῶν.

Ὡστε τὸ ἐλάχιστον μῆκος εἶναι 0° καὶ τὸ μέγιστον 180°, πᾶσαι δὲ αἱ γῶραι, αἵτινες κεῖνται μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, ἔχουσι μῆκος μεγαλύτερον τῶν 0° καὶ μικρότερον τῶν 180°. Καὶ ὅσαι μὲν πλησιάζουσι πρὸς τὴν ἡμιπεριφέρειαν, τὴν διερχομένην διὰ τῆς νήσου Φέρου, ἔχουσι μῆκος μικρόν, ὅσαι δὲ πλησιάζουσι πρὸς τὴν ἀντίθετον ἡμιπεριφέρειαν ἔχουσι μῆκος μεγαλύτερον.

---

* Εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας τὸ γεωγραφικὸν μῆκος ἀναγινώσκεται ὀριζοντίως· τὸ δὲ γεωγραφικὸν πλάτος καθέτως. Αἱ διευθύνσεις τῶν γραμμῶν τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους συναντῶνται ἐν τῇ συναντήσει δὲ τούτων προσδιορίζεται ἡ θέσις ἐκάστου τόπου.

ΣΗΜ, Τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βιουλείου ἔχει περίπου 40 μοιρῶν ἀνατολῆς μήκος, ὅπερ γράφεται Α. Μ. 40^ο, καὶ σημαίνει ὅτι τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βιουλείου κεῖται πρὸς Α. τῆς ἡμιπεριφερείας τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, τῆς διερχομένης διὰ τῆς ἰήσου Φέρου καὶ ἀτέχει ἀπ' αὐτοῦ 40^ο μοίρας.

Διαφορὰ τῆς ὥρας κατὰ τὰ δίδφορα μήκη.

Ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις εἶδομεν πάντες οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γήινου μεσημβρινοῦ τόποι ἔχουσι κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμήν μεσημβρίαν, ὡς καὶ πάντες οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντιμεσημβρινοῦ ἔχουσι μεσονύκτιον. Ὅταν λοιπὸν ἐν Ἀθήναις ἔχωμεν μεσημβρίαν, πάντες οἱ τόποι, οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ, ἔχουσι μεσημβρίαν, οἱ δὲ ἄλλοι τόποι ἔχουσιν ὥρας ἀναλόγως τοῦ μήκους τοῦ μεσημβρινοῦ αὐτῶν.

Ἐπομένως ἡ διαφορὰ τῆς ὥρας τοῦ τινὸς κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμήν, ὡς πρὸς τὴν ὥραν ἑτέρου τόπου, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μήκους τοῦ τόπου τούτου.

Ἐνεκα λοιπὸν τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς αἱ 360^ο τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ οἱ δι' ἑκάστης μοίρας διερχόμενοι μεσημβρινοὶ ἀντιπαρέχονται κανονικῶς ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, πρὸ τοῦ ἡλίου ἐν διαστήματι 24 ὥρῶν.

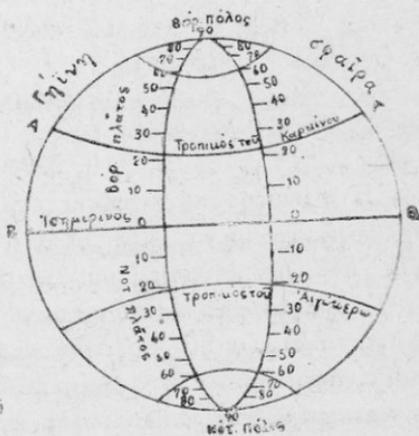
Ἐκ τούτου λοιπὸν συμπεραίνομεν ὅτι, ὅταν δύο τόποι ἀπέχωσι 15^ο ἀπ' ἀλλήλων, ἡ μετὰξ αὐτῶν διαφορὰ εἶναι μία ὥρα ($360^{\circ} : 24 = 15^{\circ}$), καὶ ὅταν πάλιν ἡ διαφορὰ εἶναι 10 μόνον μοῖραι, τότε ἡ διαφορὰ εἶναι 4 πρῶτα λεπτά τῆς ὥρας, ἤτοι 1)15 τῆς ὥρας.

Ὁ ἥλιος ὡς εἶπομεν, φαίνεται ὅτι κινεῖται ἐξ Α. πρὸς Δ. κατ' ἀκολουθίαν πρώτων διέρχεται διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τῶν τόπων, τῶν κειμένων πρὸς Α., πολὺ πρὶν ἢ φθάσῃ τὸν μεσημβρινὸν τῶν Ἀθηνῶν ἐπομένως ἡ ὥρα τῶν τόπων ἐκείνων εἶναι μᾶλλον προκεχωρηκυῖα. Τάνάπαλιν δὲ συμβαίνει διὰ τοὺς τόπους, τοὺς κειμένους πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀθηνῶν π. χ., ὅταν ἐν Ἀθήναις εἶναι μεσημβρία, εἰς τόπον ἀπέχοντα τῶν Ἀθηνῶν 15^ο ἀνατολικῶς μήκους εἶναι 1 μ. μ., 11 δὲ π. μ. μόνον εἰς τόπον ἔχοντα δυτικὸν μήκος 15 μοιρῶν.

Ζῶναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς οἱ τροπικοὶ καὶ οἱ πολικοὶ κύκλοι διαίρουσιν εἰς πέντε μεγάλας ζῶνας, τὰς ἑξῆς.

α') Εἰς τὴν **διακεκαυμένην ζώνην**, τεμνομένην ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ ἐκτεινομένην ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου πρὸς Β. καὶ τοῦ αἰγόκερω πρὸς Ν. Ἐν αὐτῇ ἐπι-

κρατεῖ μέγιστη θερμότης, διότι, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω, αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουσιν ἐπ' αὐτῆς καθέτως.

Τὸ πλάτος τῆς ζώνης ταύτης εἶναι περίπου 5000 χιλιομέτρων.

β') Εἰς τὴν *βορείαν εὐκρατον ζώνην*, κειμένην ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου μέχρι τοῦ Β. Πολικοῦ κύκλου.

γ') Εἰς τὴν *νοτίαν εὐκρατον ζώνην*, κειμένην ἐν τῷ Ν. ἡμισφαιρίῳ καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ αἰγόκερου μέχρι τοῦ Ν. πολικοῦ κύκλου.

Τὸ πλάτος ἑκατέρας τούτων εἶναι ὡσαύτως 5,000 χιλιομέτρων.

Ἡ θερμότης καὶ τὸ ψῦχος συμβαίνει νὰ εἶναι εἰς τὰς ζώνας αὐτὰς συγκεκρισμένα, διότι αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου προσπίπτουσι πλαγίως, δηλ. δὲν ἐπικρατεῖ οὔτε μεγάλη θερμότης οὔτε πολὺ ψῦχος.

δ') Εἰς τὰς δύο *κατεψυγμένας ζώνας*, ἑκατέρα τῶν ὁποίων περιορίζεται ὑπὸ τῶν δύο πολικῶν κύκλων.

Ἐκάστη τούτων ἔχει πλάτος μόνον 2.500 χιλιομέτρων. Καλοῦνται δὲ *κατεψυγμένα*, διότι ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ μέγιστον ψῦχος, καθόσον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες προσπίπτουσι πολὺ πλαγιώτερον ἢ εἰς τὰς δύο εὐκρατους ζώνας.

Παράλληλοι κύκλοι. Παράλληλοι κύκλοι τῆς γῆς λέγονται οἱ κύκλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους φανταζόμεθα ὅτι διέρχονται παραλλήλως τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων (τοῦ αὐτοῦ πλάτους). Μεταξὺ δὲ τούτων τέσσαρες διακρίνονται ὡς σπουδαιότατοι.

Ἐκ τούτων δύο καλοῦνται *τροπικοὶ* καὶ δύο *πολικοὶ*.

Τίνας ὀνομάζομεν τροπικοὺς κύκλους.

Ὁ ἥλιος ἔνεκα τῆς κλίσεως τοῦ γήινου ἄξονος δὲν ὄπτει πάντοτε κατακορυφῶς τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Διότι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον ἀπομακρύνεται τοῦ ἰσημερινοῦ $23^{\circ} 27'$ πρὸς Β. κατὰ δὲ τὸ χειμερινὸν $23^{\circ} 27'$ πρὸς Ν.

Οἱ παράλληλοι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἀνω-

τέρω ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν, λέγονται **τροπικοί κύκλοι**. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ εὐρισκόμενος λέγεται **τροπικὸς τοῦ καρκίνου**, ὁ δὲ ἐν τῷ Ν. **τροπικὸς τοῦ αἰγώνερω**.

ΣΗΜ. Ἀμφότεροι οἱ παράλληλοι οὗτοι δεικνύουσι τὸ μέγιστον ὄριον τῆς κατ' ἐπίφασιν ἀπομακρύνσεως τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ

Τίνας ὀνομάζομεν πολικούς κύκλους.

Πολικούς κύκλους ὀνομάζομεν τοὺς κύκλους ἐκείνους οἵτινες ἀπέχουσιν ἀπ' ἐκάστου τῶν πόλεων 23^ο 27' λ., καὶ ὁ μὲν πρὸς Β. κείμενος λέγεται **βόρειος** ἢ **ἀρκτικός κύκλος**, ὁ δὲ πρὸς Ν. **νότιος** ἢ **ἀνταρκτικός κύκλος**.

ΣΗΜ. Οἱ πολικοὶ κύκλοι δεικνύουσι τὸ ὄριον ἐνθα ὁ ἥλιος ἐπὶ 24 ὥρας φαίνεται χωρὶς νὰ δύσῃ καὶ τάνάπαλιν χωρὶς νὰ ἀνατείλῃ. Εἶναι οἱ τόποι, ὅπου ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ διαρκεῖ 24 ὥρας κατὰ τὴν μεγίστην κατ' ἐπίφασιν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ἄτμὸσφαιρα

Ὁ ἀήρ, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν γῆν πανταχόθεν καὶ χρησιμεύει μαζὶ μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ὀνομάζεται **ἀτμὸσφαιρα**¹. Ὁ ἀήρ οὗτος σύγκριται ἀπὸ ὀξυγόνον ἄζωτον καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν συστατικά· ἐπειδὴ δὲ περιλαμβάνει καὶ ἀτμοὺς ὑδάτων λέγεται καὶ ἀτμὸσφαιρα.

Ἡ ἀτμὸσφαιρα εἶναι μάζα ἀερῶδης καὶ διαφανῆς, ἀπαραίτητον στοιχεῖον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου (προφυλάττει τοῦτον ἀπὸ τῶν ἠλιακῶν ἀκτίνων καὶ τοῦ ψύχους), ἔχει δὲ ὕψος (πάχος) περὶ τὰ 80 χιλιάμετρα καὶ σχῆμα σφαιρικόν, ὅπως ἡ γῆ.

Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ δὲν εἶναι ὁμαλὸν, τὸ ὁποῖον βλέπομεν, ἀλλὰ γίνεται τοῦτο αἰσθητὸν εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ὀπτήσεώς του, ὅταν κινῆται, δηλ. φυσᾷ. Εἰς τὸ ὕψος διαχιλίων περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὁ ἀήρ εἶναι τόσο ἀραιός, ὥστε σχεδὸν δὲν εἶναι ἀναπνεύσιμος. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι πυκνότερος καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνερχόμενος πρὸς τὰ ὕψη παρατηροῦμεν τοῦτον ἀραιότερον καὶ ἐλαφρότερον.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἀναβάσεις ὑπὸ τολμη-

(¹) Ὁ ἀήρ εἶναι μίγμα ὀξυγόνου 1)2 κατὰ τὸν ὄγκον καὶ ἄζωτου 2)6 περίπου. Περιέχει πρὸς τούτοις καὶ μικρὰν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ὀξέως, τὸ ὁποῖον εἶναι χρήσιμον εἰς τὴν διατροφήν τῶν φυτῶν, ὕδατμοὺς καὶ ἄλλα τινὰ στοιχεῖα εἰς μικρὰν ποσότητα.

ρῶν ἀεροναυτῶν (ἀεροπόρων) εἰς ὕψος 10 χιλιομέτρων, πάντοτε ὁμοῦ τῇ βοήθειᾳ εἰσπνοῶν ὀξυγόνου, αἵτινες δὲν ἠμπόδισαν τοὺς ἀεροναύτας νὰ πάθωσι λιποθυμίαν.

Γενικῶς, ἐφ' ὅσον ὑψούμεθα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ θερμοκρασία κατέρχεται ἀνάβασις π. χ. 200 μέτρων ἐπιφέρει πῶσιν θερμοκρασίας 1^ο περίπου.

Ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας συμβαίνουσι πάντα τὰ λεγόμενα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, λ. χ. νέφη, βροχή, χίλαζα, χιῶν. ὀμίχλη, δρόσος, ὑγρασία, ἀστραπή, θροντή, κεραυνός, οὐράνιον τόξον ἢ ἕρις, ἄνεμος θύελλα, καταιγίς, λαΐλαψ, κυκλών.

Ἦώς διανέμεται ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Οἱ τόποι, οἱ κείμενοι μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων, ἔχουσι τὴν μεγαλυτέραν θερμότητα, διότι δέχονται κατακορυφῶς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Ἐφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν πρὸς τὸν Β. ἢ Ν. πόλον καὶ ἀπομακρυνόμεθα τῶν τροπικῶν, ἐπὶ τοσοῦτον αἰσθανόμεθα ὀλιγωτέραν θερμότητα, διότι εἰς τοὺς τόπους τούτους αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες προσπίπτουσι πλαγίως.

Γενικῶς δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, ἡ ὑπὸ τοῦ ἡλίου παρεχομένη θερμότης εἰς τὴν γῆν ἐλαττοῦται.

Περὶ θερμοκρασίας (1)

Ὁ ἀῆρ εἶναι θερμὸς ἢ ψυχρὸς· ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτῖνων (καθῆτως πλαγίως), ἦτοι ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους (δηλ. ἡ ἀπόστασις τοῦ τόπου τούτου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ). Τὸ ὕψος δὲ προσανατο-

(1) Ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς γνωρίζομεν ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς θερμογάνσεως σώματός τινος καλεῖται θερμοκραδία αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲ γνωρίζομεν ὅτι πᾶν σῶμα ὅσον περισσότερον θερμαίνεται τόσον περισσότερον ὁ ὕγκος αὐτοῦ αὐξάνει. Κατ' ἀκολουθίαν θερμοκρασία τοῦ ἀέρος λέγεται ὁ βαθμὸς τῆς θερμογάνσεως αὐτοῦ.

λισμός, ἢ γειτονιάσις τῶν θαλασσῶν, ἢ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὴν ξηρὰν τροποποιουῖσι τὴν θερμοκρασίαν τοῦ τόπου.

Τὰ θερμόμετρα εἶναι τὰ ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων προσδιορίζεται ἡ θερμοκρασία.

Ἄνεμοι.

Οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι ἀνάγκην διὰ νὰ ζήσωσι καθαροῦ ἀέρος. Ἀνάγκη λοιπὸν καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ ἀνοίγη τις τὰ παράθυρά του, ὁ καθαρὸς αἶθρ δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον ζωήν.

Τὰ δένδρα καὶ ἐν γένει τὰ δάση καθαρίζουσι τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ἐξοχὴν ὁ αἶθρ εἶναι πολὺ καθαρώτερος ἢ εἰς τὴν πόλιν (1)

Ἄνεμος ὀνομάζεται ἡ ἰσχυρὰ κίνησις (ῥεῦμα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, δηλ. ὅταν κινήται πολὺ καὶ σφοδρῶς τότε λέγεται ἄνεμος.

ΣΗΜ. Ἡ αἰτία τῆς κινήσεως ὀφείλεται εἰς ἀνισότηας τῆς πιέσεως, προσερχομένης εἴτε ἐκ διαφορῶν τῆς θερμοκρασίας εἴτε ἐκ συμπυκνώσεως ὕδατιμῶν.

Ὁ θερμὸς αἶθρ γενικῶς, ἐπειδὴ εἶναι ἐλαφρότερος, ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα καὶ τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον τείνει νὰ παραχθῇ, πληροῦται ὑπὸ ἀέρος ψυχροτέρου, ὅστις πανταχόθεν συρρέει (2).

Ὁ ἄνεμος, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, λέγεται ἀνατολικὸς ἢ ἀπηνλιώτης (Α. κοινῶς λεβάντες). Αὐτὸς συνήθως φέρει βροχὴν.

Ὁ ἄνεμος ὅστις πνέει ἀπὸ τὸ δυτικὸν μέρος, λέγεται ζέφυρος (Δ. πνέοντες· οὗτος εἶναι συνήθως δροσερὸς καὶ εὐχάριστος.

Ὁ ἄνεμος, ὅστις πνέει ἀπὸ τὸ νότιον μέρος λέγεται νότιος (Ν. νότιος, ὄστρια). Εἶναι θερμὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὄχληρός.

Ὁ ἄνεμος, ὅστις πνέει ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος, λέγεται βορρᾶς

(1) Ὁ μέγας Ἄγγλος φιλόσοφος Σπένσερ συμβουλεύων τοὺς ἀθρώπους νὰ ἀγαπῶσι τὴν ἐξοχὴν λέγει οἱ ἄνθρωποι κάμνουσι τὴν πόλιν, καὶ ὁ θεὸς τὴν ἐξοχὴν.

(2) Τὰ ἀνωτέρω γίνονται κατολητὰ εἰς τοὺς μαθητάς, ἐὰν ἔχωμεν δύο δωμάτια συγκοινωνοῦντα διὰ θύρας. Τότε, ἂν θερμάνωμεν τὸ ἐν διὰ πυρός, τὸ δὲ ἄλλο ἀφήσωμεν ψυχρὸν, παρατηροῦμεν ὅτι σχηματίζεται ῥεῦμα ἀέρος ἐκ τοῦ ψυχροῦ πρὸς τὸ θερμὸν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ὡς καὶ ἄλλο ῥεῦμα ἐκ τοῦ θερμοῦ δωματίου πρὸς τὸ ψυχρὸν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν. Τοῦτο φαίνεται καλύτερον, ἂν ἀφήσωμεν ἡμίλειστον τὴν θύραν καὶ θέσωμεν δύο κηρία ἐν εἰς τὸ κάτω καὶ ἕτερον εἰς τὸ ἄνω μέρος, βλέπομεν ὅτι ἡ φλόξ τοῦ κάτω κηρίου στρέφεται πρὸς τὸ θερμὸν δωμάτιον, ἡ δὲ φλόξ τοῦ ἄνω κηρίου πρὸς τὸ ψυχρὸν δωμάτιον.

(Β. κοινῶς βορηᾶς, τραμουντάνα ἢ γραιγος)· ὄροσερός ὅπως δήποτε τὸ θέρος (μελέμια καὶ ψυχρὸς τὸν χειμῶνα, κατ' ἔξοχὴν δὲ υγιεινὸς διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων αὐτῶν ἀνέμων ὁ μεταξὺ τοῦ νότου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πνέων ἄνεμος λέγεται **εὐρος** ἢ **σύρος** (ΝΑ. κοινῶς σιρόκος). Εἶναι συνήθως ὑγρὸς, σφοδρὸς καὶ βίαιος καὶ ταράσσει τὴν θάλασσαν εἰς μέγιστον βαθμὸν.

Ὁ μεταξὺ τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ ζεφύρου λέγεται **σκίρων** ἢ **ἀργέστης** (κοινῶς μαίστερος)· πνέων ἀπὸ ΒΔ. ψυχρὸς τὸν χειμῶνα.

Ὁ μεταξὺ τοῦ νότου καὶ τοῦ ζεφύρου (πονέντες) λέγεται **λίψ** (λίβας, γαρμπῆς) πλέων ἀπὸ ΝΔ. ψυχρότατος μὲν τὸν χειμῶνα, θερμότατος δὲ καὶ καυστικὸς τὸ θέρος καὶ ὁ ἀπὸ ΒΑ. πνέων ἄνεμος, ὀνομάζεται **καικίας** (κοινῶς γραιγολεβιάντες) συνήθως φέρων βροχὴν καὶ ἐνίοτε τὸν χειμῶνα χιόνιας.

ΣΗΜ. Αἱ σφοδραὶ κινήσεις τοῦ ἀέρος γεννῶσι τοὺς ἀνέμους τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν **Κυκλῶνας, οἰφῶνας, θεέλλας, κλύδωνας**· οἱ ἄνεμοι αὗτοι εἶναι καταστρεπτικώτατοι, διότι προξενοῦσι φοβερὰς καταγίδας καὶ τρικυμίας.

Οἱ ἄνεμοι λοιπὸν προξενοῦσι καὶ καλὸν καὶ κακόν· καλὸν μὲν διότι καθαρίζουσι τὴν ἀτμόσφαιραν, κινοῦσι τὰ ἰστοφόρα πλοῖα, τοὺς ἀνεμομύλους, διὰ τοῦ ἀνέμου ἀντλοῦσιν ὕδωρ ἐκ τῶν φρεάτων κλπ. κακὸν δὲ διότι κρημνίζουσιν οἰκίας, ἐκρίζωνουσι δένδρα, καταποντίζουσι πλοῖα.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι γνωρίζουσι καλύτερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τοὺς ἀνέμους, εἶναι οἱ ναυτικοί·

Ἄνεμοδείκτης. — Εἰς τὴν αὐλὴν ἢ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἢ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων μεταβάλλεται, διότι συναντῶσι τοίχους καὶ ἄλλα κωλύματα καὶ ἀλλάσσουσι διεύθυνσιν.

Διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν ἀληθῆ διεύθυνσιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου πρέπει νὰ ἀνέλθωμεν εἰς μέρος ὑψηλὸν καὶ ἐλεύθερον.

Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς πύργων, κωδωνοστασιῶν ἢ οἰκοδομημάτων ὑψηλῶν, θέτουσιν ὄργανόν τι ἀπλούστατον, τὸ ὁποῖον καλεῖται **ἀνεμοδείκτης**. Παρατηρήσατε αὐτόν. Οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ κατακορύφου ἄξονος. Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι προσηρμοσμένα δύο τεμνόμενα λεπταὶ ῥάβδοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μία ἔχει τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ ἢ ἄλλη τοῦ παραλλήλου. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἄξονος εἶναι βέλος ἢ ἄλλο τι ἀντικείμενον, συνήθως εἰς πετεινὸς δυνάμενος

νά στρέφεται περιῆ αὐτόν. Τοῦτο δ ἄνεμος στρέφει ἐκάστοτε κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ καὶ λαμβάνει ἢ τὴν πρὸς Β. ἢ τὴν πρὸς Ν. ἢ τὴν πρὸς Α. ἢ τὴν πρὸς Δ. ἢ καὶ ἄλλην τινὰ μεσάζουσαν διεύθυνσιν, δηλ. ἐκείνην τοῦ ἀνέμου.

ΣΗΜ. α' Το ἄπλοῦν τοῦτο ὄργανον δύνανται εὐκόλως νὰ κατασκευάσωσιν οἱ μαθηταί. Ὁ ἀκατάστατος ἄνθρωπος λέγουσιν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς ἀνεμοδείκτην (ἀνεμοδοῦραν) διατί;

ΣΗΜ. β' Πλειότερα περὶ τῶν πνεόντων ἀνέμων κατὰ τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς ἠπείρους κανονικῶς ἦτοι ἀληγεῖς, καὶ ἀνταληγεῖς, περιοδικούς, μουδῶνας κλπ. βλέπε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μεγάλῃ γεωγραφίᾳ σελ. 28.

Ἵγρασία

Τὰ κατώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας ἔνεκα τῆς ἔξατμίσεως, τῶν ὑδάτων, αἵτινα εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς περιέχουσιν ὑδατιμούς. Καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχη πολλοὺς ὑδατιμούς, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ περιλάβῃ ἄλλους, τότε λέγομεν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι κεκορεσμένη, δηλ. πλήρης ὑδατιμῶν, ἡμεῖς δὲ τότε αἰσθανόμεθα Ἵγρασίαν καὶ τὸν καιρὸν τοῦτο ὀνομάζομεν ὕγρὸν. Ὅταν δὲ ἡ ἀτμόσφαιρα περιέχῃ πολὺ ὀλίγους ὑδατιμούς, τοὺς ὁποίους οὐδὲν αἰσθανόμεθα τότε λέγομεν ὅτι εἶναι Ξηρασία καὶ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι Ξηρὸς.

Περὶ κλίματος καὶ τῆς διατάξεως τῶν κλιμάτων.

Ὁ συνδυασμὸς τῆς θερμοκρασίας, τῶν ἀνέμων καὶ τῆς βροχῆς προσδιορίζει τὸ λεγόμενον κλίμα τόπου τινὸς καὶ ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ διάφοροι συνδυασμοὶ δύνανται νὰ γίνωσι τῶν ἀνωτέρω τριῶν φαινομένων, διὰ τοῦτο καὶ διάφορα εἶναι τὰ κλίματα ἐπὶ τῆς γῆς. Κυρίως διακρίνουσι πέντε κυρίας κλιματικὰς ζώνας, ὡς εἶδομεν ἐν περὶ ζωνῶν παραγράφῳ.

1) μίαν ζώνην *διακεκαυμένην*, λίαν θερμὴν καὶ λίαν ὑγρὰν.

2) δύο ζώνας *εὐκρατίους*, μετρίως θερμὰς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑγρὰς, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ τόπων εὐρισκομένων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσῶν ἢ περὶ τόπων μεσογειῶν.

3) δύο ζώνας *κατεψυγμένας* κατὰ τοὺς δύο πόλους, ὅπου ἐπικρατεῖ ὀλίγη ὑγρασία ἐλλεῖπει θερμότητος χειμῶν λίαν δριμύς καὶ θέρος σχεδὸν ψυχρὸν.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπὶ τὸ κλίμα ἐνδὸς τόπου ἐπίδρασις τῆς θαλάσσης.—
Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ θάλασσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας θερμαίνεται βραδύτερον τῆς ξηρᾶς καὶ ψύχεται ὡσαύτως βραδύτερον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός. Εἶτα ἐπὶ πλέον καὶ οἱ ὑδρατμοί, τοὺς ὁποίους παρέχει διαρκῶς εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐπαυξάνουσι σημαντικῶς τὴν θερμοκρατικὴν ἐνέργειαν.

Ἐν περιλήψει δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι, ἐνῶ ἡ ξηρὰ ἐπαυξάνει τὰς παραγομένας διαφορὰς τῆς θερμοκρασίας ὑπὸ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, ἀφ' ἑτέρου ἢ θάλασσα τὰς μετριάζει καθιστώσα ταύτας μικροτέρας.

Ὡς ἐκ τούτου διακρίνομεν κλίματα ὠκεάνια, εὐνοϊκὰ εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ γενικῶς γλυκῆ καὶ ὑγρὰ, καὶ κλίματα ἠπειρωτικά, ξηρὰ, ἀκατάλληλα πρὸς ἄνετον βίωσιν καὶ βλαβερά εἰς μεγάλας διαφορὰς θερμοκρασίας κατὰ τὴν νύκτα, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ὥρας τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἄλλην (τὸ ἐν τῇ Δ. Ἑυρώπῃ ἠπειρωτικὸν κλίμα εἶναι μέτριον).

Ὡς ἐπίδρα ἡ ὕψος ἐπὶ τὸ κλίμα. Γενικῶς ἐφ' ὅσον ὑψούμεθα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν ἡ θερμοκρασία κατέρχεται (ἀνάβασις π. χ. 200 μέτρων ἐπιφέρει πῶσιν θερμοκρασίας 1)ο περίπου. Τὸ ὕψος λοιπὸν δημιουργεῖ τὰ τοπικὰ λεγόμενα κλίματα· καταφανέστερον δὲ γίνεται τοῦτο εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν θερμὰς χώρας, ὅπου τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν μέρη ἔχουσι κλίμα εὐκρατον, τὰ ὑψηλότερα δὲ τῶν ὄρεων εἰς μὲν τὰς ὑπορείας καλύπτονται ὑπὸ τροπικῶν δασῶν, ἐπὶ δὲ τῶν κορυφῶν αὐτῶν φέρουσιν αἰωνίως χιόνας.

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀσίας.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα τῶν πέντε ἠπειρῶν, ἔχει ἕκτασιν 44 ἑκατομ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 870 ἑκατομ. κατοίκων. Ἐκτείνεται ὀλόκληρος ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς ζώνας. Ἡ Ἑυρώπη εἶναι πρόσκτισις αὐτῆς πρὸς δυσμὰς.

Ἡ Ἀσία πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ *Βορείου παγωμένου* ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ *Εἰρηνικοῦ* ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ *Ἰνδικοῦ*, ΝΔ. ὑπὸ τῆς ἐπιμήκουσ καὶ στενῆς *Ἐρυθρᾶς* θαλάσσης, χωριζομένη ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τῆς διώρυγος τοῦ *Σουέξ* καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς *Μεσογείου* θαλάσσης, τοῦ *Αἰγαίου* πελάγους, τοῦ *Εὐξείνου* πόντου, τῆς *Κασπίας* θαλάσσης καὶ τῶν *Ὀυραλίων* ὄρεων.

Ὁριζόντιος διαμελισμός, ἀκταὶ καὶ θάλασσαί.—Ἡ Ἀσία διαμελίζεται πανταχόθεν. Ἡ πρὸς Β. παραλία αὐτῆς εἶναι ἀνακεπταμένη πρὸς τὸν παγωμένον ὠκεανὸν καὶ πάντοτε σχεδὸν περιβάλλεται ὑπὸ πάγων. Σχηματίζει τοὺς κόλπους τοῦ *Ὄθιος* καὶ τοῦ *Κενεσέη*, τὸ ἀκρωτήριον Τσελλιουσκίνον, τὸ βορειότιτον, καὶ περατοῦται εἰς τὸ *Ἀνατολικὸν* ἀκρωτήριον κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βεργιγείου πορθμοῦ κείμειον.

Ἡ ἀνατολή ἀκτὴ εἶναι ἀναπεπταμένη πρὸς τὸν Μέγαν ἢ Εἰρηγικὸν ὠκεανὸν καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ. Καὶ τὸ μὲν βόρειον αὐτῆς ἄκρον καλύπτεται διαρκῶς σχεδὸν ὑπὸ πάγων, τὸ δὲ νότιον οὐδέποτε βλέπει χειμῶνα.

Πληθὺς νήσων περιβάλλει αὐτὴν ἐν εἶδει τείχους. Μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τῆς Ἠπείρου σχηματίζονται μεσόγειοι θάλασαι, ἡ **Βερίγγειος**, ἡ **ὀχοτοικὴ**, ἡ **ἰαπωνικὴ**, ἡ **κιρὶνη**, ἡ **ἀνατολικὴ** ἢ **νοτιὰ σινικὴ**, ἧτις σχηματίζει τοὺς κόλπους τοῦ Τογκίνου καὶ τοῦ Σιάμ, συγκοινωνοῦσαι ἅπασαι αἱ θάλασαι αὗται μετὰ τοῦ Εἰρηγικοῦ ὠκεανοῦ.

Αἱ πρὸς Ν. ἀκταὶ εἶναι ἀναπεπταμέναι πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἀπὸ τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου **Ῥωμανία** (ἀκρωτήριον Βουροῦ), ὅπερ πλησιάζει τὸν ἰσημερινὸν μέχρι τῆς πρὸς Δ. κειμένης Ἀραβίας. Σχηματίζουσι δὲ τὸν **Βεγγαλικὸν** κόλπον, τὴν μεγίστην χερσόνησον τῶν **Α. Ἰνδιῶν**, καταλήγουσαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον **Κομορίνον**, τὴν **ὀμανικὴν** θάλασσαν, τὸν μέγαν **Περσικὸν** κόλπον συγκοινωνοῦντα διὰ τοῦ Ὁρμουζίου πορθμοῦ.

Πρὸς Δ., εἵλομεν, ἐκτείνεται ἡ μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀραβίας καὶ ὁ πορθμὸς **Βαβέλ Μανδέβ**, διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνεῖ ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Αἱ δυτικαὶ ἀκταὶ λοιπὸν βρέχονται ὑπὸ τῆς στενῆς καὶ μακρᾶς **Ἐρυθρᾶς θαλάσσης** ἧτις χωροῦσα μεταξὺ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς **Μεσογείου** θαλάσσης διὰ τῆς διωρυχοῦ τοῦ **Σουέξ**.

Τὰ παράλια τῆς **Συρίας** καὶ αἱ νῆσοι **Κύπρος** καὶ **Ῥόδος** περιβρέχονται ὑπὸ τῆς **Μεσογείου**, αἱ δὲ ἀκταὶ τῆς **Μ. Ἀσίας**, αἵτινες σχηματίζουσι καὶ τὸ δυτικώτατον ἀκρωτήριον, τὸ **Λεπιδὸν** ἢ Μπαμπᾶ, περιβρέχονται ὑπὸ τοῦ **Αἰγαίου** πελάγους καὶ τοῦ **Εὐξείνου** πόντου.

Ἡ **Κασπία** θάλασσα εἶναι μεγάλη λίμνη ἄλμυροῦ ὕδατος.

Χερσόνησοι καὶ νῆσοι. — Ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Βερίγγειου πορθμοῦ ἀπαντῶμεν κατὰ σειρὰν τὴν χερσόνησον **Καμισάκιαν**, τὸ **Ἰαπωνικὸν** ἀρχιπέλαγος, τὴν χερσόνησον **Κορέαν**, τὴν νῆσον **Φορμόζαν**, τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν **Φιλιππίνων**, τὴν νῆσον **Βόργεον**, τὴν χερσόνησον **Ἰνδοκίαν** καὶ τὴν χερσόνησον **Μαλάκκαν** καταλήγοντες εἰς τὸ ἀκρωτήριον **Ῥωμανία**.

Μεταξὺ τῶν ὠκεανῶν **Εἰρηγικοῦ** καὶ **Ἰνδικοῦ**, οἵτινες συγκοινωνοῦσι διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας καὶ μεταξὺ Ἀσίας καὶ Ὠκεα-

νίας εὐρίσκονται αἱ μεγάλοι νῆσοι **Σουμάτρα** καὶ **Ίάβα**, καὶ πολλαὶ ἄλλαι καλούμεναι νῆσοι τῆς **Σούνδης**.

Ἄπασαι αἱ ἀνωτέρω χερσόνησοι καὶ νῆσοι εἶναι ἠφαιστειώδεις, τὸ σπουδαιότερον δὲ ἐν αὐταῖς ἠφαιστειὸν εἶναι τὸ ἐν Ἰαπωνίᾳ **Φουτσιγιάμα** καλούμενον.

Πρὸς Ν. τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἡ μεγάλη γῆσος **Κεϋλάνη** καὶ αἱ κορραλλιογενεῖς νῆσοι **Μαλδίβαι** καὶ **Λακεδίβαι**.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ὀρη. Ὀροπέδια.

Ἐν Ἀσίᾳ εὐρίσκονται τὰ ὑψηλότερα ὄρη καὶ ὄροπέδια καὶ τὰ μᾶλλον ἐκτεταμένα βαθύπεδα (πεδιάδες) τοῦ κόσμου.

Ὀρη καὶ ὄροπέδια. — Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας εὐρίσκεται τὸ μέγα ὄροπέδιον τοῦ **Παμίρ** (καλούμενον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν **Βάμι δουγγιά**—στέγη τοῦ κόσμου). Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον ἔχει ὕψος 4 χιλ. μέτρων.

Τρεῖς μεγάλοι ὄροστοιχίαι ἐνοῦνται μετ' αὐτοῦ, πρὸς ΒΑ, τὰ **Οὐράνια** (**Ολιαν Σάν**, 7,340 μ.), συνέχεια τῶν ὁποίων εἶναι τὰ **Ἀλιτάα**, ἅτινα διὰ τῶν ὄροστοιχιῶν **Σιαινικῶν**, **Ίαβλονοβοτῶν** καὶ **Σιανοβοτῶν** διήκουσι μέχρι τοῦ Βεργιγείου πορθμοῦ.

Πρὸς τὰ ΝΑ. τὰ **Ίμαλάα** (δηλ. κατοικία τῶν χιόνων), τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς γῆς, μετὰ τὰς καταφύτους αὐτῶν ὑπωρείας καὶ τὰς χιονοσκεπεῖς καὶ ὑψηλὰς αὐτῶν κλιτύας καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται τὸ **Καουριζαγκάρ** ἢ **Ἐβέρεσιον**, ἡ ὑψίστη κορυφή τῆς γῆς (8,840 μ., ὑπερδιπλάσιον τοῦ ἐν Εὐρώπῃ **Λευκοῦ** ὄρους), τὰ ὄρη **Καζακόρου** καὶ **Κουὲν Δούν**, γυνὰ καὶ ὑψηλὰ ὅσον σχεδὸν τὰ **Ίμαλάα**· μεταξὺ τῶν ὄρεων τούτων ἐκτείνεται τὸ ψυχρὸν καὶ μεμονωμένον ὄροπέδιον **Θιβέτ**, ὅπερ ἔχει ὕψος ὑπὲρ τὰς 5,000 μ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Πρὸς τὰ ΝΑ. τὸ **Ἰνδοκοῦχον**, τὸ οἶνει ὡς σύνδεσμος χρησιμεῖον τοῦ δυτικοῦ μετὰ τοῦ ἀνατ. συμπλέγματος τῶν ὄρεων, τὸ **Ἐλβοῦρον** τὸ ὄροπέδιον τοῦ **Ἰράν** καὶ ἡ μεγάλη τοῦ **Καυκάσου** ὄροστοιχία (κορυφή **Ἐλβροῦζον** 5,840 μ.). ΒΔ. τοῦ Καυκάσου, χωριζόμενον διὰ τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ ποταμοῦ **Κύρον**, ἐκτείνεται τὸ ὄροπέδιον τῆς **Ἀρμενίας**, ἐνθα τὸ ὄρος **Ἀραράτ**, ἐφ' οὗ προσήραξεν ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν.

Μεμονωμένα δὲ ὄροστοιχίαι καὶ ὄροπέδια εἶναι τὸ τῆς **Ἀραβίας** προεκτεινόμενον πρὸς Β. διὰ τοῦ ὄρους **Σινᾶ** καὶ τῶν ὄροστοιχιῶν

Διβάνου και Ἀντιλιβάνου, τὸ πρὸς Ν. τοῦ Ἰνδοστάν ὄροπέδιον τοῦ Δεκάν, αἱ δύο παράλληλοι ὄροστοιχεῖαι ἐν Ἰνδοκίνα, διήκουσαι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. και αἱ ὑψηλαὶ και ἠφαιστειώδεις ὄροσειραι τῆς χειρσονήσου Καμισιάτικας.

Βαθύπεδα. Πεδιάδες.

Ἐν Ἀσίᾳ ὑπάρχουσι πέντε μεγάλαι και εὐρεῖαι πεδιάδες (βαθύπεδα)· α') ἡ ἀχανὴς πεδιάς τῆς Σιβηρίας κατέχουσα ἅπασαν σχεδὸν τὴν Β. Ἀσίαν και ἐξακολουθοῦσα νὰ ἐκτείνηται και πέραν τῶν Οὐραλίων ὄρέων, ἔνθα πλέον ἄρχεται ἡ εὐρωπαϊκὴ πεδιάς· β') ἡ πρὸς Ν. ταύτης κειμένη Τουρανικὴ πεδιάς (Τουρκεστάν), πρὸς Α. τῆς ὁποίας τὸ μέγα λεκανοπέδιον τοῦ Λόβ Νόρ, τὸ σχηματίζον τὰς ξηρας και ἐκτεταμένας στέππας· γ') ἡ τῆς Μεσοποταμίας· δ') ἡ τοῦ Ἰνδοστάν, δηλ. χώρας τῶν Α. Ἰνδιῶν, και ε') ἀπέραντος και εὐφορος σινικὴ πεδιάς.

Ἔρημοι και στέππαι. — Μεταξὺ δὲ τῶν Οὐραλίων ὄρέων και τῶν Ἰμαλαίων ἀπλοῦται ἡ ἀπέραντος ἔρημος Γόβη, ἐν δὲ τῇ χειρσονήσῳ τῆς Ἀραβίας εὐρίσκονται αἱ ἐκτετατάται ἐρημοὶ Νεφουδ και Δάχνα. Ἀπέραντοι δὲ ἐκτάσεις παρὰ τὰς Λίμνας Λόβ Νόρ και Κασπίαν κατέχονται ὑπὸ στεππῶν.

Ἰδρογραφία.

Ἐν Ἀσίᾳ τρεῖς κυρίως διακρίνομεν κατευθύνσεις τῶν ὑδάτων, τὴν πρὸς τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανόν, τὴν πρὸς τὸν Εἰρηνικόν και τὴν πρὸς τὸν Ἰνδιῶν ὠκεανόν. Πολλὰς δὲ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς λίμνας.

Ποταμοί. — Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι οἱ ἐξῆς· Πρὸς Β. ὁ Ὄβις, πηγάζων ἐκ τῶν Ἀλταίων ὄρέων, ὁ Ἰνσεές, ἐκ τῆς λίμνης Βαϊκάλης, ὁ Λένας, ὁ Ἰνδιγίνας και ὁ Κολύμας, ἅπαντες ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Β. παγωμένον ὠκεανόν, ὁ Ἀμούρ, πλωτὸς διαρρέων χώραν κεκαλυμμένην ὑπὸ ὄραισιτάτων δασῶν, χύνεται εἰς τὴν Ὀχοτσικίην θάλασσαν.

Πρὸς Α. ὁ Κίρινος ποταμὸς (Χοάγγ Χῶ) μὲ ὕδατα βορβορώδη διαρρέει τὰς πλουσίας σινικὰς πεδιάδας, πλημμυρῶν δὲ καταλαμβάνει ἀπεράντους ἐκτάσεις, ὁ Κυανοῦς, ὁ Ἐρυνθρὸς ἢ Χογκόι Σι-γιάγγ Ν. Μεταξῶ, Γεωγραφία, Τεῦχος Γ', ἐκδοσις ἐνδεκάτη. 3

καὶ ὁ *Μεκόγμος*, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Σινικὴν θάλασσαν, ἅπαντες πλωτοὶ ποταμοί.

Πρὸς Ν. ὁ *Μενάμ*, διαρρέων τὸ Σιάμ, καὶ χυνόμενος εἰς τὸν *Σιαμικὸν κόλπον*, ὁ *Ἰεραβαδῆς*, ὁ *Βραμαπούτρας* καὶ ὁ *Γάγγης* πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἰμαλαίων, ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν *Βεγγαλικὸν κόλπον*, ἀφοῦ σχηματίσωσιν οἱ δύο τελευταῖοι ἀπέραντον *δέλτα* ἐλώδες καὶ νοσηρόν. Ὁ *Ἰνδός*, πηγάζων καὶ οὗτος ἐκ τῶν Ἰμαλαίων, χύνεται εἰς τὴν ὀμανικὴν θάλασσαν, ὁ *Τίγρης* καὶ ὁ *Εὐφράτης*, καθιστῶντες εὐφορον τὴν μεταξὺ αὐτῶν χώραν (*Μεσοποταμίαν*), ἐνοῦνται κατόπιν καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν περσικὸν κόλπον.

Ἐν τῷ κέντρῳ ὁ *Ἀμοὺρ Δάρια* (ᾠξος) καὶ ὁ *Σιρ Δάρια* (Ἰαξάρτης) ἐκβάλλοντες ἀμφότεροι εἰς τὴν *Ἀράλην* λίμνην. Ἐν δὲ τῇ Κασπία ἐκβάλλει ὁ *Κῦρος*, οὐ παραπόταμος εἶναι *Ἀράξης*.

ΣΗΜ.— Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι διὰ οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας χωροῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ ζεύγη *Γάγγης* καὶ *Βραμαπούτρας*, *Τίγρης* καὶ *Εὐφράτης* σχηματίζουσι δὲ οἱ πλεῖστοι τούτων *δέλτα*.

Λίμναι.— Σημαντικώτεραι εἶναι ἡ *Ἀσφαλιτῆς* λίμνη ἢ *Νεκρὰ θάλασσα*, εἰς ἣν ἐκβάλλει ὁ *Ἰορδάνης* ποταμὸς καὶ ἥτις εἶναι πολὺ *ταπεινότερα* τῆς ἐπιφανείας τῆς Μεσογείου θαλάσσης (395 μ.), ἢ *Τιβεριᾶς* (*Γεννησαρέτ*) ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἡ *Βαϊκάλῃ* ἐν Σιβηρίᾳ, ἅπασαι περιέχουσαι γλυκέα ὕδατα, ἡ *Κασπία* (439 χιλιόμε.) ἡ μεγίστη λίμνη τῆς ὑψηλοῦ, ὡς ἐκ τούτου καὶ *θάλασσα* καλουμένη, ἢ *Ἀράλη*, ἢ *Βαϊκάση* καὶ ἡ *Λόβ Νόρ*, περιέχουσιν ἄλμυρὰ ὕδατα.

Ἡ Ἀσία ἐκτεινομένη ἐπὶ τριῶν ζωνῶν ἔχει κλίμα ποικίλον,

Κλίμα.— Πανταχοῦ τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας ἀπαντᾷ ἕνεκα τῶν θαλασσῶν κλίμα *ὠκεάνιον*, γενικῶς δὲ ἄλλαχοῦ ἐπικρατεῖ ἡπειρωτικὸν κλίμα. Ἐν γένει δὲ ἡ *θερμοκρασία* εἶναι μεγαλύτερα εἰς τὸ *δυτικὸν τμήμα* τῆς Ἀσίας ἢ ἐπὶ τῶν *παρῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ*. Ἡ Σιβηρία ὡς καμμένη ὑπὸ τὸν *πολικὸν κύκλον* εἶναι χώρα *κατάψυχρος*.

Τὰ παρῖλια τοῦ περσικοῦ κόλπου ἔχουσι κλίμα τῆς *διακεκαυμένης ζώνης* καὶ τέλος ἐν τῇ *θερμοτάτῃ* Ἰνδικῇ χώρᾳ δὲν παρατηρεῖται *χειμών*. Διὰ τοῦτο ἡ ἥπειρος αὕτη παράγει *ὄλων τῶν κλιμάτων* τὰ προϊόντα καὶ τὰ *ζῶα ὄλων τῶν ζωνῶν τῆς γῆς*.

Προϊόντα.— Ἡ Ἀσία εἶναι πλουσιωτάτη εἰς προϊόντα.

Ὄρυκτά.— Ἐν τῇ *Σινικῇ* παρὰ τὸ *Τογκίνον* καὶ ἄλλαχοῦ ὑπάρχουσι πλουσιωτάτα καὶ ποχέα στρώματα *λιθανθράκων* καὶ *σι-*

δῆρου, εἰς τὴν *Μαλάκκαν κασσιτέρου* καὶ εἰς τὴν Σιβηρίαν ἀργύρου καὶ χρυσοῦ.

Φυτά. — Ἡ Ἀσία ἔχει ποικίλωτάτην *χλωρίδα κοκκοφοίνικας βαμβοῦ* (Ἰνδοκάλαμον), *βανανέαν* (Ἰνδικὴν συκῆν). Ἐν Σιβηρίᾳ ἐκτείνεται ἡ ζώνη τῶν μεγάλων *δασῶν* ἐν τῇ μεσημβριῇ καὶ ἀνατ. Ἀσία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τῆς γεωργίας, καλλιεργεῖται πρὸ πάντων ἡ ὄρυζα, ὁ σίτος, ὁ ἀραβόσιτος, τὸ τέιον, ὁ βάμβαξ, τὰ ἀρωματικὰ κιννάμωμον, πέπερι μοσχοκάρυον, ἐπίσης ὄπιον, πολύτιμος *ξύλειά τέκκιον* (εἶδος δρυός), οὗ τὸ ξύλον ἀρθρατον σχεδόν, *σάνταλον*, (ἐρυθρόξύλον), *παλλισανδρόν* κλπ., ἐξ ὧν καταργάζονται ποικίλα *κομποτεχνήματα* (*κινεζικὰ, ἰαπωνικὰ*), ζαχαροκάλαμον, ῥητίνη, κόμμι, ἄλλῃ, καμφορά.

Ἡ δυτ. Ἀσία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τῶν *εσπεριδοειδῶν* καὶ παντοειδῶν καρποφόρων δένδρων.

Ζῷα. — Ἡ Ἀσία εἶναι ἐπίσης ἡπειρος πλουσιωτάτη εἰς ζῷα. πανταχοῦ αὐτῆς ὑπάρχουσι κατοικίδια ζῷα, πρὸς δὲ καὶ *κάμηλοι* καὶ εἰς τὰ κεντρικὰ αὐτῆς τμήματα *αἴγες λεπτότριχες καὶ μακρότριχες* (Ἀγκύρας), *ἐλέφαντες* ἐν τῇ Ἰνδικῇ ζῶντες ὡς κατοικίδια ζῷα καὶ τέλος ἐντὸς τῶν παρθένων δασῶν τῆς Ἰνδικῆς διαβιοῦσι *τίγρεις, ῥινοκέρωτες*, διάφοροι *πίθηκοι*, δηλητηριώδεις *ὄφεις*, καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν χώραις *λέοντες*.

Πρὸς Β. ἐπίσης θηρεύονται ζῷα μετὰ πολυτίμων διφθερῶν (γουνορικῶν), *ἄρκιοι, ἀλώπεκες, τάρανδοι*, ζῷα χρησιμώτατα εἰς τοὺς βορείους, λαούς, οἵτινες μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς ὑποζύγια καὶ τρέφονται ἐκ τοῦ γάλακτος καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῶν κλπ. Ὑπὸ μεγάλην δὲ κλίμακα καλλιεργεῖται πρὸς Α. ὁ *μεταξοσκώληξ*. Τέλος τὰ ὕδατα τῶν μεγάλων τῆς Σινικῆς ποταμῶν βροῦθουσι *ἰχθύων*.

Κάτοικοι. — Ἡ Ἀσία θεωρεῖται ὡς πατὴρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐκ τῶν 870 ἑκατομμ. κατοίκων αὐτῆς οἱ μᾶλλον πεπολιτισμένοι λαοὶ εἶναι οἱ Ἰάπωνες καὶ οἱ Σίνοι.

Θρησκείαι. — Ὅπαδοὶ τοῦ *Βούδδα* καὶ τοῦ *Κομφανίου* περὶ τὰ 500 ἑκατομμύρια, *Βραγχανισοὶ* Ἰνδοὶ περὶ τὰ 200 ἑκατομμ., πολλοὶ *μωαμεθανοὶ* κατοικοῦντες κυρίως τὴν Δ. Ἀσίαν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, 8—10 ἑκατομμ. *χριστιανῶν*, ἐξ ὧν 3 ἑκατομμ. *καθολικοὶ*, καὶ 500 χιλιάδες *Ἰουδαῖοι*.

Ἐν Ἀσίᾳ ὑπάρχουσιν ἕξ *μεγάλαι κράτη*.

Ἡ μέχρι τοῦδε *ῥωσικὴ αὐτοκρατορία* καὶ νῦν *δημοκρατία τῶν*

Σοβιέτ τῆς ὁποίας αἱ ἄσιατικαὶ κτήσεις, εἶναι ἡ **Σιβηρία**, τὸ **Δ. Τουρκεστὰν** (χανᾶτα **Βουχάρας** καὶ **Χίβας**) ἡ ὑπερκασπία χώρα καὶ ἡ **καυκάσιος Ῥωσία**.

Ἡ **Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία** τῆς ὁποίας αἱ ἄσιατικαὶ κτήσεις, αἱ ἀποτελοῦσι **ἀσιατικὴν** λεγομένην **Τουρκίαν**, εἶναι ἡ **Μικρὰ Ἀσία**, ἡ **Συρία** καὶ τὰ **Δ.** καὶ **Μ.** παράλια τῆς **Ἀραβίας**.

Τὸ ἀπέρριτον **Ἰνδικὸν κράτος**, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους· πρῶτ. **Καλκοῦτα** (900 χιλ. κατ.)

Ἡ **Βερμανία**, ἣτις εἶναι ἐξάρτημα αὐτοῦ.

Ἡ ἄχανις **Σινικὴ δημοκρατία** πρῶτ. **Πεκῖνον** (810 χιλ. κατ.)

Ἡ **Θιβητία**, κατεχομένη ἤδη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, καὶ ἡ **Μογγολία**, εἶναι χῶραι ὑποτελεῖς εἰς τὸ Σινικὸν κράτος.

Ἡ **Ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία**, ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων νήσων, τοῦ μέχρι τοῦδε βασιλείου τῆς **Κορέας**, τῆς χερσονήσου **Διάο Τούγκ** καὶ μικροῦ μέρους τῆς **Μαντζουρίας**, πρῶτ. **Τόκιο** (2,200,000 κατ.) πάσαι Ἰεδῶ.

Τὰ **δευτερεύοντα κράτη** τῆς Ἀσίας εἶναι.

1) Τὸ βασίλειον τῆς **Περσίας**, πρῶτ. **Τεχεράνη** (280 χιλ. κατ.)

2) Τὸ **Ἀφγανιστὰν**, πρῶτ. **Καβοῦλ** 60 χιλ. κατ.).

3) Τὸ βασίλειον τοῦ **Σιάμ**, πρῶτ. **Βαγκόκη** (630 χιλ. κατ.).

4) Τὰ ἀνεξάρτητα κράτη τῆς Ἀραβίας (**Ὀμανικὸν κλπ.**).

Οἱ Ἄγγλοι κατέχουσι σημαντικωτάτους σταθμούς ἐπὶ τῶν ἄσιατικῶν παραλίων, τὸ **Ἄδεν** εἰς τὴν ἔξοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὴν **Σιγγαπούρην** εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας, τὴν νήσον **Χόγκ-Κόγκ** ἔναντι τῆς κινεζικῆς πόλεως **Καντιὼν** καὶ τὸ **Βεϊ Χὰ Βεϊ** ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Πετσιλῆ.

Οἱ **Γάλλοι** κατέχουσιν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν χώραν τῆς **Κοχιγκίνας**, τὸ βασίλειον τῆς **Καμβόγδης** καὶ τὸ **Τογκίνον**. Ὑπὸ τὴν προστασίαν δὲ αὐτῶν διατελεῖ καὶ τὸ βασίλειον τοῦ **Ἀνάμ**. Ἐπίσης δὲ κατέχουσι καὶ τὸν ἀγτικρὸν τῆς νήσου **Χαϊνὰν** λιμένα **Κοὰν-Τόου**.

Οἱ **Γερμανοὶ** κατεῖχον ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Κιτροίνης θαλάσσης τὸ **Κιάσο-Τσέου**, ἐκ τοῦ ὁποίου τελευταῖον ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἰαπῶνων. Δυναμίαι τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων, αἱ Γερμανικαὶ ἀποικίαι θὰ διακυβερνῶνται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Οἱ *Πορτογάλλοι* κατέχουσι σημεῖά τινα ἐπὶ τῶν Ἰνδικῶν παραλί-
ων καὶ τὸ *Μακάο* ἔναντι τῆς νήσου *Χόγκ Κόγκ*.

Α΄ ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

Ἡ ἐν Ἀσίᾳ ρωσικὴ αὐτοκρατορία
(δημοκρατία ἤδη τῶν Σοβιετ).

Ἡ ῥωσικὴ δημοκρατία ἐκτείνεται ἐν Ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ *Εὐξείνου*
πόντου, τοῦ *Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ* καὶ ἀπὸ τῶν ὑψιπέδων τοῦ *Παμίρ*
μέχρι τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς *Σιβη-*
ρίας, τοῦ Δ. *Τουρκεστάν* (χανάτα Βουχάρας καὶ Χίβας), τῆς *ὑπερ-*
κασπίας χώρας καὶ τῆς *Καυκασίας Ῥωσίας*, ἰδρυθεισῶν διὰ τῆς
συνθήκης τῶν Βερσαλλιωῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν δημοκρατιῶν 1) Ἀρ-
ξεμπεϊζάν 2) Γεωργίας καὶ Ἀρμενίας ἐν μέρει.

Ἐχει ἕκτασιν μείζονα τῆς ὅλης Εὐρώπης καὶ πληθυσμὸν
ὑπὲρ τὰ 27 ἑκατομμύρια.

Πηροῦντα. Ἄφθονος ξυλεία, διάφορα ὄρυκτά, ὑδράργυρος,
μαγνητικὸς σίδηρος, λιθάνθρακες, χαλκός, ἄργυρος, χρυσός, πολυτι-
μοὶ λίθοι καὶ ἄφθονοὶ διφθέραι (γυναρικὰ).

Ἐν τοῖς μεταλλείοις τῆς Σιβηρίας ἐργάζονται καὶ πολλοὶ ἐξώρι-
στοὶ συνετεία πολιτικῶν ἰδίως ἐγγλημάτων, προερχόμενοι ἐκ τῆς εὐ-
ρωπαϊκῆς Ῥωσίας.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ *Τολβόσκη* ἀρχ. πρωτ. (25.000
κατ.) πρὸς Δ. καὶ ἡ *Ἰρκούτσκη* (85 χιλ. κατ.) πρὸς ἀνατολάς. *Πε-*
τροπαλόφσκη, λιμὴν τῆς Καμτσιαίκας, ὁδὸς εἰς Ἀμερικὴν. *Νικολα-*
έφσκη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμούρ. *Βλαδιβοστόκ* (100 χιλ. κατ.),
λιμὴν πολεμικὸς τῆς Ῥωσίας ἐν τῇ Ἰαπωνικῇ θαλάσῃ καὶ τέρμα τοῦ
ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου (ἤδη κατεχόμενος ὑπὸ τῶν Ἰαπῶνων
προσωρινῶς).

Τοῦ Δ. Τουρκεστάν πρωτ. εἶναι ἡ *Τασκένδη* (125 χιλ. κατ.) τῆς
Βουχάρας ἡ *Βουχάρα* (70 χιλ. κατ.) καὶ τῆς Χίβας ἡ *Χίβα* (35 χιλ.
κατ.).

Ἡ ὑπερκασπία χώρα ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῶν Α. παραλίων τῆς Κα-
σπίας μέχρι τῶν χανάτων Βουχάρας καὶ Χίβας· πόλεις ἔχει τὴν
Κρασνονοβόδοκην καὶ τὸ *Ὄζοῦν-Ἀδᾶ*, ἔνθα ἡ ἀφετηρία· τοῦ ὑπερ-
κασπίου σιδηροδρόμου. Ἡ Καυκασία Ῥωσία ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Εὐξεί-
νου πόντου μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης· πόλεις πρωτ. ἡ *Τιφλίς* (170

χιλ. κ.), τὸ **Βακού** (120 χιλ. κ.) παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ἔνθα αἱ ἄφθονοι πηγαὶ πετρελαίου, τὸ **Βατοῦμ** παρὰ τὸν Εὐξείνιον καὶ ἡ ἔδρα τοῦ πατριάρχου τῆς ὄψις τῆς ἀρμενίας **Ἐριβάν** (150 χιλ. κ.).

Β' ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

1) Ἀσιατικὴ Τουρκία.

Αἱ χῶραι, τὰς ὁποίας κατέχει μέχρι τοῦδε ἡ Τουρκία ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὴν ἀσιατικὴν Τουρκίαν· εἶνε 1) ἡ **Μικρὰ Ἀσία**, ἡ **Συρία** καὶ 2) ἡ **Παλαιστίνη**, 3) ἡ **τουρκικὴ Ἀρμενία**, 4) ἡ **Μεσοποταμία**, 5) ἡ **Βαβυλωνία**. 6) ἡ **τουρκικὴ Ἀραβία**. Ἀπασαὶ ἔχουσι **πληθυσμὸν** περὶ τὰ 17 ἑκατομμύρια κατοίκους καὶ **ἔκτασιν** 1,750,000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Μικρὰ Ἀσία (1).

Ἡ σπουδαιότερα χώρα τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας εἶναι ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ ὁποία λέγεται καὶ **Ἀνατολή** καὶ κεῖται πρὸς Α. τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Ὅρια, σχῆμα. — Ἡ Μικρὰ Ἀσία διαμερίζεται πολυσχιδῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης, εἶναι χερσόνησος ἔκτεινομένη μεταξὺ τοῦ **Εὐξείνου πόντου**, τῆς **Προποντιδος**, τοῦ **Αἰγαίου πελάγους** καὶ τῆς **Μεσογείου θαλάσσης**, πλησιάζει δὲ πολὺ πρὸς τὴν **Θράκην** καὶ σχηματίζει μετ' αὐτῆς δύο στενωτάτους πορθμούς, τὸν **Βόσπορον** καὶ τὸν **Ἑλλήσποντον**. Ὁμοιάζει δὲ πολὺ μετὰ τὸ **σχήμα** αὐτῆς ὄροπεδίῳ παραλληλογράμμῳ ὕψους 1,300 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Παρὰ τὴν ΝΑ. Ποσειδωνίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ἐγκατεσπαρμένα πολλὰ καὶ χαριέστατα ἑλληνικὰ νῆσοι.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι σχεδὸν πενταπλασία τῆς ἐλευθέρας ἡδὴ Ἑλλάδος κατὰ τὴν **ἔκτασιν** (503,600, τετραγ. χιλιομ.), οἱ δὲ **κάτοικοι** αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 9,200,000, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὰ 3 1/2 ἑκατομμύρια εἶναι Ἕλληνες.

Κόλποι. — Ἐν μὲν τῇ Προποντιδίᾳ εἶναι ὁ **Ἀσιακηνὸς** καὶ ὁ **Κίανος**, ἐν δὲ τῷ Αἰγαίῳ ὁ **Ἀδραμηνιὸς**, ὁ **Ἐρμαῖος** (τῆς **Σμύρ-**

(1) Ἡ Μικρὰ Ἀσία κατὰ τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα διδασκεται λεπτομερῶς ὡς ἡ ἐλευθέρη Ἑλλάς.

νης και ὁ *Κεραμικός* ἐν δὲ τῇ Μεσογίῳ ὁ τῆς *Ἀιταλείας* και ὁ *Ἴσοικός* (Ἀλεξανδρέττας).

Ἀκρωτήρια.—Τὸ *Ἰασόνιον*, ἡ *Κάραβις* και τὸ *Ἡράκλειον* ἐν τῷ Εὐξείνῳ και τὸ *Σίγειον* παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὸ *Δεκτόν* (κ. Μπαμπῆ), ἡ *Μελαινα ἄκρα* και ἡ *Μυκάλη* ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Ἡ *Ἰερά ἄκρα*, ἡ *Σαρπηδῶν* και τὸ *Ἀνεμούριον* ἐν τῇ Μεσογίῳ.

Πορθμοὶ εἶναι ὁ *Θρακικός Βόσπορος* και ὁ *Ἑλλήσποντος*.

Χερσόνησοι εἶναι ἡ *Θυνιάς* (ἀκτὴ μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου, τοῦ Βοσπόρου και τῆς Προποντίδος, εἰς ἣν τελευτῶσιν οἱ κλάδοι τοῦ *Μυσίου Ὀλύμπου*, ἡ *Ἀσιακηνή* ἀπολήγουσα εἰς τὸ *Ποσειδίων ἀκρωτήριο*, ἡ *Κυζικηνή* και ἡ *Ἐρυθραία* (πλησίον τῆς Σμύρνης).

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. **Ὀρη.**—Ἡ Μικρὰ Ἀσία διατέμεται κατὰ μῆκος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ὑπὸ μεγάλης ὄροστοιχίας, τῆς ὁποίας τὸ μὲν δυτικὸν μέρος λέγεται *Ταῦρος*, τὸ δὲ ἀνατολικὸν *Ἀντίταυρος*. Ἡ ὄροστοιχία αὕτη ἀποτελεῖ μίαν ἄλυσιν καταλήγουσαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐν τῷ μῶσφ δὲ τῆς Καππαδοκίας και πρὸς Β. τοῦ Ταύρου ὑψοῦται ὁ *Ἀργαῖος*, τὸ ὕψιστον τῶν ὄρέων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔχουν κορυφὰς ἀείποτε χιονοσκελεῖς και κρατῆρα ἐσβεσμένου ἥραιοιτοῦ.

Ἐτέρα ὄροστοιχία εἶναι ἡ πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰ ὄρη *Κολὰτ Δάγ* πρὸς Ν. τῆς Τραπεζοῦντος, τὸν *Ὀλγασσον* (Ἰλκὰς Δάγ) πρὸς Ν. τῆς Σινώπης και τὸν *Βιθυνὸν* λεγόμενον *Ὀλυμπον*. Τὴν τρίτην ὄροστοιχίαν ἀποτελοῦσιν ὁ *Ὀλυμπος* τῆς Μυσίας, ἡ *Ἰδη*, τὸ *Σίπυλον*, τὸ *Δινδυμον*, ἡ *Μεσωγίς*, ὁ *Τρωῶλις* και ὁ *Κάδμος*.

Ῥυδατογραφία. Ποταμοί.—Ὁ *Ἰρις*, σχηματίζων εἰς τὰς ἐκβολὰς του τὸ πεντάστομον δέλτα, ὁ *Ἄλυς*, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, και ὁ *Σαγγάριος*, οὗ τὰ ὕδατα κατέρχονται ἐκ πηγῶν ὕψους (1.10) μ.) δεχόμενος ἐν τῷ μεταξὺν και τὸν μικρὸν *Σαγγάριον*, ὁ *Θερμῶδων*, σημαντικὸς διὰ τὸν περὶ Ἀμαζόνων μῦθον, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον. Ὁ *Γράνικος* και ὁ *Μάνιστος*, χυνόμενοι εἰς τὴν Προποντίδα. Ὁ *Σκάμανδρος* εἰς τὸν Ἑλλήσποντον και ὁ *Ἐρμος* εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον (Σμύρνης)· παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ *Πακτωλὸς*, ὀνομαστὸς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὰ ἐν τῇ ἄμμῳ αὐτοῦ ψήγματα χρυσοῦ. Ὁ *Μαλανδρος* εἰς τὸ Αἰγαίον, ὁ *Εὐρυμέδων*, εἰς οὗ τὰς ἐκβολὰς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐνίκησεν ὁ Κίμων κατὰ

ξηράν και κατά θάλασσαν τούς Πέρσας τῷ 465 π. Χ. εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ **Κύδνος** ἐκβάλλων εἰς τὸ πέλαγος τῆς Κιλικίας (ἐν αὐτῷ ἐλούσθη και ἠσθένησεν ἐκ τούτου ὁ μέγας Ἀλέξανδρος). ὁ **Σάρος**, ὁ **Σάρδος** και ὁ **Πύραμος**, ἀμφότεροι ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἰστικὸν κόλπον.

ΣΗΜ.— Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς Μ. Ἀσίας πηγάζουσιν ἐκ τοῦ κέντρου αὐτῆς ὡς ἀκτίνες κύκλου.

Λίμναι ἀξιολογώτεραι εἶναι ἡ **Σαπάντζα** (Βοϊάνη, 36 μ. βάθος) μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας και τοῦ Σαγγαρίου, ἡ **Ἀσκάνια** (τῆς Νικαίας), ἡ **Ἀφνίτις**, ἡ **Γυγαία**, ἡ **Ἀπολλωνία**, ἡ **Καράλις** και ἡ ἀλμυρὰ λίμνη **Τάττα** (770 μ. βάθος). Αἱ πλεῖστα τούτων εἰσὶν ἰχθυοτρόφοι.

Ἔδαφος.— Ὀλόκληρος ἡ Μ. Ἀσία, ὡς εἴπομεν ἀποτελεῖ ἐκτεταμένον ὄροπέδιον ὑποδιαιρούμενον εἰς ἄλλα μικρότερα ὑψηλὰ ἢ χαμηλά, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τῆς **Ἀγκύρας**, τὸ τῆς **Καισαρείας** και τὸ λιμνωδὸς κεντρικὸν ὄροπ. διον. Τὸ ἔδαφος ἐν γένει τῶν ὄροπεδίων τούτων εἶναι λίαν εὐρορον.

Κλίμα και προϊόντα.— Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκραές και μάλιστα εἰς τὰ παράλια, τὰ δὲ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ὅποια και τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολὺ ἀρθρονώτερα και ὠραιότερα, δηλ. παντός εἶδους δημητριακοὶ καρποί, σῦκα ἐξαιρέτα, ὡς και σταφίς ἔλαιον, ἡλιοτρόπιον, δαμάσκηνα, ὄπιον, κρόκος κτλ.

Ἡ **κτηνοτροφία** εὐρίσκειται ἐν ἀμῆ· πρόβατα αἶγες ἐξ ὧν αἱ ὄνομαστοὶ τῆς Ἀγκύρας διὰ τὴν λεπτότηνα και τὸ μῆκος τῶν τριχῶν· βόες, βούβαλοι, κάμηλοι, ὄνοι, ἡμίονοι κλπ. Ἐπίσης δὲ και ἡ ὄρνιθοτροφία, μελισσοτροφία και ἡ σηροτροφία προκόπτουσι μέγਾਲως.

Ἡ **συγκοινωνία** μόνον κατὰ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη, τὸναντίον δὲ εἰς τὰ μεσόγεια μέρη εἶναι ἐλλιπής. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἀνερχόμενα εἰς μῆκος 2,500 χιλ. μέτρων συνδέουσι τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα. Νῦν εὐρίσκειται ὑπὸ κατασκευὴν ἡ μέγαλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Κωνσταντινουπόλεως-Ἰκωνίου-Ἀδάνων Βαγδάτης¹.

Γλῶσσα ἐκπαίδευσις.— Καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι ἡ τουρκικὴ, λαλουμένη οὐ μόνων ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλὰ και ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων και τῶν Ἀρμενίων.

(¹) Ἡ ἐν λόγῳ σιδηροδρ. γραμμὴ ἔχει περατωθῆ μέχρις Ἀδάνων ἤδη.

Ευτυχῶς ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἤρχισε διὰ τῆς συστάσεως πολλῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τῆς χώρας νὰ διαδίδηται καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐλειτούργουν τρία ἑλληνικὰ γυμνάσια, Σμύρνης, Τραπεζοῦντος καὶ Κυδωνιῶν, μία ἱερατικὴ σχολὴ ἐν Καισαρείᾳ ἑτέρα ἐν Πάτρῳ καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα σχολεῖα ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσι καὶ κωμοπόλεσιν. Ὑφίστανται δὲ δυστυχῶς καὶ πολλαὶ ξέναι σχολαὶ ἐπιδιώκουσαι ἐν τῇ ἑλληνικωτάτῃ ταύτῃ χώρᾳ προσηλυτιστικούς σκοπούς.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς χώρας.— Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων συνέστησαν πολυαριθμούς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾷ Ἀσίας καὶ εἰς τὰς νήσους, ἕνεκα τῶν ὁποίων περιήλθον πολλάκις εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας.

Αἱ ἑλληνικαὶ αὐταὶ ἀποικίαι ἤκμασαν εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν πολιτισμόν, ἐν αὐτοῖς δὲ ἐγεννήθησαν ὁ πατὴρ τῆς ποιήσεως Ὅμηρος, ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος, ὁ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς Ἱπποκράτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Μικρᾷ Ἀσίας ὑπὸ τῶν Τούρκων ὅλοι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν καὶ Ἕλληνες καὶ χριστιανοί, ὅταν ὅμως οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν αὐτήν, τινὰς μὲν τῶν κατοίκων ἐφόνευσαν, ἄλλους δὲ ἠνάγκασαν νὰ ἀλλάξωσι θρησκεῦμα καὶ νὰ γίνωσι μουσμεθανοί· πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ ἐσώθησαν καὶ εὗρισκοντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν Τούρκων καὶ συνασπάζοντο μετ' αὐτῶν, ἀπόλεσαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ ἔχουσιν ἤδη μητρικὴν γλῶσσαν τὴν τουρκικὴν.

Νῦν ὅμως διὰ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, τὰ ὁποῖα ἰδρῦθησαν εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Μικρᾷ Ἀσίας, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσιν Ἕλληνες, σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἀνακτήσωσι πάντες οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν, τὴν ὁποῖαν ἀπόλεσαν ἕνεκα τῆς τυραννικωτάτης πολυχρονίου δουλείας.

Ἀτυχῶς ἡ ὑποχώρησις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ Ἀσιατικοῦ μετώπου ἠνάγκασε τὸν ἑλλ. πληθυσμόν τῆς χώρας νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀπονεκρώσῃ ἐκεῖ πᾶσαν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν.

Διοικητικὴ διαιρέσις.— Ἡ Μικρὰ Ἀσία διαιρεῖται διοικητικῶς εἰς τρεῖς διοικήσεις 1) τῆς *Χρυσουπόλεως*, ὑπαγομένης εἰς τὸν νομόν Κωνσταντινουπόλεως, 2) τῆς *Νικομηδείας* καὶ 3) τοῦ *Ἑλλησπόντου (Βίγας)* καὶ εἰς 8 νομούς 1) *Ἀϊδινίου* 2) *Προύσης*, 3) *Κασταμονῆς*, 4) *Τραπεζοῦντος*, 5) *Σεβαστείας*, 6) *Ἀγκύρας*, 7) *Ἰκονίου* καὶ 8) *Ἀδάνων*.

1) Διοικήσις Χρυσοπόλεως (κάτ. 100 χιλ.)

Ἡ διοίκησις Χρυσοπόλεως ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου· πρωτ. **Χρυσόπολις** (Σκουτάρι 100 χιλ. κατ.) ἐκτισμένη ἐπὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας· **Χαλκηδῶν** (Καδῆ-κιόι 60 χιλ. κατ.), ἔδρα Μητροπολίτου μὲ ἀξιόλογα ἑλλ. σχολεῖα, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ συγκροτηθεῖσαν Δ' οἰκουμενικὴν σύνοδον (451 μ. Χ.). **Χαϊδάρ πασα** πρώτος σταθμὸς τῶν σιδηροδρόμων τῆς **Ἀνατολῆς** μὲ λαμπρὰν προκυμαίαν καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα. Πέραν τοῦ **Χαϊδάρ πασα** ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εἶναι ἐγκατεσπαρμένα ὠραία ἐξοχικὰ προάστεια, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὸ **Παντίχειον** (Πεντίκ), τὰ **Τουζλα**, τὸ **Ρύσιον** ἢ **Ἀρεισοῦ** (Δάριτζα, ἐνθα ἀλιεύονται τσίφροι, καὶ τὸ **Χεριτιέ**, ὅπου τὰ ὀνομαστὰ αὐτοκρατορικὰ ὑφαντουργεῖα.

2) Διοικήσις Νικομηδείας (κάτ. 200 χιλ.)

Ἡ διοίκησις Νικομηδείας ἐκτείνεται πρὸς νοτον τῆς ὑποδιοικήσεως Χρυσοπόλεως, πρωτ. **Νικομήδεια** (Ἰσμίτ 40 χιλ. κατ.), λιμὴν ἔμπορικὸς παρὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον, συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Χαϊδάρ πασα, εἶναι ἔδρα μητροπολίτου. Ἐνταῦθα ἐβαπτίσθη καὶ ἀπέθανεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ σφίζεται ὁ τάφος τοῦ **ἁγίου Παντελεήμονος**. Ἀδὰ **πιζάρ** (35 χιλ. κατ.) ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ, πόλις γεωργικὴ. **Γιάλοβα** παρὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον μὲ ὀνομαστὰ θερμὰ λουτρά.

3) Διοικήσις Βίγαι ἢ Ἑλλησπόντου.

(150 χιλ. κάτ. καὶ μήκους 60 χιλιομέτρων).

Πρωτ. τὰ **Δαρδανέλλια** (Τσανάκ Καλεσι 11 χιλ. κάτ.), πόλις ὄχυρὰ ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἄβυδον καὶ ἐναντι τῆς Σηστοῦ, ἐξ ἧς ὁ Ξερξῆς ἐπεχείρησε νὰ γεφυρώσῃ τὸν Ἑλλήσποντον. Οἱ κάτοικοι τῶν Δαρδανελλίων καταγίνονται εἰς τὴν κατασκευὴν ὀνομαστῶν πηλίνων ἀγγείων. **Λάμφακος** (10 χιλ. κατ.), πόλις ἀρχαιοτάτη. **Βίγα**, παρὰ τὸν Γράνικον ποταμὸν, ὅπου ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐίκησε τὸ πρῶτον τοῖς Πέρσας (234 π. Χ.). Τὴν μικρὰν ταύτην χώραν, ἐξ ἧς ἀποτελεῖται ἡ διοίκησις τοῦ Ἑλλησπόντου, διαρρέουσι τρεῖς κυρίως ποταμοί, ὁ **Σκάμανδρος**, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Τροία μετὰ τῆς πρωτ. αὐτῆς Ἰλίου (Ἰσραλίκ) ὀνομαστὴ διὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὁ **Σιμόεις** καὶ ὁ **Σαντινίεις**.

1) **Νομός Ἀϊδινίου. Πόλις.** Ὁ νομός Ἀϊδινίου ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρῶν Λυδίας, Καρίας, Μυσίας καὶ ἐν μέρει τῆς Ἰωνίας. Ἔχει δὲ **πληθυσμὸν** 1 1/2 ἑκατομύριον κατ. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Σμύρνη** (350 χιλ. κάτ.), κειμένη ἐν τῷ μυχῶ τοῦ Ἐρμαίου κόλπου, πόλις ἀρχαία, ἔχουσα ἀκμαῖον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν, ἀσφαλῆ λιμένα, ἑξαίρετον προκυμαίαν, ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια συντηρούμενα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, ἧτις ἀποτελεῖ τὸ πολυπληθέστατον στοιχεῖον τῆς πόλεως ὑπὲρ τὰς 130 χιλ. κατ.), νοσοκομεῖον καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα· συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν γυριωτέρων πόλεων τῆς ἐσωτερικῆς χώρας **Παλαιὰ Φώκαια**, **Νέα Φώκαια** ΒΑ. τῆς Σμύρνης, **Κλαζομεναί** (Βουρλά, 24 χιλ. κάτ.) πατρίς τοῦ φιλοσόφου Ἀναξαγόρου, **Κρήνη** (Τσεσμές 15 χιλ. κ.) ἀπέναντι τῆς Χίου, ἐν τῷ λιμένι τῆς ὁποίας οἱ Ῥῶσοι κατέκαυσαν τὸν τουρκικὸν στόλον δι' Ἑλλήνων κυρίως πυρπολητῶν (1770). **Ἀγιασουλούκ**, μικρὸν χωρίον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου, ὀνομαστῆς διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ὃν ἐπυρπόλησεν ὁ Ἡρόστρατος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων δὲ τούτου ἀνφοδομήθη περικαλλῆς ναὸς τῆς αὐτῆς θεᾶς ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Ἐν αὐτῇ διέτριψεν ἐπὶ πολὺ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ συνεκροτήθη ἡ Γ' οἰκουμένη συνόδος. **Νέα Ἐφεσος** (Κοῦς Ἀδασί, 9.000 κ.), **Φιλαδέλφεια** (20 χιλ. κάτ.) ἔδρα μητροπόλιτου, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης.

Πέργαμος (25 χιλ. κ.) πρὸς Β. τῆς Σμύρνης, ὀνομαστὴ τὸ πάλαι δ. ἀ τὴν βιβλιοθήκην της καὶ τὸν ἐκ δέρματος κατασκευαζόμενον χάρτην της· ἐν Περγάμῳ εὐρέθησαν μνημεῖα ἀξιολογώτατα, λείψανα τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος αὐτῆς. **Ἀϊδίνιον** (πάλαι Τράλλεις, 35 χιλ. κατ.) πρὸς Α. τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου. **Μαγνησία** (Μάννισσα 38 χιλ. κ.) πόλις ἐμπορικὴ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης καὶ ἔδρα τοῦ μητροπόλιτου Ἐφέσου. **Ἀλικαρνασὸς** (Μπουδρούμ, 4 χιλ. κ.), πατρίς τοῦ ἱστορικοῦ Ἡροδότου. Οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου κεῖνται τὰ ἐρεῖπια τῆς **Μιλήτου** (γίν μικρὸν χωρίον **Παλάτια** καλούμενον), πατρίδος τοῦ φιλοσόφου Θαλοῦ. Πρὸς Β. ταύτης κεῖται τὸ ὄρος **Μυκάλη**, ὅπερ καταλήγει εἰς τὸ δμώνυμον ἀκρωτήριον πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν (τῷ 479 π. Χ.) τοὺς Πέρσας, τὸν δὲ Αὐγούστον τοῦ 1823 ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν μὴ ἐπιτρέψας νὰ ἀποβιβασθῶν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν Σάμον. Ἀπέναντι τῆς νήσου Κῶ ἔκειτο ἡ **Κνίδος**, πόλις ἀρχαία, ἧς

οφίζονται τὰ ἐρείπια, ἐπίσημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης· παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ὁ Κόνων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ **κορινθιακοῦ** λεγομένου **πολέμου** (τῷ 394 π. Χ.) ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας στρατηγούμενους ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου.

2) **Νομὸς Προύσης** (1,700,000 κ.). Ἀπορτίζεται ἐκ τῆς ἀρχαίας Φρυγίας, Μυσίας καὶ Βιθυνίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Προύσσα** (100 χιλ. κ.) ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου τῆς Μυσίας, ἔχουσα βιομηχανίαν ταπήτων μετάξης καὶ λαματικὰς πηγὰς (Προύσης-Γιάλοβας), λαμπρὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, τὰ **Εὐγενεΐδεια**, καὶ μεγαλοπρεπῆ σουλτανικὰ ἀνάκτορα. Ἐπίγειον τῆς Προύσης εἶναι ἡ **Μουδανία** (8 χιλ. κατ.), **Νίκαια** (Ισνίκ, 5 χιλ. κ.) παρὰ τὴν λίμνην Ἀσκανίαν, ὀνομαστὴ διὰ τὰς συγκροτηθείσας ἐν αὐτῇ Α' καὶ Ζ' οἰκουμενικὰς συνόδους (325 καὶ 787 μ. Χ.)· ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων (1204 — 1261), **Κυδωνίαι** (Ἀϊβαλί, 30 χιλ. κ.), πόλις παράλιος ἐμπορικὴ, κατοικουμένη τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων διακρινομένων ἐπὶ γενναϊότητι καὶ διατηρούντων ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ παρθεναγωγεῖον. **Κιουτάχεια** (Κιουτάειον, 30 χιλ. κ.), **Παλουκκεσέρ** (25 χιλ. κ.) ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, βιομηχανος καὶ ἐμπορικὴ πόλις, **Ἀδραμύτιον** (16 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον· παρ' αὐτῇ ὑπάρχουσι πλούσια μεταλλεῖα μολύβδου, **Κυζίκος** παρὰ τὴν Προποντίδα. ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην κατεναυμάχησαν τοὺς Σπαρτιάτας (τῷ 410 π. Χ.). Ἡ **Προκόννησος**, καλλιμάρμαρος, ἐξ οὗ καὶ νῆσος τοῦ Μαρμαρᾶ, κειμένη ἔναντι τῆς Κυζίκου καὶ ἔχουσα μετὰ τῶν ἄλλων ἑννέα, νησίδων 25 χιλ. κ.), εἶναι ἔδρα μητροπόλιτος καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἀλίπαστα καὶ τὸ ναυτικόν της, ἀνήκει δὲ διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Προύσης.

3) **Νομὸς Καστομονῆς** (1 ἑκατομμ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρῶν Παφλαγονίας, Πόντου καὶ ἐν μέρει τῆς Βιθυνίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Κασταμονή** (40 χιλ. κ.) ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἄλως καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ὀλγᾶσσοσ. Ἐπίγειον ταύτης παρὰ τῷ Εὐξείνῳ εἶναι ἡ **Ἰνέπολις** (15 χιλ. κ.), ἐξ ἧς γίνεται ἐξαγωγή οἰκοδομησίου ξυλείας καὶ κρόκου. **Σινώπη** (17 χιλ. κ.) πόλις παρὰ τὸν Εὐξείνιον, πατρίς τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου **Διογένους** καὶ καθέδρα ἄλλοτε τῶν βασιλέων τοῦ Πόντου. **Ποντοηράκλεια** (15 χιλ. κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἀνθρακωχεῖα, **Ζουγκουλδάκ**, ἐνταῦθα ἐξορύσσονται γαιάνθρακες.

4) **Νομὸς Τραπεζοῦντος** (1,050,000 κ.). Κεῖται πρὸς Α. τοῦ νομοῦ Κασταμονῆς καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Πόντου. Πρωτ. εἶναι ἡ **Τραπεζοῦς** (70 χιλ. κ.) ἐν τῷ Εὐξείνῳ, ἔχουσα ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ κατεικουμένη τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων. Ἡ πόλις αὕτη ἰπῆρξεν ἐπὶ $1/2$ περίπου αἰῶνα ἔδρα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἰδρυθείσης μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) καὶ καταλυθείσης τῷ 1276 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. **Σαμψοῦς** (Ἄμισός, 25 χιλ. κ.), πόλις παράλιος ἐμπορική, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας, ἐξ ἧς γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή ἐξαιρέτου καπνοῦ, **Κερασσοῦς** (20 χιλ. κ.), πόλις παράλιος, **Πάφρα** (17 χιλ. κ.) παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἄλως, ὀνομαστὴ διὰ τὴν σπουδαίαν κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν παραγωγὴν καπνοῦ.

5) **Νομὸς Σεβαστείας** (1,157,000 κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Καπαδοκίας. Πρωτ. **Σεβάστεια** (50 χιλ. κ.) ἐπὶ τῶν ἔνωθρῶν τοῦ Ἄλως ποταμοῦ. **Ἀμάσεια** (40 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἴριον, ἐν μέσῳ εὐφύρου πεδιάδος, πατρὶς τοῦ Στράβωνος, **Τοκάτη** (20 χιλ. κ.), ἐν μέσῳ βαθείας κοιλάδος· παρ' αὐτῇ ὑπάρχουσι μεταλλεῖα χαλκοῦ, **Νεοκαισάρεια** (Νικησάρ, 6 χιλ. κ.).

6) **Νομὸς Ἀγκύρας** (980 χιλ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας καὶ Γαλατίας, κεῖται δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Μ. Ἀσίας. Πρωτ. **Ἀγκυρα** (50 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου, ὀνομαστὴ διὰ τὰς αἰγὰς τῆς, ἐξ ὧν τὸ λεπτότατον καὶ μακρὸν ἔριον, καὶ διὰ τὴν νίκην τοῦ Ταμερλάνου κατὰ τοῦ Βαγιαζίτ (τῷ 1402). **Καισάρεια** (69 χιλ. κ.) παρὰ τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Ἀργαίου, πατρὶς τοῦ **μεγάλου Βασιλείου**, ἔχουσα λαμπρὰν ἱερατικὴν σχολήν, πρὸς τὰ ΝΑ. αὐτῆς κεῖται ἡ **Ναζιανζός**, πατρὶς **Γρηγορίου τοῦ θεολόγου**.

7) **Νομὸς Ἰκονίου** (1,200,000 χιλ. κ.). Κεῖται πρὸς Ν. καὶ ΝΑ. τῶν νομῶν τῆς Ἀγκύρας καὶ τῆς Προύσσης. Πρωτ. **Ἰκόνιον** (65 χιλ. κ.), παράγον ἀφθότους δημητριακοὺς καρπούς, **Σπάρτη** (Πισιδίας) (25 χιλ. κ.) ἐν οἷς πολλοὶ Ἕλληνες, ΝΑ. τοῦ Ἰονίου ἐν μέσῳ εὐφύρου πεδιάδος, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πισιδίας. **Ἀτιάλεια** (36 χιλ. κ.) πόλις ὄχυρά, εὐλίμενος καὶ ἐμπορική, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου μετ' ἀξιολόγων ἑλληνικῶν σχολείων.

8) **Νομὸς Ἀδάνων** (450 χιλ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Κιλικίας, κεῖται δὲ πρὸς ΝΑ. μέρος τῆς Μ. Ἀσίας. Πρωτ. **Ἄδανα** (45 χιλ. κάτ.) πόλις ὄχυροτάτη παρὰ τὸν Σάρον ποταμὸν, ἐν μέσῳ εὐφύρου πεδιάδος, οὕτα ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κιλικίας.

Ταρσός, παρά τὸν Κύδνον ποταμὸν (20 χιλ. κ.), πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, **Μερσίνα** (25 χιλ. κ.), ἐπίνειον τῶν Ἀδάνων καὶ τῆς Ταρσοῦ, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Εἰς τρίτορον σχεδὸν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἰσσηνικοῦ κόλπου κείνται τὰ ἑρείπια τῆς Ἰσσοῦ, παρά τὴν ὁποίαν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας αἰχμαλωτίσας ἄπασαν τὴν οὐλογένειαν τοῦ Δαρείου (233 π. Χ.) ✓

✓ Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου εἶναι ἑλληνικαὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ κατοικεῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων.

Αἱ πλεῖσται τούτων ἔχον τὴν εὐτυχίαν κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον νὰ ἀπελευθερωθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου **ἑλληνικοῦ στόλου** καὶ ἡ ἢ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πλὴν τῶν νοτίων Σποριδίων (δωδεκανήσων), αἵτινες εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσιν εἰσέτι τὴν ἐλευθερίαν των, διότι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν πόλεμον τὸν ὀλίγον προηγηθέντα τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας.

Ἐν τούτοις οἱ ἄγαν φιλοπάτριδες κάτοικοι αὐτῶν διεμαρτυρήθησαν καὶ ἐξακολοθοῦν νὰ διαμαρτύρῶνται ἐντόνως πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις καὶ ἐλπίζουσιν ὅτι τάχιστα θὰ ἐπιτύχωσι τὰς δικαίας αὐτῶν ἀξιώσεις, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Εὐτυχῶς διὰ τῆς συναφθείσης συνθήκης τῶν Σεβρών μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ καὶ τῆς Τουρκίας, ἡ Ἰταλία ἐδέησε νὰ ἐκχωρήσῃ τὰς δωδεκανήσους εἰς τὴν Ἑλλάδα πλὴν τῆς μεγαλονήσου Ῥόδου, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ ἐκχωρήσῃ ταύτην βραδύτερον.

Τὰ δωδεκάνησα εἶναι ἐγκατεσπαρμένα ἀπὸ τῆς Σάμου μέχρι τῆς Κρήτης. Ἐχουσιν **ἔκτασιν** 2,500 τετραγ. χιλιομ. καὶ **πληθυσμὸν** 158 χιλ. περίπου κατοίκων· εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς.

Ἡ **Πιάτμος** (5 χιλ. κ.) νῆσος τὸ πλεῖστον πετρώδης καὶ εὐλίμενος, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς μεγάλην μονὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ **Ἰωάννου τοῦ θεολόγου** καὶ τὴν ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκην ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν χειρογράφων, οἰκοδομηθεῖσαν ἐπὶ **Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ**, ὡς καὶ διὰ τὸ σπήλαιον, ἐνθα ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὴν **Θεῖαν Ἀποκάλυψιν**.

Ἡ **Λέρος** (6 χιλ. κ.) νῆσος πετρώδης μὲν ἀλλὰ κολπώδης καὶ εὐλίμενος, ἔχουσα δμώνυμον πρωτεύουσαν μετὰ σχολαρχείου καὶ πορθηναγωγείου.

Ἡ **Κάλυμνος** (15 χιλ. κ.) πρωτ. **Χώρα** μετ' ἀσφαλεστάτου ὄρου. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐμπορίαν, τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν σπογγαλείαν, πολλοὶ δὲ τούτων εἶναι ἐπιτηδειότατοι δύται.

Ἡ **Κῶς** (28 χιλ. κατ.) νῆσος εὐφορος, κατάφυτος ἐξ ἀμπέλων καὶ ἐσπεριδοειδῶν, πατρὶς τοῦ μεγίστου τῆς ἀνθρωπότητος ἱατροῦ **Ἰπποκράτους**. Πρωτ. ἡ ὁμώνυμος πόλις.

Ἡ **Νίσυρος** (5 χιλ. κατ.) μικρὰ νῆσος πρὸς Ν. τῆς Κῶ, ἔχουσα ἐνεργὸν ἠφαιστειον, ἱαματικά ὕδατα καὶ θεωρουχεία· λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἡ **Μαδράκη** μετὰ μεσαιωνικοῦ φρουρίου.

Ἡ **Ἀστυπάλαια** (2,500 κ.) μικρὰ νῆσος, ἧς οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλείαν καὶ ἀλιείαν. Ἔχει εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα.

Ἡ **Σύμη** (14 χιλ. κ.) νῆσος βραχώδης καὶ ἄγονος. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης, λίαν φιλοπρόοδοι, ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν σπογγαλείαν κυρίως.

Ἡ **Ῥόδος** (50 χιλ. κ.), νῆσος ἔχουσα γλυκύτατον κλίμα καὶ διανγῆ ὀρίζοντα, εὐστειτος καὶ εὐφορος. Πρωτ. ἡ ὁμώνυμος πόλις (20 χιλ. κατ.) εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος ὑπῆρχε τὸ ὑπὸ τοῦ Χάρητος κατασκευασθὲν ἐξ ὀρειχάλκου ἄγαλμα τοῦ **Ἥλιου** (Κολοσσός τῆς Ῥόδου), τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἐν τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶχεν ὕψος 34 μέτρων περίπου καὶ κατεκρημνίσθη ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 224 π. Χ. εἶναι ἔδρα μητροπόλιτος καὶ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῶν δωδεκανήσων. **Δίνδος** (15 χιλ. κατ. κειμένη ΝΑ. ἀρχαία πόλις.

ΣΗΜ. Ἄτυχῶς ἐν τῇ ἀγρία ταύτῃ νήσῳ ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις ὑστερεῖ. ἐνῷ τούναντίον αἱ ξένοι προπαγανδικοὶ σχολαὶ μεγάλας, ὡς μὴ ὄφειλε, ποιοῦνται καθημερινῶς προόδους.

Ἡ **Κόρυπαθος** (8 χιλ. κατ.) καὶ ἡ **Κάσος** (6 χιλ. κ.) καταστραφείσα τῷ 1824 ὑπὸ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου. Οἱ κάτοικοι τῶν δύο τούτων νήσων εἶναι περίφημοι ναυτικοὶ καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλείαν· κεῖνται δὲ μετὰ τὴν Ῥόδου καὶ Κρήτης.

ΚΥΠΡΟΣ

Κύπρος. ἡ μεγίστη τῶν ἑλληνικῶν νήσων. ἔχει ἔκτασιν 9.600 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 270.000 κατοίκων, ἐξ ὧν 170.000 Ἕλληνες ἀκραιφνεῖς. Ἡ Κύπρος μετὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον (1878) διὰ συνθήκης, γενομένης μετοξὺ Τουρκίας καὶ Μ. Βρετανίας, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγ-

γλων ἀντὶ ἑτησίας πληρωμῆς ἐξ 90 χιλιάδων λιρῶν, καταβαλλομένης τῷ Ζουλ-
τάνφ. Ὁ διακαῆς ὁμως πόθος τῶν Κυπρίων εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ
τῆς Ἑλλάδος, οὗ τὴν ἐκδήλωσιν καθημερινῶς ποιοῦνται πρὸς τὴν Ἄγγλιον,
ἥτις τείνει εὐμενὲς οὕς ἀπὸ τινος χρόνου πρὸς τὰ μεγάλα πατριωτικὰ αἰσθή-
ματα υἰῶν νησιωτῶν. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος τῆς ἐκκλη-
ρώσεως τοῦ εὐγενοῦς πόθου τῶν Ἑλλήνων νησιωτῶν.

Κόλποι. — Ὁ Ἄμμοχώστος, ὁ τῆς Λάρνακος, ὁ τῆς Λευκωσίδου
καὶ ὁ τῆς Πενταγίας.

Ἀκρωτήρια. — Τὸ Δεινάρητον (κ. ἄγ. Ἀνδρέας), τὸ Πηδάλιον, ἡ
Κουριάς ἄκρα, ὁ Ἀκάμας καὶ τὸ Κρόμμυον.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ὄρη. — Ἄξια λόγου εἶναι τὸ Ἄφον
κ. Τρόδος) πρὸς Δ. ὁ Ὀλυμπος καὶ πρὸς Β. ἡ ὄρεισιρὰ Κερνησίας
Πενταδάκτυλον).

Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶναι εὐκρατον, ἀλλὰ πολλάκις ἐπικρατεῖ ἀνομβρία
ἐνεκα τῆς ἀποφιλώσεως ἐπὶ τουρκοκρατίας τῶν ἄλλοτε λαμπρῶν αὐτῆς δασῶν.
Καταβάλλονται δὲ νῦν ἐπιτυχεῖς προσπάθειαι πρὸς τελείαν ἀναδάσωσιν τῆς
χώρας.

Ἐδαφος καὶ προϊόντα. — Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι εὐφορον καὶ
παράγει οἶνον ἐξαιρετον (κουμανταριαν), βάμβακα, μέταξαν, ξυλοκέρατα καὶ
ὀλίγους δημητριακοὺς καρπούς· περικλείει δὲ τὴν πεδιάδα τῆς **Μεσαρίας**,
διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Πεδιαίου**.

Συγκοινωνία. — Πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύπρος ἔχει
σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, συνδέουσαν τὴν Λάρνακα μετὰ τῆς Ἀμμοχώστου
Λευκωσίας καὶ Μόρφου.

Πολίτευμα. — Ἡ νῆσος κατέχεται, ὡς εἶπομεν ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας
καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ, ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου καὶ βουλῆς
ἀποτελουμένης ἐκ 18 μελῶν.

Ἐκκλησία. — Ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου εἶναι αὐτοκέφαλος, διοικοιμένη
ὑπὸ συνόδου, ἀποτελουμένης ἐκ 4 μητροπολιτῶν, τῆς πρόεδρος εἶναι ὁ μα-
καριώτατος πάσης Κύπρου καὶ Ἰουστιανῆς, ἐδρεύον ἐν Λευκωσίᾳ.

Παιδεία. — Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ νήσῳ εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη,
διότι οἱ Ἕλληνες συντηροῦσιν ἰδίαις δαπάναις πλεῖστα κατώτερα ἑλληνικὰ
σχολεῖα, παρθεναγωγεῖα καὶ τρία γυμνάσια.

Πόλεις. — Ἡ **Λευκωσία** (18 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς νήσου, ἔδρα μητρο-
πολίτου καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ διοικητοῦ, ἐν μέσῳ μικρῆς εὐφόρου πεδιάδος, ἔχου-
σα τὸ λαμπρῶς λειτουργοῦν **Παγκύπριον** γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἄλλα σχολεῖα,
Λάρναξ (10 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου παρὰ τὸ ἀρχαῖον Κίτιον, ὅπου
ἀπέθανεν ὁ Κίμων πολιορκῶν αὐτὸ (449 π. Χ.), **Λευκωσίδος** (12 χιλ. κ.),
πόλις παρὰ τὸν καὶ ἐμπορικὴ ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς νήσου, **Ἀμμοχώστος**
ἢ **Φαμαγοῦστα** (11 χιλ. κ.), πόλις ἔχουσα ἐξαιρετον λιμένα, **Νέας Πάφος**
ἢ **Κεῖμα** εἰς τὰ Δ. τῆς νήσου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πάφον, ἐπίσημος διὰ τὸν
ναὸν τῆς Πάφιας Ἀφροδίτης, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου. **Κερνήεια** ἔδρα δι-
οικητοῦ καὶ **Μόρφου** ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κερνησίας.

ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Ὄρη. Ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τοῦ Εὐφράτου πο-
ταμοῦ ἐκτείνεται ἡ χώρα ἡ καλουμένη **Συρία**. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τρι-

ων μερών, τῆς *Φοινίκης*, τῆς *Παλαιστίνης* καὶ τῆς *κοίλης* καλουμένης *Συρίας*.

Ἔκτασιν ἔχει 218 χιλ. τετραγ. χιλιομ, καὶ **πληθυσμὸν** 2,500,000 κατοίκων.

Κλίμα.—Πρὸς Α. μὲν εἶναι ξηρότατον, εἰς δὲ τὰ παράλια ἔνεκα τῆς θαλάσσης εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. **Ὀρη** — Ἐν Συρία ὁ *Λίβανος* καὶ ὁ *Ἀντιλίβανος* μᾶλλον δασώδης τοῦ πρώτου ἐν Παλαιστίνῃ τὸ *Θαβώρ*, ἔνθα μετεμορφώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ *Κάργμηλος*, ὁ θολοειδῆς *Ἐρμών* καὶ τινα ἄλλα μικρότερα.

Ῥυδατογραφία Ποταμοί.— Ἐν Συρία ὁ *Ὀρόντης*, πηγάζων ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἐν Παλαιστίνῃ δὲ ὁ *Ιορδάνης* ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν ὄρεων Ἐρμώνος καὶ Ἀντιλίβανου καὶ διαρρέων ἅπασαν τὴν πεδιάδα ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.

Λίμναι.— Ἐν Παλαιστίνῃ ἡ *Γεννησαρέτ* (Τιβεριὰς), 195 μ. ταπεινότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ *Ἀσφαλιτίτις* ἡ *Νεκρά* λεγομένη *θάλασσα* ἐστὶ ταπεινότερα, 395 μ. τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (1).

Διοικητικὴ Διαίρεσις.— Ἡ Παλαιστίνῃ διοικητικῶς διαιρεῖται 1) εἰς τὴν διοίκησιν *Ἀκρας*, 2) εἰς τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῆς *Ἱερουσαλήμ*, 3) εἰς τὴν διοίκησιν *Νεαπόλεως* (Ναβλούς), 4) εἰς τὰς διοικήσεις *Χαουράν* καὶ *Κοράκ* καὶ 5) εἰς τὴν προνομιεῦχον χώραν τοῦ *Λιβάνου*. Ἀμφότεραι δὲ, ἡ ἄμεσος διοίκησις Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ διοίκησις Λιβάνου ἐξαρτῶνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Τουρκίας· καὶ ἡ Συρία εἰς 3) νομούς, 1) *Συρίας*, 2) *Βηρυτοῦ*, 3) *Χαλεπίου*.

Ἡ Παλαιστίνῃ κατέχει τὸ ΝΔ μέρος τῆς Συρίας καὶ εἶναι ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του, εἶναι ἡ ἱερὰ γῆ, ἐν ἣ ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο εὐλόγως θεωρεῖται ἡ Παλαιστίνῃ ὡς τὸ προσκύνημα ὄλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος εὐλαβῶς συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν, ὅπως ἀσπασθῶσι τοὺς ἱεροὺς τόπους, ἐν οἷς

(1) Περὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης πιστεύεται ὅτι οὐδεὶς ἰχθὺς ἢ ἄλλο τι ζῶον τρέφεται ἐν αὐτῇ· ἐν τούτοις κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις, καθ' ἃς πρώτην φοράν διέσχισε πρό τινος χρόνου ἀτμάκατος τὴν λίμνην, παρετήρησαν ἐπιπλέοντα διάφορα πτηνὰ καὶ λοιπὰ ζῷα.

ἐγεννήθη, ἐδίδαξεν, ἐίαφη, ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

"Ορει, ἔδαφος.— Ἡ Παλαιστίνη ἦτις ἐλέγετο καὶ Χαναάν, ἐκτείνεται πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Ἀντιλιβάνου, εἶνε δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὴ καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **"Ιορδάνου**, εἰς δὲ ἐβαπτίσθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου· ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει, ὡς εἶπομεν, ἐκ τινος κλάδου τοῦ Ἀντιλιβάνου καὶ τοῦ Ἐρμώνος καὶ διερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης Τιβεριάδος ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Τὸ πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου μέρος εἶναι πεδινὸν καὶ καλεῖται **Περαία**· τὸ δὲ πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία μέρη· τὴν ἄνω καὶ κάτω Γαλιλαίαν πρὸς Β., τὴν **Ἰουδαίαν** πρὸς Ν. καὶ τὴν **Σαμάρειαν** κειμένην μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων.

Τὸ **κλίμα** τῆς χώρας εἶναι θερμὸν, τὸ δὲ ἔδαφος εὐφορώτατον καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Γραφή ὀνομάζει αὐτὴν γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα.

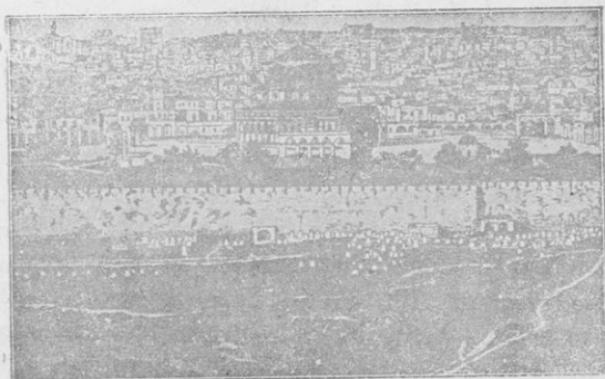
Οἱ **κάτοικοι** τῆς Παλαιστίνης, ἀνερχόμενοι εἰς 800 χιλ. κατ. εἶναι μίγμα διαφόρων λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες.

Διοικήσεις "Ακρας.

Ἡ διοίκησις Ἄκρας περιλαμβάνει τὴν λοφώδη χώραν τῆς Γαλιλαίας. Ἐπισημότεραι πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ **Ναζαρετ** (9 χιλ. κ.) παρὰ τῷ **Θαβώρ**, ἔνθα μετεμορφώθη καὶ ἀναιρέαφη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἡ **Καπερναοῦμ**, ἔνθα διέμεινε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου, ἡ **Τιβεριάς** (2 χιλ. κ.) παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, ἀσήμαντον νῦν χωρίον, ὡς καὶ ἡ **Κανά**, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς ἐξετέλεσε τὸ πρῶτον θαῦμα μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον.

Ἡ ἄμεσος διοίκησις Ἱερουσαλήμ.

Ἡ διοίκησις τῆς Ἱερουσαλήμ περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν χώραν τῆς Ἰουδαίας· ἐν αὐτῇ ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ **Βηθλεὲμ**—οἶκος ἄρτου (5 χιλ. κ.) ἐν ἣ ὑπάρχει τὸ **σπήλαιον**, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ καὶ πρὸς Β. αὐτῆς ἡ **Ἱερουσαλήμ** (60 χιλ. κ.) ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Λυτρατὴς τοῦ κόσμου. Ἡ ἁγία πόλις Ἱερουσαλήμ κεῖται ἐπὶ ὄροσπεδίου ὑψηλοῦ καὶ εἶναι πρωτεύουσα τῆς Παλαιστίνης. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ **Παναγίου Τάφου** κτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης ἔδρευε δὲ ὁ Ἕλλην Πατριάρχης Ἱεροσολύμων· ἐπίγειον αὐτῆς εἶναι ἡ **Ἰόππη** (κ. Γιάφα, 12 χιλ. κ.), συνδεομένη σιδηροδρομικῶς

Ἡ ἁγία πόλις τῆς Ἱερουσαλήμ.

μετὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἧς ἀπέχει περὶ τὰ 60 χιλίωμ. Πρὸς Ν. κεῖται ἡ πόλις Γάζα (20 χιλ. κατ.), πρωτ. ποτὲ τῶν Φιλισταίων· ΒΑ. δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ εἶναι ἡ ἄλλοτε ὄχυρὰ πόλις Ἱεριχώ, τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν ἐκυρίευσεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, νῦν χωρίον μικρὸν καὶ ἄσημον.

Διοικήσεις Ναβλοῦς (Νεαπόλεως).

Ἡ διοίκησις Ναβλοῦς περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν Σαμάρειαν πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ *Νεάπολις*, ἡ ἀρχαία *Συχὲμ* (10 χιλ. κ.), ἡ *Σαμάρεια*, ἔδρα ἄλλοτε τῶν βασιλείων τοῦ Ἰσραήλ, ἡ *Καيسάρεια* (Παλαιστίνης), πάλαι πρωτεύουσα τῶν Ῥωμαίων ἀνθυπάτων καὶ τοῦ βασιλέως Ἡρώδου.

Διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

Αἱ διοικήσεις αὗται ἐκτείνονται πρὸς Α. τοῦ (Ἰορδάνου καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐπὶ τῆς χώρας τῆς ἀρχαίας Περαιᾶς. **Πόλεις.** πρωτ. ἡ πολίχνη *Σὲ Σαῖδ* (9 χιλ. κ.). ἡ *Κοάκρ* ἢ *Σάλτ* (16 χιλ. κ.) πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου, ἡ παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ *Βηθσαῖδά*, πατρίς τῶν Ἀποστόλων Πέτρου Φιλίππου καὶ Ἀνδρέου, ἡ *Καيسάρεια ἢ Φιλίππου* κειμένη πρὸς Α. τῆς λίμνης *Μερώμ* καὶ ἡ *Ἰουλιᾶς*, ἐνθα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχώρτασε διὰ 5 ἄρτων καὶ 2 ἰχθύων 5 χιλ. ἄνδρας. Ὁ ἐκ Δαμασκοῦ ἐκκινῶν σιδηρόδρομος διασχίζει τὰς διοικήσεις ταύτας φθάνων εἰς τὰς ἐν Ἀραβίᾳ ἱερὰς πόλεις τῶν μοαμεθανῶν *Μεδίναν* καὶ *Μέκκαν*.

ΣΥΡΙΑ (1)

1) **Νομός Χαλεπίου** (9¹/₆ χιλ. κ.). **Πόλεις**.—**Χαλέπιον** (125 χιλ. κ.), ἔδρα διοικητοῦ πόλις βιομήχανος (σηρικά καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα) καὶ ἐμπορική, κέντρον τῆς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας συγκοινωνίας. **Ἀντιόχεια** (25 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ὀρόντην, πατρὶς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· πόλις τὸ πάλαι λαμπρὰ καὶ πολυάνθρωπος ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 700 χιλ. κ., σήμερον δὲ ἄσημος· ἐν αὐτῇ ἐκλήθησαν τὸ πρῶτον χριστιανοὶ οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. **Ἀλεξανδρέτιτα** (30 χιλ. κ.), ἐν τῷ μυχῶ τοῦ Ἰσσοῦ κόλπου, ἐπίνειον τοῦ Χαλεπίου. διὰ οὐ ἐμπορικωτάτου αὐτῆς λιμένος ἐξάγονται τὰ ποικίλα προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, δημητριακά, κόμμι φοινικες, φιστίκια, ὄπιον κτλ.

Σελεύκεια (25 χιλ. κ.), ἐπίνειον τῆς Ἀντιοχείας μικρὸς ἀλλ' ἐμπορικὸς λιμὴν, **Χαμὰ** (πάλαι Ἐπιφάνεια 35 χιλ. κ.) εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ. **Ἄγκρα** (10 χιλ. κ.), **Τύρος** (8 χιλ. κ.) καὶ **Σιδῶν** (10 χιλ. κ.), πόλεις παράλιοι καὶ ὀνομασταὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς κυρίως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

2) **Νομός Βηρουτοῦ** (350 χιλ. κ.). Πρωτ. **Βηρυτός** (120 χιλ. κ.), πόλις παράλιος, ἐμπορική μετ' ἀξιολόγων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων (πολλὰ καθολικῶν σχολεῖα), ἐπίνειον τῆς Δαμασκοῦ. **Δαοδίκεια** (16 χιλ. κ.) καὶ **Τρίπολις** (24 χιλ. κ.), λιμὴν τῆς μεσημβριχῆς χώρας τοῦ Λιβάνου.

1) **Νομός Συρίας** (720 χιλ. κ.). Πρωτ. **Δαμασκός** (140 χιλ. κ.) ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος ἔδρα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ ὀνομαστή διὰ τὰ ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενα ὑφάσματα καὶ ξίφη.

4) **Διοικήσεις Λιβάνου** (200 χιλ. κ.). Ἡ προνομιοῦχος αὕτη χώρα κατοικεῖται ὑπὸ Μαρωνιτῶν, λαοῦ ὀρθοδόξου, Δρούσων μὴ χριστιανῶν, λαοῦ φιλοπολέμου, καὶ Ἀράβων. Οἱ πρῶτοι κυρίως λαοὶ οἰκοῦσι περὶ τὸν Λίβανον καὶ ἔχουσι χριστιανὸν διοικητὴν, διοριζόμενον κατὰ τετραετίαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῇ συναινέσει καὶ τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Πρωτ. ἡ **Δεῖρε ἐλ Καμάρ**.

---

(1) Ὀλόκληρος ἡ Συρία ἤδη κατέχεται ὑπὸ Γαλλικῶν στρατευμάτων κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐν Παρισίοις διασκέψεως τῆς Ἀντάντ.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΡΜΕΝΙΑ (1)

Ἡ Ἀρμενία κατέχεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ῥωσίας, Περσίας καὶ Τουρκίας, ἔχει δ' ἑκτασιν 400 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρον καὶ πληθυσμὸν 4 περίπου ἑκατ. κατοίκων.

Τῆς κυρίως ὁμῶς τουρκικῆς Ἀρμενίας ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται 2,470,000 κατοίκων.

Ὄρη.—Τὸ Ἀραράτ, μικρὸν ἠφραΐστιον ἐσβεσμένον, γνωστότατον ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης καὶ τὸ μικρὸν Ἀραράτ.

Ποταμοί.—Οἱ ὀνομαστοὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ Τίγρης καὶ ὁ ἰχθυοτρόφος Εὐφράτης, πηγάζων ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τοῦ ἀρμενικοῦ Ἀντιταύρου, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τοῦ ὄροπεδίου τῆς Ἐρζερούμ καὶ διαρρέοντες ὀλόκληρον τὴν Μεσοποταμίαν ἐνοῦνται παρὰ τὴν Βαβυλῶνα καὶ σχηματίζουσιν οὕτω τὸν μέγαν πλωτὸν ποταμὸν Πασσιτέγρητα εὐρὴν μέχρι 500 μέτρων χυνόμενον εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Ἡ τουρκικὴ Ἀρμενία διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 4 νομοὺς.

1) Ἐρζερούμ, 2) Βάν, 3) Βιτλῖς, 4) Μαμουρέτ.

1) **Νομὸς Ἐρζερούμ** (645 χιλ. κατ.) οὗ πρωτ. Ἐρζερούμ πάλαι Θεοδοσιούπολις· 38 χιλ. κατ.), κειμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου, κέντρον τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν, αἵτινες ἄγουσιν ἐκ τοῦ Περσικοῦ κόλπου εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν Μεσόγειον, ὡς καὶ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου Περσίας καὶ Εὐρώπης.

2) **Νομὸς Βάν** (380 χιλ. κατ.) μετὰ πρωτ. τῆς ὁμωνύμου πόλεως Βάν (30 χιλ. κατ.), κειμένης πλησίον τῆς ὁμωνύμου λίμνης.

3) **Νομὸς Βιτλῖς** (398 χιλ. κατ.) μετὰ πρωτ. τῆς ὁμωνύμου πόλεως Βιτλῖς (40 χιλ. κατ.).

4) **Νομὸς Μαμουρ ἐλ Ἀζίζ** (557 χιλ. κατ.), ἔχων πρωτ. τὴν Χαρμπούτην (25 χιλ. κατ.). πόλιν μετὰ ὠραίων κήπων καὶ ἀκμαίας βιομηχανίας δερμάτων.

ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ ΚΑΙ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ

Ἡ Μεσοποταμία κεῖται μετὰ τῶν δύο ποταμῶν τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος· Τὸ πάλαι δ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἔκειντο ἡ Ἀσσυρία, ἡ Χαλδαία καὶ ἡ Βαβυλωνία.

Ἐχει ἑκτασιν 450 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρον καὶ πληθυσμὸν 1 1) ἑκατομμ. κατοίκων.

(1) Ὁλόκληρος ἡ Τουρκικὴ Ἀρμενία, εἰς ἣν προστεθῆσεται καὶ ἡ ἐν τῇ μέτρῳ τοῦδε Ῥωσικῆ Κανκασία χώρα εὐρισκουμένη Ἀρμενία θέλουσιν ἀποτελέσει τὴν ὑπὸ τῆς Διασκέψεως τῶν Παρισίων ἰδρυομένην νῦν Δῆμοκρατίαν τῆς Ἀρμενίας, ἣτις δυστυχῶς δὲν ἰδρῦθη μέχρι τοῦδε.

Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι εὐφορώτατον.

Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας νομούς, 1) **Διαβερκίρ**, 2) **Βαγδατίου**, 3) **Μοσοῦλ**, 4) **Βασσόρας** καὶ εἰς τὴν διοίκησιν **Ζόρ**.

1) **Νομὸς Διαβερκίρ** (470 χιλ. κ.), τοῦ ὁποῦ προτ. ἡ **Διαβερκίρ** (85 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Τίγρητα, ἔχουσα λαμπρὰν βιομηχανίαν μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ οὕτω διασταύρωσις τῶν πρὸς τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγρητα ὁδῶν.

2) **Νομὸς Βαγδατίου** (615 χιλ. κ.). Πρωτ. **Βαγδάτιον** (145 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος πάλαι λαμπρὰ καθέδρα τῶν Καλιφῶν. Πρὸς Ν, τοῦ Βαγδατίου Ἔκειτο ἡ ἀρχαία **Βαβυλῶν** (**Μπαβ ἐλ Βοῦ**—Θεοῦ πύλη,) ἧς σφύζονται τὰ ἔρειπια καὶ ἦτις ἦτο ἡ μεγαλυτέρα τότε πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, λαμπροτάτη διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς καὶ διὰ τοὺς ὄραιοις καὶ θαυμαστοῦς κρεμαστοῦς κήπους, οἵτινες ἀπετέλουν ἐν τῶν ἑπτα θαυμάτων τοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος. Ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τῆς Βαβυλῶνος κεῖται ἡ πόλις **Χιλλέ** (30 χιλ. κ.) **Κέρβελα** (65 χιλ. κ.), ἱερὰ τῶν Σχιιτῶν πόλις.

3) **Νομὸς Μοσοῦλ** (350 χιλ. κ.) πρωτ. ἡ **Μοσοῦλ** (70 χιλ. κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικὴ, διάσημος διὰ τὰ περίφημα ἑπτὰ αὐτῆς μεταξωτὰ ὑφάσματα (μοσοουλῖναι) καὶ τοὺς ἐξαιρετοὺς τάπητας. Εἰς τὴν ἔναντι ὄχθην τοῦ Τίγρητος κείνται τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας **Νινευῆ** πρωτ. τῆς Ἀσσυρίας, πλησίον δὲ αὐτῆς κείνται τὰ **Ἀρβηλα** καὶ τὰ **Γαγγάμηλα**, ὀνομαστὰ διὰ τὰς νίκας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸν Περσῶν.

4) **Νομὸς Βασσόρας** (435 χιλ. κ.), Πρωτ. **Βασσόρα** 25 χιλ. κ.) ἀπέχουσα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάσιτίγρητος περὶ τὰ 90 χιλιόμε. Εἰς τὸν Νομὸν τοῦτον ὑπάγεται καὶ τὸ Β. μέρος τῆς Ἀραβίας.

Διοίκησις Ζόρ (100 χιλ. κ.), ἡ διοίκησις αὕτη ἐκτείνεται κατὰ τὴν συριακὴν ἐρημον καὶ Μεσοποταμίαν. Πρωτ. **Δεῖλ ἐλ Ζόρ** (20 χιλ. κάτ.).

ΣΗΜ. α') Ἐν τῷ νομῷ Βαγδατίου πόλεις ἀκμάσασαι τὸ πάλαι ἦσαν πρὸς ταῖς λεχθείσας καὶ τὰ **Κούγαζα** ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, ἔνθα τῷ 401 π. Χ. Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων ἐφόνησε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κύρον τὸν νεώτερον ἢ **Κηνδιφῶν** ἀντικρῦ τῆς ἀρχαίας ἐπίσης πόλεως **Σελευκείας**, ἔδρας ποτὲ τῶν βασιλέων τῶν Πάρθων.

Ἐν τῇ διοικήσει τοῦ **Ζόρ** ὑπάρχουσι μεγαλοπρεπῆ ἔρειπια τῆς ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος καισθείσης ὀνομαστῆς ποτὲ πόλεως **Παλυύρας**, καθέδρας τῆς περιωνύμου βασιλείσης Ζηνοβίας, καταστραφείσης τῷ 273 μ. χ. ὑπὸ τοῦ Αὐρηλιανοῦ.

(1) Ἀγότεραι αἱ πλουσιώταται αὗται χῶραι ἐξιννοῦμεναι μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου κατέχονται ἤδη ὑπὸ Βρετανικῶν στρατευμάτων.

ΣΗΜ. β') Ἡ **Μεσοποταμία**, ἔνθα καὶ ἡ ὄσας **Τὰδ. Μώρ**, ὑπῆρξε κοινὸς μεγάλου πολιτισμοῦ καὶ κέντρον μεγάλων κρατῶν. Νῦν δὲ ἡ χώρα αὐτὴ καλύπτεται ὑπὸ ἐρειπίων, δροῦσι δὲ ταύτην λησταὶ **Κουρδοὶ** καὶ **Τουρκομάνοι**.

ΑΡΑΒΙΑ

Ἡ μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀραβίας κεῖται μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ὀμανικῆς θαλάσσης, ἔχει δ' **ἔκτασιν** 3 ἑκατομμ. 156 χιλ. τετρ. χιλιομ. καὶ **πληθυσμὸν** 5, 340,000 κατοίκων Ἀράβων, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους φυλάς.

Σχῆμα.— Ἡ χερσόνησος τῆς Ἀραβίας ἔχει σχῆμα τετραπλευροῦ ἐλάχιστα διαμελιζομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Τὸ **κλίμα** αὐτῆς εἶναι ξηρότατον, θερμότατον δὲ κατὰ τὸ θέρος· ὁ οὐρανὸς σχεδὸν πάντοτε ἀνέφελος.

Τὸ **ἔδαφος** τῆς χώρας εἶναι ποικίλον καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἀπαντᾷ τις ὄροπέδια λίαν πετρώδη καὶ ἀνυδρα ἀλλαχοῦ δὲ ἐν τοῖς μεσογείοις ἐρήμους ἀμώδης καὶ ὀάσεις εὐφορωτάτας.

Προϊόντα.— Ἡ χώρα παράγει καφὲν ἐξαιρετικόν (Ἰεμένης), καπνόν, φοῖνικας, βάμβακα, κόμμι, σιύρναν, λίβανον. ἀλόην καὶ πολύτιμα ἀρώματα, περιέχει δὲ καὶ ὄρυκτὰ χαλκοῦ, μολύβδου, σιδήρου καὶ λίθους πολυτίμους. ἔχει δὲ καὶ πλουσίαν νομάς τρεφούσας ὄνομαστοὺς ἵππους (ἀραβικοὺς), δορκάδας καὶ καμήλους καὶ προσέτι λέοντας, θάϊνας πάνθηρας, πιθήκους, ὄφεις κλπ.

Ὅρη ἔχει τὸ ὄνομαστον ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ὄρος **Σινᾶ** τὰ Ὀμανικὰ ὑψηλότερα, τὰ **Κεντρικὰ** χθαμαλὰ καὶ τὰ τοῦ **Ἄδεν**.

Πορθμοὺς ἔχει τὸ **Βαβέλ Μανδὲβ** καὶ τὸν **Ὀρμούσιον**, χωρίζεται δὲ ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τῆς διώρυχος τοῦ **Σουέζ**.

Χωρογραφικῶς καὶ **πολιτικῶς** ἡ Ἀραβία διαρεῖται 1) εἰς τὴν **τουρκικὴν Ἀραβίαν**, 2) τὴν **ἀνεξάρτητον Ἀραβίαν** καὶ 3) εἰς τὰς ἐν **Ἀραβίᾳ Ἀγγλικὰς κτήσεις** (Ἄδεν).

1) **Τουρκικὴ Ἀραβία** (1)—Εἰς τὴν τουρκικὴν Ἀραβίαν ἀνήκουσιν αἱ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀκταὶ μέχρι τοῦ Ἄδεν καὶ τινες πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον. **Διοικητικῶς** δαιρεῖται εἰς τοὺς νομοὺς 1) **Χεδζάζ** καὶ 2) **Ἰεμένης**.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ **Χεδζάζ** (Πετραία Ἀραβία εἶναι ἡ **Μέκκα** (60 χιλ. κ.), ἡ ἱερὰ πόλις τῶν μωαμεθανῶν ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ ὁ

(1) Ἔς μέχρι τοῦδε Τουρκικὴ Ἀραβία ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς διασκέσεως τῶν Πυρροίων ὡς ἴδιον ἀνεξάρτητον Κράτιον, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Βασιλείου τῆς **Χεδζάζης**.

προφήτης αὐτῶν. Ἐπίγειον αὐτῆς ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ εἶνε ἡ **Τσεῦδα** (30 χιλ. κ.). Ἐτέρα ἱερὰ πόλις τῶν μωαμεθανῶν εἶναι ἡ **Μεδίνα** (48 χιλ. κ.), ἔνθα ἐντὸς μεγαλοπρεπεστάτου τεμένου (τζαμίου) ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ.

ΣΗΜ. Τὰς ἱερὰς ταύτας πόλεις ἐπισκέπτονται χιλιάδες προσκυνητῶν μωαμεθανῶν κατὰ πᾶν ἔτος, ἐκ τοῦ συνωστισμοῦ δὲ αὐτῶν καὶ τῆς προσφερομένης εἰς σφάγια θυσίας πολὺ συνήθως ἀναπτύσσεται ἀσιατικὴ χολέρα μεταφερομένη πολλάκις καὶ εἰς Εὐρώπην.

Πρωτ. τῆς **Ἰεμένης** (Εὐδαίμονος Ἀραβίας) εἶναι τὸ **Σανᾶ** (58 χιλ. κ.), πόλις ὠραία ἐπὶ εὐφύρου παιδιάδος, παράγουσα ἐξαιρετον καφέν· ἐπίγειον αὐτῆς εἶναι ἡ **Χοδέιδα** (20 χιλ. κ.) μέγα ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ καφέ, πρὸς Ν. **Μόκα**, ὀνομαστὴ διὰ τὸν εὐώδη καφέν αὐτῆς,

Ἐν τῷ νομῷ Βασόβρας (Μεσοποταμίας) ὑπάγεται ἀπὸ τοῦ 1871, ὡς εἶπομεν, ἡ βορεία πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον παραλία τῆς Ἀραβίας **Ἐλ Χασά** καλουμένη πρωτ. **ἔλ Χαλίφ**.

1) **Ἀνεξάρτητος Ἀραβία**.—Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας κεῖνται τὰ κράτη τῆς **Χαμάρης**, πρωτ. **Χάιλ** (15 χιλ. κ.) τῶν **Οὐχαβιτῶν** (Νετζέδ) πρωτ. **Ἐλ Ριάδ** (30 χιλ. κ.). Οἱ λαοὶ τῶν κρατῶν τούτων ζῶσιν ὡς νομάδες κατοικοῦντες εἰς τὰς εὐφορωτάτας ὄασεις τῶν ἐκτεταμένων ἐρήμων τῆς **Δάχνας** καὶ τῆς **Νεφουδ**.

Τὸ **Σουλτανᾶτον** τοῦ Ὀμὰν εὐρύτατον, κατέχει τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ Περσικοῦ κόλπου, πρωτ. **Μασκάτη** (20 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικός.

Ἡ πρὸς τὴν Ὀμανικὴν θάλασσαν ἀραβικὴ χώρα καλουμένη **Χαδραμαούτη** κατοικεῖται ὑπὸ ἀνεξαρτήτων ἀραβικῶν φυλῶν.

Ἡ Μαργαριτοφόρος νῆσος **Βαρέν** κειμένη ἐντὸς τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς ἔχει πόλιν τὴν **Μαινάμαν** (40 χιλ. κ.).

3) **Αἱ ἐν Ἀραβίᾳ ἀγγλικαὶ κτήσεις**.—Αἱ ἀγγλικαὶ κτήσεις ἐπὶ τῆς Ἀραβίας ἔχουσι **πληθυσμὸν** 345 χιλ. κατοίκων· ἀξιολογώτερα πόλις εἶναι τὸ **Ἄδεν** (45 χιλ. κ.) παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τοὺς πλέοντας ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ (θαλασσίας ὁδοῦ ἀγούσης εἰς Ἰνδίας) πόλις ὀχυρωτάτη καὶ κέντρον ναυσιπλοΐας καὶ ἡ ὀχυρὰ νῆσος **Περίμ** ἀποτελεῖ ἐξάρτημα τοῦ Ἄδεν.

ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΙΡΑΝ (ἢ ΑΡΙΑΝΗ)

Τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἰράν περιλαμβάνει σήμερον τρία κράτη, τὴν **Περσίαν**, τὸ **Ἀφγανιστάν** καὶ τὸ **Βελουχιστάν**.

Τὸ ὄροπέδιον τοῦτο περιλαμβάνει διαφόρους ἐρήμους καὶ ἐκτεταμένα βαθύπεδα στεπεπῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀλατούχα, ἔχει δὲ καὶ

τινας κοιλάδας, αΐτινες ἀρδεύονται ὑπὸ παραποτάμων τοῦ Τίγρητος. Εἰς τὸ ΒΑ. αὐτοῦ ἐκτείνεται τὸ Ἄφγανιστάν, εἰς τὸ ΝΑ. τὸ Βελουχιστάν καὶ ἡ ἀπέραντος ἔρημος Γεδρωσία.

Ὅρη.—Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον περικλείεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν ὄρέων Ἐλβούρσου (κορυφ. Δεμαβένδον, 5,650 μ., γιγαντιαῖον ἠφαίστειον), Κορασάν (4 χιλ. μ.), τῶν ὄρέων τῆς Χεράτης καὶ τοῦ Ἰνδοκούχου.

Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ὄροπέδιου ὑφούνται τὰ ὄρη τῆς Κανδαχάρας καὶ τῆς Περσίας.

Λίμναι, Ποταμοί.—Ποταμὸν ἔχει τὸν Χιλμέδην, χυνόμενον εἰς τὴν λίμνην Χαμούν, καὶ τινες ἄλλους καταρρακτώδεις καταπινομένους ὑπὸ τοῦ ἐδάφους, ἢ σχηματίζοντας ἑλλείψει διεξόδου λίμνας ἐλώδεις καὶ ἄλμυράς, ἐτέραν δὲ λίμνην τὴν Οὐρμιαν.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸν καὶ ὁ ἀήρ διαυγέστατος.

Προϊόντα.—Δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, ὄπιον, τουμπεκίον, εἶδος καπνοῦ, μέταξα καὶ ὀπώραι. Τρέφοντα ὠραῖοι ἵπποι καὶ κήμηλοι αἱ βακτριαναί. ✓

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

Ἡ Περσία ἔχει ἑκτασίαν 1,649000 τετραγων. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 9 ἑκατομμ. κατ. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ζῶσι βίον νομαδικόν. Οἱ Πέρσαι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν καὶ Μήδων. Κατέχει τὸ μεγαλύτερον καὶ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἰράν.

Θρησκεία. Μωαμεθανικὴ (τῆς αἰρέσεως τῶν Σχιιτῶν)· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ὀπαδοὶ τοῦ Ζωροάστρου.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία, ὁ βασιλεὺς αὐτῆς καλεῖται Σάχης.

Τὸ ἐμπόριον ἐν Περσίᾳ εἶναι ὀπωσδήπαστε ζωηρόν.

Ἡ βιομηχανία μόνον τῶν ταπήτων ἀκμαΐει.

Ὄρυκτά. Μόλυβδος, σίδηρος, χαλκὸς καὶ ἄργυρος, εἰς τὰ παράλια δὲ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἀλιεύονται ὄστρακα μαργαριτοφόρα.

Κυριώτεραι πόλεις. Τεχεράνη (300 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Περσίας. Πρὸς Ν. τῆς Τεχεράνης κείται ἡ πόλις Ἰσπαχὰν (70 χιλ. κ.), ἀρχαία πρωτ. τῆς Περσίας. Τανρίς (200 χιλ. κ.), παρὰ τὴν λίμνην Οὐρμιάν, πόλις ἐμπορικὴ καὶ μεγίστη τῆς Περσίας ἀγορά, τέμας τῶν ἐκ Τραπεζοῦντος καραβανίων. Μεσχέδη (60 χιλ. κ.). Βουσχίρη (25 χιλ. κ.) λιμὴν ἐμπορικός.

Ἀφγανιστάν.

Ἡ ἡγεμονία τοῦ Ἀφγανιστάν ἔχει ἕκτασιν 558 χιλ. τετραγων. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 5 ἑκατομ. κ. μωαμεθανῶν τὸ θρησκευμα.

Πολίτευμα.— Ἡγεμονία ὑπὸ ἡγεμόνα καλούμενον Ἐμίρη.

Πόλεις ἢ **Καθούλ** (60 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμόν, πρωτ. ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος **Χεράτ** (30 χιλ. κ.), κλεις τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ἀγούσης ὁδοῦ, δι' ἧς διέρχονται τὰ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν πρὸς τὴν Πέρσιαν διευθυνόμενα ἐμπορικὰ καραβάνια καὶ τινάπαλιν. **Κανδαχάρ** (30 χιλ.), πάλαι Ἀλεξάνδρεια Ἀραχωσίας πόλις ὄχρᾶ καὶ ἐμπορικὴ.

Βελουτσιστάν.

Ἡ ἡγεμονία τοῦ Βελουτσιστίν ἔχει ἕκτασιν 365 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 800 χιλ. κατοίκων.

Θρησκεία. Πάντες μωαμεθανοί.

Βίος καὶ πολίτευμα. Οἱ κάτοικοι ζῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βίον νομαδικὸν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, ἀναγνωρίζοντας ὡς προῖς στάμενον αὐτῶν τὸν Ἐμίρη τῆς Κελάτης, ὅστις εἶναι ὑποτελής εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρωτ. **Κελάτ** (15 χιλ. κ.).

Α') ΙΝΔΙΚΗ

Ἰνδικὴ ἢ **ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι** καλοῦνται αἱ ἀπέραντοι χῶραι, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ νότιον ἡπειρωτικὸν τμήμα τῆς Ἀσίας κα-ἐκτεινόμεναι πρὸς Ν. ἀπὸ τῶν **Ἰμαλαίων** ὄρεων μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς νοτίου **Σινικῆς** θαλάσσης.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Χερσόνησοι. Ἡ μεγάλη καὶ εὐρεία Βεγγαλικὴ θάλασσα εἰσχωροῦσα βαθέως σχηματίζει πρὸς Δ. μὲν τὴν Ἰνδικὴν χερσόνησον τοῦ **Δεκκάν**, ἀπέραντον τριγωνικὸν σχῆμα ἔχουσαν καὶ καταλήγουσαν πρὸς Ν. εἰς τὸ ἀκρωτήριο **Κομορτίνον**, ἔναντι τοῦ ὁποίου καίται ἡ μεγάλη νῆσος Κεϋλάνη. Πρὸς Α. δὲ τὴν χερσόνησον **Ἰνδοκίναν** διαχωριζομένην διὰ τοῦ κό'που τοῦ **Σιάμ** εἰς δύο μικροτέρας, ὧν ἡ νοτιώτερον κειμένη ὀνομάζεται **Μαλάκκα** καταλήγουσα εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Ἀσίας **Ῥωμανία**, ἢ Βουροῦ.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ἡ μὲν χερσόνησος τοῦ **Δεκκάν** ἀποτελεῖ εὐρύταταν ὄροπέδιον. Ἡ δὲ πρὸς Β. αὐτοῦ ἐκτεινομένη χώρα μέγρι τῶν Ἰμαλαίων ὄρεων καλουμένη **Ἰνδοστάν** (δηλ. χώρα τῶν Ἰνδῶν) εἶναι ἀπέραντον βαθύπεδον. Ἡ δὲ χερσόνησος τῆς **Ἰνδοκίνας** ἀποτελεῖ χώραν ὑψηλὴν διασχίζομένην ἀπὸ βορρᾶ πρὸς Ν. ὑπὸ διαφόρων ὄροστοιχιῶν.

Ῥυδατογραφία. — Ἡ χώρα τοῦ Ἰνδοστάν ἀρδεύεται πρὸς Δ. μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Γάγγου* καὶ *Βραμαπούτρα*. Ἐν δὲ τῇ Ἰνδοκίνα ῥέουσι κατὰ μῆκος οἱ μεγάλοι ποταμοὶ *Ἰεραβάδης*, *Σαλουένης*, *Μενάμ* καὶ *Μεγκόγγ*.

Κλίμα. **Προϋόντα.** — Τὴ κλίμα εἰς τε τὸ Ἰνδοστάν καὶ τὴν Ἰνδοκίναν εἶναι θερμὸν καὶ βροχερόν. Αἱ Ἰνδίαί εἶναι ἡ εὐφοροτέρα καὶ πλουσιωτέρα χώρα τῆς γῆς. Παράγει δὲ μεγίστην ποικιλίαν προϊόντων, ὄρουζαν ζαχαροκάλαιμον, τέϊον, ἰνδικὰ κάρυα, βάμβακα, ἰνδικόν, ἰνδοπέπερι, κιννάμωμον, ὄπιον, βανάνας, μέταξαν, ἀδάμαντας, μαργαριτάρια κτλ. Ζῶσι δὲ ἐν αὐταῖς πολλὰ ἄγρια ζῶα, ὡς ἐλέφαντες, λέοντες, τίγρεις, κροκόδειλοι, ὄφεις.

Κάτοικοι. **Θρησκεία.** — Αἱ Ἰνδίαί εἶναι ἀπὸ τὰς πυκνότερον κατοικημένας χώρας. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν Ἰνδοὶ εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι τῶν Ἀρίων λαῶν. Ἐπικρατέστεραι θρησκεῖαι εἶναι ὁ *Βραχμανισμός*, ὁ *Μωαμεθανισμός* καὶ *Βουδδισμός*.

Πολιτικὴ διαίρεσις. — Αἱ Ἰνδίαί διαιροῦνται πολιτικῶς 1) εἰς τὰς βρεττανικὰς Ἰνδίας, 2) εἰς τὴν γαλλικὴν Ἰνδοκίναν καὶ 3) εἰς τὸ βασίλειον τοῦ *Σιάμ*.

I. Βρεττανικαὶ Ἰνδίαί.

Αἱ βρεττανικαὶ Ἰνδίαί κατέχουσι τὸ δυτικὸν καὶ μέσον μέρος τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Εἰς τὰς ἀμέσους δὲ κτήσεις ὑπάγονται καὶ πολλὰ ὑποτελῆ κράτη διοικούμενα ὑπὸ Ἀγγλῶν τοποτηρητῶν.

Ἔκτασις. — Ἡ ἔκτασις τῶν βρεττ. Ἰνδιῶν εἶναι 4,900,000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Πολίτευμα. — Αὐτοκρατορία ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μ. Βρεττανίας, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1877 καλεῖται καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Ἰνδιῶν, κυβερνᾷ δὲ τὰς Ἰνδίας δι' Ἀγγλοῦ ἀντιβασιλέως.

Πληθυσμός. — Ὁ πληθυσμὸς τῶν βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἀνέρχεται εἰς 320 ἑκατομμύρια.

Πόλις. — Ἐν τῷ Ἰνδοστάν εἶναι ἡ *Καλκοῦτα* (900 χιλ. κ.), καθέδρα τοῦ ἀντιβασιλέως, πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανος, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ δέλτα τοῦ Γάγγου. *Βεναρὲς* (1) (205 χιλ. κ.), παρό-

(1) Ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ ἐπιστημονικῇ πόλει Βεναρὲς ὑπάρχει χιλιάς παγοδῶν νῶων καὶ τζαμιῶν, μέγα Ἰανεπιστήμιον, ἐξαγε. ἀδάμαντας καὶ ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν ὑφασμάτων.

χθιος τοῦ Γάγγου καὶ ἱερὰ πόλις τῶν Βραχμάνων. **Δελχῆ** (235 χιλ. κ.) παρὰ τὸν Γάγγην, ἔδρα ποτὲ τοῦ μεγάλου Μογγόλου. **Δαχώρη** (230 χιλ. κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ περίφημα λαχώρα ὑφάσματα αὐτῆς, ἐκτισμένη ἐπὶ χώρας εὐφορωτάτης. **Πάνδοσχάβ**, Πενταποταμία καλουμένη καὶ ἀρδευομένη ὑπὸ πέντε βραχιόνων τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Τὴν χώραν ταύτην εἶχεν ὑποτάξει ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. **Ζαγερνάθη** ἐπὶ τοῦ Βεγγαλικοῦ κόλπου, ἔνθα ἡ περίφημος παγόδα τοῦ **Βιόνου**.

Ἐν τῷ ὄροπεδίῳ τοῦ **Δεκκάν** πόλεις εἶναι ἡ **Βομβάη** (1 ἑκατομ. κατ.) ἐπὶ νησίδος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς κειμένη, μέγιστος ἔμπορικὸς λιμὴν καὶ κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Εἰρώπης ἔμπορίου, συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Καλκούτας. **Χαϊδαραβάδ** (505 χιλ. κατ.) πρωτ. τοῦ ὑποτελοῦς κράτους τοῦ **Νιζάμ**. Παρὰ τὴν πολίχλην **Ἐλώραν** τῆς περιφερείας τοῦ κράτους τούτου ὑπάρχει ὄρος βραχῶδες καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶναι λελαξευμένοι ἀναρίθμητοι Ἰνδικοὶ ναοὶ (παγόδαι). **Μαδράς** (520 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη κατὰ τὴν ἀνατ. παραλίαν κέντρον τοῦ ἔμπορίου τῶν μαργαριτῶν καὶ ἄλλων πολιτίμων λίθων.

Παρὰ τὰς Ν. κλιτύς τῶν Ἰμαλαίων ὄρεων κεῖνται δύο μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη τὸ **Νεπάλ** καὶ τὸ **Βουτάν**.

Ἡ νῆσος **Κεϋλάνη**, ἐν ἣ ἀλιεύονται ὄστρακα μαργαριτοφόρα, ἔχει πληθυσμὸν 3 1/2 ἑκατομμύρια κατοίκους καὶ πρωτ. τὸ **Κολόμβον** (140 χιλ. κ.).

Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Ἰνδοκίῳ τῇ πέραν τοῦ Γάγγου ἄνω καὶ κάτω **Βερμανία** καὶ **Ἀσίμ** πόλεις εἶναι ἡ **Ῥαγκόν** (300 χιλ. κατ.) πόλις ἔμπορικὴ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰεραβαδῆ· ἡ **Σιγκαπούρη** (200 χιλ. κ. πόλις τῶν λεόντων), ἐκτισμένη ἐπὶ νησίδος καὶ κατὰ τὸ ἄκρον τῆς χερσονήσου Μαλάκκας, σταθμὸς τῶν εἰς Σινικὴν καὶ Ἰαπωνίαν μεταβαίνόντων πλοίων.

2. Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα.

Ἡ γαλλικὴ Ἰνδοκίνα διαιρεῖται εἰς 4 τμήματα· 1) εἰς τὴν γαλλικὴν **Κοχιγκίναν**, 2) εἰς τὸ **Τογκίνον** καὶ 3) εἰς τὰ ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστασίαν διατελοῦντα δύο βασίλεια **Ἀννάμ** καὶ **Καμβόδην** (προτεκτοράτα). **Πληθυσμὸν** ἔχουσι περὶ τὰ 23 ἑκατομμ. κατοικ. **Πόλεις** εἶναι ἡ **Χαόη** (170 χιλ. κατ.) πρωτ. τοῦ Τογκίνου, ἡ **Σαϊγὼν** (46 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Κοχιγκίνης, σπουδαῖος ἔμπορικὸς λιμὴν, ἡ **Χουή** (60 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ Ἀννάμ καὶ ἡ **Πνὸμ Πεν** (62 χιλ. κ.) πρωτ. τῆς Καμβόγης.

3. Τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ.

Τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ κεῖται ἀνατολικῶς τῆς Βιρμανίας, ἔχει **πληθυσμὸν** ὑπὲρ τὰ 7 ἑκατομμ. κατοίκους, βουδδιστὰς τὸ θρησκεύμα καὶ πρωτ. τὴν πόλιν **Βαγκόκη** (550 χιλ. κατ.), ὠκοδομημένην ἐπὶ πασσάλων κατὰ τὰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ **Μενάμ**· ἐμπορικωτάτη καὶ μέγας λιμὴν ἐξαγωγῆς ὀρυζῆς, ζακχάρεως, πεπέρεως, καὶ σισάμου.

Β') ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον τμήμα τῆς ὅλης Ἀσίας περιλαμβάνει δὲ τὰς ἐξῆς χώρας 1) Τὸ **Σινικὸν κράτος**, 2) τὴν **Κορέαν** καὶ 3) τὴν **Ἰαπωνίαν**.

Σινικὸν Κράτος.

Τὸ ἀχανὲς Σινικὸν κράτος ἐκτείνεται πρὸς Β. τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἔχει **ἑκτασιν** μεγαλυτέραν τῆς ὅλης Εὐρώπης καὶ **πληθυσμὸν** ὑπὲρ τὰ 330 ἑκατομμ. κατοίκους ἀνήκοντας εἰς δύο φυλάς· εἰς τὴν **ταταρικὴν** καὶ εἰς τὴν **σινικὴν** ἢ **κινεζικὴν**. Περιλαμβάνει δὲ τὰς ἐξῆς χώρας· 1) τὴν **Σινικὴν** (Κίναν) Ν. Α., 1) τὴν **Μαντζουρίαν** ΒΑ. 3) τὴν **Μογγολίαν** καὶ **Τσουγγαρίαν** πρὸς Β., ἔνθα καὶ ἡ ἀπέραντος ἔρημος **Γόβη**· 4) Τὸ ἀνατολικὸν **Τουρκεστὰν** καὶ 5) τὸ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν τελευταῖον καταληφθὲν καὶ πρὸς Β. τῶν Ἰμαλαίων ἐκτεινόμενον μέγα καὶ ὑψηλὸν ὄροπέδιον τοῦ **Θιβέτ**.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους.—Πρὸς Β. τῶν Ἰμαλαίων ὄρεων ἐκτείνονται τὰ ὑψηλὰ ὄροπέδια τοῦ **Παμιρ** καὶ τοῦ **Θιβέτ**, περιλαμβανόμενα δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων **Καρακόρουμ**. **Κουὲν Δοὺν** καὶ βοριώτερον ὑπὸ τῶν **Οὐρανίων ὄρεων** (Θιὰν Σάν) καὶ ἐτι βορειώτερον ὑπὸ τῶν **Ἀλταίων**, πρὸς Α. δὲ ὑψοῦνται αἱ **κινεζικαὶ Ἀλπεις**, τὰ ὄρη τοῦ **Κυανοῦ** καὶ τοῦ **Κιτρίνου** ποταμοῦ καὶ ΒΑ. τὰ τῆς **Μαντζουρίας**. Πρὸς Α. τὸ ἔδαφος καταπίπτει εἰς τὸ ἀπέραντον καὶ εὐφορώτατον **σινικὸν** βιθύπεδον.

Ῥδατογραφία.—**Ποταμοὶ** διαρρέοντες τὴν χώραν εἶναι πολλοί· μεγαλύτεροι τούτων εἶναι ὁ **Χοάγγ Χῶ** (δηλ. κίτρινος ποταμὸς)· με ὕδατα βορβορώδη καταπλημμυρίζον τὴν χώραν, ὁ **Σιγιάγγ** (δηλ. κυανοῦς ποταμὸς) ὁ πολυυδρότατος τῆς Ἀσίας, ὁ **Χογγόι** (ερυθρός),

ἅπαντες πλωτοὶ ποταμοί. Πολλοὶ δὲ πρὸς τούτοις διώρυχες, ὧν μεγίστη ἡ καλουμένη **αὐτοκρατορικὴ**, χωροῦσα ἐκ Β. πρὸς Ν. καθ' ὄλον τὸ μῆκος τοῦ βαθυπέδου, ἀρδεύουσι πλουσίως καὶ φέρουσιν εἰς συγκοινωνίαν τὴν ἀπέραντον χώραν.

Προϋόντα.— Τέϊον, σιτηρά, βάμβαξ, ὄρυζα ἰδίως, ἦτις ἀπο-

Ἀποξήρανσις φύλλων τέϊου ἐν Κίνα.

τελεῖ τὴν κυριωτέραν τροφήν τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς, ζαχαροκάλαμον, μέταξα, μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ ἀπέραντα στρώματα λιθάνθρακων.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἡ Σινικὴ ἔχει ἰδίαν βιομηχανίαν μετάξις, βάμβακος, πορφύρων ἐκ πορσελάνης ἀγγείων καὶ ποικίλων ἄλλων τεχνουργημάτων κατασκευαζομένων διεξερχόμενος. Πολλοὶ δὲ ἐφευρέσεις γινόμεναι κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἐν Εὐρώπῃ, οἷαν εἶναι ἡ τῆς πυρίτιδος, τῆς τυπογραφίας, τῆς ναυτικῆς πυξίδος, τοῦ χάρτου κλπ. ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Κίνα.

Ἀνάπτυξις.— Οἱ κάτοικοι τῆς Σινικῆς δημοκρατίας εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς καὶ ἀποτελοῦσι λαὸν εὐφυᾶ, ἐπιμελῆ καὶ δύσπιστον, ὅστις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διετέλεσε μεμονωμένος καὶ ἀκοινωνήτος πρὸς τοὺς λοιποὺς λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἐκτοτε μένουσι στάσιμα ἀποκρούοντες τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. Κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα μόνον ἤνοιξαν ὁ ἴσους λιμένας καὶ κατορθώθη οὕτω νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τῶν Εὐρωπαίων (αἱ πόλεις Καντόν, Σαγγάη, Φουτσέου κλπ.) Ἡδὴ ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ξένων εἶναι πλήρης.

Θρησκεία.— Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ διδασκαλία τοῦ **Κομφουκίου** καὶ ὁ **Βουδδισμὸς** ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ **μωαμεθανοὶ** καὶ ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον **χριστιανοί**.

Πόλεις.—**Πεκίνον** (850 χιλ. κατ.), πρωτ. τοῦ κράτους, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς ποταμίου διώρυχος **Πεϊχώ**, ἣτις ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πετσιλῆ. Πρὸς Β. τοῦ Πεκίνου ἐκτείνεται τὸ μέγα **Σινικὸν τεῖχος**, τὸ ὁποῖον χωρίζει τὴν Κίνα ἀπὸ τῆς Μογγολίας, ἐνοῦται μετὰ τῆς Εὐρώπης διὰ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. **Τιέν Τσιν** (800 χιλ. κ.), μετὰ τῶν ὁποίων πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, ἐλίνειον τοῦ Πεκίνου ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Πετσιλῆ. **Τσεφού** (650 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κόλπου, λιμὴν ἐμπορικὸς. **Σαγκάη** (650 χιλ. κ.), ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ **Σοάγγ Ποῦ**, τὸ κυριώτερον κέντρον τοῦ σινοευρωπαϊκοῦ ἐμπορίου. **Χάγγ Τσέου** (820 χιλ. κ.) καὶ Φουτσέου (640 χιλ. κ.), ἐνθα καὶ ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος. **Καντιών** (1 ἑκατομ. κ.), πόλις κειμένη παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον, μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ τὸ κυριώτερον βιομηχανικὸν κέντρον ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν, λιμὴν ἀνοικτὸς εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν ξένων. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Καντιών κεῖται ἡ νῆσος **Χόγγ Κόγγ** ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἕλληνας. **Σι Γιάν** (1 ἑκατομ. κ.), ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ πλείσται ἄλλαι πόλεις.

Μοῦκδεν (200 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς **Μαντζουρίας**, ἱερὰ πόλις τῶν Κινέζων καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὴν μεγάλην ἦταν τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰαπωνικοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1904. Ὁ ἐν τῷ κόλπῳ Πετσιλῆ ὀχυρωτάτος λιμὴν **Ἀρθούρ** ὀνομαστὸς καταστάς διὰ τὴν τρομερὰν πολιτορκίαν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων καὶ τὴν ἡρωϊκὴν ἀμυναν τῆς ἐν αὐτῷ ῥωσικῆς φρουρᾶς, ἠγῆκων νῦν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Οὔργα πρωτ. τῆς **Μογγολίας** (40 χιλ. κ.). **Κούλιτσα** καὶ **Κιάχκτα**¹ πόλεις τῆς **Τσουγγαρίας**, σπουδαῖοι ἐμπορικὸι σταθμοὶ μετὰ τῶν Ῥώσων καὶ Σινῶν.

Λάσσα, πρωτ. τῆς **Θιβητίας**, ἱερὰ πόλις τοῦ Βούδδα καὶ καθέδρα τοῦ **Δαλαί Λάμα**² πατριάρχου τῶν βουδδιστῶν.

(1) Διὰ τῆς **Κιάχκτας** μεταφέρεται εἰς τὴν Ῥωσίαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην τὸ ἀρίστης ποιότητος Σινικὸν τέτον.

(2) Ὁ Δαλαί Λάμας κατοικεῖ ἐν Λάσσα καὶ ἐν ἀνακτόρῳ ἔχοντι 10,000 αἰθούσας κεκοσμημέναις διὰ ποικίλων εἰδώλων, ἐνθα χιλιάδες προσκυνητῶν οὐρρέουσι κατ' ἔτος. Οὗτος φεύγων ἐσχάτως τὴν ἀγγλικὴν ἐπικυριαρχίαν, ἦν ἀνεγνώρισεν τὸ πλείστον μέρος τῆς Θιβητίας, μετέφερον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆν ἔδραν του.

Οἱ γεωγράφοι παραβάλλουσι τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς Θιβητίας πρὸς τὰς τῆς Ἑλβετίας.

Κασγάρ (80 χιλ. κ.) πρωτ. και ἡ **Ύαρμάνδη** (50 χιλ. κ.), πόλεις τοῦ *σινικοῦ Τουρκεστάν*.

Κτήσεις εὐρωπαϊκαὶ ἐν τῇ σινικῇ παραλίᾳ 1) τὸ **Βέλ-Χα-βέλ** παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Πετσιλῆ ἀνήκον εἰς τοὺς Ἕλληλους.

2) τὸ **Κιάου Τσέου** λιμὴν ἀνήκον μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς Γερμανοὺς και ἤδη καταληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων.

3) τὸ **Μακάον** παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Καντὼν ἀνήκον εἰς τοὺς Πορτογάλλους.

4) ἡ νῆσος τοῦ **Χόγγ Κόγγ**, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ὁ λιμὴν τῆς Βικτωρίας ὁ ἔμπορικώτατος τοῦ κόσμου, ἀνήκει εἰς Ἕλληλους και

5) τὸ **Κουάγγ Τσέου** ἀνήκον εἰς τοὺς Γάλλους.

Ἰαπωνία και Κορέα.

Ἡ Ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία ἀπὸ τοῦ 1904, ἀφ' ἧς κατέκτησε και προσήρτησεν ὁλόκληρον τὸ βασίλειον τῆς Κορέας (1910) και τὴν χερσόνησον **Διάο Τούγκ** μετὰ τοῦ ἰσχυροτάτου λιμένος **Ἀρθούρ**, μετετέτραπῃ ἀπὸ καθαρῶς νησιωτικῆς δυνάμεως εἰς ἡπειρωτικὴν και νησιωτικὴν. Διότι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη ἀπετελεῖτο ἐκ πολλῶν ἡφαιστειωδῶν νήσων, τῶν ὁποίων αἱ μεγαλύτεραι ἦσαν ἡ **Νιπὼν**, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑψοῦται τὸ θεαματικώτατον και μέγιστον ἡφαιστειον **Φουτσιγιάμα**, ἡ **Ύεσῶ** και ἡ τελευταῖον προσαρτηθεῖσα νῆσος **Φορμόζα**, ὡς και ἡ κατὰ τὸ ἥμισυ τέως ὄρωσικὴ νῆσος **Σακαλίν**. Ἀπασαὶ αἱ ἀνωτέρω νῆσοι διαχωρίζονται ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς θυελλώδους ἰαπωνικῆς θαλάσσης.

Πληθυσμὸς. 65 ἑκατομύρια κατοίκων.

Τὸ **ἔδαφος** τῆς χώρας γέμει ἡφαιστειωδῶν και ὑψηλῶν ὄρεων, εἶναι δὲ εὐφορώτατον· ἐν γένει ἡ βλάστησις εἶναι θαυμασία.

Τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνιον και ὑγιεινόν, γλυκύτερον τῆς ἀπέναντι ἡπείρου.

Προϊόντα.— Ὅρυζα ἐν ἀφθονίᾳ, μέταξα, τέιον, χρυσός, ἀργυρος, χαλκός, σίδηρος και μόλυβδος· **βιομηχανικὰ** διάφορα ὑφάσματα, ποικίλα ἀντικείμενα τέχνης, μηχαναί, ὄπλα διάφορα πολῦτιμα ἀγγεῖα, χάρτης ἐκλεκτός, βερνίκιον, πορσελάνη ἐκλεκτὴ κλπ. Πρὸς τοῦτοις κέκτηται **μεγάλα και λαμπρὰ ναυπηγεῖα**. Ἡ βιομηχανία, ἡ γεωργία, τὸ ἔμπόριον και ἡ ναυτιλία εἶναι λίαν προηγμένα ἐν Ἰαπωνίᾳ.

Κάτοικοι και ανάπτυξεις τούτων.— Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς εὐφυῆς, δραστήριος, ἐργατικός, ἐπιμελής, φιλομαθῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως πολὺ μεγαλυτέρας τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ Σινῶν, κέκτηται δὲ εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ **αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας**.

Οἱ Ἰάπωνες ἐγκολπωθέντες ἀπὸ ἐτῶν τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν ἀνέπτυξαν τάχιστα πάντα τὰ εἶδη τῆς βιομηχανίας καὶ σήμερον τὰ ποικίλα αὐτῶν προϊόντα ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ εὐρωπαϊκά.

Ἡ **ἐκπαίδευσις** ἐν Ἰαπωνίᾳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη· εἰς πλείστας πόλεις ἰδρύθησαν ἔκτοτε Πανεπιστήμια, Ἀστεροσκοπεῖα καὶ διάφοροι ἄλλαι σχολαί.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας ὑπὸ μονάρχην, ὅστις καλεῖται **Μικάδος**.

Στρατὸς καὶ στόλος.—Ὁ στρατὸς ἐν εἰρήνῃ ἀνέρχεται εἰς 300 χιλ., ἐν πολέμῳ δὲ πλέον τοῦ ἑκατομμυρίου· ὁ δὲ στόλος εἰς 150 λίαν ἀξιόμαχα πολεμικὰ πλοῖα.

Πόλεις.—**Τόκιο** (πάλαι Ἰεδῶ 2,250,000 κ.) πρωτ. τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Νιπῶν, ἐπίνειον ταύτης εἶναι ἡ **Ῥοκοχάμα** (400 χιλ. κ.), σημαντικώτατος καὶ ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς Ἰαπωνίας. **Ὅσακα** (1,230,000 κ.) παράλιος βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. **Κιότον** (450 χιλ. κ.) παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰαπωνίας· ἀμφότεραι κείμεναι ἐπὶ τῆς νήσου Νιπῶν. **Ναγκασάκι** (200 χιλ. κ.) ἐπὶ τῆς νήσου **Κιου Σίου**, λιμὴν, ἔνθα ὁ πρῶτος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰαπωνίας.

Ἐν τῷ τέως βασιλείῳ τῆς Κορέας τῷ προσαρτηθέντι τῇ Ἰαπωνίᾳ (1910) πόλεις εἶναι ἡ **Σεοὺλ** (200 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Κορέας, καὶ ἐπίνειον αὐτῆς τὸ **Σεμουλπον**, ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς χώρας.

ΑΦΡΙΚΗ

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀφρικῆς.

Ὅρια.—Ἡ Ἀφρικὴ κεῖται νοτιοδυτικῶς τῆς Ἀσίας, εἶναι δὲ μικροτέρα κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν ταύτης. Βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς **Μεσογείου θαλάσσης**, ἡ ὁποία σχηματίζει τὸν κόλπον τῆς **Σίδρας** (μεγάλῃ Σύρτης), καὶ τοῦ **Γκαβὲς** (μικρὰ Σύρτης), ἔνθα συμβαίνει παλίρροια τριῶν μέτρων, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ **Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ** καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ **Ἀτλαντικοῦ**, πρὸς Ν. δὲ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς **Καλῆς Ἑλπίδος**.

Ν. Μεταξῆ, Γεωγραφία, Τεύχος Γ'. ἔκδοσις ἑνδεκάτη.

Κατὰ τὸ μέγεθος ἡ Ἄφρική εἶναι τριπλασία τῆς Εὐρώπης, κατὰ σειρὰν δὲ ἔρχεται τρίτη ἐκ τῶν πέντε ἡπείρων. Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶναι **τριγωνικόν**. **Ἐκτασις** 30 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιόμετρα. **Πληθυσμὸς** 204 ἑκατομμύρια κατοίκων.

Θαλάσσιος διαμελισμὸς.—Ἡ Ἄφρική εἶναι ἡπειρος ὀγκώδης διαμελιζομένη ἐλάχιστα ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι πρὸς Δ. σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μόνον ὁ εὐρύτατος κόλπος τῆς **Γουινέας**, πρὸς Α. δὲ ἡ μόλις διακρινομένη ὡς χερσόνησος τῆς **Σομάλης**.

Νῆσοι.—Αἱ κυριώτεραι νῆσοι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ μεγάλη νήσος **Μαδαγασκάρη** ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ κατεχομένη ὑπὸ τῆς Γαλλίας, αἱ πρὸς Δ. τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ νῆσοι τοῦ **Πρασίνου ἀκρωτηρίου** ἀνήκουσαι εἰς τὴν Πορτογαλίαν, αἱ πρὸς Β. τοῦτων κείμεναι **Κανάριοι** νῆσοι κατεχόμεναι ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ αἱ ὀλίγον ἀπέχουσαι τούτων πρὸς Δ. **Ἀζόραι** ἀνήκουσαι εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Αἱ μικραὶ νῆσοι τῆς Γουινέας, τοῦ **ἀγίου Θωμᾶ**, τοῦ **Φερδινάνδου Πῶ** καὶ αἱ λίαν ἀπομακρυσμέναί τῆς παραλίας νῆσοι τῆς **Ἀναλήψεως** καὶ τῆς **ἀγίας Ἐλένης** ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Ἄγγλους.

Πορθμοί.—Ὁ τοῦ **Βαβέλ Μανδέβ**, ὅστις χωρίζει τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ὁ μακρότατος τῆς Μοζαμβίκης μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς νήσου Μαδαγασκάρης καὶ ὁ τοῦ **Γιβραλτάρ**, ὅστις χωρίζει τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τῆς βορείας Ἀφρικῆς.

Ἴσθμοί.—Ὁ τοῦ **Σουέζ**, ὅστις διὰ τῆς ἐκκαφεύσης ὑπὸ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ **Λεσέψ** διώρυχος ἀπεκόπη καὶ οὕτω συγκοινωνεῖ ἡ Μεσόγειος θάλασσα μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 180 χιλόμε. πλάτος 50—80 μέτρων καὶ βάθος 8 μέτρων.

Ἀκρωτήρια.—Πρὸς Β. τὸ **Λευκόν**, πρὸς Ν. τὸ τῆς **Εὐέλπιδος Ἄγκρας** (Καλῆς Ἐλπίδος), πρὸς Α. τὸ **Γουαρδαφούιον** καὶ πρὸς Δ. τὸ **Πράσινον**.

Μορφολογία τοῦ Ἐδάφους. **Ὀρη.**—Πρὸς Β. ἡ μακρὰ ὄροστοιχία τοῦ **Ἀτλαντος** (4,500 μ.) ἐν τῷ Μαρόκκῳ. Τὸ ἠφαιστειογενὲς **Καμερόν** πρὸς Δ., τὸ **Κιλιμάντζαρον** (6 χιλ. μ.) τὰ **Κένια** καὶ αἱ **Ἀβησσυνιακαὶ Ἄλπεις** πρὸς Α.

Ἐρημοί.—Ἡ μεγάλη ἔρημος **Σαχάρα** πρὸς Δ., ἡ **Λιβυκὴ** πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ ἡ τῆς **Καλαχάρης** πρὸς Νότον.

Ποταμοί.—Ὁ **Νεῖλος** ὁ μέγιστος τῆς Ἀφρικῆς, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς μεγάλης λίμνης **Βικτωρίας (Νυάντζας)** διὰ δύο βραχίω-

νων (λευκός και κυανός Νεῖλος) μέχρι τινός διαρρέει τὴν Αἴγυπτον και χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν διὰ πολλῶν στομιῶν σχηματίζων οὕτω μέγα και εὐφορώτατον δέλτα. Ὁ **Ζαμβέζης** (ποταμός ἰχθύων), ὅστις χύνεται εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἐκβάλλουσιν ὁ **Οὐράγγης**, ὁ **Κόγγος** (=βέλος ὅστις εἶναι δομητικώτατος και πολυυδρότερος τοῦ Νείλου, ὁ **Νίγηρ** (=ποταμός), ὁ **Γαμβίας** και ὁ **Σενεγάλης**.

Λίμναι.—Ἡ **Τσάδα** ἐν τῷ Σουδάν, λίμνη γλυκείας ὕδατος, ἡ μεγίστη λίμνη **Βικτώρια (Νυάντζα)**, ἣτις εἶναι ἴση κατὰ τὴν ἔκτασιν πρὸς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα ἢ **Ταγγανία** ἢ **Νυάντζα** ἢ **Βαγκουέλ**.

Κλίμα.—Ἐπειδὴ διὰ τῆς Ἀφρικῆς διέρχεται κατὰ τὸ μέσον περίπου ὁ ἰσημερινός, αἱ χῶραι ταύτης κατὰ τὸ πλεῖστον κεῖνται ἐν τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, ἣτις ἐξαπλοῦται εἰς ἀπόστασιν ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ, ὡς ἐμάθομεν, 23⁰. ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς χώρας ταύτας ὁ ἥλιος ὀρῖται τὰς ἀκτῖνάς του κατακορύφως, τὸ κλίμα εἶναι θερμότατον· μόνον δὲ εἰς τὰ παράλια μετριάζεται ὀλίγον ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὸν ἰσημερινὸν ἡ ἡμέρα εἶναι πάντοτε, ὡς γνωρίζομεν, ἴση μὲ τὴν νύκτα.

Εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χώρας, αἱ βροχαὶ εἶναι διαρκεῖς και θαυδαταί. Ὑπάρχουσιν ὅμως και χῶραι τῆς Ἀφρικῆς, ὡς ἡ ἔρημος Σαχάρα, εἰς τὰς ὁποίας οὐδέποτε πίπτει σταγὼν ὕδατος. Οἱ ἄνεμοι δὲ, οἱ ὁποῖοι πνέουσιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, εἶναι οἱ λεγόμενοι **ἀλληγεῖς**, οἱ ὁποῖοι φέρονται ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὸν ἰσημερινόν· και οἱ **ἀνταλληγεῖς** οἱ πνέοντες ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους· οἱ δὲ πνέοντες εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καλοῦνται **μουσῶνες**.

Ἔδαφος και προϊόντα.—Εἰς ὅσα μέρη τῆς Ἀφρικῆς πίπτουσι βροχαί, τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον και ἔχει μεγαλοπρεπέστατα δάση (δάση τῶν τροπικῶν χωρῶν), εἰς ὅσα δὲ μέρη δὲν πίπτουσι βροχαί, ὡς ἐν τῇ ἐρήμῳ Σαχάρα, τὸ ἔδαφος εἶναι γυμνὸν και κалύπτεται ὑπὸ ἄμμου (κροκαλῶν=χαλίκων), εἰς τινὰ δὲ μέρη τῶν ἐρήμων ὑπάρχουσι δένδρα και χλόη· τὰ τοιαῦτα μέρη καλοῦνται **δάσεις**.

Φυτὰ.—Ἐνεκα τῶν βροχῶν και τῶν πολλῶν ποταμῶν ἡ βλάστησις ἐν Ἀφρικῇ εἶναι πλουσιωτάτη· πελώρια δένδρα ἀποτελοῦσι τὰ δάση, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπέραντα και ἀδιαπέραστα ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ὡς ἡ ἀνδασωνία (βοαβάβ), ἡ ὁποία ἔχει περιφέρειαν ἐνίοτε 50 μέτρων και ὕψος ὑπὲρ τὰ 60 μέτρα, οἱ φοίνικες, τὰ ἀρτόδενδρα, τὰ βουτυρόδενδρα, οἱ κοκκοφοίνικες, τὸ κομμίδενδρον, ἡ ἰνδικὴ συ-

κῆ, τὸ ζακχαροκάλαμον καὶ ἄλλα· εἰς δὲ τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα κείνται ἐντὸς τῶν εὐκράτων ζωνῶν, καλλιεργεῖται ἡ ἔλαια, ἡ ἄμπελος, ἡ ὄρυζα, ὁ βάμβαξ καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποί.

Ζῷα.— Ἐκ τῶν ἀγρίων ζῴων ζῶσι λέοντες, τίγρεις, λεοπάρδαλεις, ὕαιναι, ἐλέφαντες, ῥινοκέρωτες, ἵπποπόταμοι καμηλοπαρδάλεις, στρουθοκάμηλοι, ἀντιλόπαι καὶ πίθηκοι. Ἐντὸς δὲ τῶν περισσοτέρων ποταμῶν ζῶσι καὶ κροκόδειλοι.

Ἵθυστά.— Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν εὐρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ ὁ σίδηρος, ὁ μόλυβδος, ὁ ἀδάμας, ὁ χρυσὸς καὶ οἱ γαιάνθρακες.

Κάτοικοι.— Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι οἱ *Βουσμάνοι* (πυγμαῖοι) κεκρυμμένοι ἐντὸς τῶν κεντρικῶν δασῶν καὶ οἱ *Ἰπτιντότοι* εἰς τὴν νοτίαν Ἀφρικὴν· πλὴν τούτων κατοικοῦσι τὴν ἡπειρὸν ταύτην, *Αἰγύπτιοι*, *Βέρβεροι*, *Τουαρίκοι* (Χαμίται) *Ἀραβες*, *Φελλάχοι* *Ἀβησσυνοὶ*, *Νιγῆται* (Σημίται) *Κάφροι* *Ζουλοῦ* κλπ. Εἰς τὰ περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν μέρη καὶ ἰδίως τὴν *Αἴγυπτον* κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι.

Θρησκεία.— Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς πρεσβεύουσι τὸν *φειχισμόν*. Εἰς τὴν βορείαν Ἀφρικὴν ἐπικρατεῖ ὁ *μουαμεθανισμὸς*. Εἶναι δὲ καὶ ὑπὲρ τὰ 8 ἑκατομμ. χριστιανοί.

Ἡ Ἀφρικὴ φυσικῶς μὲν διαιρεῖται εἰς *βορείαν* πρὸς Β. τοῦ ἡμερινοῦ καὶ εἰς *νοτίαν* πρὸς Ν. αὐτοῦ.

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς πολλὰς χώρας, ἕκ τῶν ὁποίων πλὴν δύο ἀνεξαρτήτων κρατῶν τῆς *Ἀβησσυνίας* καὶ τῆς *Λιβερίας*, εἶναι κτήσεις ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Μικρὰ δὲ τινὰ κράτη ἀποτελούμενα ἔξ ἰθαγενῶν διατελοῦσιν ἔτι ἐν βαρβάρῳ καταστάσει.

ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Αἱ παρὰ τὸν Νεῖλον χῶραι.

Αἱ παρὰ τὸν Νεῖλον χῶραι εἶναι ἡ *Ἀβησσυνία*, τὸ *ἀνατολικὸν Σουδάν*, ἡ *Νουβία* καὶ ἡ *Αἴγυπτος*.

Ἡ *Ἀβησσυνία* (Αἰθιοπία) ἔχει ἔκτασιν 450 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 8 ἑκατομμ. κατ. Ἡ Ἀβησσυνία κείται πρὸς νότον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς ὄρη ἀβησσυνιακὰ ἄλπεϊς ἔχουσιν ἀποκρῆμους κλιτύς, αἱ-

τινες καθιστῶσι τὴν χώραν ἀπόρθητον. Ἐκ τούτων πηγάζουσιν ὁ **κυανοῦς Νεῖλος** καὶ οἱ διάφοροι αὐτοῦ παραπόταμοι.

Προϋόντα.— Προϋόντα εἶναι ὁ καφῆς εἰς μεγάλας ποσότητας, τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, ὁ χρυσός, ὁ ἔλεφαντόδους καὶ διάφορα εἶδη πτερῶν.

Κάτοικοι.— Οἱ Ἀβησσυνοὶ εἶναι κατὰ τὴν θρησκείαν χριστιανοί, πολλαὶ δὲ φυλαὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι μωαμεθανοί.

Ἡ Ἀβησσυνία ἀποτελεῖ αὐτοκρατορίαν, ὃ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτῆς ἔχει τὸν τίτλον **Νεγκοῦς Νεγκίστι** ἤτοι βασιλεὺς τῶν βασιλέων, διότι ἡ αὐτοκρατορία ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μικρῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες ὑπακούουσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα.

Πρωτ. πόλις εἶναι ἡ **Ἀδδῖς Ἀβάβα** (60 χιλ. κ.), ἡ **Αἰτβάρη** καὶ ἡ **Ἀξοῦμ** παλαιαὶ πρωτεύουσαι.

Μεταξὺ τῆς Ἀβησσυνίας καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κεῖται ἡ θερμὴ χώρα **Ἐρυθραία**, ἔνθα ὁ σπουδαῖος λιμὴν τῆς **Μασσάβας** (ἰταλικὴ ἀποικία, 10 χιλ. κ.) καὶ ἡ μικρὰ γαλλικὴ χώρα **Τσιμπουτι** μετ' ἀσφαλοῦς λιμένος ἀφετηρία τοῦ σιδηροδρόμου Τσιμπουτι— Ἀβησσυνίας.

Ἀνατολικὸν Σουδάν καὶ Νουβία (πληθυσμὸς περὶ τὰ 3 ἑκατ. κ.)— Τὸ ἀνατολικὸν Σουδάν διαρροόμενον κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ λευκοῦ Νεῖλου εἶναι εὐφορον μόνον κατὰ τὸν ποταμόν, ἔνθα καλλιεργεῖται πολὺς σῖτος καὶ βάμβαξ. Πρὸς Δ ἔχει μέρη στεπνώδη καὶ μεγάλας περιοχὰς ὁάσεων (Κορδοφάν καὶ Δαρφούρ).

Ἡ Νουβία ἀρχεται ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ κυανοῦ Νεῖλου μετὰ τοῦ λευκοῦ καὶ ἐκτείνεται πρὸς Β. μέχρι τῆς ἄνω Αἰγύπτου. Αἱ πέτραν τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ ἐκτάσεις εἶναι ἔρημοι.

Αἱ χῶραι αὗται εἶναι νῦν ἠνωμένα μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους. Ἀξιολογωτέρα πόλις εἶναι τὸ **Χαρτοῦμ** (50 χιλ. κ.) κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν βραχιόνων τοῦ Νεῖλου ἐκτισμένον.

Ἀἴγυπτος.

Ἡ **Ἀἴγυπτος** (ἔχει ἑκτασιν 995 χιλ. τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 11 1/2 ἑκατ. κ.).— Ἡ Αἴγυπτος βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς, πρὸς Ν. δὲ ὄριζεται ὑπὸ τῆς Νουβίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου.

Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πεδινόν, διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Νεῖλου, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν διὰ δύο στομιῶν, τῆς **Ρο-**

ζέτης και τῆς **Δαμιέτης** (πάσαι δι' ἑπτά). Ὁ ποταμὸς καθιστᾷ τὸ ἔδαφος και ἰδίως τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ εὐφορώτατον.

Προϋόντα.— Ὁ φοῖνιξ, ὁ βάμβαξ εἰς μεγάλιν κλίμακα, τὸ ζακχαροκάλαμον, τὸ ἀραβικὸν κόμμι και ἀφθονοὶ κύαμοι.

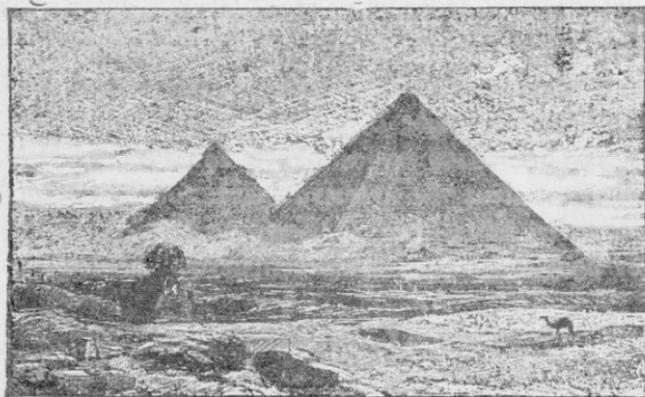
Κάτοικοι αὐτῆς εἶναι οἱ ἀπόγονοὶ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων **Φελλάχοι**, μωαμεθανοὶ τὸ θρησκευμα και οἱ **Κόπται**, χριστιανοί. Κατοικοῦσιν ἔτι και Ἄραβες μωαμεθανοὶ και πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, ἐν οἷς και Ἕλληνες περὶ τὰς 40 χιλ.

Ἡ Αἴγυπτος, ἥτις ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἔλαβεν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, κατέχεται σήμερον ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ἐσχάτως κατέστησε ταύτην βασίλειον (καλιφάτον) ἀνακηρύξασα Αἰγύπτιον πρίγκιπα, σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου περιβαλοῦσα αὐτὸν και διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ τίτλου τοῦ Καλίφου.

Διαιρέσεις.— Ἡ Αἴγυπτος, χωρογραφικῶς διαιρεῖται εἰς τὴν ἄνω, μέσην και κάτω Αἴγυπτον.

Πόλεις.— Ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ κεῖνται τὰ ἐρείπια τῶν ἑκατομπύλων **Θηβῶν** (παρὰ τὸ νῦν Λουξορ. Ἡ μεγίστη ἐνταῦθα πόλις εἶναι ἡ Σιούτ (60 χιλ. κ.).

Ἐν τῇ μέσῃ Αἰγύπτῳ εἶναι τὸ **Κάιρον** (654 χιλ. κ.) πρῶτ.

Πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου.

τῆς Αἰγύπτου, ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἀφρικῆς. Κεῖται κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Νείλου και εἶναι πόλις ὠραία. ΝΔ. τοῦτου και κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς **Μέμφιδος** και αἱ 40 πυραμίδες ὧν ὑψίστη, ἡ τοῦ **Χέοπος**, ὕψους 147 μ.

Ἐν τῇ **κάτω Αἰγύπτῳ** πόλεις εἶναι ἡ **Ἀλεξάνδρεια** (340 χιλ. κ.), ὁ κυριώτερος καὶ ἔμπορικώτερος λιμὴν τῆς βορείας Ἀφρικῆς. κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐγένετο ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Πτολεμαίων κέντρον τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστημῶν καὶ περιώνυμος διὰ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην. Καὶ νῦν κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες, ἐν αὐτῇ, εἶναι δὲ καὶ ἔδρα Ἑλληνος πατριάρχου. **Σουέζ**, πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ κατὰ τὴν ὁμώνυμον διώρυχα, ἣτις συνδέει τὴν Μεσόγειον θάλασσαν μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς. **Πόρτ Σάϊτ** (50 χιλ. κ.), λιμὴν πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν διώρυχα τοῦ Σουέζ. **Δαμιέτιη** (40 χιλ. κ.) καὶ **Ροζέτιη** κατὰ τὰ δύο κύρια στόμια τοῦ Νείλου. **Τάντα** (57 χιλ. κ.), κέντρον σιδηροδρόμων. **Ζαγαζίκιον** (40 χιλ. κ.) καὶ **Μανσούρα** (60 χιλ. κ.).

Ἐν τῇ **Λιβυκῇ ἐρήμῳ** κεῖνται ὄασεις τινές, ὧν σπουδαιότερα εἶν ἡ ἡ ὄασις **Σιβᾶ**. Ἐν ταύτῃ πάλαι ἔκειτο τὸ μαντεῖον τοῦ **Ἀμμωνος Διός**, ὅπερ εἶχεν ἐπισκεφθῆ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἡ **Βαχαριέ**, ἡ **Φαραφρὰ** καὶ ἄλλαι.

Τριπολιτὶς καὶ Κυρηναϊκῆ.

Τὸ βαθύπεδον τῆς Τριπολιτίδος εἶναι συνέχεια τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Τοῦτο βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, καθ' ἣν σχηματίζονται οἱ κόλποι **μεγάλῃ Σύρτις** καὶ **μικρᾷ Σύρτις**. Ἡ δὲ Κυρηναϊκῆ (κ. Βεγγάζα) εἶναι χερσόνησος ὑψηλῆ, κεκλιμένη ἀπέναντι τῆς Πελοποννήσου. Παρὰ τὰ ἀκτῆς της ἀλιεύονται σπύγγοι.

Αἱ χῶραι αὗται ἀνήκουσαι πρότερον εἰς τὴν Τουρκίαν, κατελήφθησαν τελευταῖον ὑπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἀξιολογώτεροι πόλεις εἶναι ἡ **Τρίπολις** (40 χιλ. κ.) καὶ ἡ **Βεγγάζα**, παράλιοι καὶ ἔμπορικαὶ πόλεις.

Βερβερία.

Ἡ Βερβερία εἶναι ἡ βορειοδυτικωτέρα χώρα τῆς Ἀφρικῆς πλησιάζουσα τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν νῆσον **Σικελίαν** καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ **Γιβραλτάρ**.

Σημαντικώτερον ὄρος εἶναι ὁ **Ἄτλας** (4500 μ. ὑψ.). προϊόντα δὲ δημοτικῶς καρποί, βάμβαξ, οἶνος, βάλανοι φοινίκων, ἔσπεριδοειδῆ, ἔρια καὶ ἄλλα.

Κάτοικοι εἶναι **Βερβέροι**, **Ἀραβες** καὶ **μαῦροι** (μειγμα Βερ-

βέρων και Ἀράβων), πρεσβεύοντες τὴν μααμεθανικὴν θρησκείαν· κατοικοῦσι δὲ πρὸς τούτους καὶ τινες Εὐρωπαῖοι καὶ Ἰουδαῖοι.

Πολιτικὴ διαίρεσις.— Ἡ Βερβερία διαιρεῖται εἰς 3 χώρας. 1) τὴν *Τυνησίαν*, 2) τὴν *Ἀλγερίαν* καὶ 3) τὸ *Μαρόκκον*.

1) **Τυνησία** (2 ἑκατομμ. κ.). Αὕτη κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος, ἔνθα ἄλλοτε ἡ περιφημὸς Καρχηδών. Εἶναι ἡγεμονία ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστασίαν. Πρωτ. ἡ *Τύνις* ἔχουσα ἐπίνειον τὴν *Γολέταν Σφαῖξ* ἕτερος ἐμπορικὸς λιμὴν.

2) **Ἀλγερία** (ἕκτασις 899 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 5 ἑκατομμ. κ.), Τὸ ἄλλοτε πειρατικὸν τοῦτο κράτος ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1830 εἰς τὴν Γαλίαν. Πρωτ. εἶναι τὸ *Ἀλγέριον* (154 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικὸς. Ἔτεραι πόλεις εἶναι τὸ *Ὅραν* (110 χιλ. κ.) καὶ ἡ *Κωνσταντῖνη* (60 χιλ. κ.).

3) **Μαρόκκον** (ἕκτασις 800 χιλ. τετραγ. χιλιομ. πληθυσμὸν 8 ἑκατομμ. κ.). Ἡ χώρα αὕτη εἶναι κράτος δεσποτικὸν (σουλτανᾶτον) ἔχουσα μικρὰν βιομηχανίαν. Ἀπὸ τοῦ 1912 διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας. Πρωτ. εἶναι τὸ *Φέξ* (150 χιλ. κ.). Ἔτεραι πόλεις εἶναι τὸ *Μαρόκκον* (55 χιλ. κ.) καὶ τὸ ἐπίνειον τούτου *Μογαδώρ Ταγγέρη* (25 χιλ. κ.) ὁ πρῶτος λιμὴν τοῦ Μαρόκκου.

Σαχάρα.

Ὅρια θέσις.— Ἡ Σαχάρα εἶναι ἡ μεγίστη ἔρημος τῆς γῆς ἐκτεινομένη πρὸς Ν. τῆς Βερβερίας, τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς, πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πρὸς Α. φθάνει μέχρι τοῦ Νείλου.

Ἐκτασις 8,130,000 τετραγ. χιλ. ἴση πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ πληθυσμὸν μόνον 4 ἑκατομμύρια κατοίκων.

Κλίμα ξηρώτατον.

Μορφολογία καὶ ποιὸν τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Σαχάρας εἰς πολλὰ μέρη εἶναι ἀμμῶδες κατὸ τὸ $\frac{1}{10}$ ἰδίᾳ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ πρὸς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον· εἰς ἄλλα μέρη εἶναι πετρῶδες ἢ καλύπτεται ὑπὸ μεγάλων καὶ μικρῶν κροκαλῶν (χαλικίων). Ἐν γένει δὲ εἶναι ἀνυδροῦν ὄροπέδιον ὕψους 300 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, διασχιζόμενον ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρεων, ἅτινα ἔχουσι δάση τινὰ καὶ λευκῶνας. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ ὄασεις, ἔνθα καλλιιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ὄπωροφάρα

δένδρα, προσέτι και βοσκήσιμοι γαῖται, ἔνθα διαιτῶνται ποίμνια, κάμη-
λοι και ἀντιλόποι.

Κάτοικοι.—Οἱ κάτοικοι αὐτοῖς κατοικοῦσιν εἰς τὰς δάσεις· ἢ
εἶναι νομάδες. Ἐκ τῶν πρώτων γνωστότεροι εἶναι οἱ *Μοζαβίται* και
οἱ *Ἀραβες*, ἐκ δὲ τῶν νομάδων οἱ *Τουαρίκοι*, διάγοντες βίον ληστρι-
κόν, ἀνέρχονται δὲ εἰς 4 ἑκατομύρια περίπου.

Πολιτικὴ κατάστασις.—Ἄπασα σχεδὸν ἡ Σαχάρα θεωρεῖ-
ται κτήσις τῆς Γαλλίας.

Ὁ πνέον ὑπέρθερμος ἄνεμος ἐν Σαχάρα ὀνόματι *σιμόν* ἢ *χαμπίν*
(λίμπ) ὑψοῖ νέφη ἄμμου πυκνότατα μετακινῶν ταῦτα και σχηματίζων
παμμεγίστους σωρούς, πολλάκις δὲ καλύπτων ταξιδεύοντα καραβάνια.

Δυτικὸν και κεντρικὸν Σουδάν.

Θέσις.—Πρὸς Ν. τῆς Σαχάρας ἐκτείνεται ὡς μακρὰ ζώνη μέχρι
τοῦ Νείλου ποταμοῦ ἢ πλήρης ὄροπεδίων χώρα τοῦ Σουδάν.

Ῥοδατα.—Κατὰ τὸ δυτικὸν και τὸ κεντρικὸν Σουδάν ἄφθονοι
διαρκεῖς και βραδαῖαι βροχαὶ καθιστῶσι τὴν χώραν εὐφορον. Ποτα-
μὸς εἶναι ὁ *Νιγηρ* (ποταμὸς), λίμνη δὲ ἡ *Τσαάδα* πλήρης κροκοδεί-
λων και ἵπποποτάμων.

Προϊόντα.—Δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, Ἰνδικόν· τρέφονται
δὲ πολλοὶ βόες και ἵπποι.

Κάτοικοι και πολιτικὴ διαίρεσις.—Ἐνταῦθα κατοικοῦσι
διάφοροι *Νιγηρτικοὶ* λαοὶ μοαμεθανοὶ σχηματίζοντες κράτη τινά,
ἅτινα ὅμως ὑπάγονται εἰς τὰς ἐνταῦθα κτήσεις τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας
και ἄλλοτε τῆς Γερμανίας. Τὰ σημαντικώτερα κράτη εἶναι τὸ *Σοκότον*
4 ἑκατομμ. τὸ *Βουρνοῦ* 5 ἑκατομμ. και τὸ *Βαδάτ* 2¹/₂ ἑκατομύρια.

Σενεγαμβία.

Θέσις.—Τὴν δυτικὴν γωνίαν τῆς Ἀφρικῆς, πρὸς Δ. τοῦ Σου-
δάν, κατέχει ἡ Σενεγαμβία, καλουμένη οὕτως ἐκ τῶν διαρρεόντων
ποταμῶν Σενεγάλη και Γαμβία.

Τὸ *κλίμα* εἶναι θερμὸν και νοσηρόν.

Τὸ *ἔδαφος* εἶναι εὐφορότατον παράγον ἄραβικὸν κόμμι (ἐξ ἀκα-
κιῶν, καρυδέλαιον δημητριακοὺς καρποὺς και ἄλλα.

Οἱ *κάτοικοι* αὐτῆς εἶναι Νιγηῖται μοαμεθανοὶ και ὀλίγοι ἀποι-
κοὶ. Εὐρωπαϊοὶ.

Κτήσεις ἐνταῦθα ἔχουσιν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Σπουδαιότερα δὲ πόλεις ὁ ἅγιος **Λουδοβίκος** (25 χιλ. κατ.).

Ἄνω ἢ βορρεια Γουϊνέα.

Ἡ παράλιος χώρα ἀπὸ τῆς Σενεγαμβίας μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας καλεῖται **ἄνω Γουϊνέα**. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ταύτης εἶναι χθαμηλὸν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν πλήρες ἐλῶν.

Τὸ **κλίμα** εἶναι θερμότατον. Οἱ **κάτοικοι Νιγηταί**.

Πρὸς Δ. κεῖται ἡ ἀνεξάρτητος δημοκρατία τῆς **Λιθερίας** ἔχουσα **ἔκτασιν** 85 χιλ. τετραγ. χιλομ. καὶ **πληθυσμὸν** 2 1/2 ἑκατομμ. κατοίκων. Ἰδρύθη δὲ ἐξ Ἀφρικανῶν δούλων ἀπελευθερωθέντων ὑπὸ Ἀμερικανῶν, οἵτινες ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς φρόνημα ἄξιον τοῦ χριστιανισμοῦ. Πρωτ. ἔχει τὴν πόλιν **Μονροβίαν**.

Ὅλα τὰ ἄλλα μέρη κατέχονται ὑπὸ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Πορτογαλλίας καὶ μέχρι τινὸς καὶ ὑπὸ τῆς Γερμανίας, εἰς τὰ ὅποια ἔχουσιν ἰδρύσει μεγάλους ἐμπορικοὺς σταθμοὺς ἐλεφαντόδοντος, χρυσοκόνεως, φοινικελαίου καὶ πεπέρεως.

Σημαντικώτεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀγγλικαὶ **Φρυτάουν** (36 χιλ. κ.), **Ἰβαδάν** (100 χιλ. κατ.) καὶ **Λάγος** (45 χιλ. κατ.).

Κάτω ἢ νοτία Γουϊνέα.

Ἡ νοτία ἢ κάτω Γουϊνέα ἐκτείνεται πρὸς νότον τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας.

Πολιτικῶς περιλαμβάνει κατὰ σειρὰν τὰς ἐξῆς κτήσεις.

1) **Καμεροὺν** πληθυσμὸς 2 1)2 ἑκατ. κατ. (τέως κτήσεις γερμανικῆ).

2) **Γαλλικὸν Κόγκον** κείμενον ἐκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ (9 ἑκατ. κατ.), μέγα μέρος ἐκ τούτου εἶχεν ἐκχωρηθῆν τελευταῖον εἰς τὴν Γερμανίαν.

3) **Βελγικὸν Κόγκον** ἐκτεινόμενον ἀπὸ τὸν ἐκβολῶν τοῦ Κόγκου μέχρι τῆς λίμνης Ταγγάνικας ἔχει **πληθυσμὸν** 30 ἑκατομμ. κατ. καὶ πρωτ. τὴν πόλιν **Βόμα** (50 χιλ. κατ.). **Προϋόντα** ἐλεφαντόδοντες, καουτσούκ, φοινικέλαιον, καφές, πολύτιμος ξυλεία κλπ.

4) Ἡ **Πορτογαλικὴ κτήσις Ἀγγόλα** ἔχει **πληθυσμὸν** ὑπὲρ τὰ 5 ἑκατομμ. καὶ πρωτ. τὸν ἅγιον **Παῦλον** τῆς Λοάνδας (25 χιλ. κατ.).

Νοτιοδυτική τέως γερμανική Ἀφρική. (1)

Ἡ νοτιοδυτική γερμανική Ἀφρική ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀγγόλα μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὁράγγη.

Τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος εἶναι ἀνυδρον.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 865 χιλ. κατ. Πρὸς τὰ μεσόγεια αὐτῆς μέρη κατοικοῦσιν οἱ ἡμίγριοι εἰσέτι Ὀτιεντότοι.

Νότιαι βρεττανικαὶ κτήσεις.

Αἱ νότιαι βρεττανικαὶ κτήσεις κατέχουσι τὰς ἐξῆς χώρας· 1) τὴν ἀποικίαν τοῦ Ἀκρωτηρίου ἢ Καπλανδίαν 2) τὴν Νατάλην μετὰ τῆς Ζουλουλάνδης 3) τὰς τέως ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας τοῦ Τράνσβααλ καὶ τῆς Ὁράγγης καὶ 4) τὰς ἐν τῷ ἑσωτερικῷ τῆς Ἀφρικῆς χώρας τῆς Βεισουαναλάνδης καὶ Ροδεσίας.

Σημαντικώτερα ὄλων εἶναι ἡ χρυσοφόρος καὶ εὐφορος ἀποικία τοῦ ἀκρωτηρίου· πρωτ. *Κεϊπιάουν* (=πόλις ἀκρωτηρίου 55 χιλ. κ.) μετὰ σπουδαιοτάτου λιμένος, *Κιμπερλεῦ* (32 χιλ. κατ.) πόλις μεσόγειος μετὰ πλουσιωτάτων ἀδαμαντορυχείων. *Δουρβάν*, πρωτ. τῆς Νατάλης (30 χιλ. κατ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς χώρας.

Πραιτώρια 15 χιλ. κ.) πρωτ. τοῦ Τράνσβααλ καὶ *Γιοχάννεσπουργ* (—πύργος Ἰωάννου, 100 χιλ. κ.), ὀνομαστή διὰ τὰ πλούσια χρυσορυχεῖα αὐτῆς. *Μπλενφοντάιν* (10 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Ὁράγγης.

ΣΗΜ. Ἀμφότεραι αἱ δημοκρατίαι τοῦ Τράνσβααλ καὶ τῆς Ὁράγγης ἰδρύθησαν ὑπὸ τῶν Βόερς, ἀποίκων Ὀλλανδῶν, τῷ 1827, διετήρησαν δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν μέχρι τοῦ 1900, ὅτε περιεπλάκησαν εἰς δεινότετον πόλεμον μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὑποκύψαντες εἰς αὐτὴν μετὰ διετῆ αἱματηρότατον ἀγῶνα.

Αἱ πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν χῶραι τῆς Ἀφρικῆς.

Αἱ ὑπὸ τῆς Νατάλης μέχρι τοῦ πορθμοῦ *Βαβέλ Μανδὲβ* ἔκτεινόμεναι ἀνατολικαὶ Ἀφρικανικαὶ κτήσεις τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εἶναι αἱ ἐξῆς.

α') Αἱ **Πορτογαλλικαί**, κατέχουσι τὰς χώρας *Σοφάλαν* καὶ *Μοζαμβίκην*· πληθυσμὸς 5¹)₂ ἑκατομμ. κατ. (Κάφροι καὶ Ζου-

(1) Ἡδὴ κατέχεται προσωρινῶς ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας. Μετ' ὀλίγον δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων θὰ διακυβερνηθῇ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

λοῦ). **Πόλις Δορένζο Μαρκέζ** (15 χιλ. κ.), λιμὴν σπουδαιότατος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Δελαγάδας.

β') (1) Αἱ τέως **γερμανικαὶ** ἐξικνούμεναι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μέχρι τῶν λιμνῶν **Βικτωρίας** καὶ **Ταγγανίκας**· **πληθυσμὸς** 10 ἑκατομμ. κ. Ἐναντι τῶν παραλίων αὐτῆς κεῖται τὸ ἐκ τῶν νήσων συνιστάμενον **σουλιτανᾶτον** τῆς **Ζανζιβάρης** εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας· **πληθυσμὸς** 300 χιλ. κατ. πρωτ. ἡ πόλις **Ζανζιβάρη** (35 χιλ. κ.).

γ') Αἱ **βρεττανικαὶ** κτήσεις φθάνουσι μέχρι τῶν μεγάλων λιμνῶν **Οὐκερέβης** καὶ **Βικτωρίας (Νιάντζας)** **πληθυσμὸς** 5¹)₂ ἑκατομμ. κατ. πρωτ. **Μομπάζ**, πόλις παράλιος καὶ ἀφειτηρία τοῦ μέχρι τῆς πόλεως **Ἀλικης** καταφθάνοντος σιδηροδρόμου.

Πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν ἐκτείνεται ἡ χερσόνησος τῆς **Σομάλης**, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσιν κατὰ σειρὰν αἱ ἀκόλουθοι κτήσεις ἀραιῶς κατοικημέναι.

1) Ἡ **ἰταλικὴ Σομάλη** καὶ 2 ἡ **βρεττανικὴ Σομάλη** πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Ἄδεν.

Αἱ περὶ τὴν Ἀφρικὴν νῆσοι.

α') Ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι αἱ ἑξῆς νῆσοι.

1) Ἡ **Σοκότορα** παρὰ τὸ Γουαρδαφουῖον ἀκρωτήριο, πατρὶς τῆς ἀρίστης ἀλόης (κτήσεις Ἀγγλική).

2) Αἱ **Σεσσέλαι** νοτιώτερον, κατοικούμεναι ὑπὸ ἀλλιῶν (κτήσεις Ἀγγλική).

3) Ἡ **Μαδαγασκάρ**, ἡ τετάρτη κατὰ τὸ μέγεθος νῆσος τῆς γῆς (πενταπλασία τῆς Ἑλλάδος, 3 ἑκατομμ. κατ.) κεῖται ἀπέναντι τῆς παραλάς τῆς Μοζαμβίκης καὶ εἶναι ὑψηλὴ καὶ ὄρεινὴ. Κάτοικοι ταύτης εἶναι οἱ μαλαϊκῆς καταγωγῆς **Χόβαι**. Ἀνήκει εἰς τὴν Γαλιαν ἀπὸ τοῦ 1896, ἔχει πρωτ. τὴν **Ταναναρίβαν**. (300 χιλ. κ.).

4) Αἱ **Μασκαρέναι**, πρωτ. ὁ λιμὴν Ἄγ. Λουδοβίκος (60 χιλ. κατ. κτήσεις Ἀγγλική), αἱ τῆς Ἑνώσεως πρωτ. ὁ Ἄγ. Διονύσιος καὶ αἱ **Κομόραι** νῆσοι (κτήσεις Γαλλικαί).

β') Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ.

(1) Καὶ αἱ Γερμανικαὶ αὐταὶ κτήσεις κατέχονται ἤδη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων. Ἀλλὰ κατ' ἀπόφασιν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών ἡ διακυβέρνησις αὐτῶν θὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

1) Ἡ ἀγγλικὴ μικρὰ νῆσος **Ἁγία Ἐλένη** ὀνομαστὴ διὰ τῆς ἐνταῦθα ἐξορίας καὶ τὸν θάνατον τοῦ μεγ. Ναπολέοντος (1821).

2) Αἱ νῆσοι τῆς **Γουινέας** ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν (2 Ἰσπανικαὶ καὶ 2 Πορτογαλλικαὶ κτήσεις).

3) Αἱ νῆσοι τοῦ **Πρασίνου ἀκρωτηρίου**, ὄρειναι καὶ πετρώδεις (κτήσεις πορτογαλλικαί).

4) Αἱ **Κανάριοι** νῆσοι εὐφορώταται, πατρὶς τῶν καναριῶν πτηνῶν. Μεγίστη εἶναι ἡ **Τενερίφη**, ὀνομαστὴ δ' ἐξ αὐτῶν ἡ **Φέρος**, ἐξ ἧς συνήθως ἀριθμοῦνται οἱ μεσημβρινοὶ τῆς γῆς (κτήσεις Ἰσπανικαί).

5) Ἡ **Μαδέρα**, εὐφορωτάτη καὶ ὀνομαστὴ διὰ τοὺς οἴνους αὐτῆς.

6) Αἱ **Ἀζόραι** νῆσοι, κείμεναι βορειοδυτικώτατα (Πορτογαλλικαὶ κτήσεις).

ΑΜΕΡΙΚΗ

Θέσις καὶ ὄρια.—Ἡ Ἀμερικὴ ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1492 ὑπὸ τοῦ **Χριστοφόρου Κολόμβου** κεῖται ἐν τῷ δυτικῷ ἡμισφαιρίῳ τῆς ὕδρογειοῦ σφαίρας, εἶναι ἡπειρος μακροτάτη προσεγγίζει τὴν Ἀσίαν κατὰ τὸν Βερίγγειον πορθμὸν βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Β. παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εἰρηγικοῦ ὠκεανοῦ.

Διακρίνεται δὲ εἰς τὴν **βορείαν Ἀμερικὴν**, εἰς τὴν **κεντρικὴν Ἀμερικὴν**, μετὰ τῶν νήσων **δυτικῶν Ἰνδιῶν** (Ἀντιλλῶν) καὶ εἰς τὴν **νοτιαν Ἀμερικὴν**, ἧτις ἐνοῦται μετὰ τῆς κεντρικῆς διὰ τοῦ στενοῦ ἰσθμοῦ τοῦ **Παναμᾶ**, ἔνθα καὶ ἡ ἄρτι περατωθεῖσα διῶρηξ τοῦ Παναμᾶ. ἧτις ἤνωσε τοὺς ὠκεανούς Ἀτλαντικὸν καὶ Εἰρηγικόν.

Θάλασσα, κόλποι καὶ πορθμοί.—Ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ **Βαφρίνειος** θάλασσα διαχωρίζουσα διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ **Δαβις** τὴν Γροιλανδίαν ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τελευτῶσα εἰς τὸν **Βερίγγειον** πορθμὸν τὸν χωρίζοντα ὡς εἶπομεν, τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ σχηματίζονται ὁ **Οὐδσώνιος** κόλπος, ὁ τοῦ ἁγ. **Δαυρεντίου**, ὁ τῆς **Φούνδης**, ἔνθα ἡ πλημμυρις φθάνει εἰς ὕψος 30 μέτρων, ὁ μέγιστος **Μεξικανικὸς** κόλπος, ἔνθα γεννᾶται τὸ **μέγα ῥέδμα τοῦ κόλπου**, ἡ πολυκύμαντος θάλασσα τῶν **Ἀντιλλῶν** ἢ **Καραβαϊκῶν** πέλαγος μετὰ τοῦ κόλπου τῆς **Ὀνδούρας** καὶ οἱ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τοῦ **Ῥίο δε λα Πλάτα** διάφοροι κόλποι.

Ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ὠκεανῷ ἡ *Βερίγγειος* θάλασσα καὶ οἱ κόλποι τοῦ ἁγ. *Φραγκίσκου* τῆς *Καλλιφορνίας* καὶ τοῦ *Παναμᾶ*.

Νῆσοι.—Ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῷ εἶναι πλείσται νῆσοι τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι ἡ *Γροιλανδία*, νῆσος παμμέγιστος καὶ κατάψυχρος κατοικουμένη μόνον πρὸς τὰ Ν. καὶ τὰ ΝΔ. παραλία, τὰ ὁποῖα θερμαίνονται ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, τὸ ὁποῖον διευθύνεται πρὸς Β. Εἶναι κτῆσις τῆς *Δανίας* καὶ κατοικεῖται ὑπὸ *Ἑσκιμῶων* καὶ ὀλίγων *Εὐρωπαίων*.

Ἄλλη νῆσος εἶναι ἡ *Βαρφίνειος* χώρα. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ἡ *Νέα γῆ*, αἱ μεγάλαι *Ἀντίλλαι* ἢ *Κούβα* καὶ ἡ *Αἰτή*, τὸ *Πόρτο Ρίκον* καὶ αἱ μικραὶ *Ἀντίλλαι*. Ἐν τῷ Ν. παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ *Γῆ τοῦ πυρός* καὶ ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ὠκεανῷ αἱ *ἠφαιστειογενεῖς Ἀλεοῦται* ἔναντι τῆς Ἀλάσκας καὶ νοτιώτερον αἱ τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς βασιλίσσης *Καρλότας*.

Χερσόνησοι.—Ἡ *Δαβραδώρ*, ἡ *Φλωρίς* ἢ *Ῥουκατάνη* καὶ ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ἢ τῆς *Καλλιφορνίας* καὶ ἡ τῆς *Ἀλάσκας*, ἐν τῇ ὁποῖα ἀνεκαλύφθησαν πλουσιώτατα ὄρυχεῖα χρυσοῦ (Κλόνδυκ).

Πορθμοί.—Κυριώτεροι εἶναι ὁ *Βερίγγειος*, ὅστις χωρίζει τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ὁ *Δαβις* εἰς τὴν *Βαρφίνειον* θάλασσαν, ὁ τοῦ *Οὔδσων*, ὁ τῆς *Νέας Γῆς*, ὁ τῆς *Φλωρίδος*, ὁ τῆς *Ῥουκατάνης* καὶ ὁ *Μαγγελάνιος* εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς νοτίας Ἀμερικῆς.

Ἴσθμοί.—Ὁ τοῦ *Παναμᾶ* (πλάτος 45 χιλιομ.), ὅστις νῦν ἀπέκότη διὰ διόρυγος, τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια ἐορτασθησαν διὰ διεθνούς ἐκθέσεως.

Ἀκρωτήρια.—Τοῦ ἁγ. *Ρόσκου* πρὸς Α. τῆς νοτίας Ἀμερικῆς, τὸ *Χόρν* τὸ νοτιώτατον τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τὸ τοῦ ἁγ. *Λουκά* εἰς τὴν Καλλιφορνίαν.

Ὄρη.—Τὰ ὄρη τῆς Ἀμερικῆς ἐκτείνονται κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ καλοῦνται ἐν μὲν τῇ Β. Ἀμερικῇ *Βραχώδη ὄρη*, συνέχεια τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ὄρη τῆς *Ἀλάσκας*, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ καλεῖται *Μὰκ Κινλεῦ* καὶ ἔχει ὕψος 6,237 μ., ἐν δὲ τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ καλοῦνται *Κορδιλλέρας* (δηλαδὴ ἀλύσεις τῶν *Ἄνδεων*, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ καλεῖται *Ἀκογγάβος* καὶ ἔχει ὕψος 7. χιλ. μ. Μεμονωμένα δὲ ὄρη εἶναι τὰ *Ἀλεγγάνια* πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ τὰ ὄρη τῆς *Βραζιλίας* πρὸς Α. τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Ἡφαιστεια.—Τὸ **Κοτοπάξ**, τὸ ὑψιστον τῶν ἠφαιστειῶν τῆς γῆς (6,948 μ.), τὸ ὁποῖον κεῖται ἐν τῇ ἠφαιστειῶδει χώρα τοῦ Ἴσημερινοῦ, ἐνθα οὗτος διαπερᾷ τὴν Ἀμερικὴν.

Πεδιάδες.— Πεδιάδες ἢ Ἀμερικὴ ἔχει πολλὰς ἐκτεταμένας, αἵτινες ἐπειδὴ διαρρέονται ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, εἶναι εὐφορώταται πλὴν τῶν βορείων, αἵτινες ἔνεκα τῆς δριμύτητος τοῦ κλίματος εἶναι ἔρημοι καὶ πλήρεις παγωμένων ἐλῶν (Τουντρά). Ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ σχηματίζονται ἀπέραντα βαθύπεδα μετὰ θαυμασίας βλαστήσεως, οἷον τὸ τοῦ Ὀρινόκου ποταμοῦ (λάνος, τὸ τοῦ Ἀμαζονίου (σελβάς) καὶ τὸ τοῦ Ρίο δε λα Πλάτα (παμπάς), περιφημον διὰ τὰ δάση καὶ τοὺς λειμῶνας του.

Κυριώτεραι λίμναι.—Αἱ κυριώτεραι λίμναι ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ εἶναι ἡ Ἄνω λίμνη ἢ Ἄνωτέρα ἢ Ὑπερέρα ἣτις εἶναι ἡ μεγίστη γλυκῆς ὕδατος λίμνη τῆς γῆς, ἡ Μιχίγγαν ἢ Οὐρόν, ἡ Ἐρὴν, ἡ Ὀντάριο καὶ ἡ μεγάλη ἀλμυρὰ λίμνη ἐν τῷ ὄροσειῳ τῆς Οὐτάχ.

Κυριώτεροι ποταμοί.—Εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν 1) ὁ τοῦ ἁγ. Λαυρεντίου, ὅστις δεχόμενος τὰ ὕδατα τῶν πέντε μεγάλων λιμνῶν ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμόνυμον κόλπον. Ὁ ποταμὸς οὗτος κατερχόμενος πρὸς τὴν λίμνην Ὀντάριο καταπίπτει ἀπὸ ὕψους 50 μέτρων, σχηματίζων οὕτω τὸν μέγαν καταρράκτην τοῦ κόσμου, τὸν Νιαγάραν, πλάτους 100 μέτρων.

2) Ὁ Μακένζης, ὅστις χύνεται εἰς τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανόν.

3) Ὁ Μισισσιπῆς, ὁ μακρότατος τῆς γῆς, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ Μισουρή, τοῦ Ὀχιο καὶ σχηματίζει δέλτα ὁλοὲν αὐξανόμενον. Καὶ οἱ ὀλίγον μικρότεροι Οὐδσων Ρίο Κολοράδος καὶ Ρίο Γράνδης μέγας (ποταμός).

4) Ὁ Ὀρινόκος, εἰς τὴν νοτίαν Ἀμερικὴν, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν σχηματίζων καὶ οὗτος μέγα δέλτα κατὰ τὰς ἐκβολὰς του.

5) Ὁ Ἀμαζόνιος, ὁ πολυδρότατος τῆς γῆς, χυνόμενος εἰς τὸν Ἀτλαντικόν ἔχει πλάτος ἀπὸ 16 μέχρι 50 χιλιομ. καὶ βάθος 100 μ. προσιτὸς καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα σκάφη.

6) Ὁ Ρίο δε λα Πλάτα καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ποικιλώτατον. Πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. εἶναι ψυχρότατον, ἐν τῷ μέσῳ θερμότατον καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ τόπους εὐκρατον.

Βλάστησις καὶ ζῷα.—Τὴν πυκνοτάτην βλάστησιν ἐξ ὄλων τῶν ἡπειρῶν ἔχει ἡ Ἀμερική καὶ ἰδίως ἡ νοτία, ἔνθα ὑπάρχουσι δάση ἀπέραντα καὶ παρθένα· ἐκ τῶν ποικίλων αὐτῆς δένδρων τὸ ὑψιστον εἶναι ὁ φοῖνιξ (50—65 μ. ὕψους), τὸ δὲ πλουσιώτατον τὸ ζαχαροκάλαμον· παράγει δὲ δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, βάμβακα, καφέν, βανίλλην, κακάον, πέπερι, κίναν καὶ ἔλαστικὸν κόμμι. Ἐκ τῶν ἀγρίων ζῶων ζῶσιν ἡ λάμα (εἶδος καμήλου ἄνευ ὕβου), ὁ ἰαγουάρος (ἄμερικανικὴ τίγρις), ὁ παχύδερμος τάπιρος, ὁ ἄμερικανικὸς λέων· ἐκ δὲ τῶν ἐρπετῶν ὁ κροκόδειλος τοῦ Ἀμαζονίου ποταμοῦ καὶ ὁ βόας καὶ ἐκ τῶν πτηνῶν ὁ κόνδωρ (εἶδος μεγίστου ὄρνέου). Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων ὑπάρχουσι ἄπειροι ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ προβάτων.

Ὄρυκτά.—Ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὑπάρχουσι πλούσια καὶ ποικίλα μεταλλεῖα μολύβδου, χαλκοῦ, λευκοχρῦσου (πλατίνης) καὶ ἰδίως χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Κάτοικοι.—Τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς εἶναι Εὐρωπαῖοι (ἰδίως Ἀγγλοὶ), οἱ δὲ λοιποὶ Ἀφρικανοὶ (Νιγηῖται), μεταφερθέντες ἐκεῖ πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς, Ἀμερικανοὶ ἰθαγενεῖς (ἐγχώριοι) Ἰνδιᾶνοι καλούμενοι, οἵτινες εἶναι εἰδωλολάτραι, τείνοντες ὁσημέραι νὰ ἐκλείψωσιν.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς ὀφείλεται εἰς τὸν Χριστόφορον Κολόμβον ὅστις κατήγειο ἀπὸ τὴν Γένουαν τῆς Ἰταλίας. Ὁ μεγαλοφυῆς οὗτος ἀνὴρ, ἀφοῦ ἐπέισθη περὶ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς γῆς, ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἂν διέπλεε τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν μὲ διευθύνειν πάντοτε πρὸς Δυσμᾶς, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ὑπάρχη ξηρά, ἡ ὁποία νὰ διακόπτῃ τὴν συνέχειαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ· πρὸς πραγματοποίησιν δὲ τοῦ σχεδίου του ἐζήτησε κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν πατρίδα του Γένουαν πλοῖα, ἀλλ' αὕτη ἠρνήθη νὰ προσφέρῃ τοιαῦτα· μετὰ ταῦτα ἐζήτησε πλοῖα, ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἠρνήθη τὴν συνδρομὴν τῆς, τέλος μετὰ πολλὰς προσπαθείας κατόρθωσε νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν παρὰ τῆς Ἰσπανίας τρία μικρὰ πλοῖα. Τὴν 3ην λοιπὸν Αὐγούστου 1492 ἀνεχώρει ἐκ τοῦ Ἰσπανικοῦ λιμένος Πάλου διευθυνόμενος πρὸς Δ. πάντοτε διὰ θαλάσσης ἐντελῶς ἀγνώστου.

Μετὰ πλοῦν 70 περιπυο ἡμερῶν, ὁ Κολόμβος παρετήρησε νῆσον τινὰ εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀπεβίβασθη τὴν 12 Ὀκτωβρίου ὀνομάσας αὐτὴν ἅγιον Σώστην, ἣτις ἀνήκεν εἰς μίαν τῶν Βαχαμαίων νήσων. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἀνεκάλυψε καὶ τὸς Μεγάλας Ἀντίλλας, Αἰτὴν καὶ Κούβαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν· ἔνθα ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Μετὰ ταῦτα

ἐπεχείρησε τρία ἄλλα ἀκόμη ταξείδια, πλησιάζουσ οὕτω πολὺ τὴν νοτίαν Ἀμερικὴν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁμοῦς κατηγορήθη ὅλως ἀδίκως ὅτι ἐσκέπτετο νὰ γίνῃ βασιλεὺς τῶν ἀνακαλύφθεισῶν χωρῶν. Ἐναγκάσθη δὲ τότε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ νὰ ἀπολογηθῇ. Ἡ ἀπολογία του αὕτη δὲν ἐκρίθη ἐπαρκῆς καὶ ἐρρίφθη ἀλυσόδετος εἰς τὰς φυλακάς, ἐκ τῶν ὁποίων κατόπιν ἀφέθη ἐλεύθερος, καθ' ὅσον ἡ κατηγορία αὕτη ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο συκοφαντία ἐξυφανθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Ἐκτοτε ὁ Κολόμβος στενοχωρούμενος καὶ λυπούμενος διὰ τὴν ἀχαριστίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ἡ Ἰσπανία, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον χρόνον πτωχὸς καὶ πλήρης πικριῶν.

ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Βορεία Δανικὴ Ἀμερικὴ ἢ Γροινλανδία.

Ἡ *Γροινλανδία* εἶναι ἡ μεγίστη καὶ ἡ βορειότερον κειμένη νῆσος τῆς γῆς. Εἶναι ὑψηλὴ καὶ βραχώδης τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς καλύπτεται αἰωνίως ὑπὸ παγετῶνων καὶ μόνον κατὰ τὰ παράλια εἶναι γνωστὴ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Γροινλανδίας *Ἔσκιμῶι* μὴ ὑπερβαίνοντες τὰς 12 μίλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν καὶ ἀποζῶσιν ἐκ τῆς ἀλιείας. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι καὶ τινες ἄποικοι Δανοί.

Βρετανικὴ Βορεία Ἀμερικὴ.

Ἡ *Βορεία Βρετανικὴ Ἀμερικὴ* ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ βορειοτάτου μέρους τῆς βορείας Ἀμερικῆς, ἐκ τοῦ ἀρχιπελάγους (δηλ. ἀθροίσματος νήσων) τῶν *Ἀρκτικῶν* νήσων τῆς *Νέας Γῆς* πλὴν τῆς *Ἀλάσκας*, ἧτις ἀνήκει εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Πλὴν τῆς *Νέας Γῆς*, ἧτις εἶναι ἄμεσος ἀγγλικὴ κτῆσις, ὅλαι αἱ ἄλλαι χῶραι ἀποτελοῦσι τὴν ἐπικράτειαν τοῦ *Καναδά*.

Οἱ *κάτοικοι* αὐτῆς Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄποικοι εἶναι σχεδὸν περὶ τὰ 3 ἑκατομμύρια, ἡ δὲ πυκνότερον κατοικημένη χώρα εἶναι ἡ παρὰ τὰς *Καναδάς* λίμνας καὶ τὸν *ἅγιον Λαυρέντιον*, διότι αἱ πρὸς Β. κείμεναι ἀπέραντοι ἐκτάσεις εἶναι παροσκεπτεῖς, πλήρεις ἐλῶν καὶ ἀκατοίκητοι.

Προϊόντα.—Ἀφθονος ξυλεία, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἰχθύες, δημητριακά, ὀρυκτά, (λιθάνθρακες, χρυσὸς κτλ.).

Τὸ ἐξαγωγικὸν *ἐμπόριον* τοῦ Καναδά ἀνέρχεται πλέον τοῦ ἐνὸς δισεκατομμυρίου φράγκων.

Πολίτευμα.—Αὐτόνομον, δημοκρατικὸν δημοσπονδιακὸν μετὰ βουλῆς καὶ γερουσίας, οὗ προΐσταται Ἀγγλὸς διοικητής.

N. Μεταξά, Γεωγραφία, Τεύχος Γ', ἔκδοσις ἑνδεκάτη.

Ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ *Μοντρεάλ* (300 χιλ. κατ.), μέγα κέντρον ἔμπορίου, κατοικουμένη κυρίως ὑπὸ Γάλλων, ἡ *Ότιάβα* (65 χιλ. κ.) πρωτ. καὶ ἔδρα τοῦ διοικητοῦ, τὸ *Τορόντον* 200 χιλ. κ.) παρὰ τὴν λίμνην Όντάριο, ἡ *Κουεβέκη* (75 χιλ. κατ.) παρὰ τὰς ἔκβολὰς τοῦ ἁγ. Λαυρεντίου κλπ.

Ἦνωμέναι πολιτεΐαι.

Ἔθνη. Θέσεις.—Αἱ Ἦνωμέναι πολιτεΐαι ἐκτείνονται πρὸς Ν. τῆς ἑπικρατείας τοῦ Καναδά μέχρι τοῦ Μεξικικοῦ καὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ πρὸς Α. μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ πρὸς δυσμᾶς.

Ἔκτασις.—9 1/2 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομέτρων, ἴση περίπου μετὰ τὴν τῆς Εὐρώπης. Ὁ πληθυσμὸς ἀνερχόμενος εἰς 95 ἑκατομμ. κατ. εἶναι σύμμικτος ἕξ ἀποίκων Εὐρωπαϊῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὶ Ἕλληνες κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως εἶναι Ἄγγλοι, ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλοὶ Ἰνδιᾶνοι ἰθαγενεῖς.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα εἶναι ἡ ἄγγλική. **Θρησκεία** δὲ ἡ τῶν *διαμαρτυρομένων*, ὑπάρχουσι δὲ πρὸς τούτοις καὶ περὶ τὰ 10 ἑκατομμ. καθολικοί.

Προϊόντα.—Σημαντικώτερα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ καὶ πετρέλαιον ἐν ἀφθονίᾳ, καπνός, ζάχαρον, ὄρυζα, ἔσπεριδοειδῆ, ζῶα, δέρματα. Πλούσια μεταλλεῖα, πρὸ πάντων ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ λιθανθράκων.

Ἄπαντες οἱ κλάδοι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένοι. Τὸ ἔμπορικὸν ναυτικὸν κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ (8,000 ἀτμόπλοια).

Πολίτευμα.—Ὁμοσπονδος δημοκρατία μετὰ *Βουλῆς* καὶ *Γερουσίας*. Ὁ ἀνώτατος ἄρχων, πρόεδρος τῆς ὁμοσπονδου Συμπολιτείας, ἐδρεύει μετὰ τῆς κυβερνήσεως ἐν Βασιγκτῶνι, πρωτεύουση τῆς οὐδετέρας πολιτείας τῆς Κολομβίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Αἱ Ἦνωμέναι πολιτεΐαι σύγκεινται ἐκ 48 πολιτειῶν, 1 οὐδετέρας πολιτείας καὶ 3 ἑξωτερικῶν διαμερισμάτων, τῶν ἑξῆς· 1) τῆς χρυσοφόρου *Ἀλάσκας*, 2) τῶν ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ νήσων *Χαβάι* καὶ *Σαμόων* καὶ 3) τῶν *Φιλιππίνων* νήσων καὶ τοῦ *Πόρτο Ρίκου*, προσαρτηθειῶν τῶν τελευταίων νήσων κατὰ τὸν Ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον.

Ἡ **συγκοινωνία** εἶναι πλέον ἢ ἐπαρκής, ἐνεργομένης διὰ τῶν πολλῶν πλωτῶν αὐτῆς ποταμῶν, τῶν ἀπειραρίθμων διωρύχων καὶ τῶν διασχίζοντων τὴν χώραν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μήκους 350,000 χιλιομέτρων. Τὸ **ἐξαγωγικόν** ἐμπόριον ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνεπτύχθη τεραστίως.

Δυνάμεις τῆς χώρας. Ὁ στρατὸς ἀνέρχεται ἐν εἰρήνῃ εἰς 150 χιλ. ἄνδρας καὶ ἐν πολέμῳ εἰς 4 ἑκατομμ. καὶ πλέον. Ὁ στόλος σύγκειται ἐκ 200 ἰσχυροτάτων πολεμικῶν πλοίων, ὁλοὲν αὐξανόμενος.

Πόλεις.—Ἐπισημότεραι εἶναι πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἢ **Νέα Ὑόρκη** ἔχουσα μετὰ τῶν προαστείων (1) αὐτῆς περὶ τὰ 5 ἑκατομμ. κατ. (ἡ δευτέρα πολυάνθρωπος πόλις), ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἀμερικῆς, ἐκτισμένη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Οὐδσωγ. Ἡ **Βοστώνη** (70. χιλ. κάτοικ.), λιμὴν ἐμπορικώτατος μετὰ διασήμευ Πανεπιστημίου. **Φιλαδέλφεια** (1,500,000 κάτοικ), πόλις βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη, κέντρον τυπογραφικῆς καὶ βιβλιοπωλικῆς ἐμπορίας. **Βαλτιμόρη** (600 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικῆ. **Βάσιγκτων** (350 χιλ. κ.) ἐν τῇ οὐδετέρῃ συμπολιτείᾳ τῆς Κολομβίας, ἔδρα τοῦ προέδρου καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς ὁμοσπονδίας, ἔχουσα ἀστεροσκοπεῖον καὶ ὄνομαστὸν πανεπιστήμιον. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς χώρας καὶ παρὰ τὰς **Καναδάς** λίμνας πόλεις εἶναι, τὸ **Σικάγον** (2,200,000 κ.) μέγας λιμὴν ἐπὶ τῆς ὀχθῆς τῆς λίμνης **Μιχίγγαν**, πόλις νεωτάτη καὶ πλουσιωτάτη, μέγα ἐμπορικὸν κέντρον κυρίως κρεάτων. **Βούφαλον** (450 χιλ. κ.) ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης Ἐρίης. **Πιτσοβούργ** (500 χιλ. κ.), κέντρον ἐμπορίου, λιθανθράκων καὶ πετρελαίου Ὀλίγον βορειότερον κεῖται ἡ **Κλέβελανδ** (560 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικῆ.

Πρὸς Ν. πόλεις εἶναι ἡ **Νέα Ὁρλεάνη** (350 χιλ. κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μισισσιπῆ, μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, κέντρον ἐμπορίου βάμβακος, ζακχάρεως καὶ καφέ. Ὁ **Ἅγιος Λουδοβίκος** (70 χιλ. κ.) παρὰ τὴν συμβολὴν Μισισσιπῆ καὶ Μισουρῆ (ποταμὸς λάσπης).

Εἰς τὰ δυτικὰ παράλια (Εἰρην. ὠκεανὸς) πόλεις εἶναι ὁ **ἅγιος Φραγκίσκος** (400 χιλ. κ.), ὁ σημαντικώτερος λιμὴν, καὶ τὸ **Σακραμέντον**, πόλις μὲ μεταλλεῖα χρυσοῦ.

(1) Τερασίτα γέφυρα μήκους 1900 μ. καὶ ὕψους 50 μ. ἐνώνει τὸ προάστειον Μπρούκλιν μετὰ τῆς Ν. Ὑόρκης. Πρὸ τοῦ ἀσφαλεστάτου αὐτῆς λιμένος ὑψοῦται τὸ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἰδρυθὲν μέγα ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας (ὕψους 45 μ.) κρατούσης μέγαν ἠλεκτρικὸν λαμπτήρα.

Αἱ πόλεις τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν αὐξάνονται καθημερινῶς μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Αἱ ἀμερικανικαὶ πόλεις εἶναι πλήρεις ζωῆς καὶ κινήσεως, ἥτις ἐμποιεῖ ὄντως κατάπληξιν. Εἰς τὰς εὐρείας καὶ εὐθυγράμμους αὐτῶν λεωφόρους κυκλοφοροῦσιν ἠλεκτρικοὶ σιδηρόδρομοι, καὶ τροχιόδρομοι, σιδηροδρομικοὶ συρμοί, παντὸς εἶδους ἄμαξαι, αὐτοκίνητα κλπ. Ἐδῶ μὲν βλέπει τις ὑψούμενα πελώρια μνημεῖα, ἐκεῖ δὲ κολοσσιαίας οἰκίας μὲ 12, 15 καὶ 20 ὀρόφους.

Τὸ σύνολον τούτων ἀποτελεῖ τι τὸ ἀσύνηθες καὶ τὸ μεγαλοπρεπές.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐξαποστελλοῦσιν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πάντα τὰ φυσικὰ καὶ τεχνικὰ τῶν προϊόντα, τὰ ὅποια ἠγόραζον ἄλλοτε (κυρίως τὰ τεχνικὰ) ἐκ τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τινων ὁμῶς ἐτῶν προσατεύοντες τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῶν ἀποτελεσματικῶς ἐπέβαλον μεγάλους τελωνειακοὺς δασμοὺς εἰς τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενα εἶδη.

Προσπαθοῦσι δὲ νὰ ἀπομονώσιν τὴν Εὐρώπην ἀποκλείοντες αὐτὴν διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς τῶν εἰς πᾶσαν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν, ἐφαρμοζόντες τὸ δόγμα τοῦ Μονρόη **ἢ Ἀμερικὴ διὰ τοὺς Ἀμερικανούς.**

Αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι ἀποικισθεῖσαι τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἀγγλων κατὰ τὸ ἔτος 1585 διετέλεσαν μέχρι τοῦ 1774 ἀποικία ἀγγλική, ὁπότεν οἱ κάτοικοι αὐτῆς βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως καὶ τῷ 1788 ἐξήτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν, ἀναγνωρισθεῖσαι διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων· ἔκτοτε δ' ἐπέτελεσαν τοιαύτας προόδους, ὥστε σήμερον ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν πρωτεύοντων κρατῶν τῆς γῆς.

Μεξικόν.

Τὸ Μεξικόν περιλαμβάνει τὴν πρὸς Ν. τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν συνεχομένην μὲ αὐτὰς κεντρικὴν Ἀμερικὴν, ἠφαιστειώδη καὶ ὑψηλὴν χώραν, ὧς καὶ τὰς χερσονήσους **κάτω Καλλιφορνια** καὶ **Ἰουκατάνην.**

Ἐκτασις 2 ἑκατομμ. περίπου τετραγ. χιλίόμετ. **Συγκοινωνία** ὁλονὲν προαγομένη, ὑπάρχουσι πολλοὶ σιδηρόδρομοι. **Πληθυσμὸς** 14 ἑκατομμ. κάτοικοι Μεξικανοὶ ἀποτελούμενοι ἐξ Ἰσπανῶν ἀποικῶν καὶ μειγᾶδων ὀμιλούντων τὴν ἰσπανικὴν.

Θρησκεία. Ἐπικρατοῦσα εἶναι ἡ καθολικὴ.

Προῖόντα. Τὰ φυσικὰ καὶ τεχνητὰ προϊόντα εἶναι ποικίλα καὶ ἄφθονα, ξύλα, καπνός, ζάχαρις, ἐλαστικὸν κόμμι καὶ πολύτιμα μέταλλα πρὸ παντὸς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Πολίτευμα δημοκρατικὴ δημοσπονδία, σπαρασσομένη ὑπὸ καθημερινῶν ἐμφυλίων ταραχῶν.

Διοικητικῶς τὸ Μεξικὸν διαιρεῖται εἰς 27 πολιτείας, ἐν ὁμοσπονδιακὸν διαμέρισμα ἐν ᾧ καὶ ἡ πρωτεύουσα καὶ δύο νομούς.

Πόλεις.— Τὸ **Μεξικὸν** (350 χιλ. κ.), πόλις ὠραιότητι καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλῆς καὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας. **Πουέβλα** (100 χιλ. κ.), πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆ. **Βερακρούζ** 100 χιλ. κατ.), ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ κέντρον τῆς μετὰ τῆς Εὐρώπης συγκοινωνίας **Γουαδαλαχάρ** (110 χιλ. κ.), πόλις ἔχουσα μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Κεντρικὴ ἢ μέση Ἀμερικὴ.

Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ, ἐκτεινομένη ὡς γέφυρα μεταξὺ τῆς βορείας καὶ νοτίας Ἀμερικῆς, βρέχεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ μεξικανικοῦ κόλπου καὶ τῆς θυελλώδους θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Μετὰ τῆς Ν. Ἀμερικῆς συνδέεται διὰ τοῦ **ισθμοῦ τοῦ Παναμᾶ** πλάτος 45 χιλιομέτρων.

Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ περιλαμβάνει 6 μικρὰς δημοκρατίας. εἶναι χώρα ὑψηλὴ καὶ ὄρεινὴ καὶ παράγει ζάχαρον, καουτσούκ, καπνόν, Ἰνδικόν, δέρματα καὶ διάφορα μέταλλα. Αἱ ἔξ δημοκρατίαι εἶναι αἱ ἑξῆς.

1) **Γουατεμάλα, πληθυσμὸς** 2 ἑκατομμ. κ., πρωτ. **Γουατεμάλα** 130 χιλ. κ., συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ.

2) **Ἅγιος Σωτῆρ** (Σαλβαδώρ), **πληθυσμὸς** 1,770,000 κατ. πρωτ. **ἅγ. Σωτῆρ** (60 χιλ. κ.)

3) **Ὀνδουράς πληθυσμὸς** 500 χιλ. κ. πρωτ. **Τεκουκιγιάλπα** (38 χιλ. κ.).

4) **Νικαράγουα πληθ.** 600 χιλ πρωτ. **Μανάγουα.**

5) **Κώστα Ρίκα** (πλουσία ἀκτή), **πληθυσμὸς** 380 χιλ. κ., πρωτ. **ἅγιος Ἰωσῆς** (30 χιλ. κ.).

6) **Παναμᾶς πληθυσμὸς** 425 χιλ, κατ. Ἡ δημοκρατία οὕτη ἀπεσπάρθη τελευταῖον τῆς Κολομβίας, πρωτ. **Παναμᾶς** (40 χιλ. κ.). λιμὴν πρὸς τὸν Εἰρηνικόν, **Ἀσπινβαλ** (Κολόνον) ἀπέναντι τοῦ Παναμᾶ πρὸς τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν συνδεόμεναι σιδηροδρομικῶς.

Μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω πόλεων ἀνωρύχθη ἡ διώρυξ τοῦ **Παναμᾶ**, ἔχουσα μῆκος 75 χιλιομέτρων συνδέασα οὕτω τοὺς δύο ὠκεα-

νοὺς Ἀτλαντικὸν καὶ Εἰρηνικόν· παρεδόθη δὲ ἀπὸ τινος χρόνου εἰς κοινὴν χρῆσιν.

7) Ἀγγλική Θὺνδουράς ἐκτεινομένη ΒΔ. τῆς Γουατεμάλας, κατάφυτος ἐκ δασῶν ἐξ ὧν ἐξάγεται ἀφθονωτάτη ξυλεία.

Δυτικαὶ Ἰνδίαι.

Ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ μεξικανικοῦ κόλπου μέχρι τῶν πρὸς ἀνατολὰς παραλίων τῆς Βενεζουέλας εἶναι ἐγκατεσπαρμένοι κατὰ τρεῖς στίχους πληθὺς νήσων αἵτινες εἶναι πᾶσαι ἠφαιστειογενεῖς ἢ κοραλλιογενεῖς. Ἐνομάσθησαν δὲ δυτικαὶ Ἰνδίαι ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, ὅστις ἐπίστευε κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν ὅτι ἀποτελοῦν μέρος τῶν νήσων τῶν Ἰνδιῶν τῆς Ἀσίας.

Τοπογραφικῶς αἱ δυτικαὶ Ἰνδίαι διαιροῦνται 1) εἰς τὰς 4 μεγάλας Ἀντίλλας 2) εἰς τὰς μικρὰς Ἀντίλλας καὶ 3) εἰς τὰς Βαχαμαῖας ἢ Δουκαῖκας.

Πολιτικῶς διαιροῦνται εἰς τρεῖς ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας· α) τῆς Κούβας, β) τῆς Αἴτης καὶ γ) τοῦ ἁγίου Δομίγγου. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι εἶναι κτήσεις ἀγγλικαί, γαλλικαί, δανικαί, ὀλλανδικαί καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Αἱ μεγάλαι Ἀντίλλαι εἶναι αἱ ἐξῆς :

1) Ἡ Κούβα ἡ μεγαλυτέρα ὄλων παράγουσα ζάχαρον ἐν ἀφθονίᾳ, ἐκλεκτὸν καπνόν, ἐξ οὗ κατασκευάζονται τὰ πεφημισμένα ποῖρα καὶ σιγαρέττα. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 2 1/2 ἑκατομμ. κατ. Ἀνήκει πρὸ ἐτῶν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ νῦν ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν.

Πόλεις ἔχει τὴν Ἀβάναν (300 χιλ. κ.) πρωτ. μετ' ἀσφαλεστάτου λιμένος καὶ τὸ Σαντιάγον (50 χιλ. κ.) μετ' εὐρυχώρου λιμένος.

2) Ἡ Ζαμάικα εἶναι κτήσεις ἀγγλική, ἴση μὲ τὴν Κρήτην, παράγει ζάχαρον, καφέν, βανάνας, βάμβακα, ἐκλεκτὸν ρούμιον καὶ χαλκόν· πρωτ. Κιγκιστον (50 χιλ. κ.).

3) Ἡ Αἴτη (Ἰσπανιόλα) ὀλίγον μικροτέρα τῆς Παλ. Ἑλλάδος, πληθυσμὸς 2,800000 μαῦροι μειγάδες καὶ πολλοὶ Ἰσπανοί. Περιλαμβάνει δύο δημοκρατίας τὴν τῆς Αἴτης καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Δομίγγου. Πρωτ. λιμὴν τοῦ Πριγκίπου καὶ ἅγιος Δομίγγος.

4) Τὸ Πόρτο Ρίκο (πλούσιος λιμὴν), πληθυσμὸς ὑπὲρ τὸ 1 ἑκατομμ. κατ., πρωτ. Πόνση 45 χιλ. κατ. ἀνήκει εἰς τὰς Ἡνωμ. πολιτείας.

Αἱ μικραὶ Ἀντίλλαι, κείμεναι ἀνατολικώτερον τῶν ἄλλων, εἶναι

νήσοι ήφαιστειογενείς εύφορώταται παράγουσαι πάντα τὰ είδη τῶν προϊόντων τῶν τροπικῶν χωρῶν ἐκλεκτῆς ποιότητος.

Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ *Γουαδελούπη* καὶ ἡ *Μαρτινίκα* καταστραφεῖσαι ὑπὸ ήφαιστειωδῶν ἐκρήξεων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀμφότεραι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Αἱ *Βαχαμαῖαι* ἢ *Λουκαῖκαι* νήσοι κείνται ΒΑ τῆς Κούβας, ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἶναι μικραὶ κοραλλιογενεῖς καὶ πολυάριθμοι, ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον περὶ τὰς εἴκοσι κατοικοῦνται.

Μία τῶν νήσων τούτων ὀνομάζεται *Γουαναχάνη* ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ἰνδιάνων, εἰς ταύτην ἀπεβίβασθη τὸ πρῶτον ὁ Κολόμβος κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς ὀνομάσας αὐτὴν ἅγιον *Σώστην*. **Προϋόντα** αὐτῶν διάφοροι ὀπῶραι καὶ σπέργοι.

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ νοτία Ἀμερικὴ ἔχει σχῆμα μεγίστης τριγωνικῆς χερσονήσου, ἐνοῦται δὲ ὡς διὰ γεφύρας διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ μετὰ τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς.

Ἀποτελεῖται ἐκ **δέκα** δημοκρατιῶν καὶ μιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας αἰτινες ἦσαν ἄλλοτε ἀποικίαι ἰσπανικαὶ πλὴν τῆς Βραζιλίας, ἣτις ἦτο πορτογαλική, εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς.

1. Βενεζουέλα

Ἡ Βενεζουέλα κείται ἐκατέρωθεν τοῦ Ὀρινόκου ποταμοῦ. Ἔχει **πληθυσμὸν** $2\frac{1}{2}$ ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὴν ὠραίαν πόλιν *Καρακάς* (70 χιλ. κ.).

2. Κολομβία.

Ἡ Κολομβία κείται νοτίως τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἔχει **πληθυσμὸν** $3\frac{1}{2}$ ἑκατομμ. κατ. καὶ πρωτ. τὴν *Βογόταν* (120 χιλ. κ.) ἐκτισμένην ἐπὶ ὄροπεδίου ὕψους 2,600 μ.

3. Ἰσημερινός.

Ἡ δημοκρατία τοῦ Ἰσημερινοῦ ὀνομάζεται οὕτως ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ θέσεώς της. Ἔχει **πληθυσμὸν** 1,200,000 κατ. καὶ πρωτ. τὸ *Κουῖτον* (80 χιλ. κ.) ἐπὶ κλιτύος ήφαιστείου ἐκτισμένον.

4. Περού.

Ἡ δημοκρατία τοῦ Περού καλεῖται καὶ *Περουβία*. Ἔχει **πληθυσμὸν** 5 ἑκατομμ. κατ. καὶ πρωτ. τὴν *Λίμαν* (120 χιλ. κ.), πόλιν παράλιον ἐπὶ τοῦ Εἰρηγικοῦ ὠκεανοῦ.

5. Βολιβία.

Ἡ Βολιβία εἶναι χώρα μεταλλοφόρος καὶ ἰδίᾳ χρυσοφόρος. Ἔχει **πληθυσμὸν** 2 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὴν *Σούκρην* (25 χιλ. κ.).

6. Χιλή.

Ἡ δημοκρατία τῆς Χιλῆς εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα καὶ ἔχει σιδηρόδρομον, ὅστις διέρχεται ὑπεράνω τῶν Ἀνδεων. **Πληθυσμὸν** 3 ἑκατομμ. κατ. καὶ πρωτ. τὸ *Σαντιάγον* (300 χιλ. κ.), εἶναι ἡ μεγίστη πόλις τῆς ΝΑ. Ἀμερικῆς, τὸ δὲ *Βαλπαραιζον* εἶναι μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν.

7. Ἀργεντινὴ.

Ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία ἔχει ἀπεράντους πεδιάδας εὐφορωτάτας καὶ ἀπειρίαν βοῶν, προβάτων καὶ ἵππων· περιλαμβάνει δὲ τὴν *Παταγονίαν*, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι *Παταγόνες*, θεωροῦνται ὡς οἱ υψηλότεροι ἄνθρωποι τῆς γῆς, καὶ τὴν νῆσον τὴν καλουμένην *Γῆν τοῦ πυρός*· οἱ Παταγόνες, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ πυρός, εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς ἡμιαγρίαν κατάστασιν καὶ ζῶσιν ἐκ τῆς θήρας. Μεταξὺ τῆς Γῆς τοῦ πυρός καὶ τῆς Παταγονίας σχηματίζεται ὁ *Μαγελάνειος πορθμὸς*, ὅστις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Πορτογάλου *Μαγελάνου*, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἀνεκάλυψε καὶ διέπλευσεν αὐτόν. Πρωτ. τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ *Βουένος Ἀῆρες* (καλοὶ ἄνεμοι), πόλις ὠραιοτάτη καὶ μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν (1,200,000 κ.).

8. Παραγουάη.

Ἡ δημοκρατία τῆς Παραγουάης ἔχει **πληθ.** 650 χιλ. κατ., ἂν καὶ εἶναι μεσόγειος χώρα, συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ τῶν μεγάλων πλωτῶν ποταμῶν τῆς· ἔχει δὲ πρωτ. τὴν *Ἀσομπιὸν* (Ἀνάληψιν) (25 χιλ. κ.).

9. Οὐρουγουάη.

Ἡ δημοκρατία τῆς Οὐρουγουάης φθάνει μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει **πληθ.** 1 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὸ *Μοντεβιδεον* (200 χιλ. κ.).

10. Βραζιλία.

Ἡ Βραζιλία κατέχει τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς νοτίας Ἀμερικῆς καὶ περιλαμβάνει τὴν ὄρεινὴν χώραν τῆς Βραζιλίας καὶ τὴν ἀπέραντον ποταμίαν πεδιάδα (σελβάς) τοῦ Ἀμαζονίου. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι εὐφορωτάτη παράγουσα καφέν, ζαχαροκάλαμον, βάμβακα, ἔλαστικὸν κόμμι, ξύλα πρὸς πρὸς βαφήν, προσέτι δὲ λευκόχρυσον (πλατῖναν), ἀδάμαντας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους. Οἱ κάτοικοι ὀμιλοῦσι τὴν πορτογαλικὴν γλῶσσαν.

Πόλεις.— *Ῥιον Ἰανέιρον* (=πόλις τοῦ Ἰανουαρίου, 850 χιλ. κατ.), πρωτ. καὶ μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, ἰδίως γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή καφῆ καὶ ἀδαμάντων. *Βαχία* (ἅγιος Σωτήρ, 240 χιλ. κ.) καὶ *Περναμπουκ* (200 χιλ. κ.), παράλια καὶ ἐμπορικαὶ πόλεις.

11. Γουϊάνη.

Ἡ Γουϊάνη εἶναι κτήσεις εὐρωπαϊκῆ ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ὀλλανδίαν· εἶναι χώρα ὄρεινὴ κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς δὲ τὰ παράλια εὐφορωτάτη ἔχει πληθ. 400 χιλ. κατ. ἡ σπουδαιότερα πόλις αὐτῆς εἶναι ἡ *Γεωργιούπολις* (50 χιλ. κατ.)

ΣΗΜ. Πάντα τὰ ἐπὶ τῆς τῆς βορείας, μέσης καὶ νοτίας Ἀμερικῆς κράτη διοικοῦνται δημοκρατικῶς.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Αὐστραλίας.

Ἡ Αὐστραλία κεῖται εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Ἀσίας μεταξὺ τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Εἶναι μικροτέρα τῶν πέντε ἠπείρων (ὀλίγον μικροτέρα τῆς Εὐρώπης) καὶ διαμελίζεται ἐλαφρῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης (δηλ. αἱ ἀκταὶ αὐτῆς ὀλίγας ἔχουσιν ἔσοχας καὶ ἐξοχάς).

Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς ἠπείρου Αὐστραλίας καὶ ἐκ πολυακρίθμων νήσων ἐγκατεσπαρμένων εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. **Ἐκτασις** 8 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομ. **Πληθυσμὸς** 4 ἑκατομμ. περίπου, τὸ πλεῖστον ἀγγλικῆς καταγωγῆς, ἡ δὲ ἰθαγενῆς μέλαινα φυλὴ, μικρὰς ἀναπτύξεως, σχεδὸν ἐξέλιπεν.

Αἱ κυριώτεραι νῆσοι εἶναι αἱ ἑξῆς.

1) Ἡ νῆσος *Τασμανία* κειμένη πρὸς Ν. τῆς Αὐστραλίας, ἀπὸ τῆς

ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ Βάς, πόλιν ἔχει τὸ **Χόρβατ Τάουτ** (15 χιλ. κ.).

2) Ἡ **Νέα Ζηλανδία** ἔχει πρωτ. τὴν **Βέλιγκτων**, ἡ νῆσος χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ **Κοὺκ** εἰς βορείαν καὶ εἰς νοτίαν Ζηλανδίαν.

Ἡ Αὐστράλια μετὰ τῆς Τασμανίας καὶ τῆς πλουσιωτάτης Νέας Ζηλανδίας εἶναι κτήσεις τῆς μεγάλης Βρετανίας.

3) Ἡ **νέα Καληδονία** εἶναι κτῆσις γαλλικῆ, ἔδαφος πλουσιώτατον εἰς χαλκὸν καὶ νικέλιον.

4 **Αἱ Νεαὶ Ἐβριδες** εἶναι νῆσοι ἠφαιστοιογενεῖς καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τούτων εἶναι ἀνθρωποφάγοι.

5) **Αἱ νῆσοι τοῦ Σολομῶντος** (Πολυνησία τοῦ Βίσμαρκ). Οἱ κάτοικοι αὐτῶν **Καννίβαλοι** (γερμανικὴ μέχρι τοῦδε κτῆσις).

6) Ἡ **Νέα Γουινέα** (Παπούα), ἡ μεγίστη τῶν νήσων τῆς γῆς, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξερευνημένη, ἔχει ὄρη ὑψηλά, δάση πυκνότητα καὶ ποταμοὺς πλωτοὺς· οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι, Παπούαι ὀνομαζόμενοι, εἶναι ἀνθρωποφάγοι. Ἡ νῆσος αὕτη κατέχεται ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας, Ἀγγλίας καὶ τῶς Γερμανίας.

7) **Αἱ Καρολίνας**, αἱ **Μαριᾶνας** καὶ ἄλλαι μικρότεραι πᾶσαι εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν (γερμανικαὶ μέχρι τοῦδε κτήσεις).

Κόλποι τῆς ἠπείρου Αὐστραλίας εἶναι ὁ τῆς **Καρπενταρίας**, πρὸς Β. ὁ τοῦ ἁγίου **Βικεντίου**, ὁ τοῦ **Σπένσερ** καὶ ὁ **μέγας αὐστραλιακὸς κόλπος** πρὸς νότον.

Πορθμοί. — Πρὸς Β. ὁ πορθμὸς τοῦ **Τορρές** καὶ πρὸς Ν. ὁ τοῦ **Βάς** χωρίζων τὴν Αὐστράλιαν ἀπὸ τῆς Τασμανίας.

Χερσόνησοι. — Ἡ τῆς **Υόρκης**, ἥτις καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ὑόρκη καὶ πνευ. ἄλλαι μικρότεραι.

Ἀκρωτήρια. — Κυριώτερα εἶναι τὸ τῆς **Ν. Ὑόρκης** τὸ **Οὐίλσον** καὶ τὸ **Δεύινον**.

Ἐδαφος. **Ὅρη.** — Ἐν γένει τὸ ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας ἀποτελεῖ ἀπέραντον ὄροπέδιον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμιῶδες. Πρὸς Α. αἱ **Αὐστραλιακαὶ Ἄλπεις** (2,240 μ.) καὶ τὰ **Κνανᾶ** ὄρη. Πρὸς Δ. δὲ τῆς Αὐστραλίας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη ἔρημος **Βικτωρία**.

Ποταμοί. — Ὁ **Μουρράυ**, ὁ παραπόταμος αὐτοῦ **Δάρλιγκ**, ὁ πλωτὸς **Φλίνδερ** καὶ ὁ **Μουρρουμβλιγδης** ἐν μέρει πλωτὸς καὶ **λίμναι** ἄξιαι λόγου ἡ **Τόρρεν**, ἡ **Εὔρη** καὶ ἡ **Γαίρδνερ** κείμεναι πᾶσαι.

ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς Αὐστραλίας, τελματώδεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μικροῦ βάθους.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας εἶναι ποικίλον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμως ὑγιεινὸν καὶ γλυκύ.

Φυτά. — Τὰ περισσότερα τῶν φυτῶν εἶναι θαμνώδη, ἀφθονοῦσιν ἐν τούτοις αἱ ἀκακίαι, αἱ δενδροειδεῖς περίδες, ὁ εὐκάλυπτος κλπ. Εἰς δὲ τὸ Α. μέρος, τὸ καὶ μᾶλλον ὀρεινόν, ὑπάρχουσι ἐξαίρετοι λειμῶνες.

Ζῷα. — Εἰς τὴν Αὐστραλίαν ὑπάρχουσι ζῷα μαρσιποφόρα *καγγορω* καὶ λοιπά, περίεργοι ὀρνιθόρουχοι καὶ ἡ λύρα, ἥτις εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον τῶν πτηνῶν.

Προϊόντα. — Ἡ μεγαλύτερα πλουτοφόρος πηγὴ ἐν Αὐστραλίᾳ εἶναι ἡ *κτηνοτροφία*, ὑπάρχουσι ἐν αὐτῇ ἀγέλαι βοῶν καὶ προβάτων ἀναρίθμητοι.

Περιέχει δὲ ἐπίσης ἡ χώρα πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, χαλκοῦ, κασίτερου καὶ λιθανθράκων.

Ἡ *βιομηχανία* ἀναπτύσσεται ἐπαισθητῶς ἐν αὐτῇ.

Τὸ *ἐξαγωγικόν* ἐμπόριον, ἐξαιρέσει τῶν ὀρυκτῶν, ἀνέρχεται εἰς 3,500 ἑκατομμ. φράγκων.

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς ἕξ κράτη, ἕκαστον δ' αὐτῶν ἔχει ἰδίαν βουλὴν καὶ κυβέρνησιν ἀποτελοῦντα ὁμόσπονδον συμπολιτείαν ἀπὸ τοῦ 1901 ὑπαγομένην εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας. Διοικεῖται δὲ ἡ συμπολιτεία αὕτη ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ, ἐδρεύοντος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ *Σύδνεϋ*.

Ἐπισημότεραι *πόλεις* εἶναι 1 εἰς τὸ κράτος τῆς *Νέας Οὐαλλίας* τὸ *Σιδνεϋ* (450 χιλ. κ.), πόλις εὐλίμενος, βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἔδρα γενικοῦ διοικητοῦ.

2) εἰς τὸ τῆς *Βικτωρίας* πρωτ. εἶναι ἡ *Μελβούρνη* (480 χιλ. κ.), μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν.

3) εἰς τὸ τῆς *μεσημβρινῆς Αὐστραλίας* πρωτ. ἡ *Ἀδελαΐς* (180 χιλ. κ.), ἐμπορικὸς λιμὴν.

4) εἰς τὸ τῆς *Κήνσολαδ* πρωτ. ἡ *Βρισβάνη* (120 χιλ. κ.).

5) εἰς τὸ τῆς *βορείας Αὐστραλίας* πρωτ. τὸ *Πάλμαιστρον* καὶ

6) εἰς τὸ τῆς *δυτικῆς Αὐστραλίας* πρωτ. ἡ *Πέρθη* (40 χιλ. κ.).

Μαλαϊκαὶ ἢ Ἰνδικαὶ νῆσοι (Μαλαισία)

Αἱ Ἰνδικαὶ ἢ μαλαϊκαὶ νῆσοι εἶναι πολυάριθμοι καὶ διεσπαρμέναι ἀπὸ τῆς ΝΑ. Ἀσίας μέχρι τῆς Αὐστραλίας. **Ἔδαφος** κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν μετὰ πολλῶν ἠφαιστείων.

Κλίμα.— Ἐπειδὴ δι' αὐτῶν διέρχεται ὁ Ἰσημερινός, εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρὸν.

Βλάστησις θαυμασία, ἀπέραντα καὶ ὑψηλότατα δάση. **Προϊόντα** ὄρυζα, καφές ἐν ἀφθονίᾳ, ζαχαροκάλαμον, ἀρώματα κτλ.

Πληθυσμός. Κάτοικοι. Θρησκεία.— Ὁ πληθυσμὸς τῶν μαλαϊκῶν νήσων ἀνέρχεται εἰς 45 ἑκατομμ. περίπου κατ. ἀνήκοντας εἰς τὴν *μαλαϊκὴν* φυλὴν, ὑπάρχουσι καὶ τινες *Νιγρίται* διαιτώμενοι εἰς τὰ δάση καὶ ὀλίγοι Σῖναι καὶ Εὐρωπαῖοι. Οἱ *Μαλαῖοι* εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον *μουαμεθανοὶ* καὶ τινες *Βουδδισταί*. Οἱ δ' ἐν καταστάσει ἡμιαγρία διατελοῦντες εἶναι *φετιχισταί*. Καὶ μόνον οἱ ἰθαγενεῖς τῶν *Φιλιππίνων* νήσων ἠσπάσθησαν τὸν *καθολικισμόν* πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Τοπογραφικῶς διαιροῦνται εἰς 4 συμπλέγματα ἢ ἀθροίσματα νήσων. 1) αἱ μεγάλαι *νήσοι τῆς Σούνδης* (*Σουμάτρα*, *Ἰάβα*, *Βόρνεος* καὶ *Κελέβη*), 2) αἱ μικραὶ *νήσοι τῆς Σούνδης*, 3) αἱ *Μολούκαι* καὶ 5) αἱ *Φιλιππῖναι*.

Πολιτικῶς.—Αἱ περισσότεραι νῆσοι καὶ ἰδίως τὰ τρία πρῶτα συμπλέγματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ἔξαιρέσει τοῦ ΒΔ. μέρους τῆς Βορνεοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς νήσου *Τιμόρ* περιλαμβανομένης καὶ ταύτης εἰς τὰς μικρὰς τῆς Σούνδης νήσους, ἀνήκοντος εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Αἱ *Φιλιππῖναι* ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας.

Ἐπισημότεραι ἐκ τῶν ὀλλανδικῶν κτήσεις εἶναι 1) ἡ ἠφαιστειώδης *Ἰάβα*, πληθυσμ. 29 ἑκατομμ. πρωτ. ἡ *Βαταβία* (130 χιλ. κ.), ἔδρα διοικητοῦ, ἡ *Σουραβάγια* (160 χιλ. κ.), ἐμπορικώτατος λιμὴν, 2) ἡ *Σουμάτρα* 5 ἑκατομμ. κατ. πρωτ. ἡ *Παλεμβάγγη* (60 χιλ. κατ.), 3) ἡ *Κελέβη* 1 ἑκατομμ. κατ., πόλις ἡ *Μακασάρη*.

Τὸ ἄθροισμα τῶν *Φιλιππίνων* νήσων ἀνῆκει εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας ἀπὸ τοῦ 1898, ἐκ τῶν νήσων τούτων μεγαλυτέρα εἶναι ἡ *Λουσὼν*, ἐφ' ἧς καὶ ἡ πρωτ. *Μανίλλη* (360 χιλ. κ.) λαμπρὸς λιμὴν

καὶ ἡ **Μινδανάο**. Αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὸν ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον ἐπάλασαν ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἑνωμένων πολιτειῶν.

Οἱ Ἄγγλοι κατέχοντες τὸ ἥμισυ τῆς μεγάλης νήσου **Βορνέου** ἐπέβαλον τὴν ἐπικυριαρχίαν εἰς τὰ ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχοντα βασίλεια **Σαράβακ** καὶ **Σουλτανάτον Βρούνεϊ**.

ΜΕΡΟΣ Β.

ΤΑΞΙΣ 5'

(Στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τῆς γεωλογίας τῆς κοσμογραφίας
καὶ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας).

Η ΓΗ

Σχῆμα καὶ μέγεθος αὐτῆς.

Ἡ γῆ, ὡς ἐμάθομεν ἐν σελίδι 6—7. εἶναι σῶμα σφαιροειδὲς καὶ αἰωρεῖται εἰς τὸ διάστημα στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Οἱ ἀστρονόμοι ἐμέτρησαν τὴν γῆν καὶ εὔρον ὅτι ἡ διάμετρος αὐτῆς εἶναι 12,156 χιλιόμετρα ἤτοι ἡ ἀκτίς αὐτῆς εἶναι 6,078 χιλιόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι 510 ἑκατομμ. τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Ἀφοῦ λοιπὸν τὴν ἐμέτρησαν, ἠθέλησαν γὰρ τὴν ὑπολογίσωσιν εἰς βάρος καὶ εὔρον ὅτι εἶναι 5¹]₃ φορὰς βαρύτερα ἴσου ὕγκου ὕδατος.

Ἡ γῆ περιβάλλεται ὑπὸ στρώματος ἀέρος, καλουμένου *ἀτμοσφαιρας*, τῆς ὁποίας τὸ πάχος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 80 χιλ. χιλιόμετρα· ἐντὸς αὐτῆς αἰωροῦνται τὰ νέφη εἰς διάφορα ὕψη, 1000 μέχρι 10,000 μέτρων περίπου, ὅπου μέχρι τοῦ σημείου τούτου ὁ ἀῆρ εἶναι ὅπως δῆποτε ἀναπνεύσιμος. Ἐν αὐτῇ δὲ συμβαίνουσι καὶ πάντα τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα (βλέπε σελ. 23-24).

Λιθόσφαιρα.

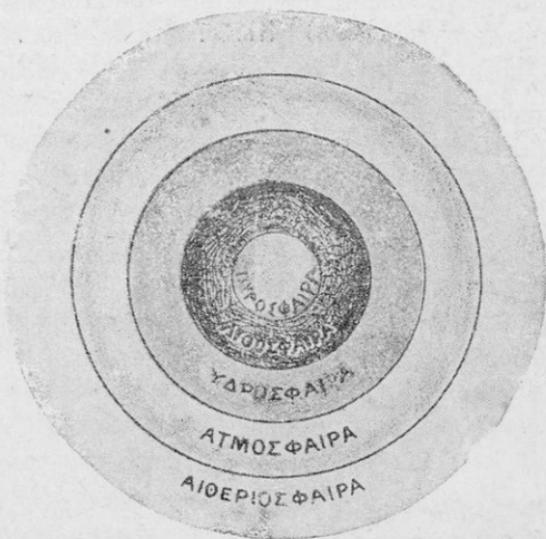
Αἱ θεωρίαι τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης δέχονται ὅτι ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν τώρα γνωρίζομεν στερεὰν καὶ κορῶν ὡς πέτραν, πρὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν ἦτο τόσον πολὺ θερμῆ, ὥστε τὰ στοιχεῖα (ὕλικά, τὰ ὁποῖα σήμερον ἀποτελοῦσιν τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς, εὑρίσκοντο τότε εἰς τετυκυῖαν ὀρευστήν καὶ ἀερώδη διάπυρον κατάστασιν, ὁμοίᾳζε δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ γῆ ὡς πελωρία σφαῖρα, ἣτις ἔκαίετο καὶ ἠκτινοβόλε

εἰς τὸ χάος μεγάλην ποσότητα θερμότητος καὶ φωτός, ἀπαράλλακτα ὅπως κάμνει σήμερον ὁ ἥλιος.

Ἔνεκα τῆς θερμότητος καὶ τῆς ἀκτινοβολίας ταύτης εἰς τὸ χάος, τὸ ὁποῖον ἦτο πάντοτε κατάψυχρον, ἡ γῆ ἔχανε διαρκῶς μέγα ποσὸν ἐκ τῆς θερμότητος αὐτῆς καὶ οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ ψύχεται ἕως ὅτου ἔφθασε μία στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας τετηκότα (λυόμενα) στοιχεῖα (ὕλικά). ἤρχισαν νὰ στερεοποιῶνται κατ' ἀρχῆς μὲν ἐν εἶδει νησίδων, αἱ ὁποῖαι ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς τετηκυίας ἑρυστῆς ἀκόμη μάζης, καθὼς ἀκριβῶς γίνεται εἰς τὸν ἑρυστὸν καὶ λυόμενον μόλυβδον, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ ψύχεται, κατόπιν δὲν ἐν ὅσῃ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἠλαττοῦτο ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς διαπύρου ἑρυστῆς σφαίρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐσηματίσθη οὕτω λεπτότατος φλοιός, ὅστις καλεῖται **λιθόσφαιρα**.

Πάχος τῆς λιθοσφαίρας.

Ἀφοῦ παρήλθε πολὺς χρόνος ἀκόμη καὶ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἠλαττώθη περισσότερο ἔφθασε στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ **ὕδρογό-**

νον καὶ τὸ **ὄξυγόνον**, ἐλεύθερα ἕως τότε εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν κατῶρθωσαν νὰ συνενωθῶσι καὶ νὰ σχηματίσωσιν ὕδωρ. Τότε ἔγιναν μεγάλοι πλήμμυραι καὶ κατακλυσμοὶ εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα κατέπεσαν, ἐκάλυψαν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς. Κάτω ἀπὸ

τὸν φλοιὸν τοῦτον ἀπέμεινεν ἢ ὅλη μάζα θερμὴ καὶ τετηγμένη, ὅπως μένη κάτω ἀπὸ τὸν φλοιὸν ἑνὸς πορτοκαλλίου τὸ ὑγρὸν τοῦ μέρους.

Ἀκόμη δὲ ἀργότερα ἐπικολούθησε σπουδαιότερον φαινόμενον· ἐφ' ὅσον δηλαδὴ ἐπροχώρει ἡ ψῦξις ἢ ὑπὸ τὸν φλοιὸν λυωμένη μάζα τῆς γῆς ἤρχισε νὰ συστέλληται, δηλαδὴ νὰ γίνεται μικροτέρα κατὰ τὸν ὄγκον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σώματα, ὅταν ἐλαττοῦται ἡ θερμοκρασία των. Ἐνεκεν ὁμοῦ τοῦ μικροτέρου ὄγκου τῆς λυωμένης μάζης ἐσχηματίσθησαν κενὰ ὑπὸ τὸν στερεὸν πλέον φλοιὸν τῆς γῆς. Τὰ κενὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ καταλαμβάνῃ ὁ στερεὸς καὶ σφαιρικός φλοιός, ἐπειδὴ ὠθεῖτο ἀπὸ τὸ βᾶρος του.

Ὁ στερεὸς σφαιρικός τότε φλοιός τῆς γῆς ἐκάμφθη καὶ ἐδιπλώθη καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἐθραύσθη, ἡ δὲ ἐπιφάνειά του ἐγένεν ἀνώμαλος διότι ἄλλα του μέρη ἀνυψώθησαν καὶ ἄλλα ἐκοιλάνθησαν. Εἰς τὰ κοῖλα μέρη ὡς χαμηλότερα, συνέρρευσαν ὀρμητικῶς τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον, ὡς εἴπομεν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν οἱ πρῶτοι ὠκεανοὶ καὶ αἱ θάλασσαι.

Ἐμείναν δὲ ἐξέχοντα ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ τὰ ὑψηλότερα τούτου μέρη, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν τοιουτοτρόπως τὰς πρῶτας ἠπείρους καὶ τὰ ὑψώματα τῶν ἠπείρων τούτων, ἦτοι τὰ πρῶτα ὄρη.

Καὶ μέχρι σήμερον ἡ γῆ δὲν εἶναι μέχρι τοῦ κέντρου της στερεὰ καὶ ψυχρά, καθὼς τὴν βλέπομεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅπου ζῶμεν. Εἰς τὰ βάθη της βασιλεύει πολὺ μεγάλη θερμοκρασία, ἡ ὁποία δὲν ἀφίνει τὰ διάφορα ὑλικά, ὅσα τὴν ἀποτελοῦν, νὰ εἶναι εἰς στερεὰν κατάστασιν, ἀλλὰ εἰς ῥευστὴν, διάπυρον καὶ ἀτιμώδη. Ὁ στερεὸς φλοιός, ἦτοι ἡ λεγομένη *λιθόσφαιρα*, μόλις ἔχει πάχος 150 ἕως 200 χιλιάδων μέτρων, μὲ ἄλλους λόγους ἐὰν φαντασθῶμεν ὅτι μία σφαῖρα διαμέτρου ἑνὸς μέτρου παριστᾷ τὴν γῆν, τὸ πάχος τοῦ φλοιοῦ της πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἀναλογίαν μόνον $1/100$.

Πετρώματα.

Ὁ στερεὸς φλοιός τῆς γῆς ἀποτελεῖται ἐξ ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται *πετρώματα*. Ὁ *ἀβεσσιόλιθος* π. χ. εἶναι πέτρωμα, πολλὰ δὲ βουνὰ τῆς πατρίδος μας σύγκεινται ἐξ ἀβεστολίθων.

Οἱ ἀβεσσιόλιθοι περιέχουν ἓν ὀρυκτὸν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται *ἀβεστίτης*, εἶναι δὲ κοινοὶ λίθοι, τοὺς ὁποῖους διὰ τῶν ἀβεστοκαμί-

νων μεταβάλλομεν εἰς ἄβυστον, τὸ μάγμαρον, ἢ κίμωλία εἶναι διάφορα εἶδη ἀβυστολίθων μέ τινας παραλλαγάς.

Ὁ *σχιστόλιθος* εἶναι πέτρωμα ἐπίσης, εὐρίσκεται δὲ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ πέτρωμα τοῦ ἀβυστολίθου.

Οἱ *γαιάνθρακες*, οἱ ὅποιοι κατέχουσι μεγάλας ἐκτάσεις ὑπὸ τὴν γῆν εἰς διάφορα μέρη, εἶναι καὶ αὐτοὶ πετρώματα.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὅλα τὰ εἶδη τῶν πετρωμάτων δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν *σκληρότητα*, διότι πετρώματα εἶναι ἀκόμη καὶ τὰ μεγάλα ἢ μικρὰ στρώματα τῆς ἄμμου καὶ τοῦ πηλοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ διάφορα πετρώματα ἀνασκάπτοντες τὴν γῆν ἀπαντῶμεν κατὰ *στρώσεις*, διὰ τοῦτο ὀνομάζωμεν ταῦτα *στρωσιγενῆ*. Ἀνήκουσι δὲ πάντα τὰ στρωσιγενῆ ταῦτα πετρώματα εἰς τὸ εἶδος τῶν ὕδατογενῶν τοιούτων.

Γενικῶς τὰ πετρώματα εἶναι δύο εἰδῶν, *ὕδατογενῆ* ἢ *Ποσειδῶνια* καὶ *πυριγενῆ* ἢ *Πλουτώνεια*.

Ὑδατογενῆ ἢ Ποσειδῶνια πετρώματα.

Ὑδατογενῆ πετρώματα λέγονται ἐκεῖνα, ἅτινα διεμορφώθησαν διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν ὑδάτων, ὁπότε ταῦτα ἐκάλυπτον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τοιαῦτα στρώματα εἶναι ὁ ἄργιλλος, ὁ σχιστόλιθος, ὁ γῦψος κλπ.

Ἐμάθομεν ἐκ προηγουμένων μαθημάτων τῆς Γεωγραφίας (1) ὅτι τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν, λιμνῶν, ποταμῶν κλπ. ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου μεταβάλλονται εἰς νέφη, τὰ ὅποια, ἀφοῦ ψυχθῶσι, συμπυκνοῦνται καὶ καταπίπτουσιν εἰς βροχὴν ἐπὶ τῆς γῆς, κυλιόμενα δὲ διὰ τοῦ βάρους των ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέρη εἰς τὰ χαμηλότερα καταλήγουσι πάλιν εἰς τὰς θαλάσσας ἐπαναλαμβάνοντα τὴν αὐτὴν κυκλοφορίαν.

Ἡ ἐνέργεια ὅμως τῶν κυλιόμενων ὑδάτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἶναι διαβρωτική, δηλ. ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατατρώγει αὐτό, ἤτοι ἄλλα μὲν ουστατικά τοῦ ἐδάφους διαλύει, ἄλλα δὲ διασπᾷ καὶ συντρίβει μεταφέρουσα ταῦτα ἀπὸ τὰ ὄρη εἰς τὰς πεδιάδας καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια εἶναι ἐκείνη, ἣτις σχηματίζει τὰ *δέλτα* τῶν ποταμῶν, οὕτω δὲ διὰ τῶν ὑλικῶν, τὰ ὅποια αἱ βροχαὶ παρασύρουσιν ἐκ τῶν ὀρέων, σχηματίζονται μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ κοιλάδες.

(1) Ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ βροχῆς κτλ. τεύχος Α' σελ. 65—66.

Τοιουτοτρόπως λοιπόν ἐσχηματίσθησαν αἱ πρῶται ξηραὶ ὑπὲρ τὰς θαλάσσας, ἤρχισαν δὲ αἱ ξηραὶ νὰ ὑφίστανται τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐνέργειαν τῶν βροχῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολὺ συχνότεραι καὶ μεγαλύτεραι τότε, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἀποτριβὴ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἠπείρων καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν ὑλικῶν (ἀποτριμμάτων) τῆς ἀποτριβῆς ταύτης ἀπὸ τῆς ξηρᾶς εἰς τὴν θάλασσαν ὑπῆρξε διαρκῆς καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια γίνεται καὶ σήμερον, ἀλλὰ εἰς πολὺ μικροτέραν ἀναλογίαν.

Μαζὶ μὲ τὰ θρύμματα τῶν πετρωμάτων κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου κατεφέροντο διὰ τῶν ὑδάτων ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν διάφορα λείψανα φυτῶν καὶ ζῴων. Τὰ λείψανα ταῦτα ὀνομάζονται ἐπιστημονικῶς ἀπολιθώματα ἢ ἀπολιθώσεις.

Ἄπολιθώματα ἢ ἀπολιθώσεις.

Ἄπολιθώματα λέγονται τὰ ἔχγη τῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἔζων ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίζοντο τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα καταλιπόντα ἐπὶ τῶν πετρωμάτων τοὺς τύπους αὐτῶν ὡσάν νὰ ἦσαν ἐκ λίθου κατεσκευασμένα.

Ἐκ τῶν ἀπολιθώσεων τούτων α') συμπεραίνομεν δύο τινά· ποῖα εἶδη ζῴων ἢ φυτῶν ἔζων εἰς τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα πέτρωμα, ποῖα ζῶα ἔζων τότε εἰς τὸν ἕνα τόπον καὶ ποῖα εἰς τὸν ἄλλον καὶ β') ποριζόμεθα τὴν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐσχηματίσθησαν τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐγκλείουν τὰ ἐν λόφ φυτὰ καὶ ζῶα.

Πυριγενῆ ἢ Πηλυτώνεια πετρώματα.

Πυριγενῆ πετρώματα λέγονται ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐξεχύθησαν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς διάπυρα (ὧς πύρινος ποταμὸς) διὰ τῶν ῥηγμάτων τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς καὶ ἀπειψύγησαν κατόπιν.

Συνέβη δὲ ὡς ἔφης. Ἐν ὄσφ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἐψύχεται καὶ ἐστερεοῦτο, ἢ ἐν αὐτῇ διάπυρος μᾶζα ἤρχισε νὰ συστέλληται καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ μᾶζα αὕτη νὰ γίνεται μικροτέρα κατ' ὄγκον. Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς, ὅτι ὅλα τὰ σώματα, ὅταν ἐλαττοῦνται ἢ θερμοκρασία των, ὁ ὄγκος γίνεται μικρότερος. Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ μικροτέρου ὄγκου τῆς λυωμένης μάζης ἐσχηματίσθησαν ὑπὸ τὸν στερεὸν φλοιὸν τῆς γῆς κενά.

Τὰ κενά ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ὠθεῖτο ὑπὸ τοῦ

βάρους του, ἤρχιτε νά τὰ καταλαμβάνη. Εἰς πολλά λοιπὸν μέρη ὡς ἐκ τούτου ἐθραύσθη ὁ φλοιὸς καὶ ἠνοίχθησαν μεγάλα ῥήγματα φθάνοντά μέχρι τῆς λυωμένης μάζης, ἡ ὁποία πάλιν στενοχωρουμένη καὶ πιεζομένη πανταχόθεν ὑπὸ τῶν πιπτόντων τούτων τμημάτων τοῦ φλοιοῦ εἰσεχώρησαν εἰς τὰ ῥήγματα καὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ ἐξεχύθη ὡς ποταμος πύρινος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ ὕλικὰ τῆς γῆς. Ἀφοῦ παρήλθε πολὺς χρόνος, τὰ διάπυρα καὶ εἰς ῥευστὴν κατάστασιν ὕλικὰ τῆς γῆς ἐψύχθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐξ αὐτῶν πολλὰ καὶ ἐκτεταμένα πετρώματα πλήρη ἀπὸ σχισμάδας καὶ ῥωγμᾶς. Τὰ πυριγενῆ πετρώματα καλοῦνται καὶ Πλουτώνεια ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ ἕιδου Πλούτωνος. Τὰ πυρογενῆ πετρώματα γενικῶς γνωρίζονται ἐκ τοῦ ὀγκώδους καὶ κρυσταλοπαγοῦς αὐτῶν σχηματισμοῦ· εἶναι δὲ ταῦτα ὁ **πορφυρίτης**, ὁ **γρανίτης** κλπ. Ἔτερον δὲ γνώρισμα αὐτῶν εἶναι ὅτι οὐδέποτε περιέχουσι ἀπολιθώματα.

Ἀνυψώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους ἢ μετακινήσεις καὶ κάμψεις τῶν ὕδατογενῶν πετρωμάτων.

Καθ' ὃν χρόνον τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα ἐσχηματίζοντο μὲ διάταξιν πάντοτε κανονικὴν καὶ ὀριζοντίαν ἐπὶ τῶν πυριγενῶν, τὸ ὑποκάτωθεν αὐτῶν καὶ ἐντὸς τῆς γῆς πεπυρακτωμένοι ῥευστὸν εἰς πολλὰ μέρη ἐπίβηεν ἰσχυρῶς τὰ στρώματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀκόμη ῥευστὰ καὶ ἀνύψωνεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ.

Τὰ στρώματα ταῦτα ἀλλαχοῦ κατεκάθηγτο ἢ ἐρρυτιδοῦντο (ἐξάρωνον) ἢ ἐθραύοντο σχηματίζοντα κανονικὰς ῥωγμᾶς. Ἐκ τῶν μεγάλων σχισμάδων, αἵτινες ἐσχηματίζοντο, τὰ πυριγενῆ στρώματα ἐξήρχοντο ἀνυψοῦντα τὰ εἰς τὰ πλευρά των στρώματα καὶ ἐσχηματίζον οὐρανομήκεις κόνους, σειρὰς ὑψωμάτων, θόλους μεγαλοπρεπεῖς, δηλ. ξηραὶ νέαι ἐσχηματίζοντο, καθὼς καὶ ἄλλαι πάλιν ἐβυθίζοντο εἰς τὸ βάθος τῶν θαλασσῶν σκεπαζόμεναι ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθησαν αἱ πλεῖσται σειραὶ τῶν ὄρεων. Ὅπου ἐγένοντο τοιαῦται ἀνυψώσεις, τὰ ὕδατα κατέρρεον εἰς τὰ κοιλάματα.

Ἀφοῦ ὁμοῦ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἐγένετο πυκνότερος καὶ σκληρότερος, αἱ καθιζήσεις αὐταὶ συνέβαινον σπανιώτερον.

Αἱ μεγάλαι ἐκρήξεις, αἵτινες ἀνέτρεπον τὸν γήινον φλοιόν, οὖν

τῷ χρόνῳ ἐγένοντο σπανιώτεροι, διεδέχθησαν δὲ αὐτὰς αἱ σπανιώτερον ἀκόμη συμβαίνουσαι ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν ὁρέων.

Συνέλεια τῶν ἀνωτέρω ὑπῆρξεν ὅτι τὰ ἐκ τῶν ἐγκαίων τῆς γῆς ἐκχυνόμενα πύρινα ὑλικά ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπεκάθητο ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων καὶ ἀστρώτων πετρωμάτων προσδίδοντα οὕτως εἰς τὸν σημερινὸν φλοιὸν τῆς γῆς τὴν ποικιλιωτάτην μορφήν, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν καὶ σήμερον.

Μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἐξ ὧν ἐμάθομεν μέχρι σήμερον, εἶδομεν πῶς ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐνῶ ἐν ἀρχῇ ἦτο ὁμαλή, ἐγένετο κατόπιν ἀνώμαλος. *Μία αἰτία* τῆς ἀνωμαλίας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ὑπῆρξεν ὅτι τὰ ὕδατα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκαλύπτετο ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὄρησαν καὶ κατέλαβον τὰ σχηματισθέντα κοιλώματα καὶ τοιουτοτρόπως ἐγένοντο οἱ ὠκεανοί, αἱ θάλασσαί κλπ.

Ἄλλη αἰτία, ὡς εἶπομεν, ἦτο ὅτι ἕνεκα τῆς λυωμένης ἐσωτερικῆς μάξης τῆς γῆς ἀνῆλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ποταμοὶ πυρὸς (γῆινα ὑλικά ἐν ἔρυστῇ καταστάσει) καὶ ἐσχημάτισαν τὰ *πυριγενῆ* καλούμενα πετρώματα, τὰ ὁποῖα, ὅπου ἐτινάσσοντο μὲ μεγαλύτεραν δύναμιν, ἔφθανον εἰς μέγα ὕψος καὶ καταπίπτοντα ἐσωρεύοντο κατὰ τεραστίους ὄγκους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σχηματίζοντα οὕτως ὑψηλὰ ἠφαιστειογενῆ ὄρη.

Εἰς πολλὰ πάλιν μέρη ἕνεκα τῶν ῥηγμάτων, τὸ ἔδαφος ἐχωρίσθη εἰς πολλὰ τμήματα, τινὰ τῶν ὁποίων ἕνεκα διαφόρων αἰτιῶν κατεβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ τότε ἔμειναν ἐξέχοντα σχηματίζοντα ὑψώματα καὶ ὄρη.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς θερμότητος τῆς λυωμένης μάξης τῆς γῆς ἄλλη ἐπίσης *μεγάλη αἰτία* τῶν διαφόρων μεταβολῶν, αἰτινες ἐγένοντο καὶ ὅσαι ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τοὺς κυριωτέρους α') τὴν *μηχανικὴν* καὶ β') τὴν *χημικὴν* ἐνέργειαν τοῦ ὕδατος.

α') *Μηχανικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος*. — Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, τῶν θυακίων, τῶν χειμάρρων τῶν ποταμῶν ῥέοντα μὲ ὄρη παρὰσφύρον ὅ,τι εὐρίσκουν κατὰ τὸν ῥοῦν αὐτῶν (εἰς τὸν δρόμον των), κατατρώγοντα ὅλους τοῦ λίθους καὶ τοὺς πλέον σκληροὺς, κατασυν-

τρίβουσι δὲ καὶ ὑποσκάπτουσι καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς βάσεις τῶν βρά-
χων καὶ ἀνοίγουσι οὕτω πολλὰς μεγάλας καὶ μικρὰς χαράδρας καὶ
κοιλιάδας (1).

Ὅλαι αἱ ὕλαι, ὅσαι ἀφαιροῦνται ἐκ τοῦ ἐδάφους, λίθοι, χρώματα,
ἀποτρίμματα βράχων κλπ. συρόμεναι καὶ κυλιόμεναι ὑπὸ τῶν ὑδάτων
στρογγυλεύονται, συντρίβονται καὶ μεταφέρονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον
πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν. Ἐκεῖ συσσωρεύονται καὶ
κατακάθηνται διάφορα στρώματα τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ σχηματίζου-
σιν ὀλοκλήρους ξηράς. Τὰ στρώματα ταῦτα ὀνομάζονται **Προσχώσεις**

Ἐκ τῶν προσχώσεων τούτων σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν
ποταμῶν τὰ καλούμενα **δέλτα**· εὐκολώτερον δὲ καὶ ταχύτερον σχημα-
τίζονται ταῦτα, ὅταν τύχη ἐντὸς τῆς θαλάσσης νὰ ὑπάρχουν φυσικὰ
προχώματα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὰ κύματα καὶ τὰ ρεύματα τῆς θα-
λάσσης νὰ παρασύρωσι τὰ ὕλικά, τὰ ὁποῖα φέρει ὁ ποταμός. Ὀνομά-
ζονται δὲ οὕτως οἱ ἐκ προσχώσεων γινόμεναι ξηραὶ, διότι λαμβά-
νουν τὸ σχῆμα τοῦ κεφαλαίου γράμματος Δ. Ὀλόκληρος π. χ. ἡ
εὐρροὸς χώρα **κάτω Αἴγυπτος** ἐγεννήθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον ἐκ τοῦ
ποταμοῦ **Νείλου** (2).

Καὶ ἄλλη ἀκόμη ἐνέργεια ἀλλοιοῦσα καὶ καταστρέφουσα τὸ ἔδαφος
εἶναι ἡ ἐξῆς.

Τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐν εἴδει κυμάτων ἐκσπῶσι διαρκῶς εἰς τὴν

---

(1) Ποῖα ὄρη ἢ γεωλογία ὀνομάζει **διαβρωσιγενῆ** : Ἡ γεωλογία ὀνο-
μάζει διαβρωσιγενῆ τὰ ὄρη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον δια-
βρωσκονται (τρῶγονται) ὑπὸ τῶν ὑδάτων εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐκ
τοῦ ὕψους των νὰ χάνωσιν, ἤτοι νὰ γίνωνται ταπεινότερα καὶ ἐκ τοῦ ὄλου
ὄγκου των νὰ ἐλαττοῦνται καὶ τὸ σχῆμά των νὰ μεταβάλληται.

Τοῦτο συμβαίνει ἔνεκα τῆς καταστρεπτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων, διότι,
καθ' ὅσον γνωρίζομεν, τὰ πίπτοντα ὕδατα ἐπὶ τῶν ὕψωμάτων ρέουσι καθ' ὄ-
λας αὐτῶν τὰς διευθύνσεις, οἱ σχηματιζόμενοι δὲ ἐκ τούτων ὀρητικοὶ ὕα-
κες καὶ χεῖμαρροι κατατρώγουσι πρῶτον τὰ μαλακώτερα ἐδάφη καὶ κατόπιν
τὰ σκληρότερα, ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετὰ πάροδον μικρῶν χρονικῶν πε-
ριόδων ἐπιφέρουσι τοιαῦτα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν
διαβρωσιγενῶν ὀρέων.

Οἱ γεωλόγοι ὑπολογίζουν ὅτι ἐκ τοιαύτης ἐξαφανίσεως συνεπείᾳ τῆς
ἐνεργείας τῶν ὑδάτων αἱ Ἑλβετικαὶ Ἄλπεις ἔχουσι χάσει τὸ τρίτον τοῦ ἀρ-
χικοῦ των ὕψους.

(2) Οἱ ποταμοὶ οἱ ἔχοντες σχηματίζει ἐκτεταμένα καὶ εὐφορα **δέλτα** ἐν

παραλίαν υποσκάπτοντα τούς βράχους της και κατατρώγοντα τὰς βάρσεις των και ἐπὶ τέλους οἱ βράχοι χάνοντες τὰ στηρίγματα των καταπίπτουσιν ἀπὸ τὰ κύματα συντρίβονται και μεταβάλλονται εἰς ἄμμον.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ταύτης τῶν θαλασσίων ὑδάτων εἶναι ὅτι πολλαὶ παραλῖαι και νῆσοι ἐσμικρύνθησαν κατ' ἔκτασιν και ἂν εἰς πολλὰ μέρη οἱ ἄνθρωποι δὲν κατεσκευάζον διάφορα προφυλακτικὰ ἔργα, αἱ καταστροφαι θὰ ἦσαν ἐτι μεγαλύτεραι.

β') **Χημικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος.**—Τὸ ὕδωρ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν πετρωμάτων και ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν γένει και κατ' ἄλλον τρόπον, διὰ τὴν καταστρέφει δηλ. *διὰ τῆς διαλυτικῆς δυνάμεως αὐτοῦ.* Ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας μανθάνομεν ὅτι ἡ διαλυτικὴ δύναμις τοῦ ὕδατος αὐξάνει πολὺ, ὅταν τὸ ὕδωρ θερμαίνεται, ἀκόμη δὲ περισσότερον, ὅταν και ἡ πίεσις αὐτοῦ εἶναι μεγάλη. Ἐν τῷ ψυχρῷ ὕδατι εὐκόλως διαλύεται τὸ ἄλας και διάφοροι ἄλλαι οὐσίαι. Τὰ ὕδατα λοιπὸν εἰσδύοντα εἰς τὸ ἔδαφος ἄλλα στρώματα διαλύουσι πολὺ και ἄλλα ὀλιγώτερον. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ ὕδατα ὅσον βαθυτέρον εἰσδύουσιν εἰς τὰ βάθη πλησιάζοντα τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς τόσον και θερμότερα γίνονται, διατελοῦντα δὲ και ὑπὸ μεγάλην πίεσιν αὐξάνουσι τεραστίως τὴν διαλυτικὴν αὐτῶν δύναμιν. Διαλύουσιν εὐκόλως τὸν γύψον, τὰ διάφορα ἄλατα τὸν ἀσβεστόλιθον κλπ., ἐκ τῶν ὁποίων στρωμάτων ἀποτελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης σχηματίζονται οἱ *σιαλακίται* τῶν σπηλαίων. Αἱ πίπτουσαι σταγόνες τοῦ ὕδατος προσθέτουσι τὰς διαλυμένας ὕλας σχηματίζουσι τοὺς *σιαλακίτας* μετὰ τὰ διάφορα αὐτῶν σχήματα. Ἐπίσης ὁ *ψαμμόλιθος*, τὰ διάφορα *ὄξειδια τοῦ σιδήρου* (σκωρίαί) εἶναι πετρώματα σχηματιζόμενα διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης, καθὼς και πολλὰ ἄλλα.

Ἡ καταστρεπτικὴ ἐνέργεια τῶν πάγων ἐπὶ τῶν πετρωμάτων.—Ἐκτὸς τῆς μηχανικῆς και χημικῆς ἐνεργείας τοῦ ὕδατος τὴν διάλυσιν ἢ ἀποσάθρωσιν τῶν πετρωμάτων ἐνεργεῖ και ὁ

τῷ κόσμῳ εἶναι ὁ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ *Μισσοῦρι*, ὁ ἐν Ἰνδίας *Γάγγης*, ὁ ἐν Κίνας *Κίτρινος* ποταμὸς και ἐν Εὐρώπῃ ὁ *Ρῆνος* και ὁ *Δούναβις*.

Θαυμάζει λοιπὸν και ἀπορεῖ τις ἀναλογιζόμενος πόσον μεγάλα ποσὰ ὑλικῶν τῆς γῆς μεταφέρουσι κατ' ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν οἱ διάφοροι ποταμοὶ τῆς γῆς ἂν σκεφθῇ τις ὡσαύτως ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη τῶν ὑδάτων γίνεται ἐπὶ πολλὰς χιλιάδας αἰῶνων, πείθεται ἀναμφιβόλως ὅτι πολλὰ ὄρη κατὰ χρονικὰς περιόδους ἐξηφανίσθησαν και ὅτι πάλιν νέα ἤπειροι ἐσχηματίσθησαν.

πάγος. Το ὕδωρ δηλ. ἔξακολουθεῖ νὰ εἶναι καταστρεπτικὸν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ὅταν ἀκόμη πήξη καὶ μεταβληθῆ εἰς πάγον.

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν σωμάτων, γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς, ὅτι ὅταν ἀπὸ ὑγρὰ γίνονται στερεά, συστέλλονται καὶ ἔλαιτοῦνται κατ' ὄγκον. Ὅπως ὅμως τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τὸ ὕδωρ, διότι ὅταν αὐτὸ πήγνυται καὶ γίνεται πάγος, διαστελλεται καὶ αὐξάνει κατ' ὄγκον, ὑπελογίσθη μάλιστα ὅτι 10 κυβικὰ μέτρα ὕδατος, μεταβαλλόμενα εἰς πάγον, ἀπαιτοῦσιν χῶρον 11 κυβικῶν μέτρων. (1)

Ἡ διαστολὴ αὕτη τοῦ ὕδατος, ὅταν πήγνυται, καὶ ἡ κατ' ὄγκον αὐξησης αὐτοῦ ἐπιφέρει φοβεροὺς καταστροφὰς ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, διότι τὸ ὕδωρ εὐρισκόμενον κατὰ τὴν πῆξιν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν διαφόρων πετρωμάτων διαστελλεται μὲ δύναμιν καὶ σχίζει τὸ πέτρωμα, οἱ πόροι τοῦ πετρώματος δὲν δύνανται νὰ ἀνυπηρετήσῃν εἰς τὴν αὐξησην τοῦ ὄγκου τῶν σταγόνων τοῦ ὕδατος καὶ οὕτω θραύσῃ τὰ μεγάλα τεμάχια ἅτινα γίνονται μικρότερα καὶ αὐτὰ πάλιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν αἰτίαν θραύονται καὶ ῥυμματίζονται εἰς μικρότερα ἀκόμη, ἕως ὅτου μεταβληθῶσιν εἰς ἄμμον.

Καὶ οἱ παγετῶνες γίνονται αἰτία μεγάλων καταστροφῶν τοῦ ἔδαφους, διότι οἱ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων καὶ τῶν ψυχρῶν μερῶν ἐστιβασμένοι παγετῶνες εἴτε τηρόμενοι κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς χαμηλῆς ἐπικρατούσης ἐκεῖ θερμοκρασίας, εἴτε ἕνεκα τῆς ἰδίας αὐτῶν πίεσεως τοῦ (βάρους των) ἄρχονται νὰ τήκονται καὶ νὰ κινῶνται πρὸς τὰ χαμηλότερα μέρη κατατρώγοντες οὕτω τοὺς βράχους καὶ τὰ πλευρὰ τῶν χαραδρῶν.

Εἰς τοὺς βορειοτέρους τόπους κυρίως εἰς τοὺς πόλους καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὀρέων Ἄλπεων, Ἰμαλατῶν κλπ.), ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι πολὺ χαμηλὴ καὶ τὸ ψῦχος μέγα, οἱ παγετῶνες κυλιόμενοι καὶ προστιθέμενοι ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, δι' οὗς λόγους εἶπομεν, ἀποτελεῖται μεγάλους ὄγκους καὶ φθάνουσι μέχρι τῆς θαλάσσης σχηματίζοντες ἐντὸς αὐτῆς ὄρη ὑψηλὰ ἐκ πάγου ἐπιπλέοντα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαντάζεται τις ποίας καταστροφὰς ἐπιφέρουσιν εἰς τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον κατατρώουσι εὐκολώτατα διὰ τῶν σχηματιζομένων

---

(1) Εἰς τὰ παγοποιεῖα παρατηρεῖται ὅτι τὰ δοχεῖα ἐντὸς τῶν ὁποίων τοποθετεῖται τὸ πρὸς πῆξιν ὕδωρ, πάντοτε ἀφίεται περὶ τὰ χεῖλη τοῦ δοχείου κενὸς χῶρος ἐπαρκῆς, ἕτοιμος διὰ νὰ καταληφθῆ ἀπὸ τὴν ἐπερχομένην διαστολὴν τοῦ ὕδατος μεταβαλλομένου εἰς πάγον.

δομητικῶν χειμάρρων ἐκ τῆς τήξεως τῶν πάγων ἀνοίγοντες οὕτω μεγάλους χάνδακας, συντρίβοντες τὰ πλευρὰ τῶν χαραδρῶν, παρασύροντες τοὺς βράχους κλπ. καὶ ποῖον ἀκρίβη κίνδυνον διατρέχουσιν ἐκ τούτου οἱ ναυτιλλόμενοι τῶν πολὺ βορείων καὶ νοτίων θαλασσῶν.

Ἀλλοίωσις τῆς μορφῆς τῆς γῆς συντελεῖται καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας ζῳῶν τινῶν μικροσκοπικῶν καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ **κοράλλια** (1) λεγόμενα, τὰ ὁποῖα οἱ ἔμποροι πωλοῦσιν ὡς κοσμήματα. Τὰ κοράλλια ζῶσι κατὰ μεγάλους σωρούς καὶ σχηματίζουσι μικρὸν κατὰ μικρὸν μεγάλους ὄγκους, οἱ ὁποῖοι ἀξανάμενοι βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον κατασκευάζουσι νήσους κυρίως ἐν τῇ Εἰρηρικῇ ὠκεανῷ.

Π. χ. αἱ νῆσοι τῆς **Πολυνησίας** ὡς πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῶν παρουσιάζουσι δύο διακεκριμένους τύπους: 1) τὰς **ἠφαιδιτιογενεῖς**, σχηματισθείσας ἐξ ἠφαιστειῶν ἐνεργῶν καὶ 2) τὰς **κοραλλιογενεῖς**, χθαμαλὰς νήσους, σχηματισθείσας διὰ τῆς ἐργασίας τῶν κοραλλίων. Τινὲς τῶν νήσων τούτων εἶνε δακτυλιογενεῖς ἐγκλείουσαι θάλασσαν **γαληνιαίαν** συγκοινωνοῦσαν διὰ πόρου μετὰ τοῦ λοιποῦ ὠκεανοῦ καλοῦνται δὲ **Ἀτόλλαι**. Πολλὰ ἐκ τούτων εἶναι κατάφυτοι καὶ κατοικοίμενοι.

Μαζὶ μὲ ὅλας τὰς αἰτίαι, τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, ὡς τὰ ἠφαιστεια, καὶ οἱ σεισμοί, διὰ τὰ ἐπιφέρωσιν ὅλας αὐτὰς τὰς μεταβολὰς εἰς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ἐχρησιάσθησαν τὰ παρῆλθον κατὰ τὴν γεωλογίαν χιλιάδες ἔσως καὶ ἑκατομμύρια ἔτων διὰ τὰ κατέλθη δὲ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἀπὸ 200 βαθμοῦς εἰς 50, ὁπότεν ἤρχισαν τὰ φαίνονται τὰ πρῶτα ζῶα παρῆλθον κατὰ τοὺς γεωλόγους ἀναριθμητοὶ αἰῶνες.

Αἱ ἐνέργειαι λοιπὸν ὄλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, ἐνεργήσασαι ὅπως εἶδομεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπέφερον τὴν ποικιλίαν τῆς μορφῆς τῆς, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν σήμερον.

Ἐν τούτοις μὴ νομίσῃ τις ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ ἐσταμάτησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει φόβος πλείον νεῶν καταστρο-

---

(1) Τα κοράλλια κατασκευάζονται ὑπὸ πολὺ μικρῶν καὶ ἀτελῶν ζῳῶν, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα ὁμοιάζει μὲ μαλακὸν σοληνίσκον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ἐν ἄκρον εἶναι τὸ στόμα του, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου προσκολλῶνται εἰς τοὺς ἐντὸς τῆς θαλάσσης βράχους καὶ ἐκεῖ ζητοῦσι τὴν τροφήν, ἣ ὁποία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ τὸ ἐν τῷ θαλασσίῳ ὕδατι ἀνθρακικὸν **ἀδβεῖτιον**. Ἐκ τῆς τροφῆς ταύτης τὰ κοράλλια πέρνουν ὅ,τι εἶναι εἰς αὐτὰ χρήσιμον εἰς τὴν ζῶην καὶ τὴν ἀνάπτυξίν των, τὸ δὲ ἄλλο ἀποβάλλουν. Ἐκεῖνο δὲ ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον πετοῦν, εἶναι τὸ κοράλλιον.

φῶν καὶ ἀλλοιώσεων. Διότι, ἐν ὅσῳ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς διατελοῦσιν εἰς ἑρυστήν καὶ ἀτμώδη κατάστασιν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, καὶ ἐν ὅσῳ τὰ ὕδατα κυκλοφοροῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπιτρέπει νὰ ἀναπτύσσωνται τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά, ἡ ὕψις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θὰ μεταβάλλεται διαρκῶς καὶ ἄνευ διακοπῆς.

Ἐσωτερικὸν τῆς γῆς.

Τὸ πάχος τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὑπολογίζεται ὅτι εἶναι 150 ἕως 200 χιλιόμετρα. Ὑποκάτω τοῦ φλοιοῦ βασιλεύει ἡ μεγαλύτερα θερμοκρασία, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ φαντασθῆ, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὰ διάφορα ὕλικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, εὐρίσκονται εἰς ἑρυστήν καὶ ἀτμώδη κατάστασιν.

Πῶς ἡ ἐπιστήμη κατώρθωσε νὰ καταμετρήσῃ τὴν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη ὑπάρχουσαν θερμοκρασίαν τῆς γῆς;

Γενομένων ἀκριβεστάτων παρατηρήσεων εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς γῆς κατέληξαν εἰς τὸ ἀκριβὲς συμπέρασμα ὅτι πέραν τῶν 30 μέτρων βάθους ἡ θερμοκρασία ἀρχίζει νὰ αὐξάνει σταθερῶς. Ὑπελογίσθη δὲ ὅτι ἀνὰ **τριακόσια μέτρα** καταβάσεως αὐξάνει κατὰ ἓνα περὶ τοῦ βαθμῶν ἑκατονταβάθμου θερμομέτρου.

Ἡ τοιαύτη ἀναλογία παρατηρήθη μέχρι βάρους 2,000 μέτρων καὶ πέραν τούτου ὅπερ εἶναι τὸ ἀνώτερον βάθος τὸ ὁποῖον μέχρι σήμερον κατεμέτρησεν ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη. Τοιουτοτρόπως φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς βάθος 60 χιλιάδων μέτρων πάντως ἡ θερμοκρασία θὰ ἀνέρχεται εἰς 2,000 βαθμούς, εἰς τὴν ἰσχυροτάτην ταύτην θερμοκρασίαν τήκονται (λυώνουσι) ὅλα τὰ εἶδη τῶν πετρωμάτων.

Ἐκ τῶν ὅσων εἶπομεν συμπεραίνομεν ὅτι, καθ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς, ἡ θερμοκρασία αὐξάνει, καί, καθ' ὅσον ἀνερχόμεθα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ἐλαττοῦται. Τοῦτο ἀποδεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ψύχεται ἀκαταπαύστως. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι, ὅταν ἐν σῶμα ψύχεται, σμικρύνεται (συστέλλεται κατ' ὄγκον). Συνέπεια τῆς συστολῆς ταύτης εἶναι ἡ γένεσις μεγάλων ῥηγμάτων, τὰ ὁποῖα φθάνουσι μέχρι τῆς ἑρυστῆς καὶ διαπύρου μάζης.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἑρυστὴ καὶ διάπυρος μᾶζα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ψύχεται καὶ αὐτὴ παθαίνουσα συστολήν, τῆς ὁποίας συνέπεια εἶναι ἡ κατ' ὄγκον ἐλάττωσις αὐτῆς.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τῆς διαπύρου μάζης γεννῶνται **κενά**,

τὰ ὁποῖα ἀφίνει ἢ σμικρυνθεῖσα κατ' ὄγκον ῥευστὴ μᾶζα καὶ τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουσι τὰ ὑπερκαίμενα στερεὰ στρώματα τοῦ φλοιοῦ, ἐπειδὴ ταῦτα πιέζονται ὑπὸ τοῦ βάρους των. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ῥευστὴ καὶ διάπυρος μᾶζα πιεζομένη πανταχόθεν ἀναγκάζεται νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὰ ῥήγματα τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς συστολῆς τοῦ φλοιοῦ καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου χυνομένη ὡς πύρινος ποταμὸς σχηματίζει, ὅταν ψυχθῇ, τὰ πυριγενῆ στρώματα, ἅτινα συσσωρευόμενα ὑφούνται συνήθως εἰς ἠφαιστειώδη ὄρη.

Τί συμβαίνει ὅταν πιέζεται ἡ διάπυρος καὶ ῥευστὴ μᾶζα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς; Ἡ ῥευστὴ μᾶζα δὲν εὐρίσκει πολλάκις ῥήγματα εἰς τὰ ὁποῖα εἰσερχομένη νὰ δυνηθῇ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Προσπαθεῖ τότε νὰ εὕρῃ τὸν τρόπον νὰ διαρρήξῃ μόνη τῆς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς. Καὶ τοῦτο ἀκόμη περισσότερο ἔνεκα τῆς μεγάλης πιέσεως, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἐντὸς αὐτῆς ἀερίων, κατορθώνει δὲ καὶ τινάσσει, σείει ἰσχυρότατα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς εἰς τινὰ μέρη, ἔνθα τότε αἰθθανόμεθα τοὺς σεισμούς. Ἐν τέλει ἀνοίγουσα ῥήγματα ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εὐρίσκει διέξοδον καὶ ἀνερχομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ χύνεται ὡς πύρινος ποταμὸς.

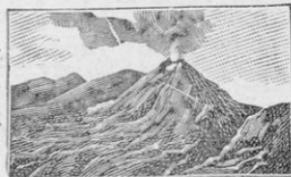
Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεγάλη πίεσις, ἡ ὁποία ἐνῆργει ἐπὶ τῶν ἀερίων, ὅταν ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς τὰ βάθη, παύει πλέον νὰ τὰ στενοχωρῇ, διαφεύγουσι ταῦτα ἐλεύθερα καὶ τινάσσονται μὲ φοβερὰν δύναμιν εἰς τὰ ὕψη παρασύροντα ὅ,τι εὐρίσκουσιν εἰς τὸν δρόμον των ἀπὸ τὴν ὑπ' αὐτῶν σχηματισθεῖσαν ῥωγμὴν, ἣτοι λίθους, χόματα, βράχους κλπ. Δηλαδή ἀπαράλλακτα συμβαίνουντι τὰ πράγματα ὡς ἐὰν ἔχωμεν μεταξὺ τῶν χειρῶν μας ἓν πορτοκάλιον, τὸ ὁποῖον συνθλίβομεν ἰσχυρῶς καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ μετ' ὀλίγον βλέπομεν ὅτι ἔρχεται στιγμὴ, καθ' ἣν ὁ φλοιὸς αὐτοῦ διαρρήγνυται καὶ ὁ χυμὸς τοῦ καρποῦ τινάσσεται ἔξω ἀπὸ τὴν ῥωγμὴν, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη ἔνεκα τῆς πιέσεως.

Ἡφαίστεια.

Ἡφαίστειον ὀνομάζεται τὸ ὄρος (ἐξόγκωμα γῆς), τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ μιᾶς ἢ καὶ περισσοτέρων ὁπῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν κορυφὴν, ὀνομαζόμεναι **κρατῆρες**, ἐκσφενδονίζουσι μὲ μεγάλην δύναμιν **ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς** καπνόν, φλόγας, τέφραν, λίθους καὶ ἓν εἶδος τετηγμένης ὕλης, ἣτις ὀνομάζεται **λάβα**, ὡς πύρηνον ποταμὸν.

Τὸ φαινόμενον τῆς ἐκρήξεως τῶν ἠφαιστειῶν συμβαίνει πολὺ ἀραιῶς.

Πολλὰ ἠφαιστεια τῆς γῆς ἤρεμοῦν ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ δὲν ἐξέρχεται ἐκ τῆς ὀπῆς (κρατῆρος) αὐτῶν παρὰ ὀλίγος καπνὸς ἢ καὶ τίποτε ἄλλο.

ἠφαιστειον.

Τὰ ἠφαιστεια λοιπὸν, ἅτινα ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εὐρίσκονται εἰς ἤουχον κατάστασιν, χωρὶς ποτε νὰ πάθουν ἔκτοτε ἐκρηξιν, λέγοντα **νεκρὰ ἢ ἐσβεσμένα**. Ἐνῶ ὅσα ἔπαθον ἐκρηξιν κατ' ἐπανάληψιν, ἔστω καὶ κατὰ μακρὸς χρονικὰς περιόδους ἀπ' ἀλλήλων ἢ καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ πάσχουν μέχρι σήμερον, λέγονται **ἠφαιστεια ἐνεργά**. Ἐχουσι δὲ σχῆμα **κολωβοῦ** κώνου.

Πολλάκις χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ κανεὶς οὔτε νὰ δεικνύωσι σημεῖόν τι πρὸς τοῦτο, ἠφαιστεια νεκρὰ παθαίνουσιν αἰφνιδίως ἐκρηξιν (1).

Εἰς 450 ἀνέρχονται τὰ εἰς τὰς ἠπείρους εὐρισκόμενα ἐνεργὰ ἠφαιστεια, πολὺ δὲ περισσότερα εἶναι τὰ ἔκτοτε ἐσβεσμένα (νεκρά).

Καὶ ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι πλεῖστα ἐνεργὰ καὶ νεκρὰ ἠφαιστεια· τρία ἐκ τούτων ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι πολὺ γνωστά, σημαντικώτερον δὲ τὸ ἐν Ποντικῆν τῶν Ἰνδιῶν (γαλλικὴ κτῆσις).

Σημαντικώτερα ἠφαιστεια ἐν Εὐρώπῃ ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς :

Ἡ **Ἔκλα** ἐπὶ τῆς καταπύχρου νήσου Ἰσλανδίας, ἡ **Αἴτνη** ἐπὶ τῆς ὠραίας νήσου Σικελίας καὶ ὁ **Βεζούβιος** παρὰ τὴν Ἰταλικὴν πόλιν Νεάπολιν.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει ἐνεργὸν ἠφαιστειον παρὰ τὴν νήσον Θήραν (Σαντορίνην) κατὰ ἀπὸ τὴν θάλασσαν (2).

Ἡ ἐκρηξις τῶν ἠφαιστειῶν συνδέεται μὲ φοβεροὺς σεισμοὺς καὶ τρομεροὺς κρότους. Ἐκσφενδονίζονται ἐκ τῶν ὀπῶν τοῦ κρατῆρος εἰς μέγα ὕψος αἰμοὶ πυκνοὶ σχηματίζοντες νέφη, τὰ ὁποῖα ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἀκατάπανστοι ἀστραπαὶ ἀναπληροῦσι τὸ ἡλιακὸν φῶς.

(1) Ὁ **Βεζούβιος** τῆς **Νεαπόλεως** ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 77 μ. Χ. ἐθεωρεῖτο ὡς ἠφαιστειον νεκρὸν. Κατὰ τὸ ἔτος ὁμοῦς ἐκεῖνο ὅλος αἰφνιδίως ὑπέστη μεγάλην καὶ τρομερὰν ἐκρηξιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐξεσφενδονίσθησαν ἀπὸ τοὺς κρατῆράς του τόσα ὑλικά, ὅσα ἤρκεσε νὰ καλύψουν καὶ νὰ θάψουν τρεῖς ὀλοκλήρους ἀκμαζούσας πόλεις κειμένας πέριξ του, τὸ **Ἡράκλειον**, τὰς **Σταβίας** καὶ τὴν **Πομπηϊαν**.

(2) Περὶ τοῦ ἐν Θήρᾳ ὑποθαλασσίου ἠφαιστείου ἱστοροῦνται τὰ ἑξῆς. Ὅτι

Αἱ διάφοροι καὶ εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν εὐρισκόμενα πηγαὶ καὶ θυσάνια στερεοῦσι διότι καταπίνονται ἀπὸ τὰ ἀνοιγόμενα συνεπείᾳ τῶν δονήσεων χάσματα. Ἐν εἶδει βροχῆς τινάσσονται ἀπὸ τὸν κρατῆρα βράχοι, λίθοι, χόματα, τέφρα, ὃ δὲ ρευστὸς καὶ πύρινος πηλὸς (τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσι **λάβαν**), καὶ ὁ ὁποῖος πρὸ τῆς ἐκρήξεως σχηματίζει μικρὰς λίμνας ἐντὸς τοῦ κρατῆρος, μετὰ τὴν ἐκρηξὴν αὐξάνει πολὺ καὶ μεταβάλλεται εἰς φλεγομένην, θάλασσαν ἐκχυλίζων δὲ χύνεται πρὸς τὰ κάτω σχηματίζων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις πυρίνους ποταμούς.

Εἶναι ἀνυπολόγιστος ἡ ποσότης τῶν λίθων καὶ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκσπενδονίζουσι τὰ διάφορα ἠφαίστεια. Ἀπίστευτοι δὲ αἱ καταστροφαί, τὸς ὁποίας ἐπιφέρουσιν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν τοιούτων ὑλικῶν καλυπτομένας ἀπεράντους ἐνίοτε ἐκτάσεις.

Σεισμοί.

Ὅταν συμπέσῃ νὰ σείεται τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας μας, λέγομεν ὅτι αἰσθανόμεθα νὰ γίνεταί **σεισμός**. Ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη διαφεῖ εἰς τρεῖς κατηγορίας τὰ εἶδη τῶν σεισμῶν ἀναλόγως τῶν αἰτιῶν, εἰς τὰς τὰς ὁποίας ὀφείλονται οὗτοι.

Τὰ τρία εἶδη αὐτῶν εἶναι.

α') **Σεισμοὶ ἐγκατακρημνήσεως**. Γνωρίζομεν ὅτι, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ῥέουσι γενικῶς ὕδατα, ἤτοι θύακες, ποταμοὶ κλπ., οὕτως ἀκριβῶς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ῥέουσιν ὕδατα τὰ ὑπόγεια ὅμως ταῦτα ὕδατα κατατρῶγοντα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ἔσωθεν σχηματίζουσιν ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλα κοιλώματα.

Τί συμβαίνει δὲ τότε; Τὰ ὑψηλὰ μέρη, αἱ ὄροφαὶ οὕτως εἰπεῖν,

ὀλόκληρος ἡ ἐσωτερικὴ παραλία τῆς **Θήρας** μαζί με τὴν **Θηρασίαν** ἀπετέλουν ἄλλοτε ἓνα κρατῆρα ὑπὸ τὴν θάλασσαν, ὃ ὁποῖος, ὅτε τὸ ἠφαίστειον ἔπαθεν ἐκρήξεις, ἐτεμαχίσθη καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἐσχηματίσθησαν τὸ **Ἀσπρονῆσι** καὶ ἡ **Θηρασία**, βραδύτερον κατ' ἀκολουθίαν νέων ἐκρήξεων ἐσχηματίσθησαν αἱ νησίδες **Καμημένοι**. Μετὰ πάροδον δὲ πολλῶν αἰώνων συνεπείᾳ νέας ἐκρήξεως ἐβυθίσθη μέρος τῆς νησίδος **Καμημένης** καὶ ἀνέδυσσε τὸ νησιδίων **Γεώργιος**. Τὸ νησιδίων τοῦτο κατὰ τὸ 1866 ἔπαθε φοβερὰν ἐκρηξίν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτινάχθη μέρος αὐτοῦ εἰς μέγιστον ὕψος (3,000 μ.) ἀνέδυσσε δὲ τότε νέα μικρὰ νῆσος, ἡ **Ἀφροδέδα**, ἣτις μικρὸν κατὰ μικρὸν ἠνώθη μετὰ τὴν νῆσον **Γεώργιος** καὶ νέαν **Καμημένην**. Αἱ ἐκρήξεις αὗται εἰς μικροτέραν ἔντασιν ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1870.

τῶν κοιλωμάτων μὴ στηριζόμενα ἔπαρκῶς ὑποχωροῦσιν ὑπὸ τὰ βάρη τῶν ἐπικαθημένων ἐπ' αὐτῶν στρωμάτων καὶ οὕτω κατακρημνιζόμενα σείουσι τὸ ἔδαφος.

Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν σεισμῶν λέγονται *σεισμοὶ ἐγκατακρημνήσεως*· συμβαίνουν δὲ εἰς μικρὰν συνήθως ἔκτασιν· δὲν παράγουσι δὲ ἰσχυρὰς καὶ μεγάλης διαρκείας δονήσεις οὔτε μεγάλας καταστροφάς.

β') Ἡφαιστειογενεῖς σεισμοί.

Οὗτοι συμβαίνουν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῶν ἠφαιστείων καὶ ἰδοὺ πῶς· ἢ διάπυρος ἔρυστή καὶ ἀτιμώδης ὕλη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσόμενα ἀέρια, δοκιμάζουσι νὰ διαρρήξωσι τὸν φλοιὸν τῆς γῆς διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσι. Κατὰ τὴν προσπάθειαν λοιπὸν αὐτῶν τινάσσουσιν καὶ σείουσιν ἰσχυρῶς τὸ ἔδαφος, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς πολὺν μεγάλην ἔκτασιν· οἱ τοιοῦτοι σεισμοὶ λέγονται *ἠφαιστειογενεῖς*.

3) Τεκτονικοὶ σεισμοί.

Ὡς εἴπομεν, πᾶν σῶμα ψυχόμενον συστέλλεται καὶ συνεπῶς γίνεται μικρότερον κατ' ὄγκον· ἐπειδὴ δὲ ἡ διάπυρος ἔρυστή καὶ ἀτιμώδης μᾶζα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νὰ ψύχεται ὁλοέν, διὰ τοῦτο γίνεται μικρότερα κατ' ὄγκον καὶ ὡς ἐκ τούτου γεννῶνται ἐν αὐτῇ μεγάλα κενὰ διαστήματα καὶ ἀνωθεν καὶ πρὸς τὰ πλάγια· γνωρίζομεν δὲ ὡσαύτως ὅτι καὶ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ψύχεται διαρκῶς. Τί δὲ γίνεται τότε συστελλόμενος ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς λόγῳ τῆς καθημερινῆς ψύξεως; Ῥυτιδοῦται (ζαρώνει) καὶ γεννῶνται ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλα ῥήγματα καὶ τεράστια χάσματα, τὰ ὁποῖα, ἐννοεῖται κατορθώνουσι νὰ φθάνωσι μέχρι τῆς ἔρυστις καὶ διαπύρου μάζης, ἐντὸς δὲ τῶν χασμάτων τούτων καταπίπτουσιν ἀμέσως τμήματα στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, διότι ὠθοῦνται ἀπὸ τὸ βᾶρος τῶν ὑπερθεν χειμένων στρωμάτων καὶ τοιοῦτοτρόπως διὰ τῶν ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν καὶ τῶν χασμάτων γινομένων καταπτώσεων σείεται φοβερὰ τὸ ἔδαφος· οἱ συμβαίνοντες οὕτω σεισμοὶ λέγονται *τεκτονικοί*, δὲν ἀφίνουσι δέ, ὅταν εἶναι μεγάλης ὅπως δήποτε διαρκείας, τίποτε ὀρθιον ἐπὶ τοῦ τμήματος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συμβαίνουσιν αἱ ὑπόγειοι καταπτώσεις τοῦ φλοιοῦ.

Εἶναι δέ, ὡς ἐννοεῖται οἱ *καταστρεπτικώτατοι* καὶ *τρομερώτατοι* ὄλων τῶν σεισμῶν. ἔχει δὲ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ὁ τεκτονικὸς σεισμός, ὅτι δὲν σείει μόνον τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται, ἀλλὰ τοὺς τιναγμοὺς καὶ τὰς δονήσεις του μεταδίδει καὶ εἰς πολὺ με-

μακροσμένους ἀπ' αὐτοῦ τόπους. Ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω οἱ τόποι, ἔνθα συμβαίνουσιν οἱ τεκτονικοὶ σεισμοί, διαιροῦνται εἰς **αὐτοσειστούς** καὶ **ἑτεροσειστούς**. **Αὐτόσειστοι** λέγονται οἱ τόποι, ὅπου γεννῶνται οἱ σεισμοί, καὶ **ἑτερόσειστοι** ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους μεταδίδονται αἱ δονήσεις καὶ οἱ τιναγμοί.

Αὐτόσειστοι τόποι δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι πολλοί, ἡ **Ζάκυνθος**, ἡ **Κεφαλληνία**, ἡ **Ἠλεία**, τὸ **Αἴγιον**, ἡ **Κόρινθος**, ἡ **Λοκρὶς** καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη. Εὐτυχῶς αἱ **Ἀθῆναι εἶναι τόπος ἑτερόσειστος** καὶ διὰ τοῦτο δὲν συμβαίνουσιν οὔτε ἰσχυροὶ οὔτε δυνατοὶ σεισμοί, συνέπεια τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας διετώθησαν ὅπως δήποτε εἰς ἀκέραιον, ἐὰν συνέπεσε νὰ διαφύγῃσι τὴν σκαπάνην καὶ τὰς βανδαλικῶς χεῖρας τῶν κατὰ καιροῦς βαρβάρων κατακτητῶν.

Θερμαὶ πηγαί.

Μερικαὶ θερμαὶ πηγαὶ παρουσιάζουσιν εἰς μικρότερον πάντοτε βαθμὸν φαινόμενα παρόμοια μὲ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν.

Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν μέχρι τοῦδε δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς συμβαίνει νὰ εἶναι θερμὸν τὸ ὕδωρ μερικῶν πηγῶν.

Αἰτία τῆς θερμότητος τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν εἶναι ἡ μεγάλη θερμοκρασία, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ μέρη τῆς γῆς.

Συμβαίνει δὲ ὡς ἐξῆς; Ὅσα ὕδατα ἐκ τῶν βροχῶν κατορθώσουν νὰ εἰσδύσῃσι διὰ τῶν διαφόρων ῥωγμῶν τοῦ ἐδάφους βαθύτατα καὶ μετὰ τινα πάλιν χρόνον νὰ ἀνέλθουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς διὰ μέσου ἄλλων σχημαδῶν ἐξέρχονται ὡς εἴπομεν ἐκ τῆς μεγάλης θερμοκρασίας τῶν ἐγκάτων σχηματίζοντα τὰς θερμὰς πηγὰς.

Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς ὅτι τὸ ὕδωρ βράζει εἰς 100 βαθμοὺς τοῦ θερμομέτρου καὶ ἀρχίζει νὰ ἐξατμίζεται, ὅταν τοῦτο, ἐννοεῖται εὐρίσκεται εἰς τὴν συνήθη ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν· ὅταν δὲ ἡ πίεσις αὕτη εἶναι μεγαλυτέρα, τότε διὰ νὰ ἐξατμισθῇ τὸ ὕδωρ χρειάζεται νὰ θερμανθῇ μέχρις 121 βαθμῶν.

Τὰ εἰσδύοντα ὅμως εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐδάφους ὄμβρια ὕδατα συναντῶσιν ἐκεῖ πίεσιν τόσον μεγάλην, ὥστε δὲν ἀφίνει αὐτὰ νὰ ἐξατμιθῶσι. Ταῦτα ὅμως κατορθώνοντα νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις εἶναι σχετικῶς μικρά, ἐξατμίζονται αἰφνιδίως καὶ οἱ ἀτμοὶ τινάσσουν ὑψηλὰ ὅσον ὕδωρ εὗρουν ἐπάνω

των έκσπενδονίζοντες αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα ἀπαρίλλακτα ὡς συμβαίνει μὲ τὴν λάβαν καὶ τοὺς ἀτμοὺς τῶν ἡφαιστειῶν.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουν θερμαὶ πηγαί, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ τινάσσεται εἰς ὕψος 40 - 60 μέτρων μὲ μικροὺς σεισμοὺς καὶ ὑπογείους κρότους κατὰ τὰς ἐκρήξεις. Ὀνομασταὶ εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς καταψύχρου νήτου Ἰσλανδίας εὐρισκόμεναι θερμαὶ πηγαὶ **Στρούηρ** καὶ **Γκάτζερ**. Αἱ θερμαὶ πηγαὶ προσλαμβάνουσι διάφορα ὄρυκτὰ κατὰ τὴν ἀνάβλυσίν των, οἷον σίδηρον, θεῖον, διάφορα ἅλατα ἀνα' ἕγωγος τῶν στρωμάτων, ἅτινα συναντῶσιν εἰς τὸν δρόμον των.

Συνεπεία λοιπὸν τῶν διαφόρων στοιχείων ἐκ τῶν ὄρυκτῶν, τὰ ὁποῖα προσλαμβάνουσι γίνονται χρήσιμα πρὸς θεραπείαν διαφόρων νοσημάτων καὶ διὰ τοῦτο καλοῦνται **ιαματικαὶ πηγαί**.

Ἐν τῇ πατρίδι μας (Ἑλλάδι) αἱ σπουδαιότεραι ἱαματικαὶ πηγαὶ εἶναι τῆς **Αἰδηψοῦ**, τῆς **Υπάτης**, τῶν **Θερμοπυλῶν**, τῶν **Μεθάνων**, τῆς **Κύθνου**, τοῦ **Λουτρακίου**, τῆς **Κυλλήνης** (Λίντζι καὶ ἐν τῇ βορείᾳ Ἑλλάδι τοῦ **Δαγκαδᾶ** (Λίντζια αἱ παρὰ τὸ χωρίον **Ἐριμποζάκι** νοτίως τῆς λίμνης Βόλβης, αἱ παρὰ τὴν **Νιγρίταν** καὶ αἱ παρὰ τὸ **Δερε Μαλέ** τῶν Σερρῶν) θερμαὶ πηγαὶ καὶ τὰ ψυχρὰ ἱαματικὰ ὕδατα ἐν ταῖς κόμαις **Ἐξισσοῦ Γιάννης**, κλπ.

Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της. Ἡμέρα καὶ νύξ.

Ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς εἰς μίαν ἡμέραν ἀποτελουμένην ἐξ 24 ὥρων ἢ κίνησις αὕτη ὀνο-

Ἡ γῆ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἢ γῆ κατὰ τὸ θέρος, μάζεται **ἡμερησίᾳ** στρέφεται δὲ πάντοτε περὶ ἑαυτήν, καθ' ὃν τρόπον ἢ κινουμένη βέμβιξ (σβοῦρα).

Ἐκ τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς πορίζομεθα τὸ μέτρον τοῦ χρόνου· διότι τὴν διάρκειαν τῆς περιτροπῆς ταύτης διήρσαν οἱ ἄνθρωποι εἰς 24 ὥρας, ἑκάστην ὥραν εἰς 60' πρῶτα λεπτὰ καὶ ἕκαστον πρῶτον λεπτὸν εἰς 60'' δεύτερα.

Ἐκ τῆς ἡμερησίας προσέτι κινήσεως τῆς γῆς γίνεται ἡ **ἡμέρα** καὶ ἡ **νύξ**, διότι τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον, ἔχει ἡμέραν, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον κρύπτεται ἀπ' αὐτοῦ, ἔχει νύκτα.

Αἰτία ἀνισότητος ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.

Εἰς τὰς χώρας τὰς κειμένας εἰς τὸν ἰσημερινὸν ἐμάθομεν ὅτι ἡ ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἄλλ' ἔφ' ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς γραμμῆς τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον γίνονται αἰσθητότεραι αἱ διαφοραὶ τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

ΣΗΜ. α') Τὸ γεωγραφικὸν πλάτος π. χ. τῶν Ἀθηνῶν εἶναι 37° 58'· οὕτω δὲ ἡ μεγαλύτερα ἡμέρα τοῦ ἔτους (κατὰ τὸ θέρος) διαρκεῖ 14 ὥρας καὶ 40' λεπτά, (ἡ νύξ μόνον 9 ὥρας καὶ 20' λ.) ἐνῶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ μικροτέρα ἡμέρα διαρκεῖ 9 ὥρας καὶ 20' λ.

ΣΗΜ. β') Ἡ Πετροῦπολις κεῖται εἰς πλάτος Α 60°· ἐνταῦθα ἡ μεγαλύτερα ἡμέρα διαρκεῖ 18 ὥρας καὶ 30' λ. ἡ δὲ μικροτέρα 5 ὥρας καὶ 30' λ. Προχωροῦντες 66° 63' εὐρίσκομεν ὅτι ἡ μεγαλύτερα ἡμέρα κατὰ τὸ θέρος εἶναι 24 ὥραι, διότι ὁ ἥλιος μένει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὲρ τὸν ὄριζοντα καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀκόμη, ἡ δὲ ἐλαχίστη ἡμέρα εἶναι 0 ὥραι, διότι ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου δὲν ἀνατέλλει.

ΣΗΜ. γ') Εἰς τὰς παρὰ τοὺς πόλους χώρας ὁ ἥλιος μένει ὑπὲρ τὸν ὄριζοντα ἐπὶ πολλοὺς μῆνας καθ' ἕκαστον ἔτος· εἰς πλάτος π. χ. 76° 40' εἶναι μία συνεχῆς ἡμέρα ἐπὶ τρεῖς μῆνας, εἰς πλάτος δὲ 84° 5' ὁ ἥλιος λάμπει διαρκῶς ἐπὶ πέντε μῆνας· ἐν τέλει δὲ εἰς τοὺς πόλους μία ἡμέρα διαρκεῖ ἐξ ὀλοκλήρου μῆνας καὶ μία νύξ ἐτέρους ἐξ.

Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον.

Ἡ γῆ, ἐν ᾧ στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα κινεῖται ἐν τῷ διαστήματι συγχρόνως καὶ περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ κίνησις αὕτη λέγεται περι-

περιφορὰ τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον, γίνεται δὲ ἐν διαστήματι 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρῶν περίπου (κυρίως 5 ὥρ., 48' καὶ 47'' λεπτῶν) καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται **ἐνιαυσία**.

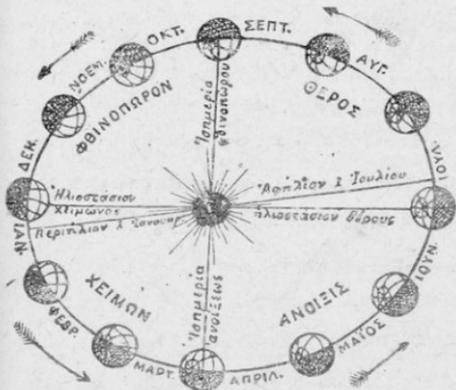
Ἡ γῆ δὲν στρέφεται ὀρθῆ σχετικῶς πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς τῆς περὶ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ κεκλιμμένη, διότι, ἂν ἐστρέφετο ὀρθῆ, ὅλοι οἱ τόποι θὰ εἶχον πάντοτε δωδεκάωρον ἡμέραν καὶ δωδεκάωρον νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι κεκλιμμένη ἡ γῆ, οἱ τόποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι περιστρεφόμενοι ἔχουσι νὰ διαγράψωσι μεγαλύτερον κυκλικὸν τόξον ἔμπροσθεν τοῦ ἡλίου, ἔχουσιν ἡμέρας μεγαλύτερας, ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι διαγράφουσι μικρότερον τόξον, ἔχουσιν ἡμέρας μικροτέρας.

Ἐκ τῆς κλίσεως ταύτης τοῦ ἄξονος τῆς γῆς προκύπτει ὅτι οἱ τόποι οἱ ἔχοντες τὰς μεγαλύτερας ἡμέρας κατὰ τινα ὥραν τοῦ ἔτους εὐρίσκονται μετὰ ἕξ μῆνας εἰς τὴν ἀντίθετον θέσιν καὶ τότε ἔχουσι τὰς μικροτέρας.

Ἡ καμπύλη γραμμῆ, τὴν ὁποίαν διατρέχει ἡ γῆ, ὀνομάζεται **τροχιά**, ἡ τροχιά δὲ τῆς γῆς καλεῖται μὲ ἕτερον ὄνομα καὶ **ἐκλειπτική**.

Αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους.

Ἐκ τῆς ἐνιαυσίας κινήσεως τῆς γῆς προκύπτουσιν εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους, διότι αἱ μεταβολαὶ τῆς διάρκειας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς θέσεως τῆς γῆς ὡς πρὸς τὸν ἥλιον μεταβάλλουσι τὴν θερμοκρασίαν ἐκάστου τόπου καὶ προξενοῦσι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

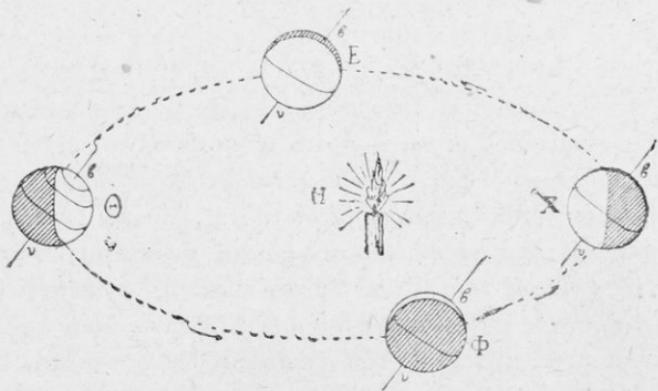

Ἐκάστη ὥρα τοῦ ἔτους διαρκεῖ τρεῖς μῆνας περίπου· τὸ **ἔαρ** ἄρχεται τὴν 8ην Μαρτίου, τὸ **θέρους** τὴν 8ην Ιουνίου, τὸ **φθινόπωρον** τὴν 10ην Σεπτεμβρίου καὶ ὁ **χειμῶν** τὴν 8ην Δεκεμβρίου.

Ἡ τροχιά τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον. ΣΗΜ. Αἱ ὥραι τοῦ ἔτους εἶναι ἀντίθετοι εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια· ὅταν π.χ. οἱ κάτοικοι τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἔχουσι θέρους· οἱ τοῦ νοτίου ἔχουσι χειμῶνα καὶ τάνάπαλιν.

Ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς γῆς ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς αὐτῆς εἶναι ἡ αἰτία τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους. Εὐκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν αἰτίαν ταύτην ἀπὸ τοῦ παρακάτω διαγράμματος. **Μεταξῶν, Γεωγραφία, Τεῦχος Γ'.** ἔκδοσις ἐνδεκάτη.

φθῶμεν τούτου διὰ τῶν ἐξῆς πειραμάτων, δι' ὧν ἐννεοῦμεν ὡσαύτως καὶ τὴν ἀνισότητά τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.

Ἔσται τοῦ ἔτους.

Πείραγμα α') Ἐντὸς σκοτεινοῦ θαλάμου τοποθετοῦμεν ἐπὶ τραπέζης λαμπάδα ἀνημμένην παριστώσαν τὸν ἥλιον. Ἐπειτα κρατοῦντες ὑδρογείον σφαῖραν, ἧς ὁ ἄξων νὰ εἶναι κατακόρυφος καὶ τὸ κέντρον αὐτῆς εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὴν φλόγα ὕψος διαγράφωμεν ὀριζοντίως κύκλον περὶ κέντρον τὴν λαμπάδα, ὅστις θὰ εἶναι ἐκλειπτική, καὶ συγχρόνως περιστρέφομεν τὴν σφαῖραν.

Τότε παρατηροῦμεν·

1) ὅτι φωτίζεται μόνον τὸ ἥμισυ τῆς σφαίρας στοθερῶς, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ μένει εἰς τὸ σκότος.

2) ὅτι ἡ κατακόρυφος περιφέρεια ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ὄριον μεταξὺ φωτὸς καὶ σκότους κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πειράματος τούτου διέρχεται διὰ τῶν δύο πόλων.

3) ἐὰν ἡ γῆ ἐστρέφετο οὕτω πως περὶ τὸν ἥλιον, ἕκαστον σημεῖον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θὰ ἦτο καθ' ἑκάστην σχετικῶς πρὸς τὸν ἥλιον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, αἱ ἡμέραι θὰ ἀπετελοῦντο ἐκ δώδεκα ὥρῶν καὶ αἱ νύκτες ἐπίσης· ἐπομένως δὲν θὰ διεκρίνοντο αἱ ὥραι τοῦ ἔτους ἀλλὰ τοιοῦτόν τι δὲν συμβαίνει· ὁ ἄξων ἄρα τῆς γῆς δὲν φέρεται ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐκλειπτικῆς καθετῶς κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον.

Πείραγμα β) Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ αὐτὸ πείραμα, ἀλλὰ τώρα κλινόμεν ὀλίγον τὸν ἄξονα τῆς σφαίρας καὶ περιστρέφομεν αὐτὴν πέριξ τῆς ἀνημμένης λαμπάδος διαγράφοντες ὀριζοντίον κύκλον ὅστις παριστᾷ τὴν ἐκλειπτικὴν, φροντίζοντες ὁμοῦ νὰ τηρῶμεν τὸν ἄξονα τῆς σφαίρας κεκλιμένον 1) 4 ὀρθῆς γωνίας καὶ παράλληλον πρὸς ἑαυτόν.

Τότε παρατηροῦμεν·

1) ὅτι εἰς τὸ σημεῖον Θ (δηλ. τὴν 8 Ἰουνίου) ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος παρουσιάζει περὶ τὸν ἥλιον τὸν Β. πόλον, ἐνῶ ὁ Ν. εὐρίσκεται καθ' ὀκλιηρίαν εἰς τὴν σκιάν. Ἄν καὶ εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εὐρίσκεται εἰς τὸ φῶς τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς τὴν σκιάν, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ Β. ἡμισφαίριον ἔχει τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ εἰς τὸ φῶς καὶ ἐλάχιστον μόνον εἰς τὸ σκότος. Πλὴν τούτου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαιρίου οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουσι καθέτως καὶ προσδίδουσιν οὕτως εἰς αὐτὸ μεγαλυτέραν θερμότητα.

Ἐπομένως οἱ κάτοικοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου, εἰς οὓς περιλαμβανόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔχουσι θέρος οἱ δὲ τοῦ νοτίου ἔχουσι **χειμῶνα**.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην τῆς γῆς, δηλ. εἰς τὸ σημεῖον Θ, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ παράλληλοι τέμνονται ἀνίσως ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τοῦτο δὲ ἀκριβῶς εἶναι ἡ αἰτία **τῆς ἀνιόδοιτος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν**. Ἐπειτα παρατηροῦμεν πῶς οἱ παράλληλοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου ἔχουσι μεγαλύτερον ἀριθμὸν μοιρῶν εἰς τὸ φωτιζόμενον μέρος ἢ εἰς τὴν σκιάν καὶ κατ' ἀκολουθίαν **αἱ ἡμέραι εἶναι μεγαλύτεραι τῶν νυκτῶν** ἔφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν πρὸς τὸν Β πόλον αἱ ἡμέραι γίνονται μεγαλύτεραι ἐν ᾧ εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, οἱ νύκτες εἶναι μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν καὶ βαίνουνσιν αὐξανόμεναι καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸν νότιον πόλον.

2) Πρὸς τοῦτους παρατηροῦμεν ὅτι, ἐν ὅσῳ ἡ γῆ εὐρίσκεται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ (Θ), πᾶσαι αἱ πρὸς τὸν Β. πόλον γειτονικαὶ χῶραι μένουσι σταθερῶς εἰς τὸ φῶς καθ' ὅλην τὴν περιστροφὴν τῆς γῆνης σφαίρας, τότε δὲ ἀκριβῶς ἔχομεν τὴν **πολικὴν καλουμένην ἡμέραν**, ἡ ὁποία διαρκεῖ ἐξ **ἄλοκλήρου μῆνας** εἰς τὸν βόρειον πόλον.

Ὅπως τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τὸν Ν. πόλον, ὁ ὁποῖος **ἐπὶ ἐξ μῆνας** κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὐρίσκεται εἰς τὸ σκότος, δηλ. εἰς πλήρη **πολικὴν νύκτα**.

3) Τελευταῖον παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ παραγράφῳ περὶ ἰσημερινοῦ εἴπομεν, ὅτι δηλ. οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ θέσις τῆς γῆς ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς, ὁ ἰσημερινὸς τέμνεται εἰς δύο ἴσα μέρη· καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὸν ἰσημερινὸν αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι ἴσης διαρκειας.

Τὴν 10ην Σεπτεμβρίου, ἦτοι μετὰ τρεῖς μῆνας, ἡ γῆ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον Φ ὁπότε μεθ' ὅλην τὴν κλίσιν τοῦ ἄξονος ἀμφοτέροι οἱ πόλοι φωτίζονται ἐξ ἴσου, πάντες δὲ οἱ παράλληλοι τέμνονται ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ τότε ἔχομεν καθ' ὅλην τὴν γῆν ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα (**ἔθινοπωρινὴν ἰσημερίαν**). Ἀπὸ τῆς 10ης λοιπὸν Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ ἄρχεται τὸ **ἔθινοπωρον**.

Τὴν 8ην Δεκεμβρίου, ἦτοι τρεῖς μῆνας μετέπειτα, ἡ γῆ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον Χ, ὅτε πᾶσα ἡ περὶ τὸν Β. πόλον χῶρα εὐρίσκεται εἰς παντελῆ σκιάν, ἐν ᾧ ὁ Ν. πόλος εὐρίσκεται εἰς τὸ φῶς. Τότε διὰ τὸ Β. ἡμισφαίριον (δι' ἡμᾶς) ἄρχεται ὁ **χειμῶν**, διὰ δὲ τὸ νότιον τὸ θέρος.

Τὴν 8ην Μαρτίου, τρεῖς μῆνας κατόπιν, ἡ γῆ φθάνει εἰς τὸ σημεῖον Β, ὅτε οἱ δύο πόλοι αὐτῆς φωτίζονται πάλιν ἐξ ἴσου, ἡ ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα καθ' ὅλην τὴν γῆν (**ἔαρινὴ ἰσημερία**). Ἀπὸ τῆς ἡμέρας λοιπὸν ταύτης ἄρχεται ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ τὸ **ἔαρ**.

ΣΗΜ. α) Ἐαρινὴν λοιπὸν ἰσημερίαν καλοῦμεν τὴν χρονικὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄρχεται τὸ ἔαρ, καὶ **ἔθινοπωρινὴν** τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄρχεται τὸ φθινόπωρον. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐποχὰς ταύτας τοῦ ἔτους καθ' ἅπασαν τὴν γῆν ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός εἶναι ἴση.

ΣΗΜ. β) Τὴν μεγαλύτεραν ἡμέραν ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ ἔχομεν τὴν 8ην Ἰουνίου, καθ' ἣν ἄρχεται τὸ θέρος, τότε δὲ ἐν τῷ Ν. ἔχουσι τὴν μικροτέραν τὴν δὲ 8ην Δεκεμβρίου, ὅτε εἰς ἡμᾶς ἄρχεται ὁ χειμῶν, εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον ἔχουσι τὴν μεγαλύτεραν ἡμέραν, εἰς δὲ τὸ Β. ἔχομεν τὴν μικροτέραν

Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην περιπτώσιν ἔχομεν, τὸ θερινὸν λεγόμενον ἡμέρας 212, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τὸ χειμερινόν.

ΠΕΡΙ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ EN GENET.

Μονάδες χρόνου καὶ ὑποδιαίρεσεις αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς 24ώρου ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς, ὡς εἴπομεν, παρέρχεται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ. Ἡμέραν καλοῦμεν τὸ μεταξὺ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς δύσεως αὐτοῦ χρονικὸν διάστημα, ἀλλ' οἱ ἀστρονόμοι ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἡμέρας δὲν εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός, ὀνομάζουσιν ἀκριβέστερον ἡμέραν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ γῆ τελεῖ μίαν στροφὴν ὀλόκληρον περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς.

Ποῶν χρονικὸν διάστημα καλοῦμεν μῆνα; Μῆνα καλοῦμεν τὸ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν πανσελήνων χρονικὸν διάστημα, ὁ χρόνος ὅμως οὗτος εἶναι $29 \frac{1}{2}$ περίπου ἡμερῶν. Ἴνα ὅμως δώσωμεν εἰς τοὺς μῆνας ἀκέραιον ἀριθμὸν ἡμερῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ δώσωμεν εἰς ἄλλους μῆνας 31 ἡμέρας καὶ εἰς ἄλλους 30 καὶ εἰς τὸν Φεβρουάριον 28 καὶ κατὰ δίσεκτον ἔτος 29 ἡμέρας.

Τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ γῆ ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον, καλοῦμεν ἔτος.

Ἡ γῆ, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ περὶ κινήσεως τῆς γῆς κεφαλαίῳ, ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον εἰς 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 48 καὶ 47", ἐπειδὴ ὅμως ὁ χρόνος οὗτος πρέπει νὰ ἀποτελεῖται ἐξ ἀκέραιου ἀριθμοῦ ἡμερῶν, ἵνα μὴ ἡ αὐτὴ ἡμέρα ἀνήκη εἰς δύο διαφορὰ ἔτη, οἱ ἀστρονόμοι ἐπενόησαν διάφορα συστήματα, διὰ τὰ ὁποῖον ἐπιζητεῖται ἡ κανονικὴ μέτρησις τοῦ χρόνου. Τὰ συστήματα ταῦτα καλοῦνται ἡμερολόγια.

Δύο εἶδη ἡμερολογίων ὑπάρχουσιν ἐν χρήσει, τὸ Ἰουλιανὸν καὶ τὸ Γρηγοριανόν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 451 ἔτους π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἀστρονόμου Σωσιγένους μεταβάνας ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Ῥώμην. Τότε παρεδόχθησαν κατὰ συνθήκην τρία μὲν ἔτη νὰ ἔχωσιν 365 ἡμέρας, τὸ τέταρτον 366, ἦτοι τὰ πλεονάζοντα τέσσαρα τέταρτα τῆς ἡμέρας ἐκάστου τῶν τεσσάρων ἐτῶν νὰ ὑπολογίζωνται εἰς μίαν ὅλην ἡμέραν ἣτις νὰ προστίθεται εἰς τὸν Φεβρουάριον μεταξὺ τῆς 23 καὶ 24 αὐτῆς ἕνεκα τοπικῆς αἰτίας· ἡ ἡμέρα αὕτη ἐκλήθη ante diem bissextum.

lendas Martias, ήτοι ή έκτη πρò τής πρώτης Μαρτίου δηλ. 24
Φεβρουαρίου δις επαναλαμβανομένη, έξ ου̇ ώνομάσθη και τò έτερον
ς, τò εκ 366 ήμερών αποτελούμενον **δίσεκτον**.

Τò 'Ιουλιανόν ήμερολόγιον μετεχειρίζονται πάντες οί λαοί τής ορ-
δοξου ανατολικής εκκλησίας (1).

**Γίνος έννεκεν έγένετο τò Γρηγοριανόν ήμερολό-
γον.** 'Επειδή ή βάσις του 'Ιουλιανού ήμερολογίου δέν είναι έντελώς
ακριβής, διότι τετράκις 5 ώραι 48' και 47" αποτελοῦσι γινόμε-
ν μικρότερον μιᾶς ήμέρας, ο πάπας Γρηγόριος ο 13ος τῷ 1582 τῇ
απράξει πολλῶν επιστημόνων επεχείρησε νέαν διορθωσιν του ήμε-
ρολογίου, απεφάσισαν δέ να αφαιρεθῶσι δέκα ήμέραι από του 'Οκτω-
βριου του έτους 1582 και να λογισθῇ ή πέμπτη του μηνός τούτου
δεκάτη πέμπτη, να αφαιρεθῶσι δέ ακόμη και τρεις ήμέραι από
10 επομένων έτων εκ τῶν αίωνων τῶν εκφερομένων δι' αριθμητι-
κόν στοιχείων, ὧν τὰ δύο πρώτα ψηφία θεωρούμενα ὡς αποτελοῦντα
τον αριθμόν παράγουσιν αριθμόν ουχι διαιρετόν δια 4 (1700, 1800,
2000, 2100).

Κατά την αποφασισθεϊσαν λοιπόν έκτοτε διαίρεσιν μόλις μετά 4
εκατάδας έτη θα υπάρξη διαφορά μιᾶς ήμέρας μεταξύ γρηγορια-
κής χρονολογίας και τής **μαθηματικής** απολύτως ακριβοῦς αποδει-
κνυομένης.

Τò γρηγοριανόν ήμερολόγιον παρεδέχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ πάντα
τὰ χριστιανικά έθνη πλην τῶν ορθοδόξων έθνῶν.

ΣΗΜ. α') Τò παρὰ τοίς οθωμανοίς έν χρήσει σεληνιακόν έτος είναι πε-
ρίοδος δωδεκαπλή τής σελήνης περι την γῆν· έχει λοιπόν 354 ήμερ. $29\frac{1}{2} \times 12$.

ΣΗΜ. β') Τò **εκκλησιαστικόν έτος** είναι και τούτο ήλιακόν, δέν αρ-
χεται όμως από τής 1ης 'Ιανουαρίου, άλλ' από τής 1ης Σεπτεμβρίου. Κατά
την ήμέραν ταύτην ή ήμετέρα εκκλησία άλλάσσει αριθμησιν του έτους τής
ινδικτιου, τελουμένης επί τούτῳ και ιεροτελεστίας. Η ινδικτιών (indictio),
έτος επινεμήσεων, είναι περίοδος δεκαπενταετής, εισαχθεϊσα υπό του μεγάλου
Κωνσταντίνου τῷ 312 μ.Χ.

"Εναστρος οὐρανός. (2)

Έκ τῶν προηγουμένων μαθημάτων έδιδάχθημεν τί είναι **ορίζων**
δηλ. όταν ιστάμεθα επί ύψηλου τόκου παρατηροῦμεν ότι περίξ ήμῶν

1) Από τής 16ης Φεβρουαρίου του 1923 οί πλείστοι τῶν ορθοδόξων λαῶν
ὡς και ήμείς απεδέχθησαν τò Γρηγοριανόν τοιοῦτον ὡς ακριβέστερον.

2) Από τῶν αρχαιοτάτων χρόνων οί Σίνοι, οί 'Ινδοί, οί Αιγύπτιοι, οί
Καλδαίοι κατέγιναν εις την παρατήρησιν τῶν άστρων.

σχηματίζεται **κυκλική γραμμή**, ήτις φαίνεται ότι χωρίζει την γήν από τόν ούρανόν.

Ἐπί τοῦ κύκλου αὐτοῦ τοῦ δριζοντος φαίνεται ὅτι ἐπικάθηται ὁ **οὐράνιος θόλος**, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς σχῆμα ἡμισφαιρίου.

Ἐάν δὲ ὠραίαν τινὰ καὶ ἀνέφελον νύκτα παρατηρήσωμεν τοὺς ἀστέρας, οὗτοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐπικεκολλημένοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μᾶς ἀπεράντου κοίλης σφαίρας. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἀληθῶς τὰ ἄστρα ἦσαν ἐπὶ τοιαύτης σφαίρας προσηλωμένα.

Ἡ οὐρανία λοιπὸν αὕτη σφαῖρα εἶναι **φανταστική**, οἱ δὲ ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν (χάος) ἀστέρες ἔχουσι διαφόρους ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστάσεις ὡς καὶ ἀπ' ἀλλήλων· καὶ μόνον διότι εὐρίσκονται ἀφ' ἡμῶν εἰς παμμεγίστας ἀποστάσεις φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς μικρὰ λάμποντα σημεῖα.

Τὸν οὐράνιον αὐτὸν θόλον, τοῦ ὁποῖου τὸ κέντρον εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς ὀνομάζομεν **οὐράνιαν σφαῖραν**.

Ἐκ τῶν Αἰγυπτίων παρέλαβον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰς ἀρχὰς τῆς ἀστρονομίας, τὴν ὅποιαν μετέπειτα ἀνύψωσαν διὰ τῶν ἀρχαίων **φυσικῶν** λεγομένων φιλοσόφων καὶ διὰ τῶν μεγάλων ἀστρονόμων καὶ γεωγράφων Ἰππάρχου, βραδύτερον δὲ τοῦ **Πτολεμαίου** καὶ πολλῶν ἄλλων εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην.

Κατὰ τὸν 16ον μ.Χ. αἰῶνα οἱ μεγάλοι ἀστρονόμοι **Κοπέρνικος**, Κέπλερ καὶ ὁ μέγας φυσιοδίφης **Γαλιλαῖος**, μετὰ τούτους δὲ κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα καὶ κατὰ τὸν 18ον ὁ **Νεύτων** ὁ **Λαπλάς** καὶ πολλοὶ ἄλλοι προήγαγον τὴν ἐπιστήμην μεταρρυθμίσαντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου καὶ διετύπωσαν τὸν νόμον ὅτι ὁ ἥλιος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὅποιον στρέφεται ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ πλανῆται.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ τηλεσκοπίου (1606) ἀρχεῖται νέα ἐποχὴ ἐρευνῶν, μέχρις ὅτου ἐμβριθεῖς μελέται καὶ θεωρίαι μαθηματικαὶ ἠρμήνευσαν καὶ διελόγησαν τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων, αἵτινες διέπονται ὑπὸ θαυμασίων μηχανικῶν νόμων.

Γαλαξίας.

Γαλαξίας καλεῖται τὸ σύνολον ἀναριθμητῶν συμπυκνουμένων ἀστέρων, οἵτινες φαίνονται ἀπὸ τῆς γῆς ὡς νεφέλη φωτεινὴ, λευκόφαιος καὶ ἀκανόνιστος ἔκτανομένη ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν νεφέλην ταύτην τὴν βλέπομεν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὰς αἰθρίας καὶ διανηεῖς νύκτας.

Οἱ ἀστέρες αὐτοὶ φαίνονται ὡς κείμενοι πλησίον ἀλλήλων, ἀληθῶς ὅμως εὐρίσκονται εἰς λίαν ἀπομακρυσμένης ἀπ' αὐτῶν ἀποστάσεις.

Οἱ ἀστρονόμοι ὑπολογίζουσι τοὺς ἀστέρας τοῦ Γαλαξίου εἰς 18 πε-
που ἑκατομμύρια.

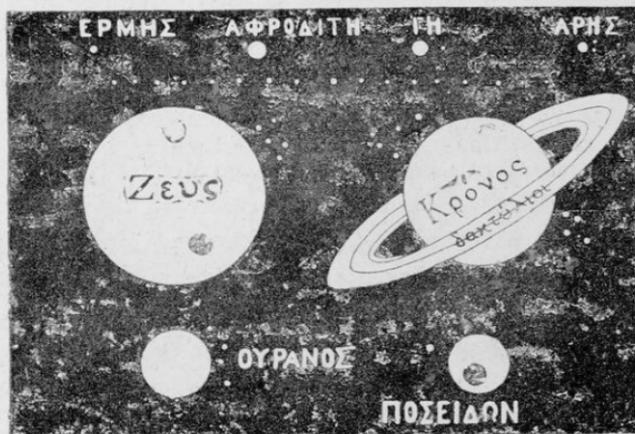
Ἀστέρες ἀπλανεῖς καὶ πλανῆται.

Ἀστέρες λέγονται τὰ φωτεινὰ σώματα, τὰ ὅποια παρατηροῦ-
μεν τὴν νύκτα ⁽¹⁾ εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ ἀστέρες διακρίνονται εἰς ἀ-
πλανεῖς καὶ εἰς πλανῆτας.

Ἀπλανεῖς λέγονται οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἕνεκα τῆς με-
γάλης ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεως φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὅτι οὐδέποτε μετα-
βάλλουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν ἐνῶ πράγματι κινουῦνται μετὰ με-
γίστης ταχύτητος καὶ ἔχουσιν ἴδιον φῶς.

Οἱ ἀπλανεῖς κείνται τόσον μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ὥστε ἀπαιτοῦν-
ται 5 ἔτη καὶ 8 μῆνες, ἵνα φθάσῃ τὸ φῶς εἰς τὴν γῆν τοῦ πλησιε-
στέρου εἰς ἡμᾶς ἀπλανοῦς, ἐνῶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φθάνει ἐντὸς 8 πρώ-
των λεπτῶν καὶ 16 δευτέρων.

Διαίσεις ἀπλανῶν ἀστέρων. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες διαιροῦν-
ται εἰς 7 τάξεις ἢ μεγέθη, ἀναλόγως τῆς λαμπρότητος ἐκάστου αὐ-
τῶν. Οἱ ἀποτελοῦντες τὰς πρώτας ἕξ τάξεις εἶναι 6,000 περίπου ὄρα-
τοὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ· τῆς δὲ ἑβδόμης τάξεως ἀριθμοῦνται εἰς
πολλὰ ἑκατομμύρια καὶ εἶναι ὄρατοὶ μόνον διὰ τηλεσκοπίου.

Οἱ πλανῆται.

ΣΗΜ. Κατὰ τὸν Γάλλον ἀστρονόμον Φλαμμαριὸν οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κατὰ

(1) Διότι τὴν ἡμέραν ἐμποδίζει ἡμᾶς ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου νὰ βλέπωμεν τὰ
σώματα ταῦτα.

λόγον τῆς λάμπειας καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν διαιροῦνται ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων εἰς 16 κατηγορίας. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας εἰσὶ 19, οἱ δὲ τῆς 14ης 33000000. Οἱ μέχρι τῆς 14 κατηγορίας ἀστέρες, ἀριθμοῦνται εἰς 45,000,000, οἱ ἄλλοι δὲ ἀστέρες, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς 15ης καὶ τῆς 16ης κατηγορίας ὑπολογίζονται εἰς 100,000,000.

Πλανῆται λέγονται οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διαρκῶς μεταβάλλουσι θέσιν πρὸς ἄλλους ἀστέρας. Ἡ κίνησις δὲ αὕτη καθίσταται αἰσθητὴ εἰς ἡμᾶς λόγῳ τῆς μικροτέρας ἀποστάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς

Ἡ κίνησις τῶν πλανητῶν ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτοι κείμενοι ἀσυγκρίτως π' ἠσιέστερον πρὸς τὸν ἥλιον ἢ οἱ ἀπλανεῖς ἔλκονται ἰσχυρῶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ οὕτως εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ κινῶνται, ὡς καὶ ἡ γῆ, περὶ τὸν ἥλιον, ἐνῶ συγχρόνως στρέφονται καὶ περὶ τὸς ἄξονα αὐτῶν.

Οἱ πλανῆται δὲν ἔχουσιν ἴδιον φῶς, εἶναι ἐτερόφωτοι, τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον πέμπουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν νύκτα, δέχονται ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐνῶ οἱ ἀπλανεῖς, ὡς εἶπομεν, ἔχουσιν ἴδιον φῶς, εἶναι αὐτόφωτοι.

ΣΗΜ. α') Τοῦς πλανήτας παρατηρῶν τις διὰ τηλεσκοπίου βλέπει αὐτοὺς μεγεθυνομένους, ἐνῶ οἱ ἀπλανεῖς παραμένουσιν ὡς ἀπλᾶ φωτεινὰ σημεῖα.

ΣΗΜ. β') Ὅταν ὁ οὐρανὸς τὴν νύκτα εἶναι ἀθῆριος, δυνάμεθα προχειρῶς νὰ διακρίνωμεν τοὺς πλανήτας ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν, καθ' ὅσον τῶν μὲν πλανητῶν τὸ φῶς εἶναι σταθερὸν καὶ ἤρεμον, τῶν δὲ ἀπλανῶν, μαρμαίρει (τρεμοσβύνει). Ἀσφαλέστερον ὅμως διακρίνομεν ἀστὲρα τινὰ, ἂν εἶναι πλανήτης, παρατηροῦντες ἂν μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας μεταβάλλεται ἡ σχετικὴ ἀπόστασις αὐτοῦ πρὸς ἕτερον ἀπλανῆ ἀστέρα.

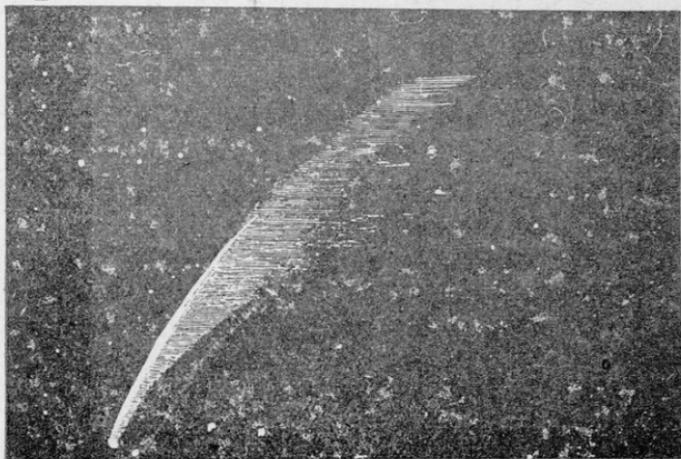
Ἄστερισμοί.

Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ἐπειδὴ τηροῦσι πάντοτε τὴν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους σχετικὴν θέσιν, ἀποτελοῦσι πάντοτε τὸ αὐτὸ σχῆμα. Τὰ τοιαῦτα ἀθροίσματα ἢ συμπλέγματα ἀστέρων, τὰ ἀποτελοῦντα ὀρισμένον σχῆμα, ὀνομάζονται **ἀστερισμοί**. Ἐδῶκεν δὲ εἰς τὰ συμπλέγματα ταῦτα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ σχήματος, πρὸς τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ὁμοιάζει τοῦτο, ἢ ὀνόματα ἀνθρώπων ἢ ζώων ἐκ τῆς μυθολογικῆς ἢ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Οἱ κυριώτεροι τῶν ἀστερισμῶν εἶναι ἡ μεγάλη Ἄρκτος, ἡ μικρὰ Ἄρκτος, ὁ Ταῦρος, αἱ Πλειάδες (Πούλια), ὁ Ὠρίων καὶ οἱ δώδεκα τῶν ζωδίων. Ὁ λαμπρότερος ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, τῶν ἀποτελούντων τὴν μικρὰν Ἄρκτον, ὀνομάζεται **Βόρειος πολικὸς ἀστήρ**, διότι δεικνύει τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὸν βόρειον πόλον καὶ τοῦ ὁποίου τὸ φῶς χρειάζεται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γῆν 50 ἔτη.

Δορυφόροι λέγονται οἱ μικρότεροι ἀστέρες τῶν πλανητῶν οἱ ὅποιοι περιφέρονται κανονικῶς πέριξ πλανήτου τινός καὶ στρέφονται μετ' αὐτοῦ ταυτοχρόνως περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ γῆ ἔχει δορυφόρον τὴν σελήνην.

Κομήται λέγονται τὰ παράδοξα ἐκεῖνα οὐράνια σώματα, τὰ ὅποια ἐμφανίζονται ἐκτάκτως ἐν τῷ οὐρανῷ, φέρουσι δὲ πυρῆνα, ὅστις

Κομήτης.

εἶναι φωτεινὸς δίσκος, κόμην καὶ οὐρὰν φωτοβόλον, ἄλλοι μικρὰν καὶ ἄλλοι μεγάλην· εἶναι δὲ ὄρατοὶ ἐπὶ τινα χρόνον καὶ εἶτα ἐξαφανίζονται ἄλλοι μὲν διὰ παντός, ἄλλοι δὲ ἐπανέρχονται κατὰ μικροχρονίους καὶ ἄλλοι κατὰ πολυχρονίους περιόδους.

Διόττοντες ἀστέρες λέγονται τὰ πολὺ μικρὰ φωτεινὰ ἐκεῖνα σώματα, τὰ ὅποια βλέπομεν τὴν νύκτα νὰ διασχίζωσι τὸν οὐρανὸν ὡς πύραυλοι (δοκέται). Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ καταγωγή τῶν συνδέεται πολὺ στενῶς μὲ τοὺς κομήτας.

Γίνονται δὲ ταῦτα διάπυρα, διότι προστρίβονται ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς.

Ἡλιος.

Ὁ ἥλιος εἶναι ὁ πλησιέστερος εἰς τὴν σφαιρὰν ἡμῶν ἐκ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, εἶναι δὲ σφαιρὰ οὐχὶ στερεά, ὡς ἡ γῆ, ἀλλὰ ῥευστὴ καὶ διάπυρος, μεγαλυτέρα τῆς γῆς· ἐπειδὴ δὲ ἀπέχει πολὺ ἀπ' ἡμῶν, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς λαμπρὸς μικρὸς δίσκος.

ΣΗΜ. Ἡ ἐν τῷ θερμότητος εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τοῦ τητηκότος σιδήρου, τὸ δὲ φῶς αὐτοῦ εἶναι τόσον λαμπρόν, ὥστε οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δὲν δύναται ἀπροφύλακτοι νὰ ἀτενίσωσιν ἐπὶ πολὺ πρὸς αὐτόν. Δυνάμεθα ὁμῶς νὰ παρατηρήσωμεν τὸ στρογγύλον σχῆμά του καὶ τὰς κηλίδάς του, ἐὰν μελανώσωμεν τεμάχιον ὑάλου διὰ φλογὸς λαμπτήρος.

Ὁ ἥλιος δύναται νὰ περιλάβῃ 1.310. σφαίρας μεγάλας ὡς τὴν γῆν, ἥτοι εἶναι 1.310.000 φορὰς μεγαλύτερος τῆς γῆς· ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι 1.394.000 χιλιόμετρα.

Ὁ ἥλιος ἀπέχει τῆς γῆς 149.501.000 χιλιόμετρα, ἥτοι σφαῖρα τηλεβόλου διανύουσα 500 μέτρα τὸ δευτερόλεπτον θὰ ἐχρειάζετο τρία ἔτη διὰ νὰ φθάσῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἥλιον. Ἐκ τοῦ ἡλίου, ὡς εἴπομεν; μεταδίδεται τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας.

ΣΗΜ. Πρὸς σαφεστέραν ἔτι ἰδέαν τῆς χωριζούσης ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως φέρομεν καὶ τὸ ἐξῆς παράδειγμα.

Ἐὰν μία ἀτμάμαξα ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς γῆς μετὰ ταχύτητος 60 χιλιομέτρων καθ' ὥραν θὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἥλιον μετὰ 300 ἔτη, ἐνῶ ἡ αὐτὴ ἀτμάμαξα θὰ ἐχρειάζετο μόνον 30 ἡμέρας διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὁλόκληρον τὴν περιφορὰν τῆς γῆς. Ἡ ἀπόστασις δὲ αὕτη τοῦ ἡλίου εἶναι ἀσημαντος συγκρινομένη μὲ τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων.

Ὅπως δώσωμεν ἰδέαν τινὰ εἰς τοὺς μαθητὰς μᾶς περὶ τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, λέγομεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ ἐξῆς. Πάντα τὰ ἀντικείμενα, ὅσον μακρότερον εὐρίσκονται ἀπὸ ἡμᾶς, τόσον μικρότερα φαίνονται. Ἐὰν π. χ. ἰπάγωμεν πολὺ μακρὰν καὶ παρατηρήσωμεν ἐκεῖθεν ἐν δένδρον ἢ μίαν αἰκίαν, θὰ μᾶς φανῶσι πολὺ μικρότερα ἢ ὅτε ἐβλέπομεν αὐτὰ ἐκ τοῦ πλησίον. Ὁ χάρτινος ἀετός, ὅσον ὑψηλότερα ἀναβαίνει, τόσον μικρότερος φαίνεται. Κοτὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἥλιος, ἐνῶ εἶναι σφαῖρα παμμεγίστη, φαίνεται ἐν τούτοις σμικρότατος.

Ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα.

Ἡ γῆ, ὡς εἴπομεν, ἡ σελήνη καὶ ὅλοι οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν, κομῆται τινες καὶ ἄπειροι διάττοντες ἀστέρες περιφέρονται κανονικῶς περὶ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος πάλιν κινεῖται μετὰ μεγάλης ταχύτητος, εἰς τὸ διάστημα. Πάντες δὲ οὗτοι συναποτελοῦσι τὸ *ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν* λεγόμενον *σύστημα*.

Οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν κατὰ σειράν ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ ἡλίου εἶναι οἱ ἐξῆς.

Ὁ Ἑρμῆς, 2) ἡ Ἀφροδίτη, 3) ἡ Γῆ μετὰ τοῦ δορυφόρου αὐτῆς, τῆς Σελήνης, 4) ὁ Ἄρης μετὰ δύο δορυφόρων, 5) ὁ Ζεὺς μετὰ πέντε (οὗτος εἶναι ὁ μέγιστος πάντων), 6) ὁ Κρόνος μετὰ 8 δορυφόρων καὶ

τριῶν δακτυλίων ἐγκλειόντων αὐτὸν κατὰ τὸ μέσον περίπου 7) ὁ Οὐρανὸς μετὰ τεσσάρων δορυφόρων καὶ 8) ὁ Ποσειδῶν μετ' ἑνὸς δορυφόρου.

Περὶ τοῦ σύμπαντος γενικῶς.

ΣΗΜ. Οἱ δακτύλιοι τοῦ Κρόνου ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλου πλήθους σωματιδίων φερομένων περὶ τὸν πλανήτην ὡς δορυφόρων αὐτοῦ, φωτίζονται δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἀστρονομίας δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν εἰς τὰ ἑξῆς.

Ὁ ἥλιος, ἡ καρδιά τοῦ σύμπαντος, εἶναι τὸ κέντρον τοῦ φωτός, τῆς θερμότητος καὶ ἐν γενεὶ τῆς ζωῆς. Περὶ τὸν ἥλιον περιφέρονται **οἱ πλανῆται**, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὡς εἴπομεν, εὐρίσκεται καὶ ἡ γῆ. Περὶ τοὺς πλανήτας περιφέρονται εἰς ἡ περισσότεροι **δορυφόροι**, ὡς ἡ σελήνη περὶ τὴν γῆν. Πάντες δὲ οἱ ἄλλοι ἀστέρες εἶναι ἥλιοι ὅμοιοι ὅπωςδήποτε πρὸς τὸν ἡμέτερον ἥλιον, λίαν ἀπομακρυσμένοι ἡμῶν· ἔλκονται δὲ ἀμοιβαίως πάντα ταῦτα τὰ σώματα καὶ κινοῦνται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ἐν τῷ διαστήματι.

Φαινομενικαὶ κινήσεις τοῦ ἡλίου.

Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν γνωρίζομεν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἄξονά της ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὅτι ὁ ἥλιος μένει **ἀκίνητος**.

Μόλα ταῦτα βλέπομεν, ὅτι καθ' ἑκάστην προΐαν ὁ ἥλιος ἀνέρχεται ἐξ ἀνατολῶν εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πλησιάζει τὸν μεσημβρινὸν τοῦ τόπου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔχει μεσημβρίαν.

Κατόπιν ἀρχίζει μικρὸν κατὰ μικρὸν νὰ κατέρχεται πλησιάζων τὸ τέλος τοῦ ὀρίζοντος ἀντιθέτως τοῦ μέρους, ὅπου ἀνέτειλεν ἕως ὅτου κρυφθῆ πρὸς δυσμὰς.

Ἐκτὸς τῆς φαινομενικῆς ταύτης κινήσεως ἔχομεν καὶ ἑτέραν φαινομενικὴν κίνησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ταύτην πολὺ βραδεῖαν, τὴν ὁποίαν διακρίνομεν παρατηροῦντες τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν τῶν διαφόρων ἀστέρων καὶ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ **ζωδιακοῦ κύκλου**, ὅπου διὰ τὴν διατρέξιν δὴθεν ὁ ἥλιος τὴν τροχίαν τῆς φαινομενικῆς αὐτῆς κινήσεως, τῆς καλουμένης **ἐλλειπτικῆς** ἢ τοῦ **ζωδιακοῦ κύκλου**, ἀπαιτεῖται χρονικὸν διάστημα 365 ἡμερῶν.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ ἄνθρωποι ἐπίστευον ἀπάτῳμενοι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται.

Πρὸς πλήρη κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται, φέρομεν τὰ ἐξῆς παραδείγματα.

Ὅταν εὐρισκώμεθα ἐντὸς σιδηρομικῆς ἀμάξης κινουμένης, νομίζομεν ὅτι ἡμεῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῇ ἀμάξῃ μένομεν ἀκίνητοι, τὰ δὲ πέριξ ἀντικείμενα, οἱ στῦλοι τῶν τηλεγράφων, τὰ δένδρα, αἱ οἰκίαι κτλ. ὅτι φεύγουσι πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν.

Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ ὅταν ταξιδεύωμεν ἐντὸς πλοίου· νομίζομεν ὅτι τὸ πλοῖον ἀκίνητεῖ, αἱ δὲ πέριξ ἄκται καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν κινεῦνται, ἐν ᾧ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ἐὰν πάλιν πλέωσι συγχρόνως δύο πλοῖα, δυσκολευόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο πλοίων κινεῖται· ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐπιβαίνομεν ἢ τὸ ἕτερον; Ἡ γῆ λοιπόν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἰστάμεθα, εἶναι ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ ταξιθεῖον πλοῖον πέριξ τοῦ ἡλίου.

Νομίζομεν ὅτι ἡ γῆ ἀκίνητεῖ καὶ ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται, ἐνᾧ συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.

Σελήνη.

Ἡ **σελήνη**, ὁ ὠραῖος καὶ λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁ φωτίζων ἡμᾶς τὴν νύκτα, ὅστις εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ δορυφόρος τῆς γῆς, εἶναι σφαῖρα, φαίνεται δὲ εἰς ἡμᾶς κατὰ περιόδους ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ εἶναι 50 περίπου φορές μικρότερα τῆς γῆς.

Ἡ σελήνη φαίνεται εἰς ἡμᾶς πολλάκις μεγαλύτερα τοῦ ἡλίου, διότι εὐρίσκεται 384 φορές πλησιέστερον πρὸς ἡμᾶς.

Σφαῖρα τηλεβόλου θὰ ἐχρειάζετο 9 ἡμέρας, ὅπως φθάσῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὴν σελήνην.

*Ατμάμαξα τρέχουσα μετὰ μεγίστης ταχύτητος, 60 χιλιομέτρων καθ' ὥραν, ἤθελε διανύσει τὴν ἀπόστασιν ταύτην εἰς διάστημα 9 τοῦλάχιστον μηνῶν.

Ἡ σελήνη στρέφεται περὶ τὴν γῆν εἰς διάστημα 27 ἡμερῶν καὶ 8 περίπου ὥρῶν· στρέφεται δὲ συγχρόνως καὶ περὶ ἑαυτὴν ἐν ἴσῳ ἀκριβῶς χρονικῷ διαστήματι.

Ἐνεκα λοιπόν τῆς περιφορᾶς τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν, ἐνᾧ συγχρόνως αὐτὴ στρέφεται, ὡς εἴπομεν, καὶ περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα ἐν ἴσῳ χρονικῷ διαστήματι, βλέπομεν ἀπὸ τῆς γῆς πάντοτε τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον τῆς σελήνης.

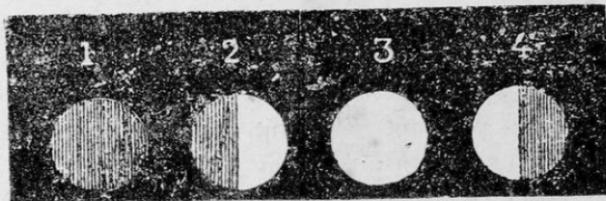
ΣΗΜ. Ἡ σελήνη, ὅπως καὶ ἡ γῆ, δὲν εἶναι σῶμα αὐτόφωτον, τὸ δὲ φῶς,

τὸ ὅποιον αὕτη ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀνακλᾷ πρὸς ἡμᾶς, εἶναι αὐτὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς, τὸ ὅποιον καὶ ἡ σελήνη ὡς καὶ ἡ γῆ, δέχεται παρὰ τοῦ ἡλίου.

Ἐὰν παραστήσωμεν τὴν γῆν δι' ἑνὸς κύκλου, ἔχοντος διάμετρον πέντε χιλιοστῶν τοῦ μέτρου, ἡ σελήνη θὰ παρίσταται δι' ἑνὸς μικροτάτου κύκλου ἔχοντος διάμετρον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως χιλιοστομέτρου, ἡ δὲ ἀπόστασις τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς θὰ παρίσταται διὰ γραμμῆς 15 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου.

Ἐὰν δὲ ἠθέλωμεν νὰ παραστήσωμεν τὸν ἥλιον εἰς τὰς αὐτὰς ἀναλογίας, ἔπρεπε νὰ χαράξωμεν κύκλων ἔχοντα διάμετρον πενήτηντα ἕξ ἑκατοστομέτρων καὶ νὰ θέσωμεν αὐτὸν εἰς ἀπόστασιν ἐξήκοντα μίτρων ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ παριστῶντος τὴν γῆν.

Φάσεις τῆς σελήνης. Ὀνομάζομεν **φάσεις** τῆς σελήνης τὰς μορφάς, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ ὄψις αὐτῆς κατὰ τὴν μηνιαίαν πορείαν περὶ τὴν γῆν ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον.

1) Νέα σελήνη. 2) Πρῶτον τέταρτον. 3) Πανσέληνος. 4) Τελευταῖον τέταρτον.

Αἱ φάσεις τῆς σελήνης εἰσὶν αἱ ἑξῆς.

Νέα σελήνη, πρῶτον τέταρτον, πανσέληνος, καὶ τελευταῖον τέταρτον.

ΣΗΜ. Ἡ γῆ κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον παρασύρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν σελήνην. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐκτοπίσεως ταύτης τῆς σελήνης ἡ μηνιαία χρονικὴ περίοδος τῶν φάσεων εἶναι μεγαλύτερα κατὰ δύο ἡμέρας περίπου τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν.

Πείραμα α') Ἐὰν παραστήσωμεν τὸν ἥλιον ἐπ' ἀνημμένου κηρίου καὶ τὴν σελήνην διὰ σφαίρας λευκῆς, ἑξαρτωμένης ἐκ τινος γήματος, δυνάμεθα νὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τοὺς μαθητὰς τὰς φάσεις τῆς σελήνης περιφέροντες τὴν σφαῖραν ταύτην περὶ τινὰ μαθητὴν (ἢ ἐμάδα μαθητῶν) παριστῶντα τὴν γῆν.

Καταδεικνύεται δὲ διὰ τοῦ πειράματος τούτου ὅτι αἱ φάσεις τῆς σελήνης ἔχουσι διάφορον μορφήν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὸ φωτιζόμενον ἡμισφαίριον τῆς σελήνης, τοῦ ὁποίου παρατηροῦμεν μέρος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μέγα ἀναλόγως τῆς σχετικῆς θέσεως τῆς σελήνης, τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου.

ΣΗΜ. α') Νέαν σελήνην ἔχομεν, ὅταν ἡ σελήνη εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, δὲν εἶναι δὲ εἰς ἡμᾶς ὄρατὴ κατὰ τὴν νύκτα, διότι εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν τὸ ἀφώτιστον αὐτῆς ἡμισφαίριον.

β') Πρῶτον τέταρτον τῆς σελήνης ἔχομεν, ὅταν ἀξονομένη φάσις μέχρι τοῦ ἡμίσεως τοῦ φωτιζομένου δίσκου τῆς.

γ') Πανσέληνον ἔχομεν, ὅταν βλέπωμεν ἐλόκληρον τὸν φωτιζόμενον δίσκον, συμβαίνει δὲ κατὰ τὰς ἰσημερίας, ἐν ᾧ ὅτε ὁ ἥλιος νὰ ἀνατέλλῃ ἡ σελήνη.

δ') Τελευταίον τέταρτον τῆς σελήνης ἔχομεν, ὅταν αὕτη ἐλαττωμένη καταντήσῃ εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ φωτιζομένου διασκου τῆς.

Τέλος μετὰ 29 1/2 ἡμέρας ἐπανέρχεται ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλουσα καὶ δύουσα συγχρόνως μετὰ τοῦ ἡλίου

Ἐκλείψεις καλεῖται ἡ ἀπόκρυψις οὐρανοῦ τινὸς σώματος ἀπὸ τῶς ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἕνεκα τῆς παρεμβολῆς ἄλλου οὐρανοῦ τινὸς σώματος μεταξὺ τοῦ ἀποκρυπτομένου καὶ ἡμῶν.

Ἐκλείψεις ἡλίου συμβαίνει, ὅταν ἡ σελήνη παρεντίθεται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, δηλ. συμπύπτη, ὥστε τὰ κέντρα τῶν τριῶν αὐτῶν ἀστέρων νὰ εὐρίσκωνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας γραμμῆς. Τότε ἡ σελήνη ἀποκρύπτουσα ἀπὸ τῆς γῆς τὸν ἥλιον προβάλλει τὴν σκιάν αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆνης ἐπιφανείας, ἣτις σκιά εἶναι πολὺ περιορισμένη καθ' ὅσον ἡ σελήνη εἶναι μικροτέρα, ὡς εἴπομεν, τῆς γῆς.

Ἐκλείψεις σελήνης συμβαίνει, ὅταν ἡ γῆ παρεντίθεται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, συμπύπτη δὲ ὥστε ἡ σκιά τῆς γῆς συμπύπτουσα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σελήνης νὰ ἐμποδίῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νὰ λαμβάνῃ ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

Αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης γίνονται ὁραταὶ δι' ὅλον τὸ γήινον ἡμισφαίριον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα τὴν σελήνην.

Πείραμα β'. Ἐπαναλαμβάνων ὁ διδάσκαλος τὸ πρῶτον πείραμα δεικνύει πρὸς τοὺς μαθητὰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν παράγονται αἱ ἐκλείψεις. Ἀποδεικνύει δὲ οὕτως ὅτι αἱ ἐκλείψεις δὲν συμβαίνουσι συχναίς· καὶ πράγματι πολὺ σπανίως εἰς τρεῖς οὗτοι ἀστέρες εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς εὐθείας, διότι ἡ σελήνη κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὴν γῆν δὲν κινεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς, ἀλλὰ δις μόνον καθ' ἑκάστην περιφορὰν αὐτῆς τέμνει τὸ ἐπίπεδον τοῦτο.

Ἐκλειπτικὴ. Ἡ τροχιά τῆς γῆς, ὡς καὶ ἡ τῶν πλανητῶν, ἔχει οὐχ ἕνα ἔλλειψος καὶ καλεῖται *ἐκλειπτικὴ*, διότι ὅταν ἐπ' αὐτῆς εὐρεθῇ ὁ ἥλιος, ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη, συμβαίνουσιν αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου.

Μίαν τῶν ἐστιῶν τῆς ἔλλειψος ταύτης κατέχει ὁ ἥλιος.

Ἡ ἐκλειπτικὴ εἶναι μέγιστος κύκλος καὶ διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἴσα τόξα ἐκ 30° ἕκαστον, ἅτινα καλοῦνται *ζῳδία τοῦ κύκλου*· ἕκαστον τούτων φέρει ἴδιον ὄνομα, ὅλα δὲ ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸν *ζῳδιακὸν* λεγόμενον *κύκλον*. Ταῦτα δὲ εἶναι.

Ζῳδία τοῦ ἔαρος *κρίος, ταῦρος, δίδυμοι.*

- > > θέρους *καρκίνος, λέων, παρθένος.*
- > > φθινοπώρου *ζυγός, σκορπιός, τοξότης.*
- > > χειμῶνος *αἰγόκερως, ὕδροχόος, ἰχθύες.*

ΕΥΡΩΠΗ

Γενική ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει ἕκτασιν 10 ἑκατομ. τετραγ. χιλιομέτρων εἶναι μικροτέρα τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς καὶ μεγαλυτέρα τῆς Αὐστραλίας. Ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν εἶναι ἡ δευτέρα μετὰ τὴν Ἀσίαν, διότι ἔχει 450 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκους· κατὰ δὲ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶναι ἡ πρώτη ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της.

Ἡ Εὐρώπη βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἀπὸ δὲ τῶν Οὐραλίων ὄρεων τῆς Κασπίας θαλάσσης, καὶ τῆς ὄροστοιχίας τοῦ Κανκάσου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

Θάλασσαί καὶ κόλποι. Ὑπὸ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ σχηματίζεται ἡ θάλασσα τοῦ **Καρά** καὶ ἡ **Λευκὴ** θάλασσα ἡ ὁποία πάλιν σχηματίζει τὸν κόλπον τοῦ **Ἀρχαγγέλου**. Ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ σχηματίζεται ἡ **Βαλτικὴ** θάλασσα, ἣτις σχηματίζει τὸν κόλπον τῆς **Ρίγας**, τὸν **Φινικὸν** καὶ τὸν **Βοθνικὸν** κόλπον· ἡ **Βορεία** ἢ **Γερμανικὴ** θάλασσα, ἡ θάλασσα τῆς **Μάγχης**, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν μεγάλην Βρετανίαν ἀπὸ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἢ **Ἰρλανδικὴ** μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας καὶ ἡ δύσπλευστος **Βισκαϊκὴ** θάλασσα, ἣτις σχηματίζει τὸν **Γασκωνικὸν** κόλπον. Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς εἰσχωρῶν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ σχηματίζει τὴν **Μεσόγειον** θάλασσαν ὑπὸ τῆς ὁποίας πάλιν σχηματίζονται τὰ ἑξῆς πελάγη· τὸ **Τυρρηρικὸν** πέλαγος, τὸ **Ἀδριατικόν**, τὸ **Ἴόνιον**, τὸ **Αἰγαῖον** πέλαγος, τὰ στενά τοῦ Ἑλλησπόντου, ἡ **Προποντίς**, ὁ **Εὐξείνιος πόντος** (μαύρη θάλασσα) καὶ ἡ **Ἀζοφικὴ** θάλασσα, ἣτις πηγνυται τὸν χειμῶνα.

Οἱ κυριώτεροι κόλποι ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ εἶναι οἱ ἑξῆς· ὁ κόλπος τοῦ **Λέοντος** πρὸς Ν. τῆς Γαλλίας, ὁ τῆς **Γενοῦσης**, ὁ τῆς **Γαέτας**, ὁ τῆς **Νεαπόλεως**, ὁ τοῦ **Σαλέρνου** ὁ τοῦ **Τάραντος**. εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὁ τῆς **Βενετίας** καὶ ὁ τῆς **Τεργέστης** ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας ἤδη· ὁ τοῦ **Αὐλῶνος** καὶ οἱ

ἑλληνικοὶ κόλποι *Κορινθιακός, Σαρωνικός, Εὐβοϊκός, Παγασητικός, Θερμαϊκός, Στρυμονικός* καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους ἐμά-
θωμεν εἰς τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος.

Νῆσοι. Αἱ κυριώτεραι νῆσοι τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ ἐξῆς: Ἐν τῷ Βορείῳ παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ *Νέα Ζέμλα* καὶ ἡ *Καλγουέβη*, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ῥωσίαν καὶ ἡ κατάψυχρος καὶ ἠφαιστειώ-
δης νῆσος τῆς *Ἰσλανδίας*, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Δανίαν, καὶ αἱ ἐν τῇ Βαλτικῇ μικραὶ νῆσοι ἀνήκουσαι ἄλλαι μὲν εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἄλλαι δὲ εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Δανίαν.

Ἐν τῷ ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ἡ *μεγ. Βρετανία* καὶ ἡ *Ἰρλανδία*.

Ἐν τῇ Μεσογείῳ αἱ *Βαλεαρίδες* νῆσοι (*Μαγιόρκα* καὶ *Μινόρκα*) ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἡ *Κύρνος* (*Κορσική*) καὶ ἡ *Ἐλβα* εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ μεγάλαι νῆσοι *Σαρδῶ* καὶ *Σικελία* καὶ πολλαὶ ἄλλαι μικραὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ *Μάλτα* εἰς τὴν Ἀγγλίαν, αἱ *Ἴόνιοι* νῆσοι, ἡ *Κρήτη*, ἡ *Εὐβοία*, αἱ *Κυκλάδες* καὶ αἱ πρὸς τὰ παραλία τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἡ νῆσος *Ῥόδος*, ἡ *Κῶς* καὶ αἱ περίξ αὐτῶν δώδεκα ἐν ὅλῳ εἶναι μὲν ἑλληνικαί, κατέχονται ὅμως προσωρι-
νῶς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας πρὸ τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

Ἐπίσης ἡ νῆσος *Κύπρος* εἶναι μὲν ἑλληνική, κατέχεται ὅμως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.

Χερσόνησοι. Ἡ ὑψηλὴ *Σκαρδιναυιῆ* (*Νορβηγία Σουηδία*), ἡ ἀπέναντι αὐτῆς *Ἰουτλαντικὴ* μὲ βραχῶδη καὶ ἀπότομον παραλίαν, ἡ *Πυρηναικὴ* (*Ἰβηρική*, Ἰσπανία, Πορτογαλλία) ἡ *Ἰταλικὴ* ἢ *ἀ-
πεννινικὴ*, ἡ *Ἑλληνικὴ* ἢ *Βαλκανικὴ* καὶ ἡ τῆς *Κριμαίας* (*ταυρικὴ*) ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ.

Πορθμοί. Ὁ *Σκαγεράκης* καὶ ὁ *Καττεγάτης* καὶ ὁ τῆς *Σούν-
δης*, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνεῖ ἡ Βορεῖα ἢ Γερμανικὴ θάλασσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς, ὁ πορθμὸς τοῦ *Καλαί* μεταξὺ Ἀγγλίας, καὶ Γαλ-
λίας, ὁ τοῦ *Γιβραλτάρ*, ὅστις ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν μὲ τὴν Μεσό-
γειον, ὁ τοῦ *ἀγ. Βονιφατίου* μεταξὺ τῶν νήσων Κύρνου καὶ Σαρ-
δηνίας, ὁ *Σικελικὸς* ἢ τῆς *Μεσσήνης* μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας ὁ τοῦ *Ἰστράντου*, ἐνώνων τὸ Ἀδριατικὸν μὲ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, ὁ *Ἑλλήσποντος* (*Δαρδανέλλια*), ἐνώνων τὸ Αἰγαῖον μὲ τὴν Προπον-
τίδα, ὁ *Θρακικὸς Βόσπορος*, ἐνώνων τὴν Προποντίδα μὲ τὸν Εὐ-
ξείνον πόντον καὶ ὁ *Κιμμερικὸς Βόσπορος*, ἐνώνων τὸν Εὐξείνον μὲ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν.

Ίσθμοί. Ὁ τῆς *Κορίνθου*, ὁ ὁποῖος ἀποκοπεῖς διὰ διώρυχος ἐνώνει τὸν Κορινθιακὸν μὲ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.

Ἀκρωτήρια. Τὰ κυριώτερα ἀκρωτήρια εἶναι τὸ *Βόρειον*, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐν τῇ Β. ἄκρᾳ τῆς σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τὸ *Φινλ-στέρον* πρὸς Δ. τῆς Ἰσπανίας, τὸ τοῦ *ἀγ. Βικεντίου* πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Πορτογαλλίας, τὸ τῆς *Ταρίφας* παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτῶ, τὸ *Σπαρτιβέντον* εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἰταλίας, τὸ *Ταίναρον* καὶ ἡ *Μαλέα* ἄκρα πρὸς Ν. τῆς Πελοποννήσου.

ὄρη. Τὰ κυριώτερα καὶ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ ὄροστοιχίαι τῶν *Ἀλπεων* (δυτικαί, κεντρικαί, ἀνατολικαί), ἡ ὑψηλότερα δὲ αὐτῶν κορυφή εἶναι τὸ *Δευκὸν* ὄρος, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὰς δυτικὰς Ἀλπεὶς καὶ ὑπερβαίνει τὰ 4810 μέτρα. Πέριξ τῶν Ἀλπεων κεῖνται πρὸς Δ. τὰ *γαλλικὰ* ὄρη, *Κηβένναι*, *Ίόρας*, πρὸς Β. τὰ *γερμανικὰ* καὶ πρὸς Α. τὰ *Καρπάθια*. Πρὸς Ν. δὲ αἱ Ἀλπεὶς προεκτείνονται καὶ σχηματίζουν εἰς τὰ ὄρη τῆς *ἰταλικῆς* καὶ *ἐλληνικῆς* χερσονήσου.

Τὰ ὄρη τῆς *Πυρηναικῆς* χερσονήσου, τῆς *Σκανδιναυικῆς*, τῆς *Κριμαίας* ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ καὶ τὰ *Οὐράλια* εἰς τὸ ἀνατολικὸν ὄριον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας εἶναι μεμονωμένα ὄροστοιχία.

Ἠφαίστεια. Τὰ κυριώτερα ἠφαίστεια τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ *Ἐκλα* ἐν Ἰσλανδίᾳ, ὁ *Βεζούβιος* ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ *Ἀττην* ἐν Σικελίᾳ καὶ τὸ ἠφαίστειον τοῦ *Γεωργίου* παρὰ τὴν νῆσον Θήραν ἐν Ἑλλάδι.

Πεδιάδες. Ὀλόκληρὸν τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Εὐρώπης μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεδινόν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι κατὰ μέγα μέρος ὄρεινόν μὲ κέντρον τὸς Ἀλπεὶς.

Ποταμοί. Ὁ *Βόλγας*, ὁ πολυυδρότερος τῆς Εὐρώπης χυνόμενος μετὰ τοῦ *Οὐράλη* εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν· ὁ *Δούναβις*, ὁ ἐπιμηκέστερος ὅλων, ὅστις διέρχεται τὴν Γερμανίαν, Αὐστρουγγαρίαν, χωρίζει τὴν Σερβίαν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ρουμανίας καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον. Μεγάλοι ποταμοὶ εἶναι ἐπίσης ὁ *Ρῆνος*, ὁ *Ἀλβις*, ὁ *Δύνας* καὶ πολλοὶ ἄλλοι,

Λίμναι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Εὐρώπῃ λιμνῶν εἶναι μέγας· αἱ σπουδαιότεραι δὲ τούτων εἶναι αἱ σουηδικαὶ λίμναι *Βέττερ*, *Βένερ* καὶ *Μαϊλάρη*, αἱ βορειοδυτικαὶ λίμναι τῆς Ῥωσίας *Λαδόγα*, *Ὀνέγα*, *Πεῖποῦς* καὶ ἡ *Ἰλμενος*, αἱ ἐλβετικαὶ λίμναι τῆς *Γενεύης* καὶ τῆς *Κωνσταντίας* καὶ αἱ ἰταλικαὶ *Μεϊζων*, *Κῶμος* καὶ *Γάρδα*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης εἶναι εὐκρατον, ἐπειδὴ ὅλη σχεδὸν. *Μεταξῆ*, *Γεωγραφία*, *Τεῦχος Γ'*, ἐκδόσεις ἐνδεκάτη.

δὸν κείται ἐν τῇ εὐκράτῳ ζώνῃ· μόνον τὸ Β. τμήμα τῆς Εὐρώπης ἔχει κλίμα ψυχρὸν.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης ἔχει μεγίστην ποικίλιαν, εἰς τὰ βορειότατα μέρη ἢ βλάστησις περιορίζεται εἰς θάμνους, ἐνῶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη εὐδοκιμοῦσιν ὅλα σχεδὸν τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου· οὕτω πρὸς Ν. ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Μεσογείου εὐδοκιμοῦσιν ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος τὰ ἐσπεριδευιδῆ, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, ὁ καπνὸς κτλ. ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ ὡς καὶ εἰς τὰ Β. καὶ ΒΑ. μέρη αὐτῆς, παράγονται πολλὰ γεώμηλα, λίνον, κάνναβις, τεύτλα, καὶ μέγιστα ποσότητες δημητριακῶν καρπῶν.

Ζῷα. Ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐλλείπουν τὰ μεγάλα καὶ ἄγρια ζῷα. ὑπάρχουσι μόνον ἄρκτοι, λύκοι ἀλώπεκες, θῦδες (τσακάλια) καὶ ἔλαφοι, ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων ζῶων ἡ Εὐρώπη τρέφει τὰ ἄριστα τῶν φυλῶν καὶ γενῶν, βοῦς ἵππους, πρόβατα, αἴγας κλπ.

Ὅρυκτά. Ἡ ἡπειρος αὕτη περιέχει καὶ πολλὰ ὄρυκτά, ὡς γαιάνθρακας, χρυσόν, λευκόχρυσον, ἄργυρον, σίδηρον, χαλκόν, μόλυβδον, ψευδάργυρον, κασίτερον, ὑδράργυρον καὶ πολλὰ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Κίττοι καὶ πολιτισμός. Ἡ Εὐρώπη ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της εἶναι ἡ πολυπληθεστερά ἡπειρος τῆς γῆς (45⁰) ἑκατομμ. κατ.), ὁ δὲ πολιτισμὸς τῶν κατοίκων ἔχει αὐξηθῆ εἰς μέγιστον βαθμόν· εἰς αὐτὸ συνετέλεσαν αἱ ἑξῆς αἰτίαι.

1) Ἡ θέσις αὐτῆς ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων ἡπείρων, Ἀσίας Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς.

2) Αἱ πολλαὶ χερσόνησοι καὶ οἱ πολλοὶ κόλποι, οἱ ὁποῖοι ἐσχηματίσθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

3) Τὸ εὐχάριστον κλίμα.

Πάντα ταῦτα διευκολύνουσι τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ συντελοῦσι σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς δὲ πολιτισμὸς προῆλθεν ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Γλώσσαι. Αἱ λαλούμεναι ἐν Εὐρώπῃ γλώσσαι διακρίνονται εἰς 5 κυρίως ὁμίδας.

1) Τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν συγγενῆ αὐτῆς ἄλβανικὴν.

2) Τὴν λατινικὴν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Γαλλικὴν, τὴν ἰταλικὴν, τὴν ἰσπανικὴν, τὴν πορτογαλικὴν καὶ τὴν ρουμανικὴν.

3) Τὴν γερμανικὴν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ἀγγλικὴν, τὴν

σκανδιναυϊκήν, τὴν κυρίως γερμανικὴν, τὴν δλλανδικὴν καὶ τὴν δανικὴν.

4) Τὴν *Σλαυϊκὴν*, ἐκ τῆς ὁποίας περισσοτερον διαδεδομένη εἶναι ἡ ῥωσικὴ.

Φυρ,σκειαι. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν ἑκατομμυρίων μοαμεθανῶν καὶ Ἰουδαίων, εἶναι χριστιανοὶ διαιρούμενοι εἰς τρεῖς ἐκκλησίας· τὴν *ὀρθόδοξον*, τὴν *δυτικὴν* καὶ τὴν τῶν *διαμαρτυρομένων*.

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη φυσικῶς διαιρεῖται 1) εἰς *νοτίαν* Εὐρώπην, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰς τρεῖς μεσημβρινὰς χερσονήσους, τὴν *ἑλληνικὴν* ἢ *βαλκανικὴν*, τὴν *ἰταλικὴν* ἢ *ἀπενινικὴν* καὶ τὴν *πυρηναικὴν* ἢ *ιβηρικὴν* καὶ ἡ μὲν *ἑλληνικὴ* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Ῥουμανίαν, τὴν Σερβίαν τὸ Μαυροβούνιον καὶ τὴν Ἀλβανίαν· ἡ *ἰταλικὴ* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας· ἡ δὲ *πυρηναικὴ* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν· 2) εἰς τὴν *κεντρικὴν* Εὐρώπην, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Γαλλίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ὁλλανδίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρουγγαρίαν κλπ. 3) εἰς τὴν **Β. καὶ ΒΑ. Εὐρώπην**, καὶ ἡ μὲν **Β. Εὐρώπη** περιλαμβάνει τὴν Δανίαν καὶ τὴν σκανδιναυϊκὴν χερσόνησον (Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν), ἡ δὲ **ΒΑ.** τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῆς Ἰρλανδίας καὶ 4) εἰς *ἀνατολικὴν* Εὐρώπην, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Ῥωσίαν.

ΙΤΑΛΙΑ

Ὅρις. Ἡ Ἰταλία εἶναι μία ἐκ τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων καὶ συνορεύει πρὸς Β μετὴν Ἑλβετίαν, μετὴν Γερμανικὴν Αὐστρίαν, πρὸς Δ. μετὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς Α. μετὴν μεγαλυθεῖσαν Σερβίαν Σλαβονίαν καὶ Κροατίαν (Νοτιοσλαβίαν). Βρέχεται δὲ κατὰ μῆκος ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους.

Ἐκτασις 286.000 τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 35 ἑκατομμ. κατοίκων.

} πρὸ τοῦ πολέμου.

Κόλποι. Ὁ τῆς *Γενούης* καὶ ὁ τοῦ *Τάραντος* καὶ τῆς *Βενετίας* καὶ τῆς *Τεργέστης* ἤδη.

Ἀκρωτήρια. *Σπαριβέντον*, *Δεύνκα*, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Πορθμοί. Ὁ τῆς *Μεσσηνίας* μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας (*Σκύλλα* καὶ *Χάρυβδις*, ὁ τοῦ *Οτράντου*, ὅστις ἐνώνει τὸ Ἰόνιον μὲ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος καὶ ὁ τοῦ *ἀγ. Βονιφατίου* μεταξὺ τῶν νήσων Σαρδῶ καὶ Κύριου.

Ὀρη. Αἱ μεσημβριοανατολικαὶ *Ἄλπεις*, αἵτινες χωρίζουσι τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον τῆς ἄλλης Εὐρώπης, τὰ *Ἀπέννινα*, τὰ ὁποῖα διασχίζουσι τὴν Ἰταλίαν κατὰ μῆκος καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὑπάρχει τὸ ἐνεργὸν ἠφαιστειοὺν *Βεζούβιος*. Τὸ ὄρος τοῦτο κεῖται πλησίον τῆς Νεαπόλεως καὶ καπνίζει διαρκῶς, τὰ *Ἀβρούζια*. Τὸ πρὸς Α. τῆς νήσου Σικελίας ὄρος *Άίτνα* εἶναι μεμονωμένον καὶ ἐνεργὸν ἠφαιστειοὺν ἢ κορυφὴ αὐτῆς ἔχει ὕψος (3,300 μ.) καὶ τὰ *Σικελικὰ ὄρη*.

Πεδιᾶδες. Ἡ *Λομβαρδική*, ἣτις εἶναι εὐφορωτάτη εἰς δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ἄλλα προϊόντα ἢ *Τοσκανική*, ἢ τῆς *Ρώμης* καὶ ἢ τῆς *Καμπανίας*, ἣτις εἶναι ἡ εὐφορωτέρα γῆ τῆς Ἰταλίας καὶ ἔχει πολλὰς φυσικὰς καλλονὰς, ἔνεκα τῶν ὁμοίων καλεῖται καὶ «παράδεισος τῆς Εὐρώπης» καὶ ἡ ὠραία πεδιάς τῆς *Ἀπουλίας*.

Ποταμοί. Ὁ *Πάδος* καὶ ὁ *Ἀδίγης* πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἄλπεων καὶ διαρρέοντες τὴν λομβαρδικὴν πεδιάδα χύνονται εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ὁ *Ἄρνος* πηγάζων ἐκ τῶν Ἀπεννίνων καὶ διαρρέων τὴν τοσκανικὴν πεδιάδα χύνεται εἰς τὸ Τυρρηρικὸν πέλαγος, καὶ ὁ *Τιβέρης*, πηγάζων ἐκ τῶν Ἀπεννίνων καὶ διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Ρώμης, χύνεται εἰς τὸ Τυρρηρικὸν πέλαγος.

Λίμναι. Ἡ *Μεϊζων* ἀνήκουσα ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ἢ *Κῶμος*, ἢ *Γάρδα* καὶ ἢ *Περουγία*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι γλυκὸ καὶ μόνον εἰς τὰ βόρεια ὑψηλὰ μέρη αὐτῆς εἶναι τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν.

Κτήσεις. Ἡ Ἰταλία κατέχει ἐν Ἀφρικῇ τὴν *Ἐρυθραίαν* καὶ μέρος τῆς χώρας τῶν *Σομολῶν* καὶ τὰς τελευταίων κτηθείσας χώρας τῆς Λιβύης (Β. Ἀφρικῆς) *Τριπολιτιδα* καὶ *Κυρηναϊκὴν*. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰταλίας εἶναι καθολικοὶ τὸ θρησκευμα, φιλόπονοι, φιλόμουσι καὶ διοικοῦνται συνταγματικῶς· ὅλαι αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστήμαι εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένα.

Πόλεις. Ἡ *Ρώμη* (500 χιλ. κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ 11 λόφων ἐκατέρωθεν τοῦ Τιβέρεως, ποταμοῦ πρωτ. τοῦ βασιλείου καὶ καθέδρα τοῦ Πάπα. Ἐχει πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα, ἦτοι τὸν πύργον τοῦ (Ἀγγέλου, τὸ πάνθεον, τὸ ἐν μέρει σφζόμενον Κολοσσαῖον ἀμφιθέατρον καὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ νέα οἰκοδομήματα, ὡς τὸ *Βατικανόν*, ἀνάκτορον

τῶν παπῶν, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Πέτρου, τὸν μέγιστον τῶν χριστιανικῶν ναῶν τῆς γῆς. Ὑπὸ τὴν Ῥώμην εὐρίσκονται αἱ κατακόμβαι, δηλ. τὰ ὑπὸ τὴν γῆν καταφύγια τῶν χριστιανῶν κατὰ τοὺς σκληροὺς χρόνους τῶν διωγμῶν. Ἡ **Σιβίτα Βένικια**, ἐπίκειται τῆς Ῥώμης καὶ λιμὴν πολεμικὸς. Ἡ **Φλωρεντία** (200 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰταλίας καὶ μία τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης, ἔχουσα πλούσια μουσεῖα, καλλιτεχνικὰς βιβλιοθήκας, πολλὰ ἐργοστάσια μεταξίνων ὑφασμάτων, πύλων ἀχυρίνων, εἶναι πατρὶς τοῦ διασήμου ζωγράφου **Μιχ. Ἀγγέλου**. **Διβόρνον** (100 χιλ. κ.), παραλία καὶ ἐμπορικὴ πόλις πλησίον αὐτῆς κείνται τὰ μεγάλης ἐκτάσεως λατομεῖα λευκῶν καὶ μαλακῶν σχετικῶς μαρμάρων τῆς **Καράρας**. Εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας ταύτης ἀλιεύονται κοράλλια. **Γένονα**, πόλις παραλία ἐμπορικωτάτη πατρὶς τοῦ **Κολόμβου** (235 χιλ. κ.), **Τουρίνον** (350 χιλ. κ.), πόλις ὠραία καὶ βιομηχανος, πρωτεύουσα ποτὲ τοῦ Πεδεμοντίου. **Μιλάνον** (Μεδιόλανα 500 χιλ. κ.), πόλις ὠραιότατη ἔχουσα ἐργοστάσια μετάξης καὶ ὑάλου. **Βενετία** (150 χιλ. κ.). ἐκτισμένη ὑπὸ 115 νησίδων, αἵτινες συνδέονται διὰ γεφυρῶν καὶ διωρύχων· ὑπῆρξεν ἄλλοτε πρωτ. τῆς ἰσχυρᾶς ἐνετικῆς δημοκρατίας. **Βολόνια** 150 χιλ. κ.), πόλις βιομηχανος καὶ ἐμπορικῆ, **Ἀγκῶν** 65 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικῆ καὶ παραλία. **Βρινησίον** (Πρίντιτσι, 15 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικὸς καὶ ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῶν σιδηροδρόμων τῆς Εὐρώπης. **Νεάπολις** (600 χιλ. κ.) πόλις παραλία ἐκτισμένη εἰς τὰς ὑψορείας τοῦ ἠφαιστειώδους ὄρους Βεζουβίου ἔχει μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, πανεπιστήμιον, μουσεῖον, ἀπτεροσκοπεῖον κλπ. Πλησίον τῆς Νεαπόλεως ἔκειντο αἱ τρεῖς πόλεις **Πομποῖα** **Ἡράκλειον** καὶ **Σταβίαι** τὰς ὁποίας κατέχωσεν ἡ ἔκρηξις τοῦ Βεζουβίου τῷ 77 μ. Χ.

Νῆσοι. Ἡ **Κύρνος** (Κορσική), κατεχομένη ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἡ **Σαρδηνία**, νῆσος ὄρεινὴ μὲ πρωτεύουσαν τὸ **Κάλιαρι** (50 χιλ. κ.), Ἡ **Σικελία**. μία τῶν μεγαλυτέρων νήσων τῆς Μεσογείου καὶ ὡς καλλιεργημένη πρὸς Β. τῆς νήσου κείται τὸ ἐνεργὸν ἠφαιστειὸν **Αἴτνη**. Πόλεις τῆς Σικελίας εἶνε τὸ **Πάνορμον** (Παλέρμον. 300 χιλ. κ.). ἡ **Μεσοῆγη** (100 χιλ. κ.), ἡ **Κατάνη** (160 χιλ. κ.), εἰς τοὺς προποδας τῆς Αἴτνης. Εἰς τὰ ἄκρα τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσοῆγης κείνται καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη ἀπότομοι βράχοι, αἱ ὀνομασταὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις **Σκύλλα** καὶ **Χάρυβδις**. Ἡ Σικελία ἐκαλεῖτο ἐπὶ τῆς Ὀμηρικῆς Τρινάκρια. Ἄλλη νῆσος εἶναι ἡ Μάλτα (Μελίτη) κατεχομένη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, μέγας πολεμικὸς ναύσταθμος.

·
·
· **Ἡ δημοκρατία τοῦ ἁγ. Μαρίνου** κείται πλησίον τῆς Ἀγκῶνος, ἰδρύθη τῷ 500 περίπου μ. Χ καὶ διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Κατοικεῖται ὑπὸ καθολικῶν Ἰταλῶν (11 χιλ. κ.) καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν ἅγιον **Μαρῖνον**.

Διὰ τῆς συναφθείσης τελευταίον συνθήκης τοῦ Σαινζερ-Μαίν δι' ἧς ἀπεφασίσθη ἡ διάλυσις τῆς μοναρχίας τῶν Αἰψβούργων, ἐξεχωρήθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν αἱ μεγάλαι μέχρι τοῦδε αὐστριακαὶ ἐπαρχίαι τοῦ **Τυρόλου** τοῦ **Τρεντίνου**, τῆς **Ἰστρίας** μετὰ τῆς ἐμπορικωτάτης πόλεως τῆς **Τεργέστης** καὶ τινὰ ἀκόμη ἄλλα ἐδάφη, ἅτινα ἀμφισβητοῦνται εἰσέτι καὶ ὑπὸ τῆς Νοτιοσλαβίας. (1)

ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἡ Ἑλβετία κείται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, εἶναι δὲ ἡ μόνη χῶρα τῆς Εὐρώπης, ἣτις δὲν βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Ὅρη. Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἡ ὑψηλότερα χῶρα τῆς Εὐρώπης, διότι ἐν αὐτῇ ὑψοῦται ὁ κορυμὸς τῶν Ἄλπεων, αἵτινες διαιροῦνται εἰς **δυτικὰς, κεντρικὰς καὶ ἀνατολικὰς**· ἡ ὑψηλότερα δὲ κορυφή αὐτῶν εἶναι τὸ **Δευκὸν** ὄρος τὸ ὁποῖον κείται εἰς τὰς δυτικὰς Ἄλπεις καὶ ὑπερβαίνει τὰ; 4, 810 μέτρα μία ἀπὸ τὰς ὑψηλότερας κορυφὰς τῶν Ἄλπεων εἶναι ὁ **ἅγιος Γοτθάρδος** ὑπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος, ὁ συγκοινωνῶν τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῆς Ἑλβετίας, ἕτερα δὲ ὁ **ἅγιος Βερνάρδος**, ἐνθα εἶναι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς σωστικὸς κύνας, καὶ ὁ **Ἰόρας** διευθυνόμενος ἐκ Ν. πρὸς βορρᾶν.

Αἱ κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων· μετὰ δὲ τῶν διακλαδώσεων τῶν Ἄλπεων ὑπάρχουσι κοιλάδες χλοεραὶ ποτιζόμεναι ὑπὸ ἀναριθμητῶν ὀνύκων καὶ ποταμῶν οἵτινες κατέρχονται ἐκ τῶν ὑψηλότερων μερῶν, βόσκουσι δὲ εἰς τὰς κοιλάδας ταύτας πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ὡς καὶ πάμπολλαι ἀγέλαι βοῶν καὶ ἀγελάδων, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ὁ περίφημος ἑλβετικὸς τυρὸς.

Ὅροπέδια. — κοιλάδες. Τὰ ὑψηλὰ ὀροπέδια τῶν Ἄλπεων καὶ

---

(1) Αἱ ἀνωτέρω ἐκχωρηθεῖσαι χῶραι ἀνήκουσι κατ' ἐθνικότητα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Ἰταλίαν.

αἱ ὑψηλαὶ κοιλάδες καλύπτονται πᾶσαι τὸν χειμῶνα ὑπὸ μεγάλων καὶ ὄγκωδῶν παγετῶνων, αἷτινες κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀποτελοῦσι θέαμα μεγαλοπρεπὲς καὶ μαγευτικόν.

Αἱ κοιλάδες τῶν Ἄλπεων παρέχουσι μεγάλην ποικιλίαν ἀπόψεως, ὅτε μὲν κλεισθραίας ἀγρίας περιβαλλομένας ὑπὸ ἀπορρώγων καὶ κρημνῶν φοβερῶν, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων παφλάζουσιν ὕδατα ὀρηκτικά, ὅτε δὲ λειμῶνας ἐλαφρῶς κυματομένους καὶ ποτιζομένους ὑπὸ διανυγῶν θνακίων, ὅτε δὲ καὶ πεδιάδας γονίμους.

Παντοχοῦ μέγισται ἀντιθέσεις, δάση καὶ βράχοι μετὰ καταρρακτῶν, λειμῶνες καὶ πεδία καλλιεργημένα ἀπέναντι παγετῶνων καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας χιονοσκεπῶν ἀκρωρειῶν. Ταῦτα προσδίδουσι τῇ χώρᾳ τῶν Ἄλπεων κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐκπλαγον, ἐνῶ ἄνευ αὐτῶν θὰ ἦσαν ἄγρια καὶ φοβερά.

Ποταμοί. Ὁ Ῥήνος, πηγάζων ἐκ τοῦ Γοτθάρδου, διέρχεται τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας καὶ χύνεται εἰς τὴν γερμανικὴν θάλασσαν καὶ ὁ Ῥοδανός, πηγάζων καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Γοτθάρδου, διέρχεται τὴν λίμνην τῆς Γενεύης καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Λυῶν (Λέοντος).

Λίμναι. Ἡ Κωνσταντία, ἥτις ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἡ τῆς Ζυρίχης, ἡ τῆς Λυκέρνης, ἡ τῆς Νευσατέλης, ἡ τῆς Γενεύης καὶ ἡ Μελζων, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλβετίας εἶναι πολὺ ψυχρὸν εἰς τὰ ὄρεινά μέρη ὀρμιῦ ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων, γλυκὺ δὲ εἰς τὰς κοιλάδας. Ἐν γένει ὅμως τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ὑγιεινόν, ὃ δὲ ἀπὸ καθαρότατος ἕνεκα τούτου οἱ Ἑλβετοὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀμαλέοι καὶ ὑγιεῖς καὶ ὁ τόπος τῶν θεωρεῖται ὡς ἡ καλύτερα διαμονὴ διὰ τοὺς ἀναρρωνύοντας.

Ἔδαφος καὶ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορὸν καὶ ἐπιμελῶς καλλιεργημένον· οἱ κάτοικοι αὐτῆς ζῶσι κυρίως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς βιομηχανίας· σπουδαιότατα ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς ὄρολογιοποιίας καὶ τῶν μεταξίνων ὑφασμάτων.

Πόλεις Βέρνη (60 χιλ. κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἑλβετίας, πόλις βιομηχανοῦ καὶ ἐμπορικῆς, ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον· εἶναι δὲ ἔδρα τοῦ κεντρικοῦ γραφείου τῆς παγκοσμίου ταχυδρομικῆς καὶ τηλεγραφικῆς ἐνώσεως. **Λυκέρνη** (35 χιλ. κ.) παρὰ τὴν ὀμώνυμον λίμνην, ἐν ἀξιοθαυμάστῳ τοποθεσίᾳ, τὴν ὁποίαν ἐπισκέπτονται πολυάριθμοι περιηγηταί. **Ζυρίχη** (170 χιλ. κ.), ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ ἐργοστάσια βαμβοκίνων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ ἠλεκτρικῶν μηχανῶν. **Βασιλεία** (60 χιλ. κ.), ἔχουσα πολλὰ ἐργοστάσια μετάξης.

Γενεύη (100 χιλ. κ.), ἔχουσα τερπνότετα προάστεια· εἶναι ἡ βιομηχανικώτερα πόλις τῆς Ἑλβετίας, ἰδίως δὲ ὀνομαστὴ διὰ τὴν κατασκευὴν ὥρολογίων καὶ κοσμημάτων.

Ἡ παιδεία, ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ βιομηχανία εὐρίσκονται ἐν μεγίστη ἀναπτύξει.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλβετίας ἀνέρχονται εἰς 3,500 000 ἐκ τῶν ὁποίων τὰ $\frac{2}{3}$ εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ τὸ $\frac{1}{3}$ καθολικοί. Ἡ Ἑλβετία ἔχει πολίτευμα δημοκρατικὸν δημοσπονδιακόν· διαιρεῖται δὲ εἰς 25 δημοκρατίας μικρὰς, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἐκλέγει τοὺς ἀντιπροσώπους της, οἵτινες συνέρχονται ἐν Βέρνη καί, ἀφοῦ ἐκλέξωσι κατ' ἔτος τὸν πρόεδρον, νομοθετοῦσιν.

Γ Α Λ Λ Ι Α

Ἐκτασις 537 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρα. Πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου.

Πληθυσμὸς, θρησκεία 40 ἑκατ. καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα.

Ἡ Γαλλία ὄριζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Βελγίου καὶ τῆς βρετανικῆς θαλάσσης (Μάγχης)· πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς Ἰσπανίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν Πυρηναίων ὄρεων καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ Γαλλία ἔχει σχῆμα περιπλου ἑξαγωνικόν.

Νῆσοι. Ἡ **Κύρνος** (Κορσική) καὶ τινες ἄλλαι μικρότερα ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Κόλποι. Ὁ τῆς **Λυὸν** (Λέοντος) καὶ ὁ **Γασκωνικός**.

Πορθμοί Ὁ τοῦ **Καλαί** μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Ὄρη. Τὰ **Ἄρδενα**, ἅτινα ἐκτείνονται μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βελγίου, χαμηλὰ καὶ δασώδη· μεταξὺ τούτων εὐρίσκεται ἡ λοφώδης χώρα **Φλάνδρα**. Τὰ **Βόσγια**, ἅτινα πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἐχώριζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς Γερμανίας, ὁ **Ἰόρας**, εἰς τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας καὶ αἱ **δυτικαὶ Ἄλπεις**, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφή εἶναι τὸ **Λευκὸν** ὄρος (4,810), τὸ **Κενί** (3,170 μ'), κάτωθι τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ σῆραγξ ἡ συνδέουσα τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς Ἰταλίας, αἱ **Κηβένναι** καὶ τὰ **Πυρηναῖα** μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας.

Πεδιázες. Ἡ τῆς **Καμπανίας**, ἡ **Νορμανδική**, ἡ τῆς **Προ-**

βηγκίας, ἢ τῆς *Βουεγουνδίας*, ἢ τοῦ *Δείγηρος*, ἢ τοῦ *Γαρούνα* καὶ ἡ ἐκτεταμένη κοιλὰς τοῦ *Ῥοδανοῦ*, ἅπασαι εὐφορώταται, διότι διαρρέονται ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν καὶ διωρύχων.

Ποταμοί. Ὁ *Ῥοδανός*, πηγάζων ἐκ τοῦ Γοτθάρδου, διέρχεται τὴν λίμνην τῆς Γενεύης καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Λυών. Ὁ *Γαρούνας*, πηγάζων ἐκ τῶν Πυρηναίων διαρρέει τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ὁ *Δείγηρ*, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Κηβεννῶν καὶ ἀρδεύων τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα, χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ ὁ *Σηκουάνας* πηγάζων ἐκ τοῦ ὄροπέδιου τῆς Λιγγονίας καὶ διερχόμενος τὴν πόλιν τῶν Παρισίων χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης.

Λίμναι. Ἡ τῆς *Γενεύης*, ἣτις ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Πόλεις. Πρωτ. τῆς Γαλλίας εἶναι οἱ **Παρίσιοι** (2,800,000 κατ.), ἡ ὠραιότερα πόλις τοῦ κόσμου, κειμένη ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Σηκουάνα· ἔχει ὠραίας πλατείας, εὐρείας ὁδοὺς μὲ λαμπρὰς δενδροστοιχίας καὶ μεγαλοπρεπῆ δημοσία κτίρια, ὡς εἶναι ὁ περίφημος ναὸς τῆς Παναγίας, τὸ Πάνθεον, τὸ Λοῦβρον (ἀξιολογώτατον μουσεῖον) καὶ ἄλλα πολλὰ. Ἡ πόλις περιβάλλεται ὑπὸ μεγάλων ὄχυρῶν φρουριῶν καὶ ἔχει ἐμπόριον παγκόσμιον καὶ βιομηχανίαν ἀκμαιοτάτην, **Βερσαλλίαι**. (65 χιλ. κ.), πόλις ὠραιότατη πλησίον τῶν Παρισίων, ἔλλοτε πρωτ. τῆς Γαλλίας, μὲ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, χρησιμοποιηθεῖσα τελευταῖον ὡς ἔδρα τῆς Διασκέψεως διὰ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης μεταξὺ συμμάχων καὶ Γερμανίας. **Δίλλη** (220 χιλ. κατ.) παρὰ τὸ Βέλγιον πόλις ἐμπορικῆ. **Καλαί** (60 χιλ. κατ.) διὰ τοῦ ὁποίου διαπεραιοῦνται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πόλις ὄχυρωτάτη. **Χάβρη** (110 χιλ. κ.), παραλία καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. **Χερβοῦεργον** (40 χιλ. κατ.) χρησιμεῖον ὡς πολεμικὸς λιμὴν. **Βρέστη** (85 χιλ. κατ.), πόλις παραλία καὶ ἐμπορικῆ. **Νάντη** (130 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν Δείγηρα, μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν. **Βορδῶ** (260 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ ὄνομαστὴ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οἴνους τῆς. **Τολῶσα** (150 χιλ. κατ.), ἐπὶ τοῦ Γαρούνα, ὄνομαστὴ διὰ τοὺς οἴνους τῆς καὶ τὰ ἀξιόλογα σιδηρᾶ ἐργαλεῖα καὶ σκευή. **Μομπελιέ** (75 χιλ. κατ.) ὄνομαστὴ διὰ τὴν ἐκεῖ ἱατρικὴν σχολήν, εἰς ἣν ἐσπούδασεν ὁ **Ἀδαμάντιος Κοραῆς**. **Μασσαλία** (558 χιλ. κ.), ἀποικία τῶν **Φωκαέων**· εἶναι δὲ ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν, ἐλαιουργεῖα, σαπωνοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, σακχαροποιεῖα

κλπ. Ἐν Μασσαλία κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Ἑλληγες. **Τουλὼν** (110 χιλ. κατ.), πόλις ὀχυρά, ὁ ἀσφαλέστατος φύσει καὶ τέχνη πολεμικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ. **Ἅγιος Στέφανος** (140 χιλ. κ.), πόλις ὀνομαστὴ διὰ τὰ μηχανουργεῖα, ὄπλοποιεῖα καὶ ἄλλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια· παρ' αὐτὴν κείνται καὶ τὰ πλουσιώτατα γαιανθρακωρυχεῖα τῆς Γαλλίας. **Λυὼν** (500 χιλ. κ.), περίφημος διὰ τὰ πολλὰ καὶ τελειότατα ἐργοστάσια μετὰξῃς.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν βομβυκοτροφίαν καὶ εἰς τὴν καλλιτερίαν τῶν δημοπρατικῶν καρπῶν καὶ ἰδίως τῆς ἀμπέλου. Εἶναι δὲ εὐφρυνεῖς, εὐγενέστατοι, εὐθυμοὶ καὶ εὐποροὶ καὶ ὁμιλοῦσι γλῶσσαν, ἣτις εἶνε σχεδὸν παγκόσμιος. Ὅλαι δὲ αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἔχουσι προαχθῆ εἰς μέγιστον βαθμὸν.

Ἡ ἡγεμονία Μοναχοῦ κείται εἰς τὰ ΝΑ. παράλια τῆς Γαλλίας μετὰξὺ Νικαίας καὶ τῶν ἰταλικῶν συνόρων· πληθ. 20 χιλ. κατ. Κυβερνᾶται ὑπὸ ἡγεμόνος, ὅστις διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας. Πρωτ. **Μοναχόν.**

Ἀποικίαι. Ἡ Γαλλία ἔχει πολλὰς ἀποικίας· ἐν Ἀφρικῇ : **Ἀλγέριον, Τύνιδα, Μαρόκκον, Σουδάν, Κόγγον, Μαδαγασκάρην** κλπ. Ἐν Ἀσίᾳ : **Τογκίνον, Κοχινκίναν** (Ἰνδοκίναν) καὶ πολλὰς νήσους ἐν Ὠκεανίᾳ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ τῶν Ἀντιλλῶν.

Διὰ τῆς πρό τιμος χρόνου συναφθείσης ἐν Βερσαλλίαις συνθήκης μετὰξὺ τῶν συμμάχων τῆς Ἀντὰν καὶ τῆς Γερμανίας ὑπεχρεώθη αὐτὴ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Γαλλίαν τὸς κατὰ τὸ 1870 ἀποσπασθείσας ἐκ ταύτης ἐπαρχίας τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης.

Ι Σ Π Α Ν Ι Α

Τὸ βασίλειον τῆς Ἰσπανίας κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πυρηναϊκῆς ἢ Ἰβηρικῆς χερσογῆσου καὶ ὀρίζεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Πορτογαλλίας καὶ πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν Πυρηναίων· κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἐκτασις 500 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 2) ἑκατομμύρια κατοίκων.

Νῆσοι. Αἱ **Βαlearίδες** (Μαγιόρκα καὶ Μινόρκα) καὶ τινες ἄλλαι μικραί.

Κόλποι. Ὁ *Γασκωνικὸς* (κόλπος κοιμητηρίου), ὁ τῶν *Γαδέρων* (Κάδιξ) ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ καὶ ὁ τῆς *Βαλεντίας* ἐν τῇ Μεσόγειῳ.

Ἀκρωτήρια. Τὸ *Φινίστερον*, τὸ *Τραφαλάρ*, ὀνομαστὸν διὰ τὴν καταναυμάχησιν τοῦ γαλλοϊσπανικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ, ἡ *Ταρίφα* καὶ τὸ *Γιβραλιάρ*.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ *Γιβραλιάρ*, ὅστις ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν μὲ τὴν Μεσόγειον καὶ χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς.

Ὄρη. Τὰ *Πυρηναῖα*, τὰ ὄρη τῆς *Ἀστουρίας*, τὰ *Ἰβηρικά*, τὰ τοῦ *Γουαδαμάρα*, τὰ τοῦ *Τολέδου*, τὰ τῆς *Ἀνδαλουσίας* καὶ τὰ τῆς *Νεβάδας* (3481 μ.).

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς *Ἀρραγωνίας*, ἡ τῆς *Ἀνδαλουσίας* καὶ τὸ *Καστιλιανὸν* ὄροπέδιον.

Ποταμοί. Ἐπισημότεροι εἶναι ὁ *Ἔβρος* καὶ ὁ *Σεγοῦρος*, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ *Μίνος*, ὁ *Δοῦρος*, ὁ *Τάγος*, ὁ *Γουαδιάνος* καὶ ὁ *Γουαδαλκιβίρ*, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀτλαντικόν.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λίαν εὐφορὸν, παράγει δὲ ἄφθονον καὶ ὀνομαστὸν οἶνον, ἔλαιον, πορτοκάλια, σταφίδα, τρέφει μεγάλας ἀγέλας βοῶν καὶ ἵππων καὶ περιέχει πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ, σιδήρου, μολύβδου, ψευδαργύρου καὶ λιθανθράκων.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία.

Πόλεις. *Μαδρίτη* (550 χιλ. κ.). ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπέδιον, πόλις ὡραία ἔχουσα πανεπιστήμιον λαμπρὰ μουσεῖα καὶ μετρίαν βιομηχανίαν. *Βορκελώνη* (530 χιλ. κ.) παρὰ τὴν Μεσόγειον, ἡ ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τοῦ βασιλείου, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ λαμπρὰν βιομηχανίαν βαμβακίνων ὑφασμάτων. *Σαραγῶσα* (80 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Ἔβρου, πόλις βιομήχανος ἔχουσα πανεπιστήμιον. *Βαλεντία* (160 χιλ. κ.), πόλις ὡραία ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ βιομηχανίαν μετᾶξης. *Καρθαγένη* (100 χιλ. κ.), παραλία καὶ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰσπανίας. *Μαλάγα* (130 χιλ. κ.), παραλία πόλις ἐξάγουσα σταφίδα καὶ ὀνομαστὸν οἶνον. *Γιβραλιάρ* (30 χιλ. κ.), ἐπὶ πετρώδους στενῆς ἄκρας, ἔχον ὄχυρον φρούριον ἀνῆκον εἰς τοὺς Ἀγγλους. *Τολέδον* (20 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας πλησίον τῆς Μαδρίτης. *Σεβίλλα* (150 χιλ. κ.), ἔχουσα μεγαλοπρεπὲς ἀραβικὸν ἀνάκτορον, μέγιστον ἀμφιθέατρον ταυρομαχιῶν καὶ μέγα ἐργοστάσιον καπνοῦ καὶ σιγάρων.

Ἡ δημοκρατία τῆς Ἀνδούρρας κείται ἐπὶ τῶν Πυρηναίων καὶ εἶναι πλουσία εἰς δάση καὶ εἰς μεταλλεῖα σιδήρου· ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μικρῶν χωρίων, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 6 χιλ. κ., πρωτ. **Ἀνδούρρα** (600 κ.), διατελεῖ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ὀργίλης ἐν Ἰσπανίᾳ.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

Ἡ Πορτογαλλία κατέχει τὸ υπόλοιπον μέρος τῆς Πυρηναϊκῆς χερσονήσου, συνορεύει πρὸς Β. καὶ Α. μὲ τὴν Ἰσπανίαν καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Ἐκτασις 92 χιλ. τετρ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 5 1/2 ἑκατομμ. κατοίκων.

Κόλποι. Ὁ τῆς **Λισσαβῶνος**, ὅστις εἶναι ὠραιότατος καὶ ἀσφαλέστατος.

Ἀκρωτήρια. Τὸ τοῦ ἁγίου **Ρόκου** καὶ τὸ τοῦ ἁγίου **Βικεντίου**.

Ὄρη. Ἡ Πορτογαλλία διασχίζεται ὑπὸ τῆς ὄροστοιχίας **Ἐστρέλας**, ἣτις εἶναι συνέχεια τῶν ἰσπανικῶν ὄρεων.

Πεδιάδες. Πεδιάδας μεγάλας δὲν ἔχει ἡ Πορτογαλλία, ἀλλὰ μόνος λοφώδεις κοιλάδας, αἵτινες εἶναι κατάφυτοι ὑπὸ ἐλαιῶν, ἀμπέλων, πορτοκαλλεῶν καὶ φελλεῶν, ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῶν ὁποίων γίνονται οἱ φελλοί.

Ποταμοί. Οἱ τῆς Ἰσπανίας **Δούριος** καὶ **Τάγος**.

Κλίμα εὐφορον καὶ ὑγιεινόν.

Πολίτευμα δημοκρατικόν.

Πόλεις. **Λισσαβῶν** (350 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τάγου καὶ ἐπὶ ὠραιότατης τοποθεσίας, μία ἐκ τῶν ὠραιότερων πόλεων τοῦ κόσμου, ἔχουσα θαυμασίον λιμένα καὶ ἄκμαϊον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν· τῷ 1755 εἶχε καταστραφῆ τελείως ὑπὸ σεισμοῦ. **Ὀπόρτον** (160 χιλ. κ.) ὀνομαστὸν διὰ τὸν ἐξαιρετον οἶνον.

Κτήσεις. Αἱ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ νῆσοι **Ἀζόραι**, **Μαδέραι** καὶ αἱ τοῦ **Πρασίνου ἀκρωτηρίου** εἶναι κτήσεις τῆς Πορτογαλλίας.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

Τὸ ἠνωμένον βασίλειον τῆς μεγάλης Βρεττανίας εἶναι ἡ μεγαλυτέρα νησιωτικὴ δύναμις μετὰ τὴν Ἰαπωνίαν, ἀποτελεῖται ἐκ δύο

μεγάλων νήσων τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τῆς *Βρετανίας* καὶ τῆς *Ἰρλανδίας*, καὶ τινων ἄλλων μικρῶν πρὸς Β. αὐτῆς. Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς σχηματίζει πρὸς Α. τοῦ βασιλείου τὴν Βορείαν ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν καὶ πρὸς Ν. τὴν Βρεττανικὴν ἢ θάλασσαν τῆς Μάγχης· μεταξὺ δὲ τῆς Βρετανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας σχηματίζεται ἡ Ἰρλανδικὴ θάλασσα.

Ἐκτασις. 315 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρα.

Πληθυσμός. 43 ἑκατομμ. κατ.

Θρησκευμα. Οἱ μὲν κάτοικοι τῆς Ἀγγλίας εἶναι *διαμαρτυρόμενοι* (*Ἀγγλικανικοὶ πρεσβυτεριανοί*), οἱ δὲ τῆς Ἰρλανδίας *καθολικοί*.

Κόλποι. Οἱ κυριώτεροι κόλποι εἶναι ὁ *Μοράης*, ὁ τῆς *Λίβερπουλ* καὶ ὁ τῆς *Μπριστόλ*.

Ἄκρωτήρια. Τὸ *Δανσένδον*, τὸ *Λιζάρδον* καὶ τὸ *Κύναιδρον* πρὸς τὰ ΒΑ.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ *Καλαί*, ὅστις χωρίζει τὴν μεγάλην Βρεττανίαν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης· ὁ τοῦ *ἁγ. Γεωργίου* καὶ ὁ Βόρειος πορθμὸς, οἵτινες χωρίζουσι τὴν Βρεττανίαν ἀπὸ τῆς Ἰρλανδίας.

Ὄρη. Τὰ ὄρη τῆς Μ. Βρετανίας εἶναι χαμηλὰ καὶ προβάλλοντα πρὸς δυσμιάς, ὡς προτείχισμα κατὰ τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Τὰ πρὸς Β. ἐν Σκωτίᾳ ὄρη δηλ. τὰ *Σκωτικὰ* καὶ τὰ *Γραμπιανὰ*, εἶναι καὶ αὐτὰ χαμηλὰ καὶ διαρρέονται ὑπὸ ποταμῶν καὶ μικρῶν λιμνῶν. Ἐν τῇ Οὐαλίᾳ τὰ *Οὐαλικὰ* καὶ τὸ *Καρνοαλικὰ* ἐγκλείοντα πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου καὶ μέγιστα ἀνθρακωρυχεῖα.

Πεδιᾶδες. Ὅλον τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τῆς νήσου καταλαμβάνει ἡ μεγάλη *ἀγγλικὴ* πεδιάς, ἣτις εἶναι εὐφορωτάτη ὡς ἐκ τῆς καλῆς ἀρδεύσεως.

Ποταμοί. Ὁ *Τάμεσις* καὶ ὁ *Οὐμβερ*, πηγάζοντες ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ὄρεων χύνονται εἰς τὴν Βορείαν Γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ *Σέβερν*, ὁ *Κλύδης*, ὁ *Μέρσης* ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀτλαντικόν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸν μὲν καὶ ὀμίχλωδες, ἀλλ' εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· συχνότατα τὴν καλύπτουσιν ὀλόκληρον διὰ πυκνῆς ὀμίχλης οἱ ὠκεάνιοι ἄνεμοι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος ἀκόμη.

Προϊόντα, βιομηχανία, ἐμπόριον. Ἡ Ἀγγλία κατέχει σήμερον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν ἕνεκα τῆς τεραστίας παραγωγῆς τῶν γαιανθράκων, τοῦ σιδήρου καὶ τῶν πολλῶν λιμένων της. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μετάλλων τὸ ἔδαφος

τῆς χώρας εἶναι πλουσιώτατον εἰς χαλκὴν, ἄργυρον, μόλυβδον, κασίτερον, ψευδάργυρον καὶ ὀρυκτὸν ἄλας.

Ἐκ τῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας ἡ ὑφαντουργικὴ τοῦ βάμβακος τροφοδοτεῖ ἄλας τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου· ἡ δὲ ναυπηγικὴ πολεμικῶν καὶ ἔμπορικῶν πλοίων κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ πάντων τῶν κρατῶν τῆς γῆς.

Τῆς νήσου Βρετανίας τὸ βόρειον μέρος λέγεται **Σκωτία**, τὸ νότιον **Ἀγγλία** καὶ τὸ νοτιοδυτικὸν **Οὐαλία**.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ διπλῆς βουλῆς (τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν λόρδων). Ἡ Ἀγγλία θεωρεῖται ὡς ἡ ἰσχυροτάτη ναυτικὴ δύναμις τοῦ κόσμου, διότι ἔχει τὸν μέγιστον πολεμικὸν στόλον (500 μεγάλα καὶ ἰσχυρότατα πλοῖα καὶ πληθὺν μικροτέρων).

Πόλεις Λονδίνον. πρωτ. τοῦ βασιλείου, ἐκτισμένον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ταμέσεως, ἡ μεγίστη, ἔμπορικοτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τοῦ κόσμου (4,600,000 κ. καὶ μετὰ τῶν προαστείων τῆς περὶ τὰ 6 1/2 ἑκατομμ. κ.). Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς πόλεως **Οὐενστιμίνστερ** κείνται τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ μεγαλοπρεπέστατα καὶ περικαλλῆ οἰκοδομήματα, ὡς ὁ ναὸς τοῦ ἁγ. **Παύλου**, τὸ **βρετανικὸν μουσεῖον**, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πλουσιώτερον τοῦ κόσμου κλπ. Τὸ σπουδαιότερον τῶν προαστείων εἶναι τὸ **Γρήνουιτς** ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ταμέσεως, ἔνθα τὸ περίφημον ἀστεροσκοπεῖον, διὰ τοῦ ὁποῖου διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς γῆς κατὰ τοὺς Ἀγγλους. **Βίρμιγγαμ** (555 χιλ. κ.), ἔχουσα τὰ πρῶτα χαλκουρgeία καὶ χαλυβουργεῖα τοῦ κόσμου. **Δόβερ**, πόλις ἔμπορική, ἐκ τῆς ὁποίας διαπερῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν. **Πόρτσμουθ** (200 χιλ. κ.); μέγας πολεμικὸς λιμὴν ἐν τῇ Μάγχῃ. **Μπριστόλ** (377 χιλ. κ.), πόλις ἔμπορική, **Μάντσεστερ** Σαρλφόρδ, (800 χιλ. κ.), ἔνθα ἡ μεγίστη βαμβακουργία τοῦ κόσμου. **Νιουκάστελ** (381 χιλ. κ.), ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τοῦ κόσμου ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγήν τοῦ λιθάνθρακος. **Λίβερπουλ** (750 χιλ. κ.), εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων λιμένων τῆς Ἀγγλίας ἔχουσα καὶ τὸ πρῶτον ἔμπόριον τοῦ βάμβακος ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τοῦ κόσμου.

Ἐν **Σκωτία** πόλεις εἶναι· τὸ **Ἐδιμβούργον** (300 χιλ. κ.) πρωτ. ἐπὶ εὐφόρου καὶ καλῶς καλλιεργημένης πεδιάδος. **Γλασκῶβ** (875 χιλ. κ.), ἡ ἔμπορικοτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τῆς **Σκωτίας** ἔχουσα μέγιστα ναυπηγεῖα.

Τῆς Ἰρλανδίας τὸ ἔδαφος εἶναι μὲν πεδινὸν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλ' εἶναι ὑγρὸν καὶ ἄγονον, ἡ δὲ ἀτμόσφαιρα ὀμίχλωδης.

Ἐν τῇ Ἰρλανδίᾳ πῆλεις εἶναι τὸ *Δουβλίον* (398 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς νήσου, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανος, καὶ ἡ *Βελφάστ* (370 χιλ. κ.), μὲ μεγάλα ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων.

Ἡ **μεγ. Βρετανία** ἔχει κτήσεις ἀπεράντους καὶ εἰς τὰς πέντε ἡπείρους· ἕνεκα δὲ τούτου εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐπικράτεια τῆς γῆς, διότι περιλαμβάνει 29 ἑκατομμ. τετραγ. χιλίωμ. δηλαδή τὸ $\frac{1}{4}$ περίπου τῆς γηίνης σφαίρας, ὡς καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν ἀνθρώπων (400 ἑκατομμ.),

Ἀποικίας (κτήσεις) οἱ Ἄγγλοι ἔχουσιν ἐν Ἀσίᾳ τὰς ἀχανεῖς καὶ πλουσιωτάτας χώρας τῶν ἀνατολικῶν *Ἰνδιῶν*, ἐν Ἀμερικῇ τὴν μεγάλην ὁμοσπονδίαν τοῦ *Καναδά*, ἐν Ἀφρικῇ τὴν χώραν τοῦ *Ακρωτηρίου*, τῆς *Νατάλης* καὶ τῶν πλουσιῶν χωρῶν *Τρανσβαάλ* καὶ *Ουάγγης* καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκόμη καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ τὴν μεγάλην νῆσον *Αὐστραλίαν* καὶ πολλὰς ἀκόμη μικροτέρας.

ΒΕΛΓΙΟΝ

Τὸ Βέλγιον ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας, πρὸ Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τῆς γερμανικῆς θαλάσσης.

Ἐκτάσεις. 80 χιλ. περίπου τετραγ. χιλόμετρα. Εἶναι πολὺ πυκνὰ κατοημένον.

Πληθυσμὸς. Ἔχει $7\frac{1}{2}$ ἑκατομμ. κατοίκους πάντας τὸ θρησκευμα καθολικούς.

Ὅρη. Τὰ *Ἀρδενα*, τὰ ὁποῖα εἶναι χαμηλὰ καὶ δασώδη καὶ περιέχουσι σίδηρον καὶ γαιάνθρακας. Ἄπασα δὲ ἡ λοιπὴ χώρα εἶναι πεδινὴ καλῶς καλλιεργημένη, παράγουσα δημητριακοὺς καρποὺς καὶ λίνον· τὸ βαθύπεθον τῶν Βρυξελλῶν εἶναι 15 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ποταμοί. Ὁ *Σκάλδης*, πηγάζων ἐκ τῶν Ἀρδένων (γαλλικοῦ ἐδάφους) χύνεται εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν. Ὁ *Μέξ* (Μεύσης), παραπόταμος τοῦ *Ρήνου*, πηγάζων ἐκ τῶν Βοσγίων χύνεται εἰς τὴν ἰδίαν θάλασσαν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι εἶναι πλωτοὶ καὶ διαρρέουσι τὴν χώραν διὰ διωρύχων.

Κλίμα. Τὸ Κλίμα τοῦ Βελγίου εἶναι μὲν ὑγρὸν καὶ ὀμιχλῶδες ἀλλ' εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. Ἡ παιδεία, ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία ἐν Βελγίῳ εἶναι λίαν ἀναπτυγμένα, ἡ δὲ συγκοινωνία εἶναι ἐκ τῶν

τελειότερων τοῦ κόσμου, ἔχει πυκνοτάτας σιδηροδρομικὰς γραμμὰς καὶ πλείστας διώρυγας,

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία

Διοικητικὴ διαίρεσις. Τὸ Βέλγιον διερεῖται εἰς 9 διαμερίσματα.

Πόλεις Βρυξέλλαι (640 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου πόλις ὄρειοτάτη, βιομηχανοῦ καὶ ἐμπορικῆ, ἔχουσα ἀκαδημίαν τῶν ὀρειῶν τεχνῶν, πανεπιστήμιον. Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ κόμη **Βατερλώ**, ἔνθα ἠττήθη τῷ 1815 ὁ μέγας Ναπολέον ὑπὸ τῶν Ἑγγλων καὶ Πρώσων Ἀμβέρσα (315 χιλ. κ.) εἰς τῶν μεγίστων ἐμπορικῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης. **Γάνδη** (165 χιλ. κ.). ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανοῦ πόλις μὲ ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων, ἔχει πανεπιστήμιον καὶ ὄνομαστὸν πολυτεχνεῖον. **Ὀσάνδη** (140 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικῶν. **Διέγη** (180 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Μῆξ ἔχουσαν πολλὰ ἐργοστάσια χαλκοῦ καὶ σιδήρου εἰς τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται ἐξαιρέτα ὄπλα.

Κάτοικοι. Οἱ Βέλγοι εἶναι γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς καταγωγῆς, οἱ γερμανικῆς καταγωγῆς ὀμιλοῦσι τὴν φλανμανδικὴν διάλεκτον, συγγενῆ πρὸς τὴν γερμανικὴν, καὶ κατοικοῦσι τὸ Β. μέρος τῆς χώρας, οἱ δὲ γαλλικῆς καταγωγῆς ὀμιλοῦσι τὴν βολωνικὴν, συγγενῆ πρὸς τὴν γαλλικὴν, καὶ κατοικοῦσι τὸ νότιον.

Ἀποικία. Τὸ κράτος τοῦ Κόγγου ἐν Ἀφρικῇ ὑπήχθη εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βελγίου.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Ἡ Ὀλλανδία, ἡ ὁποία καλεῖται **Κάτω χώραι**, κεῖται πρὸς Ἀ. τῆς Γερμανίας καὶ πρὸς Β. τοῦ Βελγίου βρεχομένη κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης. Ἡ Ὀλλανδία καλεῖται καὶ **Κάτω χώραι**, διότι τὰ παράλια αὐτῆς εἰς τινὰ μέρη κατακλύζονται ἐνίοτε ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀπὸ τῆς ὁποίας προφυλάσσονται διὰ πολλῶν καὶ κολοσοειῶν προχωμάτων ὕψους 10 μέτρων καὶ πλάτους 60 καὶ πλείστων διωρύγων.

Ἔκτασις. 33 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρον.

Πληθυσμὸς. **Θρησκεία.** 6 ἑκατομμ. περίπου κατ. οἱ πλείστοι

διαμαρτυρούμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ **καθολικοί**, ὁμιλοῦσι δὲ τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.

Κόλποι. Ὁ τῆς **Ζουνδερσέης** καὶ ὁ τῆς **Δολάρτης**.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι λίαν εὐφρον, πεδινὸν καὶ ἐνιαχοῦ ταπεινότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· παράγει δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα, τεύτλα πρὸς κατασκευὴν ζαχαρέως, ἔχει ἀπέραννα γλοερὰ λιβάδια, εἰς τὰ ὁποῖα βόσκουσι βόες καὶ πρόβατα, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ὁ ἐξαίρετος ὀλλανδικὸς τυρὸς καὶ ἐκλεκτὸν βούτυρον. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀλιεῖαν τῶν ἀριγγῶν. Ἐν γένει δὲ ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Ὀλλανδίας εὐρίσκεται ἐν ἀκμῇ.

Ποταμοί. Ὁ **Ρήνος**, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ ἀγ. **Γοτθάρδου** ("Αλπεων), διέρχεται τὴν λίμνην τῆς **Κωνσταντίας**, τὴν Δ. Γερμανίαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ **Μέξ**, ὁ **Βαῦλ** καὶ ὁ **Σκάλδης**, ῥέοντες ἐκ τοῦ Βελγίου χύνονται εἰς τὴν ἰδίαν θάλασσαν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸν καὶ ὀμιχλῶδες, ἀλλὰ συγχρόνως εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Ἡ παιδεία εἶναι λίαν διαδεδομένη, ἡ **συγκοινωνία** εἶναι τελειῶς ἀνεπτυγμένη. Πλεῖστοι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ ἀναριθμητοὶ δώρυχες διευκολύνουσι ταύτην.

Πολίτευμα. Μοναρχία συνταγματικὴ μετὰ δύο Βουλῶν· διοικητικῶς διαιρεῖται ἡ Ὀλλανδία εἰς 11 ἐπαρχίας.

Πόλεις. **Ἀμστερλόδαμον** ("Αμστερδαμ=Βενετία τοῦ βορρᾶ), πόλις παραλία εἰς τὸν κόλπον τῆς Ζουνδερσέης, ἄκροδομημένη ἐπὶ πασσάλων καὶ διηρημένη εἰς 95 νήσους διὰ διωρύχων. Εἶναι ἡ μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ὀλλανδίας καὶ ἔχει 570 χιλ. κατ. **Χάγη** (260 χιλ. κ.), πρωτ. οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης, πόλις ὠραία καὶ πλουσία, ἔχουσα λαμπρὰ ἀνάκτορα, εἰς τὰ ὁποῖα διαμένει ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀξιόλογα μουσεῖα καὶ ἔδρα τοῦ διεθνοῦς συμβουλίου τῆς εἰρήνης. **Ρότερδαμ** (400 χιλ. κ.) ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Ὀλλανδίας, **Ὀύτρεχτη** (110 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ῥήνον, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ ἀστεροσκοπεῖον. **Λούδουνον** καὶ **Γρυννίγγη**, πόλεις ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανοί.

Ἀποικίαι. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει σημαντικωτάτας ἀποικίας κυρίως ἐν Ὠκεανία τὰς νήσους **Σουμάτραν**, **Ίάβαν**, **Βόρνεον**, **Τιμό-**

ρην κλπ., αἵτινες ἔχουσιν ἕκτασιν 2 ἑκατομμ. τετρ. χιλιομ. καὶ 38 ἑκατομμ. κατ.

Λουξεμβούργον. Μεταξὺ Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Βελγίου κείται τὸ μέγα δουκάτον τοῦ Λουξεμβούργου, τὸ ὁποῖον εἶναι μικρὸν κράτος ἀνεξάρτητον καὶ διοικεῖται συνταγματικῶς ὑπὸ δουκός. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ δουκάτου ἀνέρχεται εἰς 250 χιλ. κατ. καθολικῶν τὸ θρησκευμα, ἔχει δάση ἐκτεταμένα, πολλὰ ποιμνία καὶ πρωτ. τὸ Λουξεμβούργον (20 χιλ. κατ.).

Γ Ε Ρ Μ Α Ν Ι Α

Ἡ Γερμανία κατέχει τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης, συνορεύει πρὸς Β. μετὴν Δανίαν καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, πρὸς Δ. συνορεύει μετὴν Ὀλλανδίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γαλλίαν, πρὸς Ν. μετὴν Ἑλβετίαν καὶ Αὐστρίαν καὶ πρὸς Α. μετὴν Τσεχο-σλοβακίαν, τὴν Ῥωσίαν καὶ τὴν Πολωνίαν,

Ἑκτασις 542 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων πρὸ τοῦ πολέμου.

Πληθυσμὸς 70 ἑκατομμ. κατ. πρὸ τοῦ πολέμου κατὰ τὸ πλεῖστον διαμαρτυρόμενοι καὶ πολλοὶ καθολικοὶ καὶ τινες Ἰουδαῖοι.

Κλίμα. Γενικῶς εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. Πρὸς Β. ψυχρὸν καὶ πρὸς Δ. θερμότερον καὶ γλυκύτερον.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος ἐκ φύσεως δὲν εἶναι πολὺ εὐφορον, κατέστη ὁμως τοιοῦτον διὰ τῆς φιλοπόνου ἐργασίας τῶν κατοίκων.

Ὄρη. Τὰ Βόσγια, τὰ ὁποῖα ἐχώριζον μέχρι τοῦδε τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ὁ Μέλας δρυμὸς παρὰ τὸν Ῥήνον, με διεύθυνσιν ἐκ Ν. πρὸς Β., ὁ γερμανικὸς Ἰόρας, ὅστις εἶναι συνέχεια τοῦ γαλλικοῦ Ἰόρα, αἱ βαναρिकाὶ Ἀλπεις με κατεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς Α., τὰ Βοεμικὰ ὄρη, τὰ Γιγάντεια, τὰ Σουδήτσια καὶ ὁ ὠραῖος κατάρυτος καὶ κατάφυτος Θουρίγγιος δρυμὸς.

Πεδιᾶδες. Ἡ τοῦ Ῥήνου, ἥτις εἶναι κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων, ἡ τῆς Βαναρίας πρὸς τὰ ΝΑ. παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα, καπνὸν καὶ οἶνον καὶ ἡ τῆς Σιλεσίας ΒΑ. τῶν Γιγαντείων, ἐν τῇ ὁποῖα καλλιεργεῖται ἰδίως τὸ τευτλόρριζον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ζακχαρώς.

Ποταμοί. Ὁ Ῥήνος πηγάζων ἐκ τοῦ ἀγίου Γοτθάρδου (τῶν

Ἄλπεων) χύνεται εἰς τὴν Β. ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν. ὁ **Βίσουργις** πηγάζων ἐκ τοῦ Θουριγγίου δρυμοῦ χύνεται εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν πλησίον τῆς Βρέμης, ὁ **Ἄλβις** πηγάζων ἐκ τῶν Γιγαντείων ὄρεων χύνεται εἰς τὴν Βορείαν θάλασσαν πλησίον τοῦ Ἀμβούργου, ὁ **Βιστούλας** πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, ὁ **Ὀδερ** πηγάζων ἐκ τῶν Σουδητίων χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ τέλος ὁ **Δούναβις** πηγάζων ἐκ τοῦ Μελανος δρυμοῦ χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον.

Λίμαι. Ἡ τῆς **Κωνσταντίας**, ἣτις ἀνήκει ἐν μέρει εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, καὶ αἱ μικραὶ λίμναι τῆς **Βαυαρίας**.

Ὁμόσποδα κράτη.—Πολίτευμα.

Ἡ Γερμανία περιλαμβάνει 25 κράτη ἀνεξάρτητα (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 4 ἐλευθέραι πόλεις), τὰ ὁποῖα ἔχουν ἰδικὴν τῶν ἐσωτερικὴν διοίκησιν, διότι ἔχουν ἰδίους ἡγεμόνας, Βουλὰς καὶ στρατόν, συνδέονται ὅμως πρὸς ἄλληλα ὁμοσπονδιακῶς καὶ ἀποτελοῦν μέχρι τοῦδε μίαν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν αὐτοκρατορίαν, τὴν **γερμανικὴν**.

Τὰ 25 κράτη εἶναι 4 βασίλεια, 6 μεγάλα δουκάτα, 5 μικρὰ δουκάτα, 7 ἡγεμονίαι τρεῖς ἐλεύθεραι πόλεις. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ χώρα Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη, ἣτις ἀπεσπάσθη τῆς Γαλλίας τῷ 1871 καὶ ἀνήκεν εἰς ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν. Καὶ ἡ ὁποία ἤδη δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλίων ἀπεδόθη εἰς τὴν Γαλίαν.

Ὁ τέως Γερμανὸς αὐτοκράτωρ (Καίσερ) εἶχε τόσῃ ἐξουσίαν, ὥστε ἡ αὐτονομία τῶν διαφόρων ὁμοσπονδικῶν κρατῶν νὰ καταστῇ σχεδὸν προβληματικὴ, αὐτὸς ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐκανόνιζε τὰ στρατιωτικὰ, τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἀπὸ τοῦ 1888 Γερμανὸς αὐτοκράτωρ ἦτο Γουλιέλμος ὁ Β', ὅστις ἦτο καὶ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, μέχρι τοῦ 1918, ἀφ' ἧς ἀνεκηρύχθη ἐν Γερμανίᾳ ἡ Δημοκρατία.

Ἐκπαίδευσις. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη· ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν 20 πανεπιστήμια (ὅσα εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν) καὶ πολλὰ ἀνώτατα κλασσικῆς καὶ πραγματικῆς (τεχνικῆς) ἐκπαίδευσως ἐκπαιδευτήρια. Ἡ Γερμανία θεωρεῖται μέγα κέντρον πνευματικῆς κινήσεως καὶ ἡ πρώτη ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἐν Εὐρώπῃ.

Ἡ **γεωργία**, τὸ **ἐμπόριον** καὶ ἡ **βιομηχανία** εἶναι τὰ μέγιστα ἀνεπτυγμένα.

Ἡ **συγκοινωνία**, ἡ τελειότερα τοῦ κόσμου, καὶ τὸ σιδηροδρομικόν της δίκτυον εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῆται τὸ πρῶτον τοῦ κόσμου· ἔνεκα τοῦ πυκνοτάτου αὐτοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου κατὰ τὸν λήξαντα εὐρωπαϊκὸν πόλεμον μετέφερε στρατεύματα ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Ῥωσίαν ἀνατολικῆς μετώπου πρὸς τὸ δυτικὸν μέτωπον, πρὸς τὴν Γαλλίαν, καὶ τὰνάπαλιν μετὰ μεγίστης εὐχερείας καὶ ταχύτητος, ὃ δὲ **στρατός** της ἐθεωρεῖτο καὶ ἤδη ἀπεδείχθη κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ὡς ὁ τελειότερος τοῦ κόσμου ἀπὸ ἀπόψεως διοργανωτικῆς καὶ ὁ **στόλος** της ἐθεωρεῖτο πρὸ τῆς καταστροφῆς του ὁ δεύτερος μετὰ τὸν ἀγγλικόν, ὅστις εἶναι ὁ πολυπληθέστερος καὶ ὁ ἰσχυρότατος τοῦ κόσμου.

Θρησκεία. Ἐπικρατοῦσαι θρησκεῖαι εἶναι ἡ τῶν διαμαρτυρομένων καὶ ἡ τῶν καθολικῶν, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὀρθόδοξοι.

Πόλεις. Βερολῆνον (2,100,000 κ.), πρωτεύουσα τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας· κεῖται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἄλβεως Σπρέου καὶ ἔχει ὠραίας οἰκοδομὰς, πλεῖστα βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. **Δρέσδη** πρωτ. τῆς Σαξωνίας, ἔχουσα περίφημον πινακοθήκην, λαμπρὰ μουσεῖα καὶ 530 χιλ. κατ.ΒΔ. τῆς Δρέσδης κεῖται ἡ **Δειψία** (500 χιλ. κ.), ἔχουσα διάσημον πανεπιστήμιον καὶ τὰ πρῶτα τυπογραφεῖα καὶ βιβλιοεμπόρεῖα τῆς Γερμανίας. **Μόναχον** (550 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου τῆς Βαυαρίας, εἶναι ἡ πατρίς τοῦ πρώην βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὀθωνος ἔχει πανεπιστήμιον βιβλιοθήκην, πινακοθήκην καὶ ᾠδεῖον, εἶναι ἐπίσης ὀνομαστὴ ἡ πόλις αὕτη διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ λαμπροῦ της ζύθου· καὶ ὡς τὸ μεγαλύτερον κέντρον τῆς ζυθοποιίας. **Στουτγάρδη** (270 χιλ. κ.), πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Βυρτεμβέργης, ἐπὶ ὠραιότητος κοιλάδος, κέντρον στοῦδαίου ἐμπορίου βιβλίων. **Κολωνία** (375 χιλ. κ.), ἐμπορικωτάτη πόλις φημιζομένη διὰ τὸ ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενον ἀρωματώδες ὕδωρ. **Φραγκφούρτη** (300 χιλ. κάτ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος. **Ἀνόβερον** (230 χιλ. κ.), ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος πόλις. **Ἔσσεν** (235 χιλ. κ.), πλησίον τοῦ Ῥήνου διάσημος καταστάσα διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατα καὶ εὐρύτατα τηλεβολουτήρια Κρούπ. **Κάλνιξβεργ** (240 χιλ. κ.) ἐπὶ τοῦ Προγέλου ποταμοῦ μὲ ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον, ἐν ἧ ἔστέφοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Πρωσίας. Αἱ τρεῖς ἐλεύθεραι πόλεις **Βρέμη** (265

χιλ. κ.), ἔχουσα ἀκμαιοτάτην ναυτιλίαν καὶ ἐμπόριον ἐπὶ τοῦ Βισούργουδος, **Ἀμβούργου** (περὶ τὰς 900 χιλ. κ.), εἶναι ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλβεως, **Δυβέκη** (100 χιλ. κ.). Πρὸς Β. τοῦ Ἀμβούργου ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης κεῖται τὸ **Κιελον** (125 χιλ. κ.), τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ μέγιστος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γερμανίας, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς ὀχυρωτάτης διώρουχος τῆς ἐνούσης τὴν Βορείαν ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν μετὰ τῆς Βαλτικῆς. **Δάντσικ** (1) πόλις παράλιος ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς.

Κτήσεις. Ἡ Γερμανία κατεῖχε μέχρι τοῦδε ἐν Ἀφρικῇ τὰ ἐκτεταμένα ἐδάφη **Κόγκον**, **Τόγκον**, **Καμερόν** κλπ. καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ πλείστας νήσους. Αἴτινες δυνάμει τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιωῶν κατέχονται νῦν σχεδὸν πᾶσαι ὑπὸ Βρεττανικῶν στρατευμάτων, ἢ διακυβέρνησις ὅμως αὐτῶν ἀνετέθη εἰς τὸ συμβούλιον τῆς κοινωρίας τῶν Ἑθνῶν.

Δ Α Ν Ι Α

Τὸ βασίλειον τῆς Δανίας κεῖται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας καὶ περιβρέχεται ὑπὸ δύο θαλασσῶν, τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Γερμανικῆς· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου **Ἰουιλάνδης** καὶ ἐκ τῶν νήσων **Σηλανδίας**, **Λααλάνδης**, **Φάλστερ**, **Φιονίας** καὶ τινων ἄλλων, αἵτινες κεῖνται πλησίον αὐτῆς. Περιλαμβάνει δὲ καὶ τὰς βορείως κεκείμενας νήσους **Φαρῶας** καὶ τὴν πρὸς Β. τούτων **Ἰσλανδιαν** κειμένην πρὸς τὸν βόρειον πολικὸν κύκλον. Ἡ Ἰσλανδία εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα κατὰ τὴν ἔκτασιν τῆς κυρίως Δανίας, ἀλλ' εἶναι ἀραιότατα κατοικημένη (80 χιλ. κ.) ἕνεκα τοῦ γυμνοῦ, ὀρεινοῦ καὶ ἠφαιστειώδους ἐδάφους τῆς καὶ τοῦ ψυχροτάτου κλίματος.

Τὰ ἠφαιστειώδη ὄρη τῆς Ἰσλανδίας καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων. Ἐκ τῶν 29 ἐνεργῶν ἠφαιστειῶν τῆς, τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ πρὸς Ν. εὐρισκόμενον Ἐκλα (1560 μ.) εἰς ἅπασαν τὴν νῆσον ἀναπηδῶσι θερμαί πηγαί.

Ἔκτασις 40 χιλ. τετραγων. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 2,700,000 κατ.

(1) Ἡ παραλία πόλις **Δάντσικ** ἀνεγνωρίσθη ὡς πόλις ἐλευθέρᾳ ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιωῶν καὶ ὡς λιμὴν τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἄρτι συσταθείσης Πολωνικῆς δημοκρατίας.

Πορθμοί. Ὁ *Σκαγεράκης*, ὁ *Καττεγάτης* καὶ ὁ τῆς *Σούνδης-᾽Ορη* καὶ *ποταμοῦς* ἀξιόυς λόγον δὲν ἔχει ἡ *Δανία*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸν καὶ ὀμιχλῶδες, ἀλλὰ γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, ὁμοιον μὲ τὸ τῆς Ἑλλάδος.

Πολίτευμα, γεωργία, ἐκπαίδευσις. Οἱ κάτοικοι τῆς *Δανίας* διοικοῦνται *συνταγματικῶς*, ζῶσιν ἐκ τῆς γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ τῆς ἀλιείας· ἡ ἐκπαίδευσις δὲ ἐν *Δανία* εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη· πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ *Δανοὶ* γνωρίζουσιν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

Πόλεις. *Κοπεγχάγη* ἑρασίμα ποτὲ πόλις τῶν ἀλιέων (480 χιλ. κ.), πρωτὶ τοῦ βασιλείου ἐν τῇ νήσῳ *Σηλανδία* παρὰ τὸν πορθμόν τῆς *Σούνδης*, πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆς, ἔχουσα ἀκαδημίαν, ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ μουσεῖον. *Ὀδένη* (40 χιλ. κ.). Ἐν δὲ τῇ *Ἰουτλάνδη* εἶναι ἡ *Ἀαροῦς* (52 χιλ. κ.) πόλις ἐμπορικῆς.

Κτήσεις τῆς *Δανίας* εἶναι καὶ ἡ πρὸς Β. τῆς Ἑλλάδος μεγίστη νήσος *Γροιλανδία* καὶ τινες τῶν Ἀντιλλῶν. Ἐν *Εὐρώπῃ* αἱ *Φαρόαι* καὶ ἡ γέμουσα ἠφαιστειῶν ἐνεργῶν καὶ ἐσβεσμένων νήσος *Ἰσλανδία*, ἐνθα τὸ πῦρ καὶ ὁ πάγος εὐρηγται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἀντιθέσει.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΓΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ *Σκανδιναυγικὴ Χερσόνησος* κεῖται μεταξὺ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, ἐνοῦται διὰ τῶν πορθμῶν *Σκαγεράκη* καὶ *Καττεγάτη* μετὰ τῆς Βαλτικῆς καὶ ΒΑ. συνορεύει μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς *Εὐρώπης* καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ βασίλεια τῆς *Σουηδίας* καὶ τῆς *Νορβηγίας*.

Ἐκτασις 770 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 7,300,000 κατ.

Κόλποι. Ὁ *Βοθνικός*.

Ἀκρωτήριο τὸ *Βόρειον*.

Νῆσοι. Αἱ *Δοφόδαι*, ἐνθα συμβαίνει καὶ ἡ φοβερὰ θαλασσία δίνη πέριξ τῆς νήσου *Μέλσιτρομ*. Ἡ *Ἀλάνδη*, ἡ *Ὀλάνδη* καὶ ἡ *Γοτλάνδη* ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσει. Εἰς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ παράλια

τῆς χερσονήσου σχηματίζεται ἀπειρία βαθυτάτων μικρῶν κόλπων με ἀκτὰς βραχῶδεις, **Φιόρδαι** καλούμεναι.

Ὄρη. Αἱ **σκανδιναυϊκαὶ Ἄλπεις** σχηματίζουσι πρὸς Β. τὰ **Δαπωνικὰ ὄρη**.

Πεδιᾶδες. Τὸ ΝΑ. ἡμῶν τῆς χερσονήσου εἶναι πεδινὸν καὶ κατάλληλον εἰς παραγωγὴν σίτου, κριθῆς καὶ βρόμης· τὸ δὲ ἄλλο εἶναι ὄρεινόν.

Ποταμοί. Ὁ **Γαίτα-ἔλφης**, ὅστις χύνεται εἰς τὸν κόλπον Καττεγάτην, ὁ **Τόρντος** καὶ ὁ **Δούλ** χυνόμενοι εἰς τὸν Βοθνικὸν κόλπον, ἐκ ὧν ὁ πρῶτος χωρίζει τὴν Σουηδίαν ἀπὸ τῆς Νορβηγίας καὶ ὁ **Γλόμεν** χυνόμενος εἰς τὸ Σκαγεράκην, σχηματίζων πρὸ τῆς ἐκβολῆς του εἴκοσι μεγαλοπρεπεῖς καταρράκτας.

Λίμναι. Ἡ **Βένερ**, ἡ **Βέττερ** ἢ **Μαιλάρη** καὶ ἡ **Τελμάρη**.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χερσονήσου εἰς μὲν τὰ μεσόγεια εἶναι ψυχρότατον εἰς δὲ τὰ παράλια εὐκρατον ἕνεκα τοῦ μεγάλου θαλασσοῦ θεύματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου.

Σ Ο Υ Η Δ Ι Α

Πληθυσμὸς 5 1)2 ἑκατομμ. κατοίκων.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Τρία μεγάλα διαμερίσματα ὑποδιαιρούμενα εἰς 25 νομοῦς.

Πόλεις. **Στοκχόλμη** (350 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου, κειμένη ἐπὶ ὠραιότατης τοποθεσίας καὶ ἐκτισμένη ἐν μέρει ἐπὶ πολλῶν νησίδων τῆς λίμνης Μαιλάρης, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος. **Ουπάλα** (26 χιλ. κ.), ἔχουσα ὄνομαστὸν πανεπιστήμιον. **Καρλοκρόνα** (25 χιλ. κ.), ἔνθα ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Σουηδίας. **Μάλμον** (90 χιλ. κ.), ἀπέναντι τῆς Κοπεγχάγης, πόλις ἐμπορικὴ. **Γέτεμπουργ** (165 χιλ. κ.), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαίτα-ἔλφης, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος καὶ ἄλλαι.

Παιδεία. Ἡ παιδεία ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη· ἐν δὲ τῇ γυμναστικῇ οἱ Σουηδοὶ θεωροῦνται ὡς ὑπερέχοντες πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἐπίσημος γλῶσσα ἡ **Σουηδική**.

Προϊόντα. Ἡ Σουηδία ἐξάγει ἀρίστης ποιότητος σίδηρον, χαλκὸν καὶ ἄργυρον· ἀκμάζει πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀλιεία τῶν φαλλαι-

νῶν, τῶν γάδων καὶ τῶν ἀριγῶν, ἐξάγει ἐπίσης ἀφθονον ξυλείαν ἀπὸ τὰ ἀπέραντα αὐτῆς δάση καὶ πολλὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἐκ τῶν ἐκτεταμένων καὶ χλοερῶν λειμῶνων της, καὶ εἰς μεγάλας ποσότητας χάριτην τυπογραφικόν.

Ν Ο Ρ Β Η Γ Ι Α

Πληθυσμὸς 2,250,000 κατ.

Πολίτευμα. Οἱ Νορβηγοὶ ἔχουσι συνταγματικὴν μοναρχίαν μετὰ Βουλῆς, ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἰς τὴν ἀλιείαν ἰδίως τῶν ἀριγῶν, καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Θρησκεία ἡ τῶν διαμαρτυρομένων, ἡ **παιδεία**, τὸ **ἐμπόριον**, ἡ **βιομηχανία** καὶ ἡ **συγκοινωνία** εὐρίσκονται ἐν μεγίστῃ ἀναπτύξει.

Πόλεις. **Χριστιανία** (230 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου. πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα λαμπρὸν λιμένα, πανεπιστήμιον, ἀστεροσκοπεῖον, βιομηχανίαν βυρσοδεψίας, χαρτοποιίας καὶ μέγα ἐμπόριον ξυλείας καταλλήλου δι' οἰκοδομὰς. **Βέργεν** (70 χιλ. κ.), ἐξαγωγικὸν κέντρον τῶν προϊόντων τῆς ἀλιείας. **Τρονγδέμη** (40 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα, ἐν ἣ ἑστέφοντο οἱ βασιλεῖς. **Χριστιανσάνδη** (12 χιλ. κ.). πολεμικὸς λιμὴν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Σκαγεράκη.

Ἡ **Λαπωνία** κεῖται εἰς τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς χερσονήσου καὶ ἀνήκει τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Φινλανδίαν τῆς Ῥωσίας καὶ μέρος εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας Λάπωνες μικρόσωμοι ζῶσι διὰ τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλιείας.

Ἡ Ρ Ω Σ Ι Α (πρὸ τοῦ πολέμου).

Ὅρια. Ἡ Ῥωσία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοῦ Κανκάσου, ὅστις χωρίζει τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἀπὸ τὰς Ἀσιατικὰς ἐπαρχίας τοῦ Κανκάσου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ὄροστοιχίας τῶν Οὐραλίων ὄρεων, ἅτινα χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀσιατικῆς Ῥωσίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, τῆς Γερμανίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῆς Ῥουμανίας.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ῥωσία εἶναι μεγαλυτέρα τοῦ ἡμίσεος τῆς ὅλης Εὐρώπης, κατέχει δὲ ὅλον τὸ ΒΑ. μέρος αὐτῆς καὶ ἔχει **ἐκτασιν**

5,400,000 τετραγ. χιλιομέτρων και πληθυσμὸν 130 ἑκατομμ. και. περίπου.

Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ῥωσίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν πεδινόν, μόνον δὲ πρὸς Α., ἔχει τὴν ὄροστοιχίαν τῶν Οὐραλίων. Εὐρεῖται πεδιάδες σίτου, καννάβω, λίνου, πλούσια νομαί, ἀπέραντα δάση διατέμνονται ὑπὸ πολλῶν και μεγάλων ποταμῶν, λιμνῶν, ἐλῶν και στεππῶν, τὸ δὲ βορειότατον ἄξενος ἀκτῆ ἀγρία και ἀκαλλιέργητος και τὸ πλεῖστον τοῦ ἐνιαυτοῦ παγοσκεπῆς.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ῥωσίας εἶναι πολὺ ψυχρὸν και μάλιστα πρὸς Β. ὅσον δηλονότι προχωροῦμεν πρὸς τὸν βορειὸν πόλον, ὃ ἥλιος ῥίπτει τὰς ἀκτίνάς του περισσότερον πλαγίως και ἐπομένως ὃ χειμῶν γίνεται δομιύτερος και διαρκέστερος¹ και τὸ μὲν θέρος αἱ ἡμέραι εἶναι πολὺ μεγάλα και ἡ θερμότης ἀφόρητος ἔνεκα τῶν πνεόντων ἀνατολικῶν ἀνέμων και αἱ νύκτες ἐλάχισται, τὸν δὲ χειμῶνα συμβαίνει τὸ ἐναντίον.

Εἰς τὰ βορεία μέρη τῆς Ῥωσίας, καθὼς εἰς τὴν Λαπωνίαν π. χ., ὃ χειμῶν διαρκεῖ περὶ τοὺς 9 μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους και οἱ ποταμοὶ και αἱ λίμναι και ἡ περὶ αὐτὴν θάλασσα εἶναι παγωμένοι και ὅλη ἡ φύσις εἶναι νεκρά.

Ἐντεῦθεν ὀλίγα μόνον φυτὰ δύνανται νὰ ζήσωσι και τὰ πλεῖστα τῶν κατοικιδίων ζῴων ἐλλείπουσι, ἀναπληροῦσι δὲ ταῦτα οἱ τάρανδοι (1). Τοῦναντίον ἐν τῇ ἀξένῳ ἐκείνῃ χώρα ζῶσι κατὰ πολυαριθμούς ἀγέλας λύκοι, ἄρκτοι, λευκαί, ἀλώπεκες, ἰκτίδες και ἄλλα ἄγρια ζῶα, ἔχοντα δέρμα πυκνόμαλλον και ἐπομένως δυνάμενα νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὸ ψῦχος²· εἰς δὲ τὰς θαλάσσας αὐτῆς, αἰτίνες σχηματίζονται ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, διατῶνται πολυαριθμοὶ φῶκαι κπὶ φάλλαινα.

Εἰς τὰ βορεία τῆς Λαπωνίας κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Μάιον, Ἰούιον και Ἰούλιον ὃ ἥλιος εἶναι διαρκῶς ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα³ ὀποκρύπτεται δὲ ὄλοσχερῶς κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Νοέμβριον, Δεκέμβριον και Ἰανουάριον, κατὰ τοὺς ὁποίους αἱ χῶραι φωτίζονται ἀμυδρῶς ὑπὸ τοῦ λυκόφωτος, τὸ ὅποιον ἐνταῦθα διαρκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὑπὸ τῆς σελήνης και ὑπὸ τινος ἄλλου φωτός, τὸ ὅποιον παράγεται εἰς τὰς βορείας ἐκεῖνας χώρας και λέγεται βορειὸν δέλας.

Νῆσοι. Ἡ νέα Ζέμλα και ἡ Καλγούεβη ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῳ και τινες μικραὶ ἐν τῇ Βαλτικῇ.

Χερσόνησοι. Ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῳ ἡ τοῦ Κόλα και ἡ Κανίνη, ἐν δὲ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἡ τῆς Κριμαίας.

Ἀκρωτήρια. Πρὸς Β. τὸ Ῥούσκιον (Ζαβορότ) και τοῦ Κριου μέτωπον ἐν Κριμαίᾳ.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ Καρᾶ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Καρᾶ και ὃ Κιμμερικὸς Βόσπορος, ὅστις ἐνώνει τὸν Εὐξείνιον μὲ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν.

¹) Εἶδος ζῴου κερασφόρου εὐρισκομένου εἰς τὰ βορεία μέρη και ἀναπληροῦντος θαυμασίως τὸν ἵππον, τὸν βοῦν και αὐτὸ τὸ πρόβατον.

Ὄρη. Πρὸς Α. εἶναι τὰ **Οὐράλια**, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ἔχοντα μέγα μῆκος καὶ εἶναι πρὸς Β. μέγανυμνά, πρὸς Ν. δασώδη· περιέχουσι δὲ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, πλατίνης, ἀργύρου χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας εἶναι τὰ δασώδη **Βαλδάτα** καὶ πρὸς Ν. ἡ ὄροστοιχία τοῦ **Καυκάσου**, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης.

Ποταμοί. Ποταμοὶ αὐτῆς ἐπισημότεροι εἶναι ὁ **Δβίνας** καὶ ὁ **Πετοχόρας** πηγάζοντες ἐκ τῶν Οὐραλίων ὄρεων, ὁ **Μίξεν** καὶ ὁ **Ὀνέγας**, πάντες ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανόν.

Ὁ **Οὐράλης** πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων καὶ ὁ **Βόλγας** ἐκ τῶν Βαλδαίων, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Ὁ **Τάναϊς**, ἐκβάλλων εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν, ὁ **Δνεῖστερ** καὶ ὁ **Δνεῖπερ**, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, ὁ **Βιστούλας**, ὁ **Νιέμεν** καὶ ὁ **Δύνας**, οἵτινες διαρρέοντες τὴν Βαρσοβίαν εἰσέρχονται εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ τέλος ὁ **Νεύας**, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Ὀνέγας διαρρέει τὴν Πετρούπολιν. Καὶ οἱ τέσσαρες τελευταῖοι ποταμοὶ χύνονται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Λίμναι. Ἐπισημότεραι λίμναι εἶναι ἡ **Λαδόγα**, ἡ μεγαλύτερα λίμνη τῆς Εὐρώπης, ἡ **Ὀνέγα**, ἡ **Ἰλμενος** καὶ ἡ **Πεϊπούς** καὶ πλεῖστα ἄλλαι μικρότεραι.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Ῥωσίας εἶναι οἱ δημητριακοὶ καρποί, ἐκ τῶν ὁποίων κάμνει μεγάλην ἐξαγωγήν, τὸ λίνον καὶ ἡ κάρναβις.

Ἡ Ῥωσία προσέτι τρέφει πολυάριθμα ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ μεγάλας ἀγέλας βοῶν· ἐξάγει δὲ ἀφθονον χαβιάριον, τὸ ὁποῖον παρασκευάζεται ἐκ τῶν ψοθηκῶν τῶν ἰχθύων, οἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ ἐντὸς τῶν ποταμῶν καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν, ἡ θήρα δὲ τῶν λευκῶν ἄρκτων, ἐξ ὧν λαμβάνονται πολύτιμοι διφθέραι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἀνωτέρω, προσπορίζουσι σημαντικὸν πλοῦτον εἰς τὴν χώραν.

Ὄρυκτά εὐρίσκονται ἐν τοῖς Οὐραλίοις ὄρεσι χρυσοί, λευκόχρυσος (πλατίνα) χαλκός καὶ σίδηρος.

Ἡ **συγκοινωνία** εἶναι ἀρκούντως ὅπως δῆποτε ἀνεπτυγμένη, νεργομένη δὲ διὰ πολλῶν σιδηροδρόμων καὶ διὰ πλωτῶν ποταμῶν καὶ διωρούχων.

Παιδεία. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ῥωσίᾳ εἶναι παρημελημένη, μόνον δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἰδρῦθησαν πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ κράτους γολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ. Ἐν Ῥωσίᾳ διεκρίνετο ἀρι-

στοκρατία μεμορφωμένη και ισταμένη υψηλά· κάτωθι δ' αὐτῆς ὑπῆρχε λαὸς ἀγροῖκος καὶ ἀμαθῆς, μὴ δυνάμενος ὡς ἔλεγον νὰ αὐτοδιοικηθῆ.

Πληθυσμὸς καὶ θρησκεία. Τὰ 3)4 τῶν κατοίκων ἀνήκουσιν εἰς τὴν σλαβικὴν φυλὴν, κατοικοῦσι δὲ καὶ Γερμανοί, Ῥουμάνοι, Ἑλληγες (παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν κυρίως καὶ τὸν Εὐξεινον). Ἐκ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν κατοικοῦσιν Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοι μογγολικῆς καταγωγῆς (Φίννοι, Κιρκάσιοι, Τάταροι, Κοζάκοι Καλμοῦκοι καὶ ἄλλοι). Ἐπικρατεῖ δὲ ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ θρησκεία.

Πολίτευμα, τῆς Ῥωσίας ἦτο μοναρχία **συνταγματικὴ** μετὰ Βουλῆς (Δούμας). Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτῆς ἐλέγετο **Τσάρος**.

Ἡ Ῥωσικὴ αὐτοκρατορία ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσίας καὶ ἐκ τῶν χωρῶν Πολωνίας καὶ Φινλανδίας, ἧτις ἔχει ἴδιαν Βουλὴν καὶ διοίκησιν.

Πόλεις-Πετρούπολις (Πετρογρὰδ) (1,500,000 κατ.), παρὰ τὸ βάθος τοῦ Φοιννικοῦ κόλπου καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νεῦα, κτισθεῖσα ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου τῷ 1703 ἦτο πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις· ἔχει δὲ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ναοὺς. **Κροιστάνδη** 65 χιλ. κ.) ἐπὶ νησίδος τοῦ Φοιννικοῦ κόλπου, ὁ πρῶτος ναύσταθμος τῆς Ῥωσίας μετὰ ὀχυρωτάτων φρουρίων. **Ἐλσιγγφορδ** (125 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Φινλανδίας. **Ἀρχάγγελος** (25 χιλ. κατ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δβίνα, ὁ βορειότερος τῶν λιμένων ἐν τῇ Λευκῇ θάλασση συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. **Ρίγα** (300 χιλ. κατ.), ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις. **Μόσχα** (400,000 κατ.) ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας, ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Ῥωσίας, ἔχουσα τὴν μεγίστην βιομηχανίαν τῆς χώρας καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ λόφου ὑψουμένου ἐντὸς αὐτῆς κεῖται ἡ συνοικία τοῦ **Κρεμλίνου**, ἐν τῇ ὁποία ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα ἀνάκτορα καὶ ὁ ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγένετο ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων. **Νιωνὶ Νοβογροδ** (100 χιλ. κατ.), ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βόλγα ὀνομαστῆ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τελουμένην κολισσιαίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν. **Βαρσοβία** (684 χιλ. κατ.), ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βιστούλα, πρωτ. τοῦ πρῶην καὶ νῦν βασιλείου τῆς Πολωνίας, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανος, ὄχυρὰ καὶ σπουδαῖον κέντρον σιδηροδρόμων. Τὸ **Κλεβον** (280 χιλ. κατ.) ἐπὶ τοῦ Δνειπέρου, ἱερὰ πόλις τῶν Ῥώσων, διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν κατακόμβαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀναπαύονται λείψανα πολλῶν ἁγίων.

τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. **Ὀδησὸς** (420 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν Εὐξείνιον, σπουδαία ἐμπορική πόλις ἐν ἣ κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Ἑλληνες. Ἐν αὐτῇ ἰδρύθη ἡ **φιλικὴ εἰταιρεία**, ἡ ὁποία παρεσκεύασε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. **Σεβαστούπολις** (50 χιλ. κατ.), ἔχουσα πολεμικὸν ναύσταθμον. **Ταϊγάνιον** παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν πόλις ἐμπορική, ἐξάγουσα ἀφθονίαν δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἔχουσα (65 χιλ. κατ.), **Ἀστραχάν** (140 χιλ. κατ.), ἐπὶ νήσων (**δέλτα**) τοῦ Βόλγα, ἐνταῦθα ἀλιεύονται πλεῖστοι ἰχθύες, ἐκ τῶν ὧν τῶν ὁποίων παρασκευάζεται τὸ αὐγοτάραχον καὶ τὸ μαῦρον χαβιάριον. **Νικολάιεφ** (100 χιλ. κατ.), πολεμικὸς λιμὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ.

Ἡ Ῥωσία ἐξουσιάζει καὶ πολλὰς ἀπεράντους χώρας ἐν τῇ Ἀσίᾳ, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν Ἀσιατικὴν Ῥωσίαν.

Ἡ Ῥωσία μετὰ τὸν φοβερόν παγκόσμιον πόλεμον.

Ἡ ἀπέραντος καὶ ἀχανὴς Ῥωσικὴ αὐτοκρατορία μετὰ τὴν ἦταν αὐτῆς ἐν τῷ παγκομίῳ πολέμῳ καὶ τὴν σύναψιν τῆς ἐν **Μπρέστ Λιτόφσκ** συνθήκης μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἐπακολουθήσαντα τρομερὰν ἐσωτερικὴν ἐπανάστασιν, ἣτις ἀνέτρεψε τὰ πάντα, τείνει νὰ διαμορφωθῇ εἰς πολλὰς δημοκρατίας μικρὰς τε καὶ μεγάλας α') εἰς τὴν μεγάλην δημοκρατίαν τῶν **Σοβιετ** περιλαμβάνουσαν ὅλην σχεδὸν τὴν βόρειον, κεντρικὴν καὶ ἀνατολικὴν Ῥωσίαν, μὲ κέντρα τὰς μεγαλοπόλεις. **Πετρούπολιν** (Πετρογρὰδ) καὶ **Μόσχαν** β') εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς **Οὐκρανίας** περιλαμβάνουσαν τὴν μεσημβρινὴν κυρίως Ῥωσίαν μὲ πρωτ. τὸ **Κιέβον** καὶ τὴν μεγαλόπολιν καὶ ἐμπορικωτάτην πόλιν τῆς **Ὀδησσοῦ**, γ') τὴς μικρᾶς δημοκρατίας τῆς Καυκασίου Ῥωσίας **Γεωργίας** καὶ **Ἀρτζεμπετζάν**. δ') εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς Φινλανδίας τῆς κατ' ἔξοχὴν χώρας τῶν ὑδάτων μὲ πρωτ. τὴν πόλιν (**Ἑλσιγγφορδ** καὶ τὰς ἐν κατασκευῇ ἡδη μισρᾶς δημοκρατίας τῶν Βαλτικῶν ἐπαρχιῶν **Λιθουανίας** μὲ πρωτ. τὸ **Κόβνο**, τὴν **Λεττονίαν** μὲ πρωτ. τὴν πόλιν τῆς **Ρίγας** καὶ τὴν **Ἑσθονίαν** μὲ πρωτ. τὴν πόλιν **Ρεβάλ**.

Ἀπὸ τῆς Ῥωσίας ἀπεσπίασθησαν ἔτι, ἅπασαι αἱ ὑπ' αὐτῆς μέχρι τοῦδε κατεχόμενα Πολωνικαὶ ἐπαρχίαι καὶ ἐκ τῆς Καυκασίου Ῥωσίας αἱ Ἀρμενικαὶ ἐπαρχίαι μετὰ τῆς πόλεως **Ἐριβάν**, καὶ ἡ πλουσία χώρα τῆς Βεσσαραβίας κατακυρωθεῖσα τελευταίον εἰς τὴν Ῥουμανίαν.

Η ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑ (πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου)

Ὅρια. Ἡ Αὐστροουγγαρία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Σερβίας Ρουμανίας καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ῥωσίας καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ῥουμανίας καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας.

Ἐκτασις. 737 χιλ. τετραγων. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸν. 48 ἑκατομμ. περίπου κάτοικοι· ἐκ τούτων περὶ τὰ 2 ἑκατομμ. εἶναι *Σλαῦοι* 11 ἑκατομμ. *Γερμανοί*, 8 ἑκατομμ. *Οὐγγροί* ἢ *Μαγυάροι* 3 1/2 ἑκατομμ. *Βλάχοι* καὶ οἱ λοιποὶ διαφόρων ἄλλων ἐθνικότητων. Ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ ὑπάρχει ὁ ποικιλώτερος πληθυσμὸς ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν. Ἐν αὐτῇ ἔλλείπει ἢ ἐν ἁλίαις χώραις παρατηρουμένη ἐνότης τῶν λαῶν καὶ τῶν γλωσσῶν.

Θρησκεία καὶ γλῶσσα. Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ εἶναι ἡ καθολικὴ, ἃν καὶ ὑπάρχουσι πολλοὶ ὀρθόδοξοι. Ἡ περισσότερον ὀμιλουμένη γλῶσσα εἶναι ἡ γερμανικὴ.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. γλυκὸ πρὸς τὰ νότια καὶ ψυχρὸν πρὸς τὰ βόρεια.

Νῆσοι. ἐν τῇ Αὐστροουγγαρίᾳ περιλαμβάνονται καὶ δέκα μικραὶ Δαλματικαὶ νῆσοι, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ *Δεσσίνα* καὶ ἡ *Δισ-σά* ἔχουσα πολεμικὸν λιμένα· περίφημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1886 κατασφάγησιν τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ.

Ὄρη. αὐτῆς εἶναι ὁ *Βοημικὸς ὄρυμός*, τὸ *Ἔρτσον*, τὰ *Γιγάντια* καὶ τὰ *Σουδήτια* πρὸς Β. χωρίζοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς Γερμανίας, τὰ *Καρπάθια* (2306 μ.). πρὸς τὰ ΒΔ. αἱ *Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις*, πρὸς τὰ ΝΔ. αἱ διάφοροι διακλαδώσεις τῶν *ἀνατολικῶν Ἄλπεων* *Καρνικαί*, *Διναρικαί*, *Ἰουλιαναί* διευθυνόμεναι πρὸς τὰ ΝΑ, καὶ ἀκολουθοῦσαι τὴν παραλίαν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Ὅλα τὰ ὄρη αὐτὰ περιέχουσι μέταλλα ὡς χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, μύλυβδον, σίδηρον καὶ ὀρυκτὸν ἄλας· εἶναι δὲ κεκαλυμμένα καὶ ὑπὸ ὠραίων ἀερίων καὶ πλουσίων δασῶν, ἐξ ὧν ἐξάγεται ἄφθονος ξυλεία.

Πεδιάδες εἶναι ἡ μεγάλη *Οὐγγρικὴ παιδιάς* καὶ ἡ τῆς *Πρεσβούργου*, ἀρροόμεναι ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν διαφόρων παραποτάμων αὐτῆς καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα.

Ποταμοὶ δὲ ἐπισημότεροι εἶναι ὁ *Ἄλβις*, ὁ *Βιστούλας*, ὁ

"**Οδερ**, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ **Δνείστερ** διαρρέων τὴν Γαλικίαν, ὁ **Δούναβις** καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ **Σαῦος**, **Ἰννος** καὶ **Βόσνας**, χυνόμενος εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ ὁ **Ἄδλιγη** ("Ἀθεσις) πηγάζων ἐκ τοῦ Τυρβόλου καὶ χυνόμενος εἰς τὸ Ἄδριατικὸν πέλαγος.

Λίμναι. Ἡ **Βαλατὼν** (ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ ἢ **Κωνσταντία** καὶ **Γάρδα** ἀνήκουσαι μόνον εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Προϊόντα. Ἐν Οὐγγαρίᾳ ὅπου ἡ γεωργία εἶναι μᾶλλον προηγουμένη, παράγονται δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα, καπνὸς, σακχαρόδη τεύτλα, ἔλαιον, οἶνοι κλπ. ἐν ἀφθονίᾳ· εἰς δὲ τὰ ἀπέραντα λιβάδια αὐτῆς τρέφονται ἀγέλαι ἵππων καὶ βοῶν,

Ἐκ τῶν περιφήμων οὐγγρικῶν ἵππων προμηθεύονται πολλὰ κρῶτη διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ἡ **Βιομηχανία** εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη ἐν Βοημίᾳ κυρίως· ἐνθα ἐξορρυσσονται λιθάνθρακες καὶ οἰδηρος, παρασκευάζονται δὲ ὑφάσματα, ζῦθος ἐκλεκτῆς ποιότητος καὶ παντὸς εἶδους ἀντικείμενα ἐξ ὕαλου.

Συγκοινωνία. Πανταχόθεν τέλεια δίκτυα σιδηροδρόμων συνδέουσι τὴν χώραν, ὁ δὲ Δούναβις ἐνώνει ἀπάσας τὰς μεγαλοπόλεις τῆς αὐτοκρατορίας.

Πολίτευμα. Ἡ Αὐστρουγγρικὴ μοναρχία ἀποτελεῖτο μέχρι τοῦδε ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας, ἠνωμένων ὑπὸ τὸν ἀποθανόντα αὐτοκράτορα Φραγκίσκον Ἰωσήφ φέροντα τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ ὑπὸ πολίτευμα **δυναστατικὴν μοναρχίαν**. Ἀπὸ τοῦ 1857 ἐκάστη χώρα εἶχε ἴδιαν κυβέρνησιν καὶ Βουλὴν, εἶχε δὲ χάριν τῶν συμφερόντων τῆς αὐτοκρατορίας κοινὰ ὑπουργεῖα τῶν **Ἐξωτερικῶν**, τῶν **Οἰκονομικῶν**, τῶν **Στρατιωτικῶν** καὶ τῶν **Ναυτικῶν**.

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ χώρα διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, τὴν κυρίως Αὐστρίαν διαιρουμένην εἰς 15 μεγάλας ἐπαρχίας, καὶ τὴν Οὐγγαρίαν μετὰ τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ Κροατίαν, διαιρουμένην εἰς πολλὰς κομητείας.

Πόλεις. Πρωτ. τῆς αὐτοκρατορίας εἶναι ἡ **Βιέννη** (2 ἐκ κ. μ.) μία ἐκ τῶν ὡραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης κειμένη παρὰ τὸν Δούναβιν, ἔχουσαν δὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, **πανεπιστήμιον ἀκαδημίας τεχνῶν** καὶ ἐπιστημῶν, **καισαροβασιλικὸν ἀρχαιολογικὸν ἴνστιτούτον**, μόνασεῖα, θέατρα, προάστεια μαγετικὰ καὶ θαυμασίους περιπτύτους, κέντρων τῶν σιδηροδρόμων Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς· τῆς Οὐγγαρίας πρωτ. εἶναι ἡ **Βούδα Πέστη** ἐκτισμένη ἐκατέρωθεν τῶν ἡρῶν τοῦ Δουναβέως (900 χιλ. κατ.), ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο π.

λεων **Βούδας** και **Πέστης** ἐνουμένων γεφυρῶν, ἔχει δὲ ἀξιόλογον ἐμπόριον και βιομηχανίαν, **Πράγα**, πρωτεύουσα τῆς Βοημίας (300 χιλ. κατ. πόλις ἐμπορικωτάτη και βιομηχανικωτάτη μὲ ἀρχαίον πανεπιστήμιον.

Ἔτεροι πόλεις εἶναι τὸ **Γράτς** (140 χιλ. κατ.) ἐν Στυρία. **Τεργέστη**, κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους και ἔχουσα 200 χιλ. κατ. ἐν οἷς και πολλοὶ Ἕλληγες ἔμποροι. Εἶναι ὁ σπουδαίος λιμὴν τῆς αὐτοκρατορίας. **Πόλα** (50 χιλ. κατ.), ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Ἰστρίας, ἔνθα ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος. **Ερτβέργ** και **Βλατβούργ**, πόλεις μεταλλοφόροι (σιδήρου και μολύβδου).

Ἐν Δαλματία εἶναι τὸ **Κάτταρον**, ἡ **Ζάρα**. τὸ **Σπαλάτον** και ἡ **Ραγούζα**.

Ἐν Βοημία ἐκτὸς τῆς πρωτ. Πράγας εἶναι ἡ **Κάρλοβαδ Τέπλις** και **Μαρλεμπαδ**, ὀνομασται διὰ ἱαματικά των λουτρῶ, ἡ **Κρακοβία** (100 χιλ. κατ.), ἐν Γαλιζία παρὰ τὰ ὄρωσικὰ σύνορα, ἡ **Δεμβέργη** (160,000 κατ. πόλις ἐμπορικὴ μετὰ πανεπιστημίου και τὸ **Τσέρνοβιτς** (80 χιλ. λατ.), ἐν Βουκοβίνα.

Ἐν Οὐγγαρία ἐκτὸς τῆς πρωτεύουσῆς Βουδαπέστης εἶναι ἡ **Πρεσβούργ** (65 χιλ. κατ.), παλαιὰ πρωτεύουσα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, **Σεγεδίνον** (100 χιλ. κατ. **Θηρσειάπολις** (90 χιλ. κατ. κέντρον μεγάλης κτηνοτροφίας. **Σεμλίον**, ἐναντι τοῦ Βελιγραδίου, κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Σερβίας ἐμπορίου, και **Φιοῦμε** (40 χιλ. κατ.), ἐπίγειον τῆς Οὐγγαρίας πόλις ἐμπορικωτάτη και λιμὴν ἐλεύθερος. **Παλαιὰ Ὁρσοβα**, παρὰ τὰς σιδηρῶς τοῦ Δουνάβεως πύλας.

Ἡ **Βοσνία** και ἡ **Ερζεγοδίνη**, τέως ἐπαρχία τουρκικαί, προσηρτήθησαν ὀριστικῶς εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν τῷ 1908 ἔχουσι, **Πληθυσμὸν** 1,900,000 κατ. Σέρβους τὴν καταγωγὴν και ὀρθοδόξους τὸ θρησκευμα και πόλις τὸ **Σεράγεβον** (50 χιλ. κατ.), πρωτ. τῆς Βοσνίας, πάλιν ὀχυρὰν και συνδεομένην μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους σιδηροδρομικῶς, **Σβόρνικον** πόλιν μεταλλοφόρον και **Μοστάρην** (20 χιλ. κατ.) πρωτεύουσαν τῆς Ἐρζεγοβίνης.

Ἡ ἀνεξάρτητος **ἡγεμονία τοῦ Λιχτεστάϊν**, κειμένη μετὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἑλβετίας και τῆς λίμνης Κωνσταντίας, ἔχει **πληθυσμὸν** 10 χιλ. κατ. και πόλιν τὴν **Λιχτεστάϊν** (Βαδούζην)

παρά τὸν Ῥήνον. Ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς ἐδρεύει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Βιέννῃ.

Ἡ Αὐστροουγγαρία μετὰ τὸν πόλεμον.

Διὰ τῶν συναφθεισῶν τελευταίων συνηθῶν ἐν Βερσαλλίαις καὶ Σαίν-Ζερμαίν (ἐν Παρισίοις) μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς Ἀντάντ καὶ τῶν τέως κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν Γερμανίας καὶ Αὐστρίας ἀπεφασίσθη ἡ διάλυσις τῆς μοναρχίας τῶν Ἀψβούργων καὶ ἡ ἴδρυσις κατ' ἔθνηκτότητα τῶν δημοκρατιῶν. 1ον **Αὐστρίας**, 2ον **Τσεχο-σλοβακίας**, 3ον **Οὐγγαρίας** καὶ 4ον. **Πολωνίας** προστεθεισῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ τῶν ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Ῥωσίᾳ Πολωνικῶν χωρῶν.

Ἀπεσπάσθησαν δὲ ὡσαύτως ἐκ τῆς μοναρχίας τῆς Αὐστροουγγαρίας αἱ χώραι **Σλαβονία**, **Κροατία**, **Βοσνία** καὶ **Ἑρζεγοβίνη** καὶ τινες ἄλλαι προσαρτηθεῖσαι εἰς τὴν Σερβίαν ὡς καὶ αἱ μεσημβριναὶ ἐπαρχίαι τοῦ **Τυρόλου**, **Τρεντίνου**, **Ἰστρίας** μετὰ τῆς ἐμπορικωτάτης πόλεως τῆς **Τεργέστης** καὶ αἱ δέκα νῆσοι τῆς **Δαλματίας** εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐναπέμειναν δὲ εἰσέτι καὶ χώραι τινὲς καὶ πόλεις ὡς τὸ **Φιοῦμε** ἀμφισβητούμεναι ὑπὸ τῆς **Ἰταλίας** καὶ τῆς **Νοτιοσλαβίας** (Γιουκουσλαβίας). Ἐπίσης ἐξεχωρήθησαν εἰς τὴν **Ρουμανίαν** αἱ μεγάλαι ἐπαρχίαι τῆς **Τρανσυλβανίας** καὶ **Βουκοβίνας** καὶ τοῦ **Βανίτου** κατὰ τὸ ἥμισυ.

Δημοκρατία τῆς Αὐστρίας.—Ἐκτασις 80 χιλ. τετραγών. χιλιομέτρων περίπου.

Πληθυσμὸς 6 1/2 ἑκατομμύρια Γερμανοὶ μὲ πρωτ. τὴν Βιέννην.

Ἡ νέα δημοκρατία τῆς Αὐστρίας περισταλεῖσα γεωγραφικῶς, κατέστη ἐν τῶν μικροτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Δὲν δύναται δὲ νὰ γίνῃ λόγος περὶ αὐτῆς ὡς κράτους πλέον. Ὁμοιάζει δὲ ὡς διατείνονται πολλοὶ ὡσὰν τὰ φυτὰ ἐκεῖνα, ἅτινα διάγουσι εἰς τὰ θερμοκήπια.

Ἡ Δημοκρατία τῆς Τσεχο-σλοβακίας.—Ἐκτασις 140 χιλ. περίπου τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 13 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων ἐν συνόλῳ. Ἐκ τούτων 3 1/2 ἑκατομ. εἶναι **Γερμανοί**, 3 ἑκατομ. **Σλοβάκοι**, 500 χιλιάδ. **Οὐγγροι**, 200 χιλ. περίπου **Ῥουθῆνοι** καὶ **Πολάκοι** καὶ οἱ λοιποὶ 6 περίπου ἑκατομμ. **Βοεμοὶ** (Τσέχοι). Πρωτεύουσα **Πράγα**.

Ἡ νέα αὐτὴ δημοκρατία τυγχάνει ἐκ τῶν εὐρωστοτέρων, οἵτινες παρήχθησαν ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῶς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας τῶν μεταλλείων, ἄνθρακος καὶ λιγνίτου τῆς παραγωγῆς ζακχάρους, ζύθου, τῆς ὑπάρξεως μεταλλικῶν πηγῶν καὶ ἄλλων πηγῶν πλούτου.

Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν κατοίκων παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ τὴν καταβληθησομένην προσπάθειαν, ὅπως διοικηθῶσιν ἐν ἰσότητι, εἶναι πολὺ ἀπίθανον ὅτι τὰ ἀλλογενῆ ταῦτα στοιχεῖα θὰ στέρξωσι νὰ ὑποταχθῶσι εἰς τὴν νέαν αὐτῶν κατάστασιν.

Ἡ Δημοκρατία τῆς Οὐγγαρίας. — Ἔχει ἔκτασιν 140 χιλ. περίπου τετραγ. χιλιόμετρα. Καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Βουδαπέστην*, καὶ **Πληθυσμὸν** 10 ἑκατομμ. περίπου κατοίκων καθαρῶς Οὐγγρων.

Ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς καταλυθείσης δυναδικῆς μοναρχίας τῶν Ἀψβούργων συμφώνως μὲ τὸν ἐπελθόντα ἀπὸ τοῦ 1867 ἱστορικὸν συμβιβασμὸν, ὅστις ὄριζε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας ὡς βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ἀπεσπάρθησαν δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Σαιν-Ζερμαίν περὶ τὰ 12 ἑκατομμύρια ἐκ τῶν κατοίκων του καὶ τὸ ἡμισυ περίπου ἐκ τοῦ ἔδαφους του (1).

Περὶ τῆς δημιουργηθείσης ἤδη Δημοκρατίας τῆς Οὐγγαρίας ὑπάρχουσιν οἱ φρονούντες ὅτι οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ διαμόρφωσις αὐτῆς ὡς κράτους δὲν θὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ ζήσῃ ὡς τοιοῦτον αὐτοτελές, καθόσον στερηθεῖσα τῶν μεγάλων αὐτῆς ἐπαρχιῶν *Τρανσυλβανίας*, *Βουκοβίνας*, *Βανάτου* καὶ *Ἀν. Γαλικίας* διακηρύττει ὅτι στερεῖται τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τῆς ζωῆς.

Τὸ Ὁμοσπονδιακὸν βασιλεῖον τῆς Νοτιοσλαβίας ἢ Γιουκoslαβίας συνεκροτήθη ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε βασιλείου τῆς Σερβίας, τῆς Κροατίας, τῆς Σλοβονίας καὶ τῶν χωρῶν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ὡς καὶ τοῦ Μικροῦ βασιλείου τοῦ Μαυροβουνίου. Ἔχει **ἔκτασιν** 238 χιλ. τετραγων. χιλιομέτρων, καὶ **Πληθυσμὸν** 13 ἑκατομμύρια κατ. περίπου. Μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Βελιγράδιον* (Ἄσπρο-

Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ ἀποσπασθέντες πληθυσμοὶ ἐκ τοῦ τέως βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας κατὰ πλειονότητα δὲν ἀνήκουσι εἰς τὴν μαγαρικήν ἐθνότητα (Οὐγγρικήν) ἀλλὰ εἰς τὴν Βλαχικήν καὶ διαφόρους ἄλλας.

Ν. Μεταξᾶ, Γεωγραφία, Τεῦχος Γ' Ἐκδόσις ἑνδεκάτη.

πυργον) παρά τὸν Δούναβιν. Θεωρεῖται δὲ ὁ εὐτυχέστερος τῶν κληρονόμων. Τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ περιλαμβάνει δυστυχῶς καὶ ἰσχυρὰ κατ' ἀριθμὸν ἀλλογενῆ στοιχεῖα τῆς διαλυθείσης Αἰστροουγγαρίας ἤτοι 530 χιλ. Γερμανούς, 590 χιλ. Οὐγγρους, 350 χιλ. Ἑλλήνας καὶ Ἀλβανούς, 500 χιλ. Βουλγάρους καὶ 645 χιλ. Τούρκους. Τὰ ἀλλογενῆ ταῦτα στοιχεῖα εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι θὰ συντελέσωσι εἰς τὸ νὰ καταστῇ περισσότερον ταραχώδης ἢ ἐσωτερικῆ διοργανωτικῆ αὐτοῦ ἐξέλιξις.

Σημειωτέον δὲ ὅτι προσετέθησαν εἰσέτι εἰς τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας τὸ ἡμῖς σχεδὸν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βανάτου, μέγα μέρος καὶ διὰ τὰ στρατηγικώτερα σημεῖα πρὸς τὴν Σερβοβουλγαρικὴν μεθόριον, ὡς καὶ ἡ περιφέρεια τῆς Ἑλληνικωτάτης Στρωμνίτισης, ἣτις κατεῖχεται εἰσέτι ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ Δημοκρατία τῆς Πολωνίας ὡς συνεκροτήθη δυνάμει τῶν συνθηκῶν τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τοῦ Σαίν-Ζερμαίν—ἔχει ἕκτασι 300 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρα καὶ Πληθυσμὸν περὶ τὰ 28 ἑκατομμ. κατοίκους ἐν συνόλῳ. Καὶ πρωτεύουσαν τὴν Βαρσοβίαν. Ἐκ τούτων 3 ἑκατομμύρια περίπου εἶναι Γερμανοὶ 3 1/2 ἑκατομμ. Ρουθῆνοι 750 χιλ. Ρωσολουθιανοὶ καὶ ἀππολλοὶ Ἑβραῖοι. Πάντως οἱ γνήσιοι Πολωνοὶ δὲν ὑπερβαίνουνσι τὰ 16 ἑκατομμύρια.

Ἡ στερέωσις τοῦ νέου τούτου κράτους τοῦ ὁποίου αἱ περιπέτειαι εἶναι γνωσταὶ ἐκ τῆς ἱστορίας ἀποτελοῦσιν λίαν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς δυνάμεις τῆς Ἀντάντ λόγω τῆς ἐξαιρετικῆς γεωγραφικῆς θέσεως αὐτοῦ κειμένου μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ρωσίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ἢ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἄδρια. Ἡ ἑλληνικὴ χερσονήσος κεῖται πρὸς τὸ ΝΑ τῆς Εὐρώπης, ἔχει δὲ σχῆμα **τριγωνικόν** καὶ γειτνιάζει μετὰ τῆς Μικρῆς Ἀσίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ δύο πορθμῶν τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, οἵτινες περικυκλοῦνται διὰ πολλῶν φυσικῶν καλλωνῶν. Εἶναι δὲ ἡ ἀνατολικώτερα τῶν τριῶν μεγάλων χερσονήσων τὰς ὁποίας ἔχει πρὸς Ν. ἢ Εὐρώπῃ.

Ἄδρια. Ἡ παραλία τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐν μὲν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει καὶ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μονότον καὶ ἀπόκρημνος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ π

λάγους κατατέμενεται ὑπὸ πολλῶν κόλπων καὶ περιστέφεται ὑπὸ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονιου πελάγους.

Κόλποι. Οἱ κυριώτεροι κόλποι τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι ὁ τοῦ *Πύργου* (τῆς Βουλγαρίας) ὁ περικαλλὴς *Κεράτιος*, ὁ *Μέλας* ἢ *Ἐηρός*, ὁ *Στρυμονικός*, ὁ *Θερμαϊκός*, ὁ *Εὐβοϊκός*, ὁ *Σαρωνικός*, ὁ *Κορινθιακός*, ὁ τοῦ *Αὐλῶνος*, ὁ *Ἀμβρακικός* καὶ ἄλλοι τοὺς ὁποίους εἶδομεν ἐν Ἑλλάδι.

Ὄρη. Πλὴν τοῦ Β. μέρους τῆς χερσονήσου, τὸ ὁποῖον εἶναι πεδινόν, ὀλόκληρος ἢ ἄλλη χώρα κατατέμενεται ὑπὸ πολλῶν καὶ πολυπλόκων ὄροστοιχιῶν, ὧν κυριώτεροι εἶναι

πρὸς Δ. μὲν αἱ *Διναρικαὶ Ἀλπεις*, ἐκπέμπουσαι κλάδου εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν ἀκρωτηρίων *Ταινάρου* καὶ *Μαλέα* (Ν. τῆς Πελοποννήσου).

πρὸς Α. δὲ ἡ ὄροστοιχία τοῦ *Αἴμου* ἢ τὰ *Βαλκάνια* ὄρη, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας καὶ ἐκτείνονται μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ὄρεων τούτων ὠνομάσθη ἡ ἑλληνικὴ χερσονήσος καὶ χερσόνησος τοῦ *Αἴμου* ἢ *Βαλκανική*.

Ποταμοί. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ποταμῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐπισημότεροι εἶναι ὁ *Δούναβις* (Ἴστρος), πλωτὸς ὑπὸ μεγάλων πλοίων, ὁ *Ἐβρος* ἐν μέρει πλωτός, ὁ *Στρυμὼν*, ὁ *Ἀξιός*, ὁ *Ἀλιάκμων*, ὁ *Δρίλων* ὁ *Ἄψος* ὁ *Ἀῶς*, ὁ Θεσσαλικὸς *Πηνειός*, ὁ *Ἀχελῷος* καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Λίμναι. Ἐκ τῶν πολλῶν μικρῶν καὶ μεγάλων λιμνῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου σημαντικώτεραι εἶναι ἡ *Μεβεῶτις* πρὸς Ν. τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ *Δυχνίτις* παρὰ τὰ Κανδαουῖα ὄρη, ἡ *Πρέσπα*, ἡ *Ὀρεστιάς* (τῆς Καστορίας), ἡ τοῦ *Ὀσιρόβου*, ἡ *Βόλβη*, ἢ ἡ *Κερκινίτις* καὶ ἡ τῆς *Δοϊράνης*.

Κλίμα ἔδαφος. Τὸ κλίμα τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, κειμένης ἐν τῷ μέσῳ περιόδῳ τῆς εὐκράτου ζώνης, εἶναι γλυκύτατον, ψυχρὸν δὲ πρὸς Β. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εὐφορον παράγον διάφορα ἐκλεκτὰ προϊόντα.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου (20 ἑκατομύρια περίπου) εἶναι Ἕλληνες, Ρουμάνοι, Σέρβοι, Βούλγαροι, Ἀλβανοὶ καὶ διάφοροι ἄλλοι λαοί.

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ ἑλληνικὴ χερσόνησος περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κράτη.

Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας, τὸ ὑπερδιπλασιασθὲν βασίλειον τῆς Ῥουμανίας, τὸ ὑπερτριπλασιασθὲν βασίλειον τῆς Σερβίας, τὸ συγχωνευθὲν μετ' αὐτοῦ ἄχρι τοῦδε βασίλειον τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τὸ μικρὸν κράτος τῆς Ἀλβανίας· εἰς τὴν ἑλληνικὴν χερσόνησον ἀνήκουσι πρὸς τοῦτοις αἱ χώραι τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς Βοσνίας αἵτινες εἶχον προσαρτηθῆ πρό τινος χρόνου εἰς τὴν μέχρι τοῦδε αὐτοκρατορίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας ταύτης ὅμως διαλυθείσης ἤδη προσετέθησαν εἰς τὴν Σερβίαν.

Θ Ρ Α Κ Η

Ἡ Θράκη ὑπῆρξε χώρα ἑλληνικὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, συνορεύει πρὸς Δ. μετὰ τῆς Μακεδονίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ὄρους τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου· πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ὄρους Αἴμου, ὅπερ χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς κυρίως Βουλγαρίας, βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους.

Χερσόνησοι. Ἡ **Θρακικὴ** (Καλλιπόλεως) καὶ τῆς **Κωνσταντινουπόλεως**.

Πορθμοί. Ὁ **Ἑλλήσποντος** καὶ ὁ **Θρακικὸς Βόσπορος**.

Κόλποι. Ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει εἶναι ὁ τοῦ **Λαγῶ**, ὁ τῆς **Αἴνου** καὶ ὁ **Μέλας** ἢ τοῦ **Σηροῦ**· κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου εἶναι ὁ περικαλλῆς **Κεράτιος** καὶ ἐν τῷ Εὐξείνῳ ὁ τοῦ **Πύργου** τῆς Βουλγαρίας.

Ἀκρωτήρια. Ἡ **Μαστουσία** (Σεντὶλ Μπάχε) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλήσποντου καὶ ἡ **Θυννιάς** ἄκρα εἰς τὸν Εὐξείνῳ.

Ὄρη. Ὁ **Αἴμος** (**Βαλκάνια**), τὸ **Σκόμιον**, ἡ **Ῥοδόπη** ὁ **Ἰσμαρος** τὸ **Ἱερὸν** ὄρος καὶ ἡ χθαμαλὴ ὄροστοιχία **Στράντζας**.

Πεδεῖδες σημαντικώτεραι ὑπάρχουσιν εἰς μὲν τὴν νότιον Θράκην ἢ τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἰς δὲ τὴν βορείαν ἀνατολικὴ Ῥωμυλίαν ἢ τῆς **Υαμπόλεως** καὶ ἡ τῆς **Φιλιππουπόλεως**, εὐφορώταται ὄλαι.

Σύντομος ἱστορικὴ ἔποψις. Ἡ βορεία Θράκη, ἡ ὁποία λέγεται καὶ ἀνατολικὴ Ῥωμυλία, εἶναι χώρα ἑλληνικωτάτη· κατελήφθη δὲ αἰφνιδίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ 1885· τὸ δὲ ἄλλο τμήμα, ἢτοι ἡ νότιος Θράκη, πρὸ τῶν ἐνδόξων πολέμων τοῦ 1912—13 ἀνήκεν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν βαλκανο-τουρκικὸν πόλεμον, τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν συμμαχικὸν τῷ 1913, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς Βουλγάρους. Διὰ τῆς συναφθείσης ὁμως συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τῷ 1913 ὅλη ἡ Δυτικὴ Θράκη παρεχω-

ρήθη εις τή Βουλγαρίαν υπό της οποίας κατείχετο μέχρι της συνθήκης του Νείγου 1920 δυνάμει της οποίας υπεχρεώθη ή Βουλγαρία νά έκκενώση ταύτην, καταληφθεισαν άμέσως υπό γαλλικού και έλληνικού στρατού, τό δέ λοιπόν μέρος, ήτοι ή νοτιοανατολική Θράκη άφέθη εις τήν Τουρκίαν. Ούτως ή Θράκη διηρέθη εις **νοτιοανατολικήν** κατεχομένην υπό της Τουρκίας και εις **δυτικήν** κατεχομένην υπό της Βουλγαρίας. Διά των συναφθεισών δέ ήδη συνθηκών Σάν-Ρέμο και Σεβρών προσεκυρώθη όλόκληρος ή Ανατολική και Δυτική Θράκη εις τήν Ελλάδα, ής οί κάτοικοι άνερχόμενοι υπέρ τό έν εκατομμύριον είναι κατά τό πλείστον Έλληνες ύποστάντες σκληροτάτους και άπνησστάτους διωγμούς κατά τά τελευταία έτη μέχρις έξοντώσεως υπό των Βουλγάρων και Τούρκων.

Κατ' άκολουθίαν των άνωτέρω ή Τουρκία παραμένει έν Ευρώπη μόνον εις τήν Κωνσταντινούπολιν. Και εις τό δυτικώς αυτής έκτεινόμενον μικρόν διαμέρισμα των **Μετρών** (της **Τσατάλτζας**).

Δυστυχώς ή ύποχώρησις έκ του Άσιατικού μετώπου του έλληνικού στρατού και ή ευμένεια τινών έκ των συμμάχων υπέρ των Τούρκων, υπερέωσεν ήμάς τους Έλληνας διά της συνθήκης της Λωζάνης νά παραχωρήσωμεν όλόκληρον τήν Ανατολικήν Θράκην εις τήν Τουρκίαν.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ (της σήμεραν).

Νομός Κωνσταντινουπόλεως.

Ο **πληθυσμός** του νομού Κωνσταντινουπόλεως άνέρχεται εις 1,000,000 κ., ή δέ **έκτασις** αυτού άποτελείται έκ 3,800, τετραγων. χιλιομέτρων.

Πόλεις ή **Κωνσταντινούπολις** μετά των προαστείων και των έν τή άπέναντι άσιατικη άκτῆ περιχώρων αυτής έχει 943 χιλ. κ. έξ ών 400 χιλ. είναι Έλληνες και 300 χιλ. Τούρκοι, οί δέ λοιποί Αρμένιοι, Ισραηλίται, διάφοροι Ευρωπαίοι και άλλοι λαοί. Είναι μέχρι τουδε ή πρωτεύουσα της **όθωμανικής αυτοκρατορίας** και ή μεγίστη πασών των έλληνικών πόλεων. Η Κωνσταντινούπολις έκτίσθη υπό του μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 330 μ.Χ. επί της θέσεως του αρχαίου Βυζαντίου. όπερ ήτο όποιμία των Μεγαρέων.

Έκ των προαστείων της Κωνσταντινουπόλεως άλλα μέν, καθώς ή **Χρυσόπολις** και ή **Χαλκηδών**, κείνται επί της άσιατικής παραλίας άλλα δέ επί της ευρωπαϊκής.

Ός προάστεια αυτής θεωρούνται προσέτι και αι χαριέσταται νήσοι

αί κείμεναι ἐν τῇ Προποντίδι παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου καὶ καλούμεναι *Πριγκιπώνησοι*, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μεγαλύτεραι εἶναι ἡ *Πρώτη*, ἡ *Ἀντιγόνη*, ἡ *Χάλκη* καὶ ἡ *Πριγκιπος* χρησιμεύουσαι ὡς θερμαῖα διαμοναῖα τῶν πλουσίων Κωνσταντινουπολιτῶν.

Ὁ περικαλλὴς *Κεράτιος* κόλπος (11 χιλιομέτρων μήκους καὶ 450 μέτρων πλάτους) ἀποτελεῖ ἓνα τῶν λαμπροτέρων λιμένων τοῦ κόσμου, εἰσχωρῶν δὲ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν διαιρεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς δύο μέρη τὴν κυρίως Κωνσταντινούπολιν, ἣτις καὶ *Πόλις* (Σταμποῦλ) ἀπλῶς ὀνομαζέται, κειμένην εἰς τὴν νοτιὰν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου πρὸς Ν. τοῦ Κερατίου κόλπου ἐπὶ τριγωνικῆς χερσονήσου, ἐκτισμένην δὲ ἐπὶ ἑπτὰ λόφων, ἣτις διὰ τοῦτο καὶ *ἐπτάλοφος* λέγεται, καὶ τὰς συνοικίας *Γαλατᾶ* καὶ Πέραν πρὸς Β. τοῦ Κερατίου κόλπου.

Ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἑπτὰ τούτων λόφων εἶναι ὁ περικαλλὴς ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ *Σοφίας*, ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τῷ 537 μ.Χ. τὸν ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετέτρεψαν εἰς τζαμίον, καὶ ὁ περιήγημος *ἱππόδρομος* ὀνομαστὸς διὰ τὴν στάσιν τῶν *Βενέτων* καὶ *Πρασίνων* ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὅστις ἦτο κεκοσμημένος διὰ πολλῶν ἀδριάντων καὶ ἄλλων ἀριστουργημάτων, ἔξ ὧν τὰ πλεῖστα κατεστράφησαν, ἄλλα δὲ πάλιν διηρπάγησαν ἐλάχιστα δὲ μόνον διεσώθησαν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα τῶν σουλτάνων καὶ τὸ μέγαρον τῆς *ὑψηλῆς πύλης*.

Παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον εἶναι ἡ συνοικία τοῦ *Φαναρίου*, ἐν ἣ κεῖται τὸ *οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον*, εἰς τὴν μεγάλην πύλην τοῦ ὁποίου (διαμένουσαν ἔκτοτε κλειστήν) ἀπηγγονίσθη τῷ 1821 ὁ πατριάρχης *Γρηγόριος ὁ Ε΄* καὶ ἔνθα πρότερον κατῴκουν οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ λεγόμενοι *Φαναριῶται*, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ σουλτάνου οἱ μεγάλοι διερχομενοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας.

Αἱ συνοικίαι τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Σταυροδρομίου ἢ Πέραν εἶναι πολὺ ὠραιότεραι τῆς κυρίως πόλεως (Σταμποῦλ) καὶ συνδέονται μετ' αὐτῆς διὰ δύο γεφυρῶν. Ἐν αὐταῖς κατοικοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Εὐρωπαίων. Ὁλη ἡ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου ἐπέκεινα τοῦ Γαλατᾶ κατέχεται ὑπὸ ὠραιότατων προαστείων· ἐν οἷς καὶ τὰ ἐν *Διπλοκονίῳ* (Βεσικτᾶς) νεώτερα ἀνάκτορα τοῦ σουλτάνου, *Γιλδιζ Κιόσκ*, τὸ *Ὁρτάμιοι*, τὰ *Θεραπειά*, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Δέκρων, *Βαθυρῦαξ*, (Βουγιούκ Δερέ), τὸ *Ρούμελι Χισάρ*, ἔνθα ἀπαντῶσιν ἀρχαῖα φρούρια, ἡ *Ροβέρτειος* σχολὴ καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ ὁ πρὸς Ν.

ἡς Προποντίδος ἄγ. **Στέφανος**, ἔνθα συνωμολογήθη τῷ 1878 ἡ με-
αὐτὸν Ῥωτίας καὶ Τουρκίας συνθήκη.

Ἡ Κωνσταντινούπολις θεωμένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης παρουσιάζει
ἀμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπέστατον θέαμα, ὅσον οὐδεμία πόλις τοῦ κό-
σμου· ἔχει δὲ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, καθὼς *τὴν μεγάλην τοῦ*
Γένους σχολὴν, τὴν *θεολογικὴν καὶ ἐμπορικὴν σχολὴν* ἐπὶ τῆς
Κάλλης, τὸ *Ζάππειον παρθεναγωγεῖον* καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ κα-
ταστήματα διὰ κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν συντηρούμενα.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο πρωτεύουσα τοῦ *ἑλληνικοῦ βυζαντια-*
κοῦ κράτους μέχρι τοῦ 1453, ὅτε κατὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς
29ης Μαΐου, καθ' ἣν ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος, ὁ τελευταῖος
αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων **Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος**,
κυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων διατελοῦσα ἕκτοτε πρωτεύουσα τοῦ ὀθω-
μανικοῦ κράτους.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως
εἶναι μία τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τοῦ κόσμου, διότι θεωρεῖται
ὡς κλεῖς τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Εἶναι
ὁ *Παλλάδιον* τῶν ἔθνικῶν ἑλληνικῶν βλέψεων, τὸ κέντρον τῶν παλ-
αίων πάσης ἑλληνικῆς καρδίας, τὸ γλυκὺ καὶ φαεινὸν εἶδωλον τῶν ἑλ-
λάδων τοῦ *Γένους*.

Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων
κατὰ τῆς ἡρωϊκῆς καὶ ἀληθῶς βασιλικῆς αὐτοῦ θυσίας ἐνετείλατο εἰς ἅπαν τὸ
ἑλληνικὸν γένος, ὅτι μόνον αὐτὸ κέκτηται ἀπαράγραπτα δικαιώματα ἐπὶ τῆς
βασίλειδος ταύτης τῶν πόλεων καὶ ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ ἀποτελῶσι τὴν ἱερὰν
ἀρακαταθήκην παντὸς Ἑλλήνου.

Διοικήσεις Μετρῶν (Τσατάλιζας).

Εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ νομοῦ Κωνσταντινουπόλεως ὑπάγεται ἀμέ-
ως ἡ διοίκησις *Μετρῶν*, κατέχουσα τὸ δυτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου
Κωνσταντινουπόλεως.

Πληθυσμὸς 70 χιλ. κατ.

Πόλεις. Πρωτ. *Μέτραι* (*Τσατάλιζα*), (7 χιλ. κ.), κομόπολις
ἐσόγειος ἔδρα μητροπόλεως. Πρὸ τῆς *Τσατάλιζας* ἀνεστάλη ἡ πρὸς
τὴν Κωνσταντινούπολιν προέλασις τῶν Βουλγάρων τῷ 1912. *Δέρκος*
πρὸ τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου καὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, *Σηλυμ-*

βρα και *Επιβάται* (6 χιλ. κ.) ἔδρα μητροπολίτου, παράλια πόλεις τῆς Προποντίδος.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Ἡ Ἀλβανία τὸ πῖλαι ὠνομάζετο *Ιλλυρία*, ἐκτείνεται πρὸς Β. τῆς Ἠπείρου χωριζομένη πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, Σερβίας και Ἑλλάδος διὰ τῶν ὄρεων Σκάρδου και Κανδαουίαν, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους και πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνίου.

Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας ἀνέρχονται περίπου εἰς 700000.

Ἐκτασις 15800 τετραγ. χιλιομέτρων.

Κλίμα. Εἰς τὰ ὄρεινά εὐκρατον και ὑγιεινόν, εἰς τὰ πεδινά και παράλια θερμόν και ἐνιαχοῦ νοσῶδες.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας εἶναι ὄρεινόν και πρόσφορον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν και ὀλίγον καλλιεργημένον.

Προϊόντα. Ὀλίγοι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, ἔλαιον, καπνός, μέταξα και κτηνοτροφικά προϊόντα.

Ὅρη. Ἡ Ἀλβανία διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν ὄρεων, ὧν σπουδαιότερα εἶναι τὰ *Κανδαούλα* ἀπὸ Β. εἰς Ν. διήκοντα, ὑψηλά και κατάφυτα, συμπλεκόμενα πρὸς Β. μετὰ τῶν *Ἀλβανικῶν Ἀλπεων* και τὸ *Τομόρ* πρὸς Ν.

Ποταμοί. Ὁ *Δρίλων*, ὁ μέγιστος πάντων, ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, σχηματιζόμενος ὑπὸ τοῦ λευκοῦ Δρίλωνος, πηγάζοντος ἐκ τοῦ Σκάρδου, και τοῦ μέλανος Δρίλωνος, πηγάζοντος ἐκ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ὁ *Γενοῦσος* (Σκοῦμπι), πηγάζων ἐκ τῶν Κανδαουίτων χύνεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος, ὁ *Βογιάνας*, ὅστις διαρρεῖ τὴν Λεβεάτιδα λίμνην και χύνεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος παρὰ τὸ Δουλιτίνον, ὁ *Μάτις*. ὅστις διερχόμενος τὴν Μιρδιτιαν χύνεται ἐπίσης εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος και ὁ *Ἄγρος* (Διούμης) διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Μουζικιάς ἐκβάλλει εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος.

Λίμναι Ἡ *Λεβεάτις* (τῆς Σκόδρας), ἣτις ἀνήκει ἐν μέρει εἰς τὸ Μαυροβούνιον, τρέφει καλοὺς ἰχθύς και εἶναι ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς ἑλλ. χερσονήσου και ἡ *Τερφούβη*, περίφημος διὰ τοὺς ἰχθύς τῆς

Συγκοινωνία. Ἡ Ἀλβανία εἶναι, ὡς εἶπομεν, κατ' ἔξοχὴν

θρεινή χώρα, ἡ δὲ συγκοινωνία αὐτῆς δὲ εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη ἀμαξιτούς ὁδοὺς ἔχει ὀλιγίστας.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων. Οἱ Ἄλβανοι εἶναι ὀρεσίβιοι καὶ γενναῖοι ἀπόγονοι τῶν Πελασγῶν καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν συγγενῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ἀδελφοὶ (ὁμαίμονες) τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι γραπτὴν γλῶσσαν, μεταχειρίζονται τὴν ἑλληνικὴν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ὅταν γράφωσιν. Ὅσοι ἐκ τῶν Ἄλβανῶν κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν θρησκείαν των συνηνώθησαν ἀνάκαθεν μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ πάντοτε συνεπολέμουν μετ' αὐτῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Δυστυχῶς ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν Ἄλβανῶν ἐγένοντο μωαμεθανοὶ καὶ ἐνοθέντες μετὰ τῶν Τούρκων προὔξηνσαν κατὰ διαφόρους καιροὺς μεγάλας κατατροφάς εἰς τοὺς Ἑλληνας· ἄλλοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτῶν ἀποσπασθέντες ἐκ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐγένοντο καθολικοὶ (Μιρδῖται).

Οἱ Ἄλβανοι διαίρουνται εἰς τέσσαρα φύλα, τοὺς Γκέγκηδες, κατοικοῦντας πρὸς Β. τοὺς Τόάμηδες καὶ Τόσκηδες πρὸς Ν. καὶ τοὺς Διάπηδες κατοικοῦντας περὶ τὰ Κεραῦνια ὄρη, τὴν Παραμυθίαν καὶ ταῖς Φιλιππιάταις τῆς Ἠπείρου.

Πόλεις. **Σκόδρα** (κ. Σκούταρι. 40 χιλ. κατ.), τέως πρωτ. τῆς Ἀλβανίας παρὰ τὴν Λεβεάτιδα λίμνην. **Ἀλέσιον** πόλις ἐμπορικὴ. ἐνταῦθα ἐτάφη ὁ Γεώργιος Καστριώτης· ἔδρα διοικητοῦ μητροπολίτου, **Δυρράχιον** (ἢ ἀρχαία **Ἐπίδαμνος**, 12 χιλ. κ.) πρωτ. νῦν τῆς Ἀλβανίας, **Τύραννα** (κ. Ταϊοάν. 20 χιλ. κ.) πρὸς Α. τοῦ Δυρραχίου, ἡ ὠραιότερα πόλις τῆς Ἀλβανίας, **Ἐλβασάν** (Ἀλβανόπολις), 25 χιλ. κ.) παρὰ τὸν Γενοῦσον ποταμὸν ἐν μέσῳ καταφύτου πεδιάδος. **Κρόϊα** πατρὶς τοῦ Τουρκομάχου ἥρωος τῶν Ἀλβανῶν Γεωργίου Καστριώτου (Σκερδέμπε), ἐκτισμένη ἐπὶ ἀποκρήμενων βράχων, **Βεράτιον** 10 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ δύο λόφων καὶ χωριζομένη ὑπὸ τοῦ Ἄψου ποταμοῦ εἰς δύο τμήματα ἐνούμενα διὰ γεφυρῶν, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου **Βελεγράδων**. **Αὐλῶν** (8 χιλ. κ.), πόλις παραλία, με ἀσφαλῆ λιμένα, καθ' ὅσον τὸ στόμιον τοῦ λιμένος φράσσει ἡ μικρὰ νῆσος **Σάσων**, ἣτις τελευταῖον κακῶς ἐξεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ κράτος τῆς Ἀλβανίας καθὸ θεωρουμένη ὡς συνέχεια τῶν Ἰονίων νήσων, κατέχεται δὲ μέχρι τοῦδε στρατιωτικῶς ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῶν πέριξ αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας.

Ἱστορικὴ ἀποΐσις. Ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀλβανίας, συνεστήθη δυνάμει τῆς Λονδινίου συνθήκης τῷ 1913 ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, πράγματι

δὲ τῇ ἐπιμόνῳ ἀξιώσει τότε τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας, αἱ ὁποῖαι διὰ πολεμικῶν καὶ διπλωματικῶν τεχνασμάτων κατώρθωσαν νὰ περιληφθῇ ἐν αὐτῇ δυστυχῶς καὶ ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ βορρεια Ἡπειρος.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν σκληρὰν καὶ ἀδικὸν ἀπόφασιν τῶν ἰσχυρῶν ἡ Β. Ἡπειρος δὲν ἔπαυσε διαμαρτυρομένη κηρύξασα ἔκτοτε τὴν αὐτονομίαν της, ἣν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Φλωρεντίας ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἐν τέλει αἱ Δυνάμεις.

Τελευταῖον δὲ αἱ αὐταὶ Δυνάμεις βλέπουσαι τὴν καθημερινὴν αἱματοχυσίαν καὶ τὸ μέγεθος τῶν καταστροφῶν, αἵτινες ἐξηκολούθουν λόγῳ τῆς ἀβεβαίας εἰσέτι πολιτικῆς καταστάσεως τῆς χώρας συγκατετέθησαν διὰ λόγους φιλανθρωπίας εἰς τὴν ἀνακατάληψιν ταύτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, οἱ Ἴταλοι διὰ λόγους στρατηγικοῦς καὶ πρὸς ἀσφάλειαν δῆθεν τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου κατέλαβον στρατιωτικῶς ὀλόκληρον τὴν βορρειὸν Ἡπειρον, τὴν ὁποῖαν παρὰ τὰς τελευταῖον συναρθείσας συνθήκας, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐπεδικάσθη ὀριστικῶς ἡ βορρεια Ἡπειρος εἰς τὴν Ἑλλάδα οὗτοι ἐκκενώσαντες αὐτὴν ἐφρόντισαν νὰ παραδώσωσι τὴν χώραν εἰς τὰς Ἀλβανικὰς ὀρδὰς, αἵτινες ἐξακολουθοῦσι νὰ κατατυραννῶσι δεινῶς τοὺς κατοίκους.

Ἄν ἐλπίσωμεν ἐν τούτοις ὅτι ἡ ἀνακατάληψις ἡ γενησομένη ἐντὸς ὀλίγου ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔσται διαρκῆς καὶ ὀριστικὴ καὶ ὅτι οἱ ἰσχυροὶ δὲν θὰ θελήσωσι νὰ στερήσωσι τὴν τόσον σκληρῶς δοκιμασθεῖσαν Β. Ἡπειρον τοῦ γλυκυτάτου φωτὸς τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία διὰ ποταμῶν αἱμάτων ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας κατέχον τὸ κεντρικοανατολικὸν πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον μέρος τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου ἀποτελεῖται ἐκ τῆς κυρίως Βουλγαρίας, ἐκ τῆς τῷ 1886 αὐθαίρετως προσαρτηθείσης Ἀ. Ρουμυλίας, τῆς βορειοανατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς δυτικῆς Θράκης, παραχωρηθεισῶν εἰς αὐτὴν τῷ 1913 δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα τμήματα, εὐτυχῶς ἀπεσπασθήσαν ἀπ' αὐτῆς δυνάμει τῆς τελευταίας συνθήκης τοῦ Νεϊγύ, ἦτοι ὀλόκληρος ἡ δυτικὴ Θράκη καὶ ἡ ἐκ τῆς ΒΑ. Μακεδονίας ἐκχωρηθεῖσα εἰς τὴν Σερβίαν ἑλληνικωτάτη περιφέρεια τῆς Στρωμνίτισης.

Ὅρις. Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας διὰ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Σερβίας καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου.

Πληθυσμός 4,767,000 κάτ. ἐν ὅλῳ πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου.
Ἐκτασις. 113,000 τετραγ. χιλίωμ. μετὰ τῶν ἀποσπασθεισῶν ἐξ
τῆς χωρῶν τῆς Βλ. **Μακεδονίας** καὶ τῆς **δυτικῆς Θράκης**.

Ὄρη. Ὁ **Αἶμος** (Βαλκάν) λήγων εἰς τὸ **Αἰμώνιον** ἀκρωτήριον
χωρίζων τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας σημαν-
τικαί διόδοι αὐτοῦ εἶναι ἡ τῆς **Ἑλενας** καὶ ἡ τῆς **Σίπκας**, ὧν ἡ
τέρα γνωστὴ διὰ τὴν νικηφόρον διάβασιν τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ
(78). Ἔτερα ὄρη εἶναι ἡ ὄρηστοιχία τῆς **Ῥοδόπης** ἐν τῇ Ῥω-
μυλίᾳ καὶ αἱ ὑψηλαὶ πρὸς Β. αὐτῆς διακλαδώσεις **Σκόμιον** καὶ **Ῥίλον**.

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς **Σόφιας** καὶ ἡ τῆς **Σούμλας** ἐν Βουλγα-
ρίᾳ, ἡ τῆς **Φιλιππουπόλεως** καὶ **Υαμπόλεως** ἐν ἄν. Ῥωμυλίᾳ.

Ποταμοί. Ὁ **Δούναβις**, ὁ δεύτερος κατὰ τὸ μέγεθος ποταμὸς
Εὐρώπης πηγάζων ἐκ τοῦ **Μέλανος ὄρου** τῆς Γερμανίας καὶ
ὄρεων διὰ πολλῶν κρατῶν ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον διὰ
τῶν στομιῶν· τρέφει πολλοὺς καὶ μεγάλους ἰχθῦς διαπλέεται ὑπὸ
ἀφῶρων μικρῶν καὶ μεγάλων πλοίων καί, ὅπταν ὁ χειμὼν εἶναι
κρύος, πῆγνυται καὶ διακόπτεται ἡ ποταμοπλοία. Παραπόταμοι αὐ-
τοῦ ἐκ βουλγαρικῆς χώρας πηγάζοντες εἶναι ὁ **Τίμακος**, ὁ **Όσομιος**
καὶ ὁ **Ιάντρας**. Ἐν δὲ τῇ ἄν. Ῥωμυλίᾳ ποταμὸς εἶναι ὁ **Ἐβρος**
(ἀρίστη), ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου καὶ δεχόμενος πολλοὺς
εὐποτάμους (Ἄρδαν, Τόντζον καὶ Ἐργίνην), ἐκβάλλει εἰς τὸ
Ἰωνικὸν πέλαγος παρὰ τὴν **Αἶνον**.

Κλιμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· τὸν χειμῶνα ψυχρόν.

Ἔδαφος. Ἡ κυρίως μὲν Βουλγαρία πρὸς Ν. εἶναι ὄρεινὴ καὶ
σῶδης· ἡ δὲ πρὸς Β. εἶναι πεδινὴ· ἐνῶ ἡ ἄν. Ῥωμυλία κατὰ τὸ
εἰστόν εἶναι ὄρεινὴ καὶ εὐφορος.

Προϊόντα. Ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ ἄν. Ῥωμυλία παράγουσι πολ-
λὰ δημητριακούς καρπούς, καπνόν, ῥοδέλαιον. (ἄν. Ῥωμυλία) κα-
τέφουσι εἰς τὰς πλουσίας αὐτῶν βοσκὰς μεγάλας ἀγέλας βοῶν καὶ
ἀποπολλα ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, μεγάλως δὲ ἀκμάζει καὶ ἡ
κτηνοτροφία.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι κυρίως Βούλγαροι.
Ἰουδοί, Ἑβραῖοι καὶ Ἕλληνας, ὧν ὑπὲρ τὰς 150,000 ἰδίᾳ ἐν τῇ ἄν. Ῥω-
μυλίᾳ, εἶναι πάντες φιλόπονοι καὶ ἐργατικοί. ἀσχολούμενοι κυρίως εἰς τὴν
καλλιέργειαν καὶ κτηνοτροφίαν

Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὸ ἔτος 1906 οἱ Βούλγαροι μισοῦντες τοὺς Ἕλληνας
ἐπέβησαν ὅλως ἀναιτίως εἰς ἄγιον κατ' αὐτῶν διωγμὸν, ἐξ οὗ ἐπίθον τὰ

πάνδεινα. Πλείστοι ἔνεκα τούτου ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὴν χώρα ταύτην καὶ ἰδίως ἐκ τῆς ἀν. Ῥωμυλίας καὶ νὰ καταφύγωσι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Βούλγαροι ὄντες πάντοτε οἱ αὐτοὶ καὶ οὐδόπως συνετισθέντες ἐκ τῶν προβερῶν ἡτῶν των κατὰ τὸν ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, ἐπανελάβον τοὺς σκληροὺς καὶ ἀπηνεῖς διωγμοὺς των κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς δυτ. Θράκης τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τῆς τελείας ἐξοντώσεως αὐτῶν. Εὐτυχῶς ὁμως συνεπίεσι τοῦ τελευταίου πολέμου ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν.

Θρησκεία. Οἱ Βούλγαροι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη (1871) ἀπεσπίασθησαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐκηρύχθησαν *σχισματικοί*. Ὁ θρησκευτικὸς αὐτῶν ἀρχηγὸς καλεῖται *ἔξαρχος* καὶ ἔχει τὴν ἔδραν του ἐν Κων. πόλει. Δὲν παραλείπουσι δὲ εὐκαιρίαν νὰ ἐνεργῶσι πρὸς ἄρσιν τοῦ σχίσματος.

Παιδεία. Ἡ παιδεία ἐν Βουλγαρίᾳ ἤρχισεν ἤδη νὰ ἀναπτύσσεται. Οἱ Βούλγαροι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη ἦσαν ἐλάχιστα μορφωμένοι.

Ἡ **Βιομηχανία** τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ γεωργία δὲν ἀνεπτύχθησαν εἰσέτι ἐπαρκῶς, ἀν καὶ τὸ ἔδαφος τῆς χώρας των καὶ εὐφορον καὶ πλουτοφόρον εἶναι, μόνον δὲ ἡ ταπητουργία προοδεύει.

Ἡ **εἰσαγωγή** κατὰ τὸ 1912 ἀνῆλθεν εἰς 130,150,000, ἡ δὲ **ἐξαγωγή** 112.357,000 φράγκα.

Συγκοινωνία. Αἱ σημαντικώτεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι ἡ τῆς Σόφιας-Φιλιππουπόλεως Ἀδριανουπόλεως, ἡ τῆς Σόφιας-Βελιγραδίου-Βιέννης καὶ ἡ τοῦ Ρουχτσουκίου Βάρνης. Πρὸς τούτους δὲ καὶ πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοὶ διευκολύνουσι τὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι συνταγματικὴ διαδοχικὴ μοναρχία, βασιλεὺς δ' αὐτῆς εἶναι σήμερον ὁ Βόρις ὁ υἱὸς τοῦ ἐκπεσόντος Φερδινάνδου τοῦ Α' κυβερνῶν μετὰ Βουλῆς (Σοβράνιε) ἀποτελουμένης ἐκ 203 ἀντιπροσώπων καὶ ὑπουργείου.

Ὁ **στρατὸς** ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἀνέρχεται εἰς 60,000 ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 450,000 ἄνδρας, κέκτηται δὲ καὶ ἀσήμαντον στολισκὸν ἀποτελούμενον ἐκ 12 μικρῶν πλοίων. Διὰ τῆς τελευταίας συνθήκης τοῦ Νεγὺ περιορίσθη μόνον εἰς 25 χιλιάδας ἡ ἐν καιρῷ εἰρήνης δύναμις τοῦ στρατοῦ τῆς.

Προϋπολογισμὸς. Τὰ μὲν ἔσοδα κατὰ τὸ 1912 ἀνῆλθον εἰς

49,515,000 φρ. εἰς ἴσον δὲ ποσὸν καὶ τὰ ἔξοδα (νόμισμα ἄλεβ—
ράγκων).

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου εἶναι ἡ **Σόφια** 100 χιλ. (κατ.) κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Αἴμου καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις συνδέεται μετὰ τῶν ἠνωμένων σιδηροδρόμων τῆς Εὐρώπης. Πρὸς Β. τοῦ Αἴμου καὶ ἐν τῷ μέσῳ περιήτου τῆς χώρας εἶναι τὸ **Τύρνοβον** (18 χιλ. κατ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας. Πρὸς Α. τοῦ Τυρνόβου κεῖται ἡ **Σούμλα** (25 χιλ. κατ.), πόλις ὄχυρωτάτη, συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς **Βάρνης** πάλαι Ὀδηρσοῦ, 40 χιλ. κατ.), τοῦ μεγαλυτέρου λιμένος τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, ἐν ἧ κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες διατηροῦντες καλῶς κατηρητισμένα σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖον.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει πολλὰς παραδουναβίους πόλεις, ὧν αἱ πλεῖσται εἶναι ὄχυραὶ καὶ ἔχουσι μέγα ἐμπόριον, ἰδίως δημοτικῶν καρπῶν· αἱ ἐπισημότεραι τούτων εἶναι τὸ **Βιδίνιον** (21 χιλ. κατ., ἡ **Νιζόπολις**, ἡ **Σιστοβα** (16 χιλ. κατ.), τὸ **Ρουχισούκιον** (38 χιλ. κατ.) εἰς τὴν πόλιν ταύτην καταλήγει καὶ ὁ ἀπὸ Βάρνης σιδηροδρόμος.

Ἡ Πόλις **Πλεύνα** (23 χιλ.) κατ. εἶναι μεσόγειος καὶ ὄχυρὰ, ἐγένετο δὲ ὀνομαστὴ κατὰ τὸν ὄρσοτουρκικὸν πόλεμον (1877—78) διὰ τὴν ἐν αὐτῇ πολιορκίαν τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Ῥώσων. **Δούνιτσα** (10 χιλ. κ.), **Κιουστενδὴλ** 13 χιλ. κ.), **Σμόκοβον** (12 χιλ. κατ.), παρὰ τὰ μακεδονικὰ σύνορα.

Πόλεις ἐν τῇ ἀνατ. Ῥωμυλία εἶναι ἡ **Φιλιππούπολις** (50 χιλ. κατ.), κτίσμα Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος, ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν λόφων διαρρομένη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἑβρου καὶ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον πρὸ ὀλίγων ἔτων πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ τὰ **Ζαρίφεια διδασκαλεῖα** (1) **Στενήμαχος** (14 χιλ. κατ.), κειμένη πρὸς Ν. τῆς Φιλιππούπολεως κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων διατηρούντων ἀκμαῖον τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα. **Σήλυμνος** (25 χιλ. κατ.) παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἴμου, **Σωξόπολις** (Ἀπολλωνία 4 χιλ. κατ.) **Πύργος** (12 χιλ. κατ.), ἔδρα μητροπολίτου μετὰ λαμπρῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ **Μεσημβρία** (2,500 κατ.), κείμεναι πᾶσαι παρὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ οἰκούμεναι

1) Ἄπαντα καταληφθέντα σὺθαιρέτως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

ὑπὸ Ἑλλήνων. μεταξὺ τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν πόλεων ἀξιοσημείωτοι εἶναι ἡ **Υάμπολις** (16 χιλ. κατ.) τὸ **Κεζανλικ** (12 χιλ. κατ.) ὀνομαστὸν διὰ τὸ ἐκεῖ παραγόμενον ροδέλαιον, τὸ **Ἐσκι Ζααρά** (2 χιλ. κατ.) καὶ **Γενι Ζααρά** (παλαιὰ καὶ νέα Ζαγορά, κομπολόγι ἔμπορικαὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, καὶ τὸ **Τατάρ Παζαρτζίκ** (18 χιλ. κατ.).

Βουλγαρικὴ Μακεδονία. Ἡ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) παραχωρηθεῖσα εἰς τὴν Βουλγαρίαν **Βορειοανατολικὴ Μακεδονία** κατέχει τὴν ὑπὸ τὸν **Ὄρβηλον** (Περὶν ὄρος) μέχρι τῶν ποταμῶν **Στρωμῶνος** καὶ **Νέστου** χώραν.

Περιλαμβάνει τὰς τέως ὀθωμανικὰς ὑποδιοικήσεις **Στρωμνίτση Πειριτσίου, Μελενίκου καὶ Νευροκοπίου**. Ἡ ὑποδιοίκησις Στρωμνίτσης διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγῦ παρεχωρήθη εἰς τὴν Σερβίαν.

Ὀλόκληρον τὸ ἀνωτέρω μακεδονικὸν τμήμα εἶχε καταλάβει ὁ ἀνδρῆς ἑλληνικὸς στρατὸς, τρέψας εἰς ἐπαισχυντὸν φυγὴν τοὺς Βουλγάρους ὑπερβάνικηφόρος τὰς κορυφὰς τοῦ Μπέλες, τοῦ Ὄρβήλου καὶ τῆς Ῥοδόπης καὶ ἐκπορθήσας τὰ ἀπρόσιτα στενὰ τῆς Κρέσνας μέχρι τῶν παλαιῶν βουλγαρικῶν συνόρων (ἄνω Τσουμαγιά).

Πόλεις ἀξιόλογοι ἐνταῦθα εἶναι ἡ κομποπολις **Πειρίτσι** (6 χιλ. κατ.), τὸ **Μενέλικον** (Μενλίκ. 8 χιλ. κατ.), ἐκτισμένον ὑπὸ τοῦ πρόποδας τοῦ Ὄρβήλου καὶ ἐπὶ ἀποτόμων φαράγγων, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἱστορικὴ ἔδρα ποτὲ **Μητροπολίτου**, πατρὸς τοῦ ἀειμνήστου Πολυζοΐδου, παράγουσα ἐξαιρετὸν οἶνον, καὶ τὸ **Νευροκόπιον** (8 χιλ. κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῶν ἀνωτέρω καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων εἶναι φιλοπάτριδες Ἕλληνες μὴ ἀνεχόμενοι ὅμως νὰ παραμείνωσιν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν βουλγάρων, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν μετοικήσαντες εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, ὅπως ἀνεγείρωσι νέας πόλεις.

Ἱστορικὴ ἔποψις. Οἱ Βούλγαροι ἐν ἀρχῇ κατέκρινον τὰς περὶ τὸν ποταμὸν Βόλγαν χώρας, ἐξ οὗ ἀνομάσθησαν **Βούλγαροι**. Ἐκείθεν δὲ ὁρμήμενοι διέβησαν τὸν ποταμὸν Λούναβιν περὶ τὰ 580 μ. Χ. καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν σήμερον ὑπ' αὐτῶν καλουμένην **βουλγαρίαν**, πάλαι κάτω Μουσίαν, ἐνθα ἀναμειχθέντες μετὰ σλαυικοῦ τινος λαοῦ παρέλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν καὶ ἐξεσλαυτίσθησαν, βραδύτερον δὲ ἐδιδάχθησαν ὑφ' Ἑλλήνων τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου, τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ἔγιναν χριστιανοὶ κατὰ τὴν 9ην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Βούλγαροι ἀπετέλεσαν κράτος ἀνεξάρτητον, ἀλλ

ἐπειδὴ κατόπιν εἰσέβαλον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἑλεγκάτου αὐτάς, κατεπολεμήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔγιναν φόρου ὑποτελεῖς εἰς αὐτούς, ἀκολούθως δὲ καὶ ὑπετάχθησαν ὅλοσχερῶς τὸ δὲ κράτος αὐτῶν διελύθη.

Ἐπειτα ὅμως πάλιν κατώρθωσαν νὰ ἰδρῦσωσι νέον βουλγαρικὸν κράτος, ὅπερ ὑπέταξαν οἱ Τούρκοι τῷ 1386, ἔκτοτε δὲ οἱ Βούλγαροι διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ ἀπληθεύερωσεν αὐτοὺς ἡ Ρωσία τῷ 1878.

Ρ Ο Υ Μ Α Ν Ι Α (πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου).

Ἡ Ῥουμανία (πάλαι Δακία) εἶναι ἓν τῶν μεγαλυτέρων κρατῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ὅρια. Ὅριζεται δὲ πρὸς τὰ ΒΑ ὑπὸ τῆς Ῥωσίας καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, πρὸς τὰ ΒΔ. ὑπὸ τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῆς Σερβίας καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας χωριζομένη ἀπ' αὐτῆς πλὴν τῆς χώρας τῆς Δοβρουτσᾶς, ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως.

Ἐκτασις. 139,690 τετραγ. χιλιομέτρων, πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου.

Πληθυσμὸς. 7,600,000 κ., ἓν οἷς καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. Μετὰ τὴν συνθήκην ὅμως τοῦ Σαίν Ζερμαίν ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀνῆλθε ὑπὲρ τὰ 13 ἑκατομμύρια.

Ἔδαφος, ποταμοί. Τὸ ἔδαφος τῆς Ῥουμανίας ἀποτελεῖ μίαν ἀχανῆ πεδιάδα κατὰ τὸ $\frac{1}{6}$ κεκαλυμμένην ὑπὸ ἀπεράντων δασῶν καὶ μόνον πρὸς τὸ ΒΑ. μέρος εἶναι ὄρεινόν, καθ' ὅσον ἐκτείνονται ἓν αὐτῷ αἱ δασώδεις ὄροστοιχίαι τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων, αἵτινες ἐχώριζον μέχρι τοῦδε τὴν Ῥουμανίαν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ ἀχανὴς αὕτη πεδιάς διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων τοῦ Δουνάβεως, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Ἀλούτιας, ὁ χωρίζων τὴν Βλαχίαν εἰς μικρὰν τοιαύτην πρὸς Δ. καὶ εἰς μεγάλην πρὸς Α. ὁ Δουμποβίτσας, ὁ Ἰαλομίτσας, ὁ Βουζέος, ὁ Σερέτης, ὁ Προῦθος, πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων, καὶ ὁ Δούναβις, ἀμφοτέρωτεροι χωρίζοντες τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Ῥωσίας. Ἀπαντες οἱ ποταμοὶ οὗτοι πηγνυταὶ τὸν χειμῶνα.

Κλίμα, προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν. Τὸ ἔδαφος ὅμως αὐτῆς λίαν εὐφορον, παράγει εἰς μεγάλας ποσότητας δημητριακοὺς καρπούς, ἀραβόσιτον, σῆσαμον, γεώμηλα, τεύτλα, καπνόν, διαφόρους ὀπώρας, κτηνοτροφικὰ εἶδη, καθ' ὅσον

εις τὰς πλουσιωτάτας αὐτῆς βοσκὰς τρέφονται ἀγέλαι πολυάριθμοι βοῶν καὶ χοίρων καὶ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ἄλλας ὄρνυκτον, πετρέλαιον καὶ ἄφθονον καὶ ἀξιόλογον ξυλείαν ἐκ τῶν δασῶν τῆς.

Χωρογραφικὴ διαίρεσις. Ἡ Ῥουμανία διαρεῖται εἰς 3 μέρη τὴν *Βλαχίαν* (μεγάλην καὶ μικρὰν) κειμένην μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων, τὴν *Μολδαυίαν* κειμένην μεταξὺ τοῦ Προύθου καὶ τῶν Καρπαθίων καὶ τὴν *Δοβρουτσάν*, κειμένην μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Βουλγαρίας, εἰς ἣν προσετέθη δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) καὶ ἅπασα ἡ τέως βουλγαρικὴ χώρα ἀπὸ τῆς παραδουναβίου πόλεως *Τουτρακάν* μέχρι τῆς παραλίας πόλεως *Μπαλιζικ*, περιληφθεῖσιν οὕτω καὶ τῆς ὀχυρᾶς παρὰ τὸν Δούναβιν πόλεως *Σιλιστριάς*.

Στρατιωτικαὶ δυνάμεις. Ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς, κάλλιστα διοργανωμένος, ἀνήρχετο ἐν εἰρήνῃ εἰς 103 χιλ. ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 600 χιλ. μέχρι τοῦδε. Ἡ Ῥουμανία κέκτηται μίαν ναυτικὴν σχολὴν καὶ στολίσκον ἀποτελούμενον ἐκ 31 μικρῶν πλοίων, ἕξ ὧν ἐν μικρὸν θωρηκτὸν καὶ 9 τορπιλλικά.

Προϋπολογισμός. Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνεβιβάζοντο κατὰ τὸ 1912 εἰς 416 ἑκατομμ. φράγκων, τὰ δὲ ἔξοδα ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ ποσὸν (νόμισμα *λέου* = φράγκον).

Ἡ *παιδεία* εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη· ἡ λαλουμένη γλῶσσα εἶναι κράμα λατινικῆς καὶ σλαβικῆς.

Βιομηχανία. ἐμπόριον. Ἐκ τῆς βιομηχανίας ἀκμάζει κυρίως ἡ ἄλευροποιία. Τὸ ἐμπόριον ἀκμάζει εἰς τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἀφθόνου ξυλείας, πετρελαίου καὶ ἄλλας.

Ἡ *συγκοινωνία* τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Ῥουμανίας γίνεται διὰ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν πολυαρίθμων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἵτινες συνδέονται μετὰ τοῦ σιδηροδρομικοῦ συμπλέγματος τῆς Εὐρώπης.

Ἡ *εἰσαγωγή* ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1912 εἰς 130,509,000 φρ., ἡ δὲ *ἐξαγωγή* εἰς 554,019,000.

Πολίτευμα, θρησκεία. Ἡ Ῥουμανία ἔχει πολίτευμα συνταγματικὴν μοναρχίαν μετὰ Βουλῆς ἀποτελουμένης ἕξ 180 βουλευτῶν

καὶ ἐκ γερουσίας ἀπαρτιζομένης ἔξ 105 περίπου γερουσιαστῶν· βασιλεὺς δὲ αὐτῶν εἶναι **Φερδινάνδος ὁ Α΄**.

Οἱ Ῥουμᾶνοι κατάγονται ἐκ τῶν Λακῶν, οἵτινες ἀνemieύθησαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ἔξ ὧν παρέλαβον καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν **ὀρθόδοξον** χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τοῦ 1710 μέχρι τοῦ 1821 πάντες σχεδὸν οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἦσαν Ἕλληνες Φαναριῶται (Μαυροκορδαῖτοι, Καλλιμάχαι, Γκίκαί, Καρτατζάδες, Ὑψηλάνται, Μουρούζαι, Σούτσοι).

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Ῥουμανία διαιρεῖται εἰς 42 νομούς.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας καὶ ὅλου τοῦ κράτους εἶναι τὸ **Βουκουρέστιον** (πόλις φίλων, 338 χιλ. κ.), κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περίπου τῆς χώρας, παρόχθιον τοῦ Δουμποβίτσα, ἔχον ὄχθρὰ φρούρια, μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, λαμπροὺς περιπάτους, θέατρα πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην καὶ πολλὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα.

Πρὸς Ν. τοῦ Βουκουρεστίου κεῖται τὸ **Γιούργεβον** (21 χιλ. κ.), ἐπίγειον τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἀπέναντι τοῦ Ῥουχτσουκίου. Πρὸς Δ. τοῦ Βουκουρεστίου κεῖται ἡ **Κραϊόβα** (50 χιλ. κατ.) ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως ἔχουσα σπουδαιότατα ἀλατωρυχεῖα. Πρὸς Β. τῆς Κραϊόβης κεῖται ἡ μικρὰ κώμη **Δραγατσάνιον** παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀλούταν, ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τῶν ἱερολοχιτῶν. Πρὸς Β. δὲ τοῦ Βουκουρεστίου κεῖται τὸ **Πλοέστι** (50 χιλ. κ.), πρὸς Α. τοῦ Πλοέστι κεῖται ἡ **Βραϊλα** (55 χιλ. κ.), πόλις διενεργοῦσα ἀξιόλογον ἐμπόριον δημητριακῶν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἐν ἣ πλείστοι Ἕλληνες διατηροῦντες ἀξιόλογα ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Πρὸς Δ. κεῖται τὸ **Βουζέον** (24 χιλ. κ.) τὸ **Γαλάζιον** (70 χιλ. κ.), ὧν πολλοὶ Ἕλληνες, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Προῦθου καὶ τοῦ Σερέτου· εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τοῦ κράτους, ἔδρα δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως διεθνοῦς ἐπιτροπείας. **Τουρνο Σεβερίνον** (25 χιλ. κ.), **Καλαφάτιον** καὶ **Τουρνο Μαγουρέλι**, ἅπασαι παραδουνάβιοι ἐμπορικαὶ κωμοπόλεις, ἢ **Οκνα** παρὰ τὰς μεσημβρινὰς ὑπορείας τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων, ἔνθα ἡ σπουδαιότερα πηγὴ πετρελαίου. **Φωξάνη** (20 χιλ. κ.).

Τῆς Μολδαβίας πρωτ. εἶναι τὸ **Ίάσιον** (90 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ν. *Μεταξᾶ, Γεωγραφία, Τεῦχος Γ΄. ἔκδοσις ἑνδεκάτη.*

ποταμὸν Προὔθον, ἔχει πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια. Τὸ Ἰάσιον εἶναι ἐπίσημον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, διότι ἐν αὐτῷ ἐκήρυξεν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τὴν ἐπανάστασιν τῇ 22 Φεβρουαρίου 1821. Πρὸς Ν. τοῦ Ἰασίου κεῖται ἡ *Βεργλάτη* (22 χιλ. κ.).

Τῆς δὲ Δοβρουτσᾶς, ἐπαρχίας νοσῶδους καὶ ἀραιῶς κατοικημένης, ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ *Τοῦλτσα* (25 χιλ. κ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως. Ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντιον παραλίας εἶναι ὁ *Σουλινᾶς*, ὅστις κεῖται παρὰ τὸ μέσον στόμιον τοῦ Δουνάβεως. Κατωτέρω τοῦ Σουλινᾶ εἶναι ἡ *Κωνσταντζα* (20 χιλ. κ.), ἔχουσα ἀσφαλῆ λιμένα καὶ ναύσταθμον τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ῥουμανίας, δυτικῶς καὶ μεσογειότερον ταύτης κεῖται ἡ *Δοβρουτσᾶ* (Δόβροιτς, 20 χιλ. κ.), πόλις γεωργικῆ. Αἱ τελευταῖον ἐκχωρηθεῖσαι συνφδὰ τῇ συνθήκῃ τοῦ Βουκουρεστίου σημαντικότεραι πόλεις εἶναι αἱ παραδουναβιοὶ τοιαῦται *Τουτρακάν*, ἡ *Σιλιστρια* (22 χιλ. κ.) ὀχυρωτάτη, κειμένη ἐκεῖ, ἔνθα ὁ Δούναβις στρεφόμενος πρὸς βορρᾶν εἰσέρχεται εἰς τὴν Ῥουμανίαν, καὶ αἱ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου μικραὶ ἐμπορικαὶ πόλεις *Μπαλτσικ* καὶ *Καβάρνα* λιμένες ἐξαγωγῆς δημητριακῶν καρπῶν.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπαρχία τῆς Δοβρουτσᾶς ἐδόθη εἰς τὴν Ῥουμανίαν ὡς ἀντάλλαγμα τῆς Βεσσαραβίας, ἣτις ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Ῥωσίαν συμφώνως τῇ Βερολινῶ συνθήκῃ τοῦ 1878.

Σύντομος ἱστορικὴ ἔποψις. Οἱ Ῥουμάνοι, ὡς εἶπομεν εἶναι μείγμα Δακῶν καὶ Ῥωμαίων· ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων *Τραϊανὸς* ἐκυρίευσεν τὴν πέραν τοῦ Δουνάβεως χώραν, τὴν ἀρχαίαν λεγομένην Δακίαν καὶ μετέφερον ἐκεῖ πολλοὺς ἀποίκους.

Ἡ Ῥουμανία ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο διηρημένη εἰς δύο ἡγεμονίας, τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, αἵτινες ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Τούρκους· ἀκολούθως ὁμως ἠνώθησαν τῷ 1856 καὶ ἀπετέλεσαν μίαν ἡγεμονίαν, ἣτις πολεμήσασα γενναίως κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1881 ἀνεκηρύχθη εἰς βασιλείον.

Ἡ Ῥουμανία (μετὰ τὸν Εὐρωπ. πόλεμον)

Ἡ Ῥουμανία διὰ τῆς συνθήκης τοῦ *Σαιν - Ζερμαίν* ἐξεπλήρωσεν τὸ ἀνάτατον τῶν ἐθνικῶν τῆς ὀνείρων, κατέστη κράτος μὲ ἔκτασιν 260 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρων καὶ μὲ πληθυσμὸν 13 1/2 ἑκατομμυρίων κατ' ἄλλας δὲ στατιστικὰς 15 ἑκατομμυρίων κατοίκων.

Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει τὰ ὑποταχθέντα εἰς τὴν Ῥουμανίαν ἀλλογενῆ στοιχεῖα δύνανται κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ὑπολογισμοὺς νὰ λογισθῶσιν ὡς ἑξῆς : 1.700 χιλιάδες Οὐγγροὶ, 1,700 χιλιάδες Γερμανοί, 150 χιλιάδες Βούλγαροι, καὶ 70 χιλιάδες Σέρβοι.

Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ νέου τούτου Κράτους ὄρια δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι ὡς ὀριστικῶς χαραχθέντα, καθ' ὅσον ἡ τύχη τῆς Βεσσαραβίας ἂν καὶ τελευταῖον κατεκυρώθη εἰς τὴν Ῥουμανίαν, ἐν τούτοις ἡ τύχη τῆς χώρας ταύτης εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐν Ῥωσίᾳ καταστάσεως.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ (πρὸ τοῦ Εὐρωπ. πολέμου).

Ἡ Σερβία (πάλαι ἄνω Μοισία) ἀποτελεῖ κράτος ἀνεξάρτητον.

Ἐκτασις 38,304 τετραγ. χιλιόμε. πρὸ τοῦ πολέμου καὶ 87 χιλ. τετραγ. χιλ. ἐν ὄλῳ μετὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον.

Πληθυσμὸς 2,957,000 κάτοικοι πρὸ τοῦ πολέμου, μετὰ δὲ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον 4,613,000. (1)

Ὅρια. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τῶν ποταμῶν Σαῦου καὶ Δουνάβεως, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ῥουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης.

Ὅρη καὶ ἔδαφος ἐν γένει. Ἡ Σερβία εἶναι χώρα μεσόγειος (οὐδεμίαν ἔχουσαν διέδοξον ἰδικήν της πρὸς τὴν θάλασσαν) καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινῆ, δασώδης καὶ μεταλλοφόρος καὶ μάλιστα πρὸς Α.. ἔνθα διακλαδίζονται πολλὰ ὄρη (Ῥούδνικον καὶ Κοπαόνικον) τῆς ὄροστοιχίας τοῦ Αἴμου, ἔχει ὁμῶς πολλὰ πεδινὰ μέρη καὶ μάλιστα ἐν τῷ μέσῳ, ὅπου ἐκτείνεται ἡ μεγάλη καὶ ἀπέραντος πεδιάς, ἣτις εὐρυνομένη πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὸν Δούναβιν. Τὴν πεδιάδα ταύτην διαρρέει ὁ Μοράβας, ἀποτελούμενος, ἐν ἀρχῇ ἐκ δύο κλάδων, οἵτινες συννεοῦνται εἰς τὸν Δούναβιν, εἰς ὃν συμβάλλει καὶ ὁ Σαῦος.

Ποταμοί. Ὁ Δούναβις καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Σαῦος, Τίμακος, Μοράβας καὶ Δρίνος.

Κλίμα, προϊόντα. Τῆς Σερβίας τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινόν, ἂν

---

1) Ἐλλείπει ὁ πληθυσμὸς τῆς περιφερείας Ἰότσιπ, ἐπίσης καὶ ὁ τῆς περιφερείας Νόβι Παζάρ, ὅστις εἶναι ὑπέρτερος τῶν 133 χιλ. κατοίκων.

καὶ πρὸς Β. ψυχρόν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· ἰδιαίτατα δὲ εἰς τὴν χοιροτροφίαν, ἥτις εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἐν Σερβίᾳ ἕνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν βάλανιδίων.

Συγκοινωνία. Ἡ Σερβία συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βουλγαρίας, Ἑλλάδος (Θεσσαλονίκης) καὶ Αὐστρουγγαρίας, πλείστα δὲ ὑπάρχουν ἐν τῇ χώρᾳ ἀμαξιτοὶ ὁδοί.

Ὁ στρατὸς ἐν εἰρήνῃ μὲν ἀνέρχεται ἤδη εἰς 60 χιλ. ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 445.

Προϋπολογισμός. Ἔσοδα 103,644,000 φράγκα (1912), ἔξοδα δὲ ἴσον ποσὸν (νόμισμα *δίνερ* = φράγκον).

Ἡ εἰσαγωγὴ ἀνῆρχετο κατὰ τὸ 1912 εἰς 75,635,000 φράγκων, ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 77.749,000.

Θρησκεία, πολιτεύμα. Οἱ Σέρβοι εἶναι λαὸς σλαυικός, ἀνήκων εἰς τὴν χριστιανικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ κυβερνᾶται ὑπὸ συνταγματικῆς μοναρχίας, ὁ βασιλεὺς κυβερνᾷ μετὰ Βουλῆς (Σκουφίνας), ἀποτελουμένης ἐξ 160 μελῶν πλὴν τῶν βουλευτῶν τῶν ἀρι προσαρτηθεισῶν χωρῶν.

Πόλεις. Πρωτ. τοῦ κράτους εἶναι τὸ **Βελιγράδιον** (Ἀσπρόπυργος, 90 χιλ. κ.), κείμενον ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Σαῦου καὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ συνδεδέμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου, ἔχει ὄχυρόν φρούριον, πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην, μουσεῖον καὶ στρατιωτικὴν σχολήν. Ἐνταῦθα ἐθανατώθη ὁ πρωτομάρτυς τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας **Ῥήγας ὁ Φεραίος**, πρὸς Δ. τοῦ Βελιγραδίου κεῖται ἡ **Σεμένδρεια** (15 χιλ. κ.), ὄχυρὰ πόλις ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως· ἐν μέσῳ δὲ περίπου τῆς χώρας κεῖται τὸ **Κραγιούγεβατς** (50 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα, ἔχον μέγα ὀπλοστάσιον μετὰ χυτηρίου πυροβόλων. Πρὸς Ν. δὲ κεῖται ἡ **Νισσα** (Ναϊσσός, 25 χιλ. κ.), πόλις ὄχυρὰ, κειμένη ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Μοράβα, πατρὶς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Πρὸς Β. ταύτης κεῖται τὸ **Ἀλέξινατς** (10 χιλ. κ.), ἡ **Βράνια** (17 χιλ. κ.), τὸ **Πιρότ** (15 χιλ. κ.), ἔχον μεγάλα ὑφαντήρια ταπήτων παρὰ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, τὸ **Ποσσάρεβατς** (15 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ, τὸ **Δέσκαβατς** (14 χιλ. κ.), γνωστὸν διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ κανναβίου.

Νέα Σερβία.¹ Οἱ Σέρβοι μετασχόντες γενναίως μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον καὶ εἶτα ὡς πιστοὶ σύμμαχοι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν

¹ Μετὰ τοὺς ἐνδόξους Βαλκανοτουρκικοὺς πολέμους.

ἀπλήστων Βουλγάρων προσήρτησαν εἰς τὸ κράτος τῶν δυνάμει τῶν συνθηκῶν **Δονδίνου** καὶ **Βουκουρεστίου** ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ μεγάλην στρατηγικῆς ἀξίας διαμέρισμα τοῦ **Νόβι Παζάρ**. Τὴν ΒΔ. **Μακεδονίαν** καὶ τινὰ διαμερίσματα τῆς Β. Ἀλβανίας διανεμηθέντες ταῦτα μετὰ τῶν Μαυροβούνιων.

Ἡ **Σερβικὴ Μακεδονία** ἔχει **ἔκτασιν** τριπλασίαν περίπου τῆς **βουλγαρικῆς**, ἐκτείνεται γὰρ ὅλην τὴν βορείαν ἐπικράτειαν τοῦ ποταμοῦ **Ἄξιου** καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ **Ἐριγῶνος** (κ. Τερνα), ὅστις διαρρέει τὸ εὐρύτετον καὶ εὐροώτατον ὄροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου. Πρὸς τὰ ΝΔ. ἐξικνεῖται μέχρι τῶν λιμνῶν **Πρέσπας** καὶ **Λυχνίτιδος** (Ἵοχριδος), ἴσης κατὰ τὴν ἔκτασιν μὲ τὴν νῆσον Λευκάδα, περιλαμβάνουσαν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λιμνῶν τούτων. Ἐκ τῆς Λυχνίτιδος ἐκρέει ὁ ποταμὸς **μέλας Δοίλων**, ὅστις διευθυνόμενος πρὸς Β. χρησιμεύει μέχρι τινὸς ὡς ὄριον Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας, πρὸς Ν. συνορεύει μὲ ὅλην σχεδὸν τὴν βόρειον γραμμὴν τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας κατέχουσα ὡς διακεκριμένα σημεῖα τὴν πόλιν **Μοναστήριον**, τὸ ὄροπέδιον τοῦ **Μοριχόβου** καὶ τὰς πόλεις **Γευγελῆν** καὶ **Δοϊράνην**, πρὸς Δ. δὲ ἐκτείνεται μέχρι τῆς βουλγαρικῆς Μακεδονίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ **νέα Σερβία** περιλαμβάνει ἤδη τὸν τῶς τουρκικὸν νομὸν **Κοσσυφοπεδίου**, τὸ πλεῖστον καὶ ἰδίᾳ τὸ βόρειον μέρος τοῦ νομοῦ **Μοναστηρίου** (Βιτωλίων), τὸ διαμέρισμα τοῦ **Νόβι Παζάρ** καὶ μέρος τῆς βορειανατολικῆς **Ἀλβανίας**.

Πόλεις, ἐπισημότεραι ἐν τῇ νῆα Σερβία εἶναι τὸ **Μοναστήριον** (Βιτώλια, 70 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη εἰς τὸ ἄκρον ἐκτεταμένης καὶ εὐφορωτάτης κοιλάδος, διαρρομένης ὑπὸ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἄξιου **Ἐριγῶνος**, ὅστις διερχόμενος διὰ μέσου τῆς πόλεως διαιρεῖ ταύτην εἰς δύο μέρη συγκοινωνοῦντα διὰ πολλῶν γεφυρῶν. Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου **Πελαγονίας**, ἔχει πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ πολλὰ ἀνώτερα καὶ κατώτερα ἐκπαιδευτήρια, ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον κλπ.,¹ συγκοινωνεῖ δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Δυτικῶς τοῦ Μοναστηρίου κεῖνται αἱ κομποπόλεις **Τύρνοβον** καὶ **Μεγάροβον** ὑπὸ Ἑλλήνων βλαχοφόνων κατοικοῦμεναι, βορειότερον κεῖται ἡ κοιόπολις **Ρέσνα**, χρησιμοποιοῦμεθα ὡς πρώτη ἀφετηρία τῆς ὁλοῦν καταστρεφούσης τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν φατρίας τῶν ιεσοτούρκων. **Ἀχρὶς** (Ἵοχρις, 18 χιλ. κατ.), πό-

¹ Ἄπαντα τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια μετεφέρθησαν ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει τῶν Σέρβων ἐν Μοναστηρίῳ εἰς τὴν γειτονικὴν ἑλληνικὴν πόλιν **Φλώριαν**.

λις ὄχυρά ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς ΒΑ. ὄχθης τῆς ἰχθυο-
 τρέφου λίμνης *Λυχνίτιδος* καὶ ἐπὶ τῶν ὑπάρειων ὄρειου γηλόφου.
Περιδιανά, κωμόπολις πλησίον τῆς Ἀχρίδος, πατρὶς τοῦ αὐτοκράτο-
 ρος Ἰουστινιανοῦ. *Πρέσπα*, περὶ ὁλίγων χωρίων παρὰ τὴν ὁμώνυμον
 λίμνην. Πρὸς Β. τοῦ Μοναστηρίου κεῖται ἡ πόλις *Περλεπὲς* (Πρίλα-
 πος, 17 χιλ. κατ.), τὸ *Κρούσοβον* (10 χιλ. κατ.), πόλις καθαρῶς
 ἑλληνικὴ καταστραφεῖσα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀγρίων βουλγαρι-
 κῶν συμμοριῶν. Ἀνατολικῶς τοῦ Μοναστηρίου ἐκτείνεται τὸ λαμπρὸν
 ὄροπέδιον τοῦ *Μοριχόβου* παρὰ τὸν Ἐριγῶνα, ἐν ᾧ εἰσὶν ἐγκατε-
 σπαρμένα διάφορα λαμπρὰ χωρία, ὧν οἱ κάτοικοι ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν
 ἀκάματοι ἐργάται καὶ δεινοὶ ὑπερασπισταὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας.

Ἐν τῷ νομῷ *Κοσσυφοπεδίου* ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι τὰ *Σκό-
 πια* (π. Σκοῦποι, τουρκιστοὶ Οὐσκιοῦπ, 60 χιλ. κ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ
 ἐμπορικὴ, ἔδρα μητροπολίτου, κειμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀξιοῦ καὶ
 συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμ-
 μῆς Θεσσαλονίκης—Μητροβίτσης. ΒΔ. τῶν Σκοπίων κεῖται ἡ *Πρι-
 σρένη* (25 χιλ. κ.) πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ καὶ ΒΑ. ταύτης ἡ *Πρι-
 στίνα* (15 χιλ. κ.) καὶ ἔτι βορειότερον ἡ *Μητροβίτσα* (25 χιλ. κατ.),
 τέρμα τῆς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως Θεσσαλονίκης—Σκοπίων—
 Μητροβίτσης. Πρὸ τῆς Μητροβίτσης καὶ παρὰ τὰς ΝΑ. ὑπάρειαι
 τοῦ Σκάρδου ἀπλοῦται ἡ ἱστορικὴ πεδιάς τοῦ Κοσσυφοπεδίου, ἐν ἣ
 τῷ 1389 συνεκροτήθη φονικωτάτη μάχη μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Σέρ-
 βων, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ὑποταγὴ τῶν Σέρβων εἰς τοὺς Τούρ-
 κους· νοτιότερον τῶν Σκοπίων καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς
 κεῖνται τὰ *Βελεσσά* (τουρκ. Κιοπρουλοῦ, 15 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπο-
 ρικὴ, ἀνατολικότερον ταύτης κεῖται τὸ *Ἰστιπ* (12 χιλ. κατ.), κωμό-
 πολις παρὰ τὸν παραπτόταμον τοῦ Ἀξιοῦ *Βρεγκαλνίτσαν, Κράτοβα*
 (18 χιλ. κατ.), ἀμφότεραι αἱ τελευταῖαι κωμοπόλεις ὑπῆρξαν θέατρον
 φονικωτάτων μαχῶν μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων τῷ 1913. Ἀνα-
 τολικῶς τῶν Σκοπίων κεῖται ἡ ὀλίγον ἀπέχουσα τούτων ἱστορικὴ καὶ
 ὄχυρὰ κωμόπολις *Κουμάνοβον* (12 χιλ. κατ.), ἐν ἣ συνήφθη ἡ με-
 γαλυτέρα καὶ αἱματηροτέρα μάχη μεταξὺ Τούρκων καὶ Σέρβων τῷ
 1912 καὶ καθ' ἣν κατετροπώθη ὀλοσχερῶς ἡ πρὸς τὸ μέτωπον τῶν
 Σέρβων τουρκικὴ στρατιά. Ὀλίγον βορειότερον τοῦ Ἰστιπ κεῖται τὸ
 χωρίον *Κότσανα*, ἐν ᾧ τῷ 1912 οἱ Τούρκοι κατέσφαξαν τοὺς πλεί-
 στους τῶν κατοίκων (Βουλγάρους), δόντες οὕτω τὴν πρώτην ἀφορμὴν

πολέμου εις την τότε πρό ὀλίγου χρόνου συνετελεσθεῖσαν βαλκανικὴν συμμαχίαν.

Ἔτεροι πόλεις παρὰ τὴν ἑλληγοσερβικὴν μεθόριον εἶναι ἡ κωμό-πολις **Γευγελή** (ἀρχ. Εἰδομένη, 5 χιλ. κ. Ἐλληνες), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄξειου καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Σερβίας, σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου βομβυκίων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων· ἐτι ἀνατολικώτερον εὐρίσκεται ἡ πόλις **Δοϊράνη** (10 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τῆς ἰχθυοτρόφου λίμνης Πρασιάδος, ἣτις κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ ὁ παρ' αὐτῇ κείμενος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Σερρών—Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ πόλις Δοϊράνη κατέστη ὀνομαστὴ κατὰ τὸν ἑλληγοβουλγαρικὸν πόλεμον, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Ἐλληνες κατήγαγον μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Βουλγάρων κατόπιν πενθημέρων ἀδιαλείπτων μαχῶν, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν κατάληψιν μεγάλων ἀποθηκῶν πλήρων ζωοτροφιῶν καὶ πολεμοφοδίων.

Ἱστορικὴ ἄποψις. Οἱ Σέρβοι ἀπὸ τοῦ 1389 ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Τούρκους εἶτα δὲ ἐπανειλημμένως πολεμήσαντες ὑπὲρ τῆς ἀπελευθέρωσης αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ κατώρθωσαν μετὰ τὸ 1815 νὰ ἀποκτήσωσι περὶ ὀριζομένην ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι τοῦ 1878, ὅτε μετὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον ἀνεκηρύχθησαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 ἀνεγνωρίσθησαν εἰς βασιλείον.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας ἀνεγνωρίσθη ὁ ἐκ τῆς παλαιᾶς δυναστείας -Καραγεώργεβιτς Πέτρος Α' ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος βασιλέως Ἀλεξάνδρου τῆς δυναστείας τῶν Ὁβρένοβιτς (1).

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ (πρὸ τοῦ Εὐρ. πολέμου)

Ἔρηξ. Τὸ βασιλείον τοῦ Μαυροβουνίου ἢ Τσερναγόρα κεῖται μεταξὺ Ἀλβανίας, Αὐστρίας (Δαλματίας) καὶ Σερβίας προεκτείνεται δὲ μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ἔκτασις 14,180 τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς. Πρὸ τοῦ πολέμου 250 χιλ. μετὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον 435 χιλ. κατ. Τὸ Μαυροβούνιον διασχίζεται ὑπὸ μεγάλων καὶ κρημνωδῶν ὄρεων (**Δορμήτωρ** 2,700 μ. καὶ **Κῶμος** 2,850 μ.). κλάδων τῶν Δυναρικῶν Ἄλπεων, ἅτινα μακρόθεν ὀρώμενα φαίνονται

σκιαρά, ὡς ἐκ τούτου δὲ ταῦτα ὠνομάσθησαν **μαῦρα βουνά** καὶ ἡ χώρα **Μαυροβούνιον**.

Ποταμοί, λίμναι. Ὁ **Μοράτσα** καὶ ἡ ἰχθυοτρόφος λίμνη **Λεβεάτις**, εἰς ἣν οὗτος ἐκβάλλει καὶ ἦτις ἀνήκει, ὡς εἶπομεν καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Τὸ **κλῆμα** τοῦ Μαυροβούνιου εἶναι ψυχρόν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀποζῶσι κυρίως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας.

Θρησκεία. Ὁρθόδοξος χριστιανική.

Πολίτευμα. Συνταγματική μοναρχία ὑπὸ βασιλέα Νικήταν Α΄ Πέτροβιτς (Γοσποδάρο, Κνιαζ), με Βουλὴν (Σκουψίναν) ἐκ μελῶν 81.

Προϋπολογισμός. Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνῆρχοντο τῷ 1912 εἰς 2,980,000 φλωρίνια αὐστριακά, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς ἴσον ποσόν.

Ἡ **παιδεία** εἶναι ὀλίγον παρημελημένη.

Ἡ **εἰσαγωγή** ἀνήρχεται τῷ 1912 εἰς 6,259,800 κορώνας ἡ δὲ **ἐξαγωγή** εἰς 1,388,264.

Οἱ Μαυροβούνιοι ἐν ὄρῃ πολέμου λαμβάνουσι πάντες τὰ ὄπλα.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου εἶναι ἡ **Κεττίγνη** 4,400 χιλ. κατ.) κομόπολις μεσόγειος, ΒΔ. τῆς Κεττίγνης κεῖται ἡ **Ποδγορίτσα** ἐπὶ τοῦ Μοράτσα, ἡ μεγαλυτέρα πόλις τοῦ βασιλείου 10 χιλ. κατ.) βορείως δὲ ταύτης κεῖται ἡ κομόπολις **Δανίλογραδ**. (1,000 κ.), ἐν ἧσυνήθως διαμένει ὁ βασιλεὺς, **Νίξιτς** 4 χιλ. κατ.). πόλις ὄχυρά· ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἔχει δύο λιμένας, τὸ **Ἀντίβαρι** (2. 500 χιλ. κ.) καὶ νοτίως αὐτοῦ τὸ **Δουλιτνον** (5 χιλ. κατ.) Τὸ **Ἰπέκ** (8 χιλ. κατ.) πόλις ὄχυρά καὶ ἡ **Διάκοβα** (8 χιλ. κατ.) προσαρτήθεισαι μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912.

Τὸ Μαυροβούνιον ἀπετέλει μέρος τοῦ σερβικοῦ βασιλείου πρὸ τῆς ὑποταγῆς αὐτοῦ εἰς τοὺς Τούρκους, Ἄφου δὲ ἐκείνο ὑπετάγη, οἱ Μαυροβούνιοι πολεμοῦντες ἀδιαλείπτως ἐναντίον τῶν Τούρκων κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἐπὶ τέλους διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς μεγαλοψυχίας αὐτῶν ἠνάγκασαν τὰς μεγάλας Δυνάμεις νὰ ἀνακηρύξωσι τὸ Μαυροβούνιον ἡγεμονίαν ἀνεξάρτητον τῷ 1878, ἀποκατασταθὲν δὲ πρὸ τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου τοῦ 1912 εἰς βασιλείον. Ἦδη δὲ ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις συνεχωνεύθη μετὰ τῆς Σερβίας.

---

(1) Τὸ κεφ. περὶ τοῦ νέου τριαδικοῦ ὀμοσπονδιακοῦ βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων κλπ. ἴδε σελ. 161.

ΕΛΛΑΣ

Θέσεις, καὶ φυσικὴ ταύτης διαίρεσις.

Θέσις. Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἰδρυθὲν τῷ 1830 κατέχει ὅλον τὸ νότιον μέρος τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἣτις εἶναι καὶ ἡ ἀνατολικωτέρα τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων, τῆς Εὐρώπης.

Ἐκτασις, ὄρια. Διὰ τῶν δύο τελευταίων ἐνδόξεων καὶ νικηφόρων πολέμων ὁ ἀνδρείος ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπέξέτεινε τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος πρὸς Β. μέχρι τῆς *Μοσχοπόλεως*, τῆς λίμνης τῆς *Πρεσπας*, τοῦ ὄροπεδίου τοῦ *Μοριχόβου*, τῶν ὄρεων *Κερκίνης* (*Μπέλες Ροδόπης*, καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ *Νέστου*).

Ὡς τοιούτῳ ὁρίζεται σήμερον πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ Σερβίας καὶ ΒΑ. ὑπὸ τῆς ἄχρι τοῦδε βουλγαρικῆς *Μακεδονίας* καὶ *Θράκης*, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

1. Ἡ διάπλασις τῆς παραλίας.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ χώρᾳ τῆς γῆς εἶναι τόσον διαμελισμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὅσον ἡ Ἑλλάς. Τὸ Αἰγαίων πέλαγος πρὸς Α. τὸ Ἰόνιον πρὸς Δ. εἰσχωροῦντα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ ἀποχωρίζουσι πολλὰς χερσονήσους. Δύο κόλποι ἐκ μὲν τοῦ Ἰονίου ὁ *Κορινθιακός*, ἐκ δὲ τοῦ Αἰγαίου ὁ *Σαρωνικός* ἐνούμενοι παρὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου ἀποχωρίζουσι πρὸς Ν. τὴν μεγάλην χερσονήσον Πελοπόννησον. Ἐτε, ροὶ δύο κόλποι ὁ *Ἀμβρακικός* πρὸς Δ. καὶ ὁ *Μαλιακός* πρὸς Α. ὁρίζουσι τὴν *Στερεὰν Ἑλλάδα* ἀπὸ τὰς βορειοτέρας χώρας *Θεσσαλίαν*, *Ἡπειρον* καὶ *Μακεδονίαν*.

Νῆσοι. Ἐν μὲν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ἡ *Εὐβοία* αἱ *Β. Σποράδες* καὶ αἱ *Κυκλάδες*, καὶ αἱ τελευταῖον ἀπελευθερωθεῖσαι *Δέσβος*, *Χίος*, *Σάμος*, *Σαμοθράκη*, καὶ *Θάσος*. Ἐν δὲ τῷ Ἰόνιῳ αἱ *Ἐπτανήσοι*. Νοτιώτατα δὲ ἡ ἠρωϊκὴ μεγαλόνησος *Κρήτη*.

Πορθμοί. Ἐνεκα τοῦ τόσον πλουσίου διαμελισμοῦ, ὑπάρχουσι πολλοὶ πορθμοί, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ τοῦ *Ῥίου* καὶ

Ἄντιροίου (πλάτους 3 χιλ. μέτρων) μεταξύ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὁ τῆς **Πρεβέζης**—**Ἄκτιου** (πλάτους 600 μ. περίπου) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ὁ τοῦ **Εὐρύπου**, μεταξύ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας (πλάτους 48 μέτρων).

Ἐσχατὰ δὲ **Ἀκρωτήρια** τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ **Ἄκτιον** παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Πρεβέζης· τὸ **Ταίναρον** (κάβο Ματαπᾶς) τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου· ἡ **Μαλέα** ἄκρα, ὄριον διαχωρισμοῦ τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὸ **Σούνιον** (κάβο κολῶνης) τὸ νοτιώτατον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Φυσικὴ διέπλασις (μορφολογία τοῦ ἔδαφους (1)) Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν. Μεταξὺ τῆς Ἡπείρου ἀπ' ἐνὸς καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἀπ' ἑτέρου ἐκτείνονται αἱ ὄροσειραὶ τῆς **Πίνδου**. Ταύτης προεκτάσεις καὶ κλάδοι εἶναι τὰ πλεῖστα ὄρη τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ πολλὰ τῆς Μακεδονίας,

Ἡ δὲ Πελοπόννησος ἔχει καὶ αὕτη μεγάλα ὄρη περιβάλοντα κυρίως τὴν μεσόγειον χώραν Ἀρκαδίαν. Τὰ περισσότερα ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνοντο μέχρι τῆς θαλάσσης, διὰ τοῦτο ἡ παραλία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχηματίζει ἀπορῶγας καὶ ἀποκρήμους ἀκτᾶς.

Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος εἶναι χαριέστατα· ἡ ποίησις οὐδέποτε θὰ ἐξυμνήσῃ οὐδὲν ὕρον τῆς γῆς τόσον ὅσον ἐξύμνησε τὸν δικόρουρον **Παρνασσὸν** τὸν θεῖον **Ὀλυμπον** καὶ τὸν μουσοτραφῆ **Ἐλικῶνα**.

Μεταξὺ τῶν ὄρέων καὶ ἰδίως ἐν Πελοποννήσῳ σχηματίζονται πολλὰ μικρὰ ὄροπέδια, πολλαὶ μικραὶ κοιλάδες καὶ βαθύπεδα. Σημαντικώτεραι πεδιάδες εἶναι ἡ **Θεσσαλική** ἢ τῆς **Θεσσαλονίκης**, ἡ τῶν **Σερρῶν** καὶ ἡ τῆς **Δράμας**.

Ῥοῖατα. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἔνεκα τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἐκτάσεως στερεῖται μεγάλων καὶ πλωτῶν ποταμῶν. Οἱ πλεῖστοι ἑλληνικοὶ ποταμοὶ εἶναι χειμαρρῶδεις πλημμυροῦντες ἐκ καιροῦ μεγάλων βροχῶν. Οἱ Σπουδαιότεροι εἶναι ὁ **Ἀχελῷος** ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, ὁ **Ἀλφειὸς** ἐν Πελοποννήσῳ, ὁ **Πηνειὸς** ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ **Ἄψος** ἐν

(1) Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου καὶ δυτ. Μακεδονίας ἔχουσιν γενικῶς πλατεῖς καὶ ὀγκώδεις σχηματισμοὺς μετὰ πυκνῶν δασῶν. Τὰ ἐν Βοιωτίᾳ, Ἀττικῇ καὶ Πελοποννήσῳ τιτανώδη ὄρη ἀπαντῶσι πολλάκις λίαν πολὺρρογα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποτόμως ἀνορθούμενα.

Ἡπίερω καὶ οἱ ἐν Μακεδονίᾳ **Ἀλιάκμων**, **Ἀξιός** (Βαρδάρης), **Στυμῶν** καὶ **Νέστος**.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος περικλείει καὶ πολλὰς λίμνας, αἱ σημαντικώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀποξηρανθεῖσα κατὰ τὸ πλεῖστον **Κωπαῖς** ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἡ **Φενεός** καὶ ἡ **Στυμφαλῖς** ἐν Πελοποννήσῳ, ἡ **Βοιβηῖς** ἐν Θεσσαλίᾳ ἡ **Παμβώτις** (Ἰωννίνων) ἐν Ἡπίερω, ἡ **Πρέσπα** ἡ τῆς **Καστορίας** (Ὀρεστιάς), ἡ **Δοϊράνη** ἡ **Βόλβη** καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἅπασαι ἰχθυοτρόφοι ἐν Μακεδονίᾳ. Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐλληνικῶν ὑδάτων συντελεῖ τὸ ἐξ ἀσβεστολιθικῶν καὶ σχιστολιθικῶν πετρωμάτων ἔδαφος τῆς χώρας, τὸ ὁποῖον εὐκόλως διαπερᾷ τὸ ὕδωρ καὶ σχηματίζει ἐνιαχοῦ ὑπογείους ὄχετους (καταβόθρας).

Τὸ ὕδωρ τοῦτο πολλάκις ἀναφαίνεται εἰς χαμηλότερα μέρη ὡς ἀφθονοὶ πηγαὶ (κεφαλάρια).

Κλίμα. Ἡ Ἑλλὰς ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, καὶ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ ἔδαφους βρεχομένη σχεδὸν πανταχόθεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἔχει κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· ὁ περιώνυμος γλαυκὸς οὐρανὸς τῆς Ἀτικῆς εἶναι σχεδὸν ὁ ἴδιος καθ' ὅλον τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος. Μόνον ἐν τῇ Μεσογείῳ Θεσσαλίᾳ καὶ τῇ δυτικῇ Μακεδονίᾳ τὸ κλίμα κλίνει πρὸς τὸ ἠπειρωτικόν, ἡ δὲ ἐλαία δὲν εὐδοκιμεῖ.

Βλάστησις. Ἡ βλάστησις ἐν Ἑλλάδι εἶναι πλουσία. Ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ὁ βάμβαξ, ὁ καπνός, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ποικιλίαι ὀπῶραι εἰδοκιμοῦσι καὶ καλλιεργοῦνται εἰς μεγάλην κλίμακα. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ **φοῖνιξ** αὐξάνει ἐν ταῖς νοτίαις χώραις. Ἐν δὲ τῇ Μεσσηνίᾳ κατὰ καιροὺς ὠριμάζουσι καὶ αἱ βάλανοι αὐτοῦ.

Γεωγραφικοὶ ὄροι ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κατοίκων. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς (ἴδια οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιάται) προήχθη εἰς μέγαν βαθμὸν πολιτισμοῦ. Τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἔφθασεν εἰς ὑψιστον βαθμὸν μορφώσεως, εἰς ἣν ἐποχὴν ἡ ἐπίλοιπος Εὐρώπη ἦτο βάεβαρος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐξῆς τρεῖς γεωγραφικοὺς ὄρους.

α') Ἡ θέσις αὐτῆς ὡς κειμένη ἐγγύτατα πρὸς τὰς ἄλλας δύο ἠπείρους, τοῦ ἀρχαίου κόσμου (Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς), ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἱστορίας, μετεδόθησαν αἱ πρῶται ἀρχαὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

β') Αἱ πλεῖσται ποικιλίαι τοῦ ἔδαφους, ὡς καὶ αἱ διαδεχόμενοι ἀλλήλας διάφοροι ζῶναι τοῦ κλίματος καὶ τῆς βλαστήσεως εἶναι ἀναμ-

φιοβήτητον ὅτι ἐξεγείρουσι τὴν φιλεργίαν καὶ ἐξυψοῦσι τὸ πνεῦμα τῶν κατοίκων.

γ') Ὁ θαυμάσιος πλούσιος καὶ ποικίλος διαμελισμὸς τῆς ξηραῖς, ὅστις παρορμᾷ τοὺς κατοίκους πρὸς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἀποδημίαν.

2. Φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος Προϋόντα φυσικὰ καὶ φυσιοτεχνικά.

1) Περὶ τῆς διαμορφώσεως καὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ ἐδάφους.
Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄρεινὸν ἀποτελού-

1) Ὡς ἐμάθομεν ἀπὸ τὰ προηγούμενα μαθήματα, πετρώματα λέγονται τὰ ὑλικά ἐν γένει, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται τὸ ἔδαφος τῆς γῆς. Τὰ πετρώματα εἶναι ἀπλᾶ ἢ σύνθετα· καὶ ἀπλᾶ μὲν εἶναι ὅσα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν μόνον εἶδος ὕλης καὶ ὁμοιάζουν καθ' ὅλα αὐτῶν τὰ μέρη ὅπως π. χ. εἶναι τὸ **μάρμαρον**. Διότι οἰονδήποτε τεμάχιον μαρμάρου, εἴτε μεγάλον εἴτε μικρὸν εἶναι ὅμοιον μὲ τὸν ὅλον βράχον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπεσπάσθη. Καὶ τὸ ἓν τεμάχιον καὶ τὸ ἄλλο ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν ἰδίαν (ὕλην δηλ. ἀπὸ ἔνωσιν ἀσβέστου καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέως).

Σύνθετα πετρώματα, λέγονται ὅσα ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο, τρία ἢ καὶ περισσότερα εἶδη· σύνθετον πέτρωμα π. χ. εἶναι ὁ **σχιστόλιθος**, ὅστις εἶναι πέτρωμα **χρώματος ὄψιου** καὶ σχετικῶς μὲ τὰ ἄλλα πετρώματα **μαλακόν**. Διότι δὲν σχίζεται εὐκόλως καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν τὸν καλοῦσιν δὲ **σχιστόλιθον κοινῶς κιμνλιάν**.

Ἄν θελήσῃ τις νὰ παρατηρήσῃ τὸν σχιστόλιθον, θὰ ἴδῃ ὅτι οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μάζαν σχεδὸν **λευκὴν**, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουν **ὄψιζα** ἄλλης τινὸς ὕλης, ἣτις ἔχει ὅλως ἰδιαιτέρην χαρακτηριστικὴν λάμπιν. Ἡ λευκὴ αὕτη μάζα εἶναι ὁ λεγόμενος **χαλαζίας** (κοινῶς **στουρνάρι** καλούμενον) τὰ δὲ φύλλα εἶναι ὁ λεγόμενος **μαρμαρυγίας**, ὁ ὁποῖος ὀνομάσθη οὕτω διότι **μαρμαίρει**, λάμπει Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν παρατηροῦμεν ὅτι ὁ σχιστόλιθος εἶναι σύνθετον πέτρωμα.

Τὸ ἔδαφος τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος, ὅπως τοῦτο διεμορφώθη περιέχει καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη πετρωμάτων λ.χ. ὁ **ἀσβεστόλιθος** εἶναι πέτρωμα γνωστότατον εἰς ὅλους μας, καθ' ὅσον μεγάλα τμήματα τοῦ ἐδάφους μας ἀποτελοῦνται ἐκ τούτου. Τὸ μάρμαρον δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἀσβεστόλιθος μὲ μόνην

μενον ἐξ ἀσβεστολιθικῶν καὶ σχιστολιθικῶν πετρωμάτων, ἔτι δὲ καὶ ἐκ χιονολεύκων καὶ ἄλλων ποικιλοχρῶν μαρμάρων. Πολλὰ

τὴν διαφορὰν οὗτοι οἱ κόκκοι τῆς ἀσβέστου, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖται, εἶναι κρυσταλλικοὶ μὲ κανονικὴν μορφήν. Ἐγένοντο δὲ κρυσταλλικοὶ διότι ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτῶν μεγάλη πίεσις καὶ ὑψηλὴ θερμοκρασία. Ἐτερον εἶδος ἀσβεστολίθου εἶναι καὶ ἡ **κιωλία** γῆ. Πέτρωμα ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἀργιλλος, διὰ τῆς ὁποίας κατασκευάζομεν τὰς ὀπτὰς πλίνθους (τοῦβλα)· πετρώματα εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ στρώματα τῶν **λιθανθράκων** ὡς καὶ τῆς γύψου. Πέτρωμα εἶναι καὶ ὁ **ψαμμίτης** λεγόμενος, ὅστις ἀποτελεῖται ἀπὸ κόκκους ἄμμου (ἄμμος = ψάμμος) τοὺς κόκκους τούτου φαίνεται πῶς συνεχόλησεν ξένη τις οὐσία κολλώδης. Οἱ ἄμμώδεις οὗτοι κόκκοι τῶν ψαμμιτῶν, ὅταν συμπέσῃ νὰ ἀντικατασθῶσιν διὰ μεγαλυτέρων συντριμμάτων ἐκ βράχων καὶ διὰ χαλύκων στρογγύλων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ καμμιὰ φορὰ καὶ γωνιωδῶν τοιούτων σχηματίζεται ἄλλη κατηγορία πετρωμάτων τὰ **κροκαλοπαγῆ** λεγόμενα πετρώματα, τὰ ὅποια δὲν διαφέρουσι τῶν κόκκων τῶν ψαμμιτῶν παρὰ κατὰ τὸ μέγεθος τῶν συστατικῶν μερῶν αὐτῶν.

Τὰ ἀνωτέρω εἶδη τῶν πετρωμάτων, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη, ἐπειδὴ σχηματίζουσι **στρώματα κοινονικὰ**, ἀλλαχοῦ μὲν μεγαλύτερα, ἀλλὰχοῦ δὲ μικρότερα ὠνομάσθησαν **στρωσιγενῆ** (δηλ. ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἐδάφει κατὰ στρώματα). Μὴ νομίσῃ δὲ τις ὅτι πάντα τὰ στρωσιγενῆ στρώματα ἐσχηματίσθησαν τυχαίως διότι τὴν κανονικὴν αὐτῶν διάταξιν ἔλαβον ὡς ἐκ τῆς **ἐπενεργείας** ἐπ' αὐτῶν τοῦ ὕδατος καὶ διὰ τοῦτο πάντα ταῦτα τὰ στρωσιγενῆ πετρώματα ὀνομάζονται μὲν μίαν λέξιν **ὑδατογενῆ**.

Ἄλλη κατηγορία πετρωμάτων εἶναι τὰ **πυριγενῆ** λεγόμενα πετρώματα, τὰ ὅποια ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς **λάβας** δηλ. ἀπὸ τὰ λυωμένα ὑλικά, τὰ ὅποια ἡ γῆ περιρικλεῖ ἐντὸς αὐτῆς (τῶν ἐγκάτων τῆς). Ὅλα δὲ τὰ πυριγενῆ στρώματα τῆς γῆς εἶναι **ἄστρωτα** δηλ. δὲν ἔχουσι κανονικὴν διάταξιν.

Πυριγενῆ πετρώματα εἶναι οἱ **γρανίται**, οἱ **τραχίται**, οἱ **πορφύρεται**, οἱ **δαδάλται** καὶ τινὰ ἄλλα ἀκόμη. Ὁ **γρανίτης** εἶναι πέτρωμα σκληρότατον, συγκείμενον ἐπὶ τρία διάφορα ὀρυκτά, τὸν **χαλαζίαν** τὸν **ἄστρον** καὶ τὸν **μαρμαρυγίαν** (ὁ ἄστρος εἶναι ὀρυκτὸν διακρινόμενον εἰς κόκκους ὑπομέλανος). Οἱ γρανίται εἶναι ἡ λάβα τῶν ἀρχαιοτάτων ἠφαιστειῶν τῆς γῆς. Ὅλος τὸ ἐναντίον ὁ **γενεύδιος**, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷται εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰς

πετρώματα τῶν ὄρεων εὐκόλως ἀποσαθροῦνται καὶ μεταβαλλόμενα εἰς εὐφορον χῶμα καθιστῶσιν ἐφόρους τὰς παρακειμένας κοιλάδας καὶ πεδιάδας.

Ὄρυκτά. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἐγκλείει διάφορα πολύτιμα ὄρυκτά. Τὰ σπουδαιότερα μεταλλικὰ προϊόντα ἐξάγονται ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ χώρᾳ ὡς *ψευδάργυρος, μόλυβδος, ἄργυρος*· ἀλλαχοῦ δὲ *χαλκός, σίδηρος καὶ μαγγάνιον*. Πρὸς τούτοις δὲ *σμιρὶς* ἐν Νάξῳ, *μυλόπετρα* καὶ *θεῖον* ἐν Μήλῳ, *Θηραϊκῇ γῆ* (πορσελίγη), *χρῶμιον μαγγνησία*. Ἐν Κύμῃ δὲ, Ἄλιβερίῳ, Ὠρωπῷ καὶ Ἀντιπύρῳ ὡς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ὑπάρχουσι παχέα στρώματα *λιγνιτῶν* (εἶδος γαιανθράκων).

βραχώδεις παρολίαι νήσων τινῶν τοῦ Αἰγαίου (Νάξος, Σέριφος κλπ.) εἶναι πέτρωμα στρωσιγενές, τὸ ὑλικὸν τοῦ ὁποίου ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰ αὐτὰ ὄρυκτά, ὅσα ἐσχημάτισαν καὶ τὸ ὑλικὸν τοῦ γρανίτου, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸ γενεσίον τὸ ὑλικὸν αὐτὸ ἐστρώθη μὲ διάταξιν κανονικὴν καὶ ἐπετέλεσεν οὕτω πέτρωμα στρωσιγενές. Τοιοῦτου εἶδους πετρώματα σχηματίζουν τὰ διάφορα εἶδη τῶν σχιστολίθων, οἱ ὅποιοι ὀνομάζονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ὄρυκτοῦ, τὸ ὁποῖον ἕκαστος περισσότερον περιέχει. Π. χ. ὀνομάζομεν *μαρμαρυγιακοὺς σχιστολίθους*, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι περιέχουσι πολὺν μαρμαρυγιαν, *ἀργυλλικοὺς σχιστολίθους*, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι περιέχουσι πολὺν ἄργιλλον, ἀπὸ ἀργιλλικὸν δὲ σχιστόλιθον συνίστανται αἱ πλάκες ἐπὶ τῶν ὁποίων γράφομεν, *χλωριτικοὺς δὲ σχιστολίθους* λέγομεν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι περιέχουσι πράσινον ὄρυκτὸν χλωρίτην καλούμενον.

Οἱ γενεῖσιοι δὲ τοὺς ὁποίους ἀνεφέρομεν εἶναι τὰ πρῶτα καὶ ἀρχαιότερα ὕδατογενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν αἱ θαλάσσαι. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἀπὸ μὲν τὰ ὕδατογενῆ ὁ *γενεῦδιος*, ἀπὸ δὲ τὰ πυριγενῆ ὁ *γρανίτης* εἶναι τὰ πρῶτα ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἐδάφους κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους.

Ὅλον αὐτὸ τὸ μέγα καὶ ἀνυπολόγιστον χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον διεκρευσεν ἀπ' οὗτου ἤρχισαν νὰ γεννῶνται τὰ πετρώματα τῶν γενεσίων καὶ τῶν γρανιτῶν μέχρι σήμερον, οἱ διάφοροι γεωλόγοι τὰς διαιροῦν εἰς *τέσσαρας* μεγάλας περιόδους (σημειωτέον ὅτι ἐκάστη γεωλογικὴ περίοδος σύγκειται ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας ἐτῶν). Ὀνομάζονται δὲ ἡ *πρῶτη*, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐτε ζῶα οὔτε φυτὰ ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς γῆς *ἀζωϊκὴ* ἢ *δευτέρα*, ἐπειδὴ κατὰ

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ὄρειου ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκαλλιεργητόν, κάλυπτεται ὑπὸ θάμνων καὶ χρησιμεύει πρὸς βοσκὴν αἰγῶν καὶ προβάτων. Τὸ 1)5 περίπου τῆς ἐπιφανείας κατέχουσι τὰ δάση, ἅτινα ἐν μὲν τῇ ἀνατολικῇ Ἑλλάδι ἀποτελοῦνται ἐκ πευκῶν καὶ ἔλατων, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι ἐκ δρυῶν. Πλεῖστα δὲ δάση, ἐκ καστανεῶν καὶ ὄξυων εὐρίσκονται ἐν τῇ βορείᾳ Ἑλλάδι.

ΣΗΜ. Ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχον ἄλλοτε πλεῖστα δάση, ἅτινα σπουδαίως συντέλουν εἰς τὸ νὰ γίνηται τὸ ἡμέτερον κλίμα λαμπρότερον καὶ ἠπιώτερον καὶ νὰ σχηματίζονται πηγαὶ δροσεραὶ καὶ διαυγεῖς. Ἀλλὰ ταῦτα μετὰ μεγάλης ἀσυνειδησίας κατεστράφησαν ἀτυχῶς εἰς πολλὰ μέρη ὑπ' ἀνθρώπων ἀσπλάχνων καὶ μὴ ἐννοούντων ὁποίας ζημίας γίνονται πρόξενοι εἰς τὴν πατρίδα.

Οἱ καταστροφεῖς οὗτοι τῶν δαδῶν εἶναι φοβεροὶ ἐχθροὶ τῆς πολιτείας πρέπει δὲ ὑπὸ πάντων νὰ διώκονται ἀμελικτικῶς.

Καλλιεργούμενον ἔδαφος. Φυτικὰ προϊόντα. Ἐκ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος μόνον τὸ 1)4 περίπου καλλιεργεῖται. Ἐξ ὅλων τῶν φυτῶν οἱ ἀμπελῶνες, οἱ ἐλαιῶνες, οἱ δημητριακοὶ καρποί, οἱ συκεῶνες, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ αἱ καπνοφυτεῖαι κατέχουσι τὴν μεγαλύτεραν ἔκτασιν. Πλουσιώτατον δὲ προϊόν εἶναι ἡ **Κορινθιακὴ σταφίς**, τῆς ὁποίας ἡ ἔξαγωγή ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς 20—40 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Γίνεται δὲ ἐπίσης μεγάλη ἔξαγωγή οἴνου καὶ ἐλαίου, καπνοῦ καὶ οἴνοπνευματωδῶν ποτῶν ἅτινα εἶναι ἐφάμιλλα τῶν γαλλικῶν καὶ ὀλλανδικῶν τοιούτων. Οἱ γονιμώτεροι δὲ καὶ μᾶλλον εὐφοροὶ τόποι τῆς Παλ. καὶ Νέας Ἑλλάδος εἶναι ἡ Θεσσαλία, ἡ Μεσσηνία, ἡ Ἡλεία καὶ ἡ κεντρικὴ καὶ ἀνατολικὴ Μακεδονία.

Δασικὰ προϊόντα. Ἔχομεν ξυλείαν πρὸς ναυπηγίαν, οἰκοδομίαν, καῦσιν, θητίνην καὶ δεψικὰς οὐσίας.

Φυσικοτεχνικὰ προϊόντα. Ἔχομεν τὸν βάμβακα, τὴν κάνναβιν, τὰ μαλλία, τὰ δέρματα καὶ τὰ ὄσα.

τῆς περιόδου ταύτην παρουσιάσθησαν τὰ παλαιότατα φυτὰ καὶ ζῶα καλεῖται **παλαιοζωϊκὴ** περίοδος, ἡ **τρίτη** κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνεφανίσθησαν τὰ τῆς μέσης περιόδου φυτὰ καὶ ζῶα ὀνομάζεται **μεσοζωϊκὴ** περίοδος καὶ ἡ **τετάρτη** ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν ἐνεφανίσθησαν τὰ νεώτατα δηλ. τὰ σύγχρονα φυτὰ καὶ ζῶα λέγεται **καινοζωϊκὴ**.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἐν καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τοῦ κλίματος εἶναι καταλλήλοτατον εἰς τὴν καλλιεργίαν τῶν δένδρων, φυτῶν, ζῶων τῶν εὐκράτων ζωνῶν, ἐν τούτοις ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ὅπως δῆποτε παρημελημένα, διότι οἱ γεωργικοὶ πληθυσμοὶ ἀπορροφούμενοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν πόλεων παραμελοῦσι τοῦ φυσικοῦ πλούτου.

Ἡ γλυκεῖα πατρὶς ἡμῶν θὰ ἦτο πολὺ πλουσιωτέρα καὶ θὰ ἐξῶμεν μὲ μεγαλυτέραν ἄνεσιν, ἂν οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν ἐπεδιδόμεθα εἰς τὴν καλλιεργίαν τοῦ πλουτοπαραγωγοῦ ἐδάφους ἡμῶν καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Δυστυχῶς δὲ ἕνεκα τούτου ἄφθονοι δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πλεῖστα ζῶα εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Ζῶα. Ἄγρια ζῶα ζῶσιν ὀλίγα ἀνά τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου, Στερεᾶς Ἑλλάδος, Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας. Τοιαῦτα δὲ εἶναι οἱ *λύκοι*, οἱ *θῶες*, αἱ *ἀλώπεκες*, οἱ *κάπροι* (ἀγοιόχοιροι), αἱ *ἐλαφοὶ*, αἱ *δορκάδες* καὶ *που* καὶ *που ἄρκτοι* ἐν Μακεδονίᾳ. Εἰς δὲ τὰς παραλίας ἀπαντῶσιν ἐνίοτε *φῶκαι*. Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων ζῶων τρέφονται κυρίως *πρόβατα* καὶ *αἴγες* ἔτι δὲ *βόες*, *βούβαλοι*, *χοῖροι*, *ἵπποι*, *ἡμίονοι* καὶ *ὄνοι*.

Πτηνὰ. Ἐκ τῶν ἀρπακτικῶν πτηνῶν ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι ὁ *γύψ*, ὁ *ἀετός*, ὁ *ἰέραξ* ἡ *γλαυξ* καὶ τινὰ ἄλλα.

Ἰχθύες. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουσι πλεῖστα εἴδη ἰχθύων, οἱ δὲ σπουδαιότεροι ἀλιευτικοὶ σταθμοὶ εἶναι ἡ *Ἀγουλινίτσα* καὶ ἡ *Κατφα* ἐν Ὀλυμπίᾳ, τὸ *Βασιλάδι* καὶ ἡ *Κλεισοβα* ἐν Μεσσολογίῳ καὶ ἡ *Μουριά* ἐν Ἠλείᾳ· αἱ λιμνοθάλασσαι *Δογαροῦ* καὶ *Τσουκαλίας*, ἡ *Πηλώδης* (Βιβάρη) τοῦ *Βουθρωτοῦ* ἐν Ἠπείρῳ, ὡς καὶ αἱ πλεῖστα λιμναὶ ἐν Μακεδονίᾳ (Πρέσπα, Καστορίας, Δοϊράνη).

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία ἐν Ἑλλάδι εἶναι μικρά, ἂν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται σημαντικὴ τις ἀνάπτυξις αὐτῆς εἰς τινὰς κλάδους. Εἰς πολλὰς πόλεις ὑπάρχουσιν ἐργοστάσια μεταξουργίας, ἔριουργίας, βαμβακουργίας, οἰνοπνευματοποιίας, μεταλλουργίας, ἴστατοκηρίων, πιλοποιίας κτλ. Ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τοῦ Βασιλείου εἶναι ὁ Πειραιεὺς.

Ναυτιλία. Ὡς ἐκ τοῦ ὀριζοντίου θαλασσίου διαμελισμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὕτη κατ' ἔσοχὴν ναυτικὴ χώρα. Τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ναυτικὸν ἀριθμεῖ 1200 μεγάλα ἱστιοφόρα πλοῖα καὶ ὑπὲρ τὰ 400 (1) ἀτιμόπλοια, ἅτινα ἐπιδεικνύουσι τὴν *ἐνδοξον σημαίαν τῆς πατρίδος ἡμῶν* εἰς ὄλους τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

ΣΗΜ. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων αὐξάνεται ἀντικαθιστώντων τὰ ἱστιοφόρα, ἅτινα ἤρξαντο νὰ ἐκλείπωσι.

Σύστημα φάρων καὶ φανῶν ἰδρυμένων εἰς τὰς σπουδαιότερας ἄκρας καὶ τὰς νήσους, βελτιούμενον ὁσημέραι ὑποβοηθεῖ μεγάλως τοὺς ναυτιλομένους.

Ἐμπόριον, Εἰσαγωγή καὶ ἔξαγωγή. Τὸ ἐμπόριον τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἔκ παραλλήλου πρὸς τὴν ναυτιλίαν αὐτῆς εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Κατ' ἔτος εἰσάγονται καὶ ἔξάγονται διάφορα προϊόντα τῶν ὀπείων ἢ ἀξία ἀνέρχεται εἰς 350 ἑκατομμύρια περίπου δραχμῶν. Μεταφέρονται δὲ τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν μεγάλην Βρετανίαν (κορινθιακὴ σταφίς) κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὰς χώρας τῆς *Ἀυστροουγγαρίας*, εἰς τὴν *Γαλλίαν*, *Τουρκίαν*, *Ὀλλανδίαν* καὶ *Ἡνωμένας Πολιτείας* (Ἀμερικῆς).

Κυριώτεραι δὲ χῶραι, ἔξ ὧν προέρχονται τὰ εἰσαγόμενα ἐν Ἑλλάδι, εἶναι ἡ *Ῥωσία* καὶ ἡ *Ῥουμανία* (δημητριακοὶ καρποὶ καὶ βόες).

Ἡ μεγάλη *Βρετανία* (βαμβακερὰ ὑφάσματα καὶ νήματα ὡς καὶ ἄρθρα ναυπήγησις ἀτμοπλοίων), ἡ *Ἀυστροουγγαρία* καὶ ἡ *Γερμανία* (ζάχαρις, χάρτης, σιδηρικὰ καὶ φάρμακα καὶ ἡ *Γαλλία* εἶδη πολυτελείας).

Τὰ κριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα τοῦ Βασιλείου εἶναι ὁ *Πειραιεύς*, ἡ *Σύρος*, αἱ *Πάτραι*, ὁ *Βόλος*, αἱ *Καλάμαι*, ἡ *Κέρκυρα*, ἡ *Θεσσαλονίκη*, ἡ *Καβάλλα*, ἡ *Πρέβεζα* καὶ τὸ *Δεδεαγάτς* (Ἀλεξανδρούπολις).

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὅν καὶ τὸ ὀρεινὸν τοῦ ἐδάφους παρέχει πολλὰς δυσκολίας.

Ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία γίνεται δι' ἀμαξῶν, τροχιοδρόμων, σιδηροδρόμων καὶ αὐτοκινήτων. Αἱ διάφοροι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ

(1) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων ἐμειώθη σχεδὸν κατὰ τὸ ἡμισυ λόγῳ τοῦ τελευταίου ὑποβρυχίου πολέμου. Ἄν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτι ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ μεγάλως ὁ ἀριθμὸς τούτων.

ἀνερχόμενοι εἰς 2 χιλ. χιλιόμετρον περίπου συνδέουσι τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ μετ' ὄλου τοῦ Παλαιοῦ Βασιλείου. Ἀπὸ πολλοῦ δὲ ἤδη χρόνου οἱ σιδηροδρόμοι τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἠνώθησαν μετὰ τῶν σιδηροδρόμων τῶν ἀπελευθερωθειῶν νέων ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ διὰ τούτων μετὰ τῶν σιδηροδρόμων τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης.

Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων εἰς ὅλα τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος. Ξένα δὲ ἀτμόπλοια καὶ πλεῖστα ἑλληνικὰ θέτουσι τὴν Ἑλλάδα εἰς συγκοινωνίαν μετ' ὅλων τῶν λιμένων τοῦ κόσμου.

Ἄπασαν δὲ τὴν συγκοινωνίαν ταύτην εὐεργετικῶς ἐπίσης ὑπηρετεῖ σύμπλεγμα τηλεγράφων, τηλεφώνων, ὡς καὶ πλεῖστα ταχυδρομικὰ γραφεῖα.

3. Περὶ διοργανισμοῦ τῆς διοικήσεως.

ἠληθυσμός. Πάντες οἱ κάτοικοι τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος εἶναι Ἕλληνες καὶ ἀνέρχονται, εἰς 7 1/2 ἑκατομμύρια περίπου· ὑπάρχουσιν ὅμως μεταξὺ αὐτῶν καὶ πολλοὶ Ἑλληνοαλβανοὶ καὶ τινες Ἰσραηλίται καὶ Μωαμεθανοί.

Πολλοὶ ὅμως Ἕλληνες κατοικοῦσι καὶ εἰς τὰς ὑποδούλους ἔτι Ἑλληνικὰς χώρας (Μ. Ἀσία). Φύσει δὲ οἱ Ἕλληνες ἀποδημικοὶ εὐρίσκονται ἐν διασπορᾷ ὡς ἔμποροι ἢ εἰς ἄλλας ἐργασίας ἀσχολούμενοι εἰς ξένας χώρας, ἰδίᾳ δὲ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς, ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ρωσίᾳ, ἐν Ρουμανίᾳ, ἐν Αὐστραλίᾳ. Ὁ ὅλικός ἀριθμὸς πάντων τῶν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλήνων ἀνέρχεται εἰς 12 περίπου ἑκατομμύρια.

ΣΗΜ. Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν οἱ Πελασγοί, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ σκότους. Φαίνεται, ὅμως ὅτι ἡ ἀρχαιότερα καὶ σπουδαιότερα ἔδρα τούτων ἦτο ἡ ἐν Ἡπειρῷ πέριξ τοῦ ἐν Δωδώνῃ ἱεροῦ τοῦ Διὸς χώρα. Ὡς γνωστόν, οἱ ἱερεῖς τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης ἐκαλοῦντο Σελλοί. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν Σελλῶν τῶν καὶ Ἑλλῶν λεγομένων κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρήχθη καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἐπεχώρησεν εἰς τὸν Ἑλληνικόν, ὅστις δὲν ἦτο διάφυρος τῶν Πελασγῶν. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ὁμοφυλίαν, ἐξ ἧς προέκυψεν καὶ ἡ ὁμοφυλία τῆς Ἑλληνολατινικῆς φυλῆς.

Οἱ Ἕλληνες διεκρίνοντο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἰς τρία φύλα τοὺς Αἰολεῖς, τοὺς Δωριεῖς, καὶ τοὺς Ἴωνας.

Θρησκεία. Ἐκκλησία. Ἐπίσημος θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ ὀρθόδοξος Χριστιανική. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι μὲν αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ δογματικῶς καὶ κανονικῶς εἶναι ἠνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Διοικεῖται ὑπὸ τῆς ἱεράς Συνόδου καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Ἡ ἱερά Σύνοδος ἀποτελεῖται ἐκ 5 ἀρχιερέων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ σειράν ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἀρχιερέων τοῦ Κράτους. Πρόεδρος τῆς ἱεράς Συνόδου εἶναι διαρκῶς ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

Πλήν τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχουσι καὶ τινες Ἕλληνες τοῦ δυτικῆς δόγματος, ἀκόμη δὲ καὶ τινες Μωαμεθανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι.

Ἡ Παλαιὰ Ἑλλάς διαιρεῖται εἰς 29 ἐπισκοπὰς, ἡ δὲ Νέα Ἑλλάς εἰς 42 ἐπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἤδη Δημοκρατικὸν ἀπὸ τοῦ 1923. Ἡ Ἑλλάς ἔχει ὡς νομοθετικὸν σῶμα τὴν Βουλὴν καὶ τὰ ἤδη καταρτιζόμενα Συμβούλια τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Ἐπικρατείας. Ἐχει δὲ καὶ μίαν κυβέρνησιν ἀποτελούμενην ἀπὸ 12 ὑπουργούς, οἵτινες ἐφαρμόζουν τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους ἐπήφισεν ἡ Βουλὴ, ἐνέκρινεν ἡ γερουσία καὶ ἐπεκύρωσεν ὁ Πρόεδρος.

Ὁ ὑπέρτερος τῶν ὑπουργῶν λέγεται πρωθυπουργός.

Εἶναι δὲ οἱ Ὑπουργοὶ 1) ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, 2) ὁ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, 3) ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, 4) ὁ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, 5) ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, 6) ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, 7) ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, 8) ὁ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Ἐμπορίου) 9) ὁ ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας (ταχυδρομείων, τηλεγράφων, τηλεφώνων, σιδηροδρόμων), 10) ὁ ἐπὶ τῆς Γεωργίας, 11) ὁ τῆς ὑγιεινῆς καὶ Περιθάλψεως τῆς χώρας καὶ 12) ὁ ἐπὶ τῆς ἐννόμου τάξεως.

Διοικήσεις. Ἴνα διοικεῖται ὁ τόπος καλῶς καὶ ἀσφαλίζεται ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν πολιτῶν καὶ προάγεται ἡ εὐημερία αὐτῶν, ἡ μὲν διοικήσις τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἔχει διαιρεθῆ εἰς 16 νομούς, εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν ὁποίων προΐσταται εἰς νομάρχης, τούτων δὲ τρεῖς κεῖνται ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, εἶς ἐν Ἠπείρῳ, δύο ἐν Θεσσαλίᾳ, πέντε ἐν Πελοποννήσῳ, δύο εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τρεῖς εἰς τὰς Ἰονίους νήσους (Ἐπτανήσον). Ἐκαστος νο-

μὸς περιέχει μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας ἐπαρχίας, αἷτινες πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς δήμους καὶ κοινότητας. Ἡ Νέα Ἑλλάς διοικεῖται ἤδη ὑπὸ Γενικῶν διοικητῶν ὑπὸ **νομαρχῶν** καὶ **ὑποδιοικητῶν**. Καὶ ἐν μὲν τῇ Μακεδονίᾳ ὑπάρχουσι τρεῖς γενικοὶ διοικηταὶ καὶ ὀκτὼ ἤδη νομάρχαι. Ἐν δὲ τῇ Ἡπειρῷ ὑπάρχουσιν εἰς Γενικὸς διοικητὴς καὶ τέσσαρες Νομάρχαι (1), ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου τρεῖς Γεν. διοικηταὶ καὶ τρεῖς νομάρχαι ἐν δὲ τῇ ἠρωϊκῇ μεγαλονήσῳ Κρήτῃ εἰς Γενικὸς διοικητὴς καὶ τέσσαρες νομάρχαι. Ἐκάστη δὲ νομαρχία ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἢ καὶ περισσοτέρας ὑποδιοικήσεις.

Παιδεία. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι παρέχεται δωρεάν εἰς ἅπαντας ἐν γένει· διαιρεῖται δὲ εἰς **κατωτέραν** (στοιχειώδη), **μέσσην** καὶ **ἀνωτάτην**. Καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουσι πολλὰ πλήρη καὶ κοινὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Διὰ δὲ τὴν μέσσην ὑπάρχουσι πολλὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, γυμνάσια, ἐν πρακτικὸν Λύκειον καὶ ἔμπορικαὶ σχολαί. Διὰ δὲ τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχει τὸ **Ἐθνικὸν** καὶ **Καποδιστριακὸν** Πανεπιστήμιον. Ἐκτὸς τούτων εἶναι τὸ **Πολυτεχνεῖον** καὶ τὸ σχολεῖον τῶν **Καλῶν τεχνῶν**, πολλὰ **Διδασκαλεῖα** ἀρρένων τε καὶ θηλέων, **ναυτικά**, **σχολαί** (ἢ τῶν Δοκίμων καὶ ἢ Ἐμπορικῆ νηυτικῆ σχολῆ ἐν Πειραιεῖ. Ἡ **στρατιωτικὴ** σχολὴ τῶν **Εὐελπίδων** ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ **Προπαρασκευαστικὴ** ταύτης ἐν Κερκύρα. **Γεωργικαὶ** σχολαί, **γεωργικοὶ σταθμοὶ** καὶ **ἱερατικά** σχολαί.

Δικαιοσύνη. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι πολλῶν εἰδῶν δικαστήρια, ὃ **Ἄρειος Πάγος** ἐν Ἀθήναις τὸ ἀνώτατον πάντων, πολλὰ **Ἐφετεῖα**, **κακουργόδικεῖα**, περιοδικῶς καταρτιζόμενα, **Πρωτοδικεῖα**, **Πταισματοδικεῖα**, καὶ πολλὰ **Εἰρηνοδικεῖα**. Λειτουργοῦσι δὲ πέντε **στρατοδικεῖα** διὰ τοὺς στρατιωτικοὺς ἐγκληματίας καὶ ἐν **Ἀναθεωρητικὸν** στρατοδικεῖον (οἶονεὶ στρατιωτικὸς Ἄρειος Πάγος).

Πολεμικαὶ δυνάμεις τοῦ Κράτους. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ κράτους διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν.

---

(1) Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς αἱ ἐν λόγῳ περιοχαὶ (νομοὶ) δυστυχῶς κατεκυρώθησαν καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὑπὸ τῆς Διασκέψεως τῶν ἐν Παρισίοις Πρεσβευτῶν.

Πάντες οἱ Ἕλληνες πολῖται θεωροῦνται στρατεύσιμοι ἀπὸ τοῦ 19 ἔτους τῆς ἡλικίας των μέχρι τῶν 50. Καὶ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἀνέρχεται εἰς 80 χιλιάδας ἀνδρας ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 500 χιλιάδας περίπου.

Αἱ δὲ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις ἀποτελοῦνται ἐκ 10 χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ 50 πολεμικῶν πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς θωρηκτά, ἢ **Ὑδρα**, αἱ **Σπέτσαι**, τὰ **Ψαρά**, ὁ ἔνδοξος **Ἀβέρωφ**, ἡ **Δῆμος** καὶ τὸ **Κιλκίς**.

Ὅλοι γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας, ὅτι ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρίς **Ἑλλὰς** πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς **Κωνσταντινουπόλεως** ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἡ ὁποία ἐγένετο τῷ 1453, ἦτο **μεγάλῃ αὐτοκρατορίᾳ**. Βαθυηδὸν ὅμως καὶ κατ' ὀλίγον οἱ Τούρκοι ὑπέταξαν δυστυχῶς θύλας τὸς **Ἑλληνικὰς χώρας**. Ἀπὸ τοῦ 1453 δὲ μέχρι τοῦ 1821 ὅπου ἐξεργάγη ἡ **Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις**, δηλ. ἡ ἰσχύσις τῶν Ἑλλήνων ἢ νὰ ἀποτινάξουν τὸν ἀγριὸν καὶ τυραννικὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων ἢ νὰ ἀποθάνωσιν, ἐπέρασαν 368 χρόνια κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο οἱ πατέρες μας υπέφεραν ἀναρίθμητα βάσανα. Τέλος δὲ οἱ πρόγονοί μας καὶ οἱ πατέρες μας μετὰ ἐπταετῆ **τρομερὸν πόλεμον**, δηλ. ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1829 σχεδὸν πολεμοῦντες ἀδιαλείπτως κατὰ τῶν Τούρκων κατώρθωσαν μικρὸν μέρος ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν νὰ ἐλευθερώσωσι.

Τὸ ἑλληνικὸν κράτος περιελάμβανε τότε μόνον τὴν **Πελοπόννησον**, τὴν **Στερεὰν Ἑλλάδα**, τὴν **Εὐβοίαν**, τὰς βορείους **Σποράδας** καὶ τὰς **Κυκλάδας** νήσους. Ὅλοι δὲ αἱ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπελευθεροῦνται.

Τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἐκυβερνήθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου **Ἰωάννου Καποδιστρίου** ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1831. Μετὰ δύο χρόνια περίπου ἐζητήθη νὰ ἔλθῃ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου φιλέλληνος βασιλέως τῆς **Βαυαρίας Λουδοβίκου Ὁδῶν**, ὅστις ἀποβίβασθεις εἰς Ναύπλιον, ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1862. Μετὰ τοῦτον βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο ὁ Δανὸς πρίγκηψ Χριστιανὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα **Γεώργιος Α'** βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, βασιλεύσας καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι τοῦ 1913 ὅτε ἐδολοφονήθη ὑπὸ μιανᾶς χειρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ πεσὼν ὡς νέος Κόδρος καὶ μέγας **ἐθνομάρτυς** καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα φρουρὸς τῶν κτήσεων τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ του.

Δὲν παρήλθον ὀλίγοι μῆνες ἀπὸ τὴν κάθοδον τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Γεωργίου καὶ ἡ μεγάλη Βρετανία παρεχώρησε τῷ 1864 εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς *Ἴονιους νήσους* (*Ἐπὶάνησον*). Παρεχωρήθη δὲ ὠσαύτως τῷ 1881 εἰς τὴν Ἑλλάδα δυνάμει τῆς Βερολινίου συνθήκης τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου. Τῷ 1897 ἡ Κρήτη ἐγένετο αὐτόνομος ὕστερον ἀπὸ τόσας τραγικὰς ἐπαγαστάσεις καὶ τῷ 1913 θεία βοήθεια προσηρτήθη ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὸ εὐτυχὲς ἔτος 1913 ἡ Ἑλλὰς σχεδὸν ἔδιπλασιάσθη κατόπιν δύο ἐνδόξων καὶ νικηφόρων πολέμων πρῶτον κατὰ τῶν Τούρκων καὶ δευτέρου κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Κατὰ τοὺς δύο αὐτοὺς πολέμους ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπέδειξε θαύματα ἀνδρείας καὶ ἡρωϊσμοῦ τόσον μεγάλα, ὥστε ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ ἑλληνικὸς *Στόλος* κατὰ τὸν *Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον* ἐνίκησεν εἰς δύο λαμπρὰς καὶ ἐνδόξους ναυμαχίας τὸν τουρκικὸν στόλον, ὅστις τραπείς εἰς φυγὴν ἠναγκάσθη νὰ κλεισθῇ ἐντὸς τῶν στενῶν τοῦ *Ἑλλησπόντου*.

Τοιουτοτρόπως αἱ εὐτυχεῖς χῶραι, αἱ ὁποῖαι θάλλονται σήμερον κατόπιν αἰῶνων δουλείας, σκότους καὶ μαρτυριῶν ὑπὸ τὸν γλυκὺν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας, εἶναι ἡ *Ἡπειρος*, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς *Μακεδονίας*, ἡ ἄρτι ἀπελευθερωθεῖσα Δυτ. *Θράκη* αἱ ἐγκατεσπαρμένα καὶ πλησίον τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς κείμενα νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, πλὴν τῆς *Ἰμβρου* καὶ τῆς *Τενέδου* αἵτινες ἐπιστροφείσταν εἰς τὴν Τουρκίαν δυνάμει τῆς ἐν Λωζάνῃ συνθήκης. Ἐτι δὲ καὶ ἐκείνων, αἵτινες κατέχονται ὑπὸ τῆς Ἰταλίας αἱ ὁποῖαι εὐτυχῶς ἀπαλλάσσονται μετ' ὀλίγον τῆς Ἰταλικῆς προστασίας προσαρτώμεναι εἰς τὸ ἐλεύθερον βασίλειον.

Τώρα τὰ βλέμματα ὅλων τῶν Ἑλλήνων στρέφονται πρὸς τὴν *Κωνσταντινούπολιν* τὴν βασιλίδαν αὐτὴν τῶν πόλεων, ἡ ὁποία εἶναι τὸ *Παλλάδιον* τῶν ἔθνικῶν ἑλληνικῶν βλέψεων, τὸ *κέντρον* τῶν παλμῶν πάσης *ἑλληνικῆς καρδίας* τὸ γλυκὺ καὶ φαιινὸν εἶδωλον τῶν ἐλπίδων τοῦ *Γένους*.

Τὰ δικαιώματά μας λοιπὸν ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἀπαράγραπτα, ἔχουν χαραχθῆ ὑπὸ τῆς ἡρωϊκῆς καὶ ἀληθινῆς βασιλικῆς ὑσείας *Κωνσταντινου* τοῦ *ΙΑ'* καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην παντός Ἑλλήνου. Ἀκόμη δὲ καὶ αἱ ὑποληφθεῖσαι χῶραι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἵτινες ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους εἶναι ἑλληνικαί. Στενάξουν δὲ εἰσέτι ὅλαι αὗται αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι δυστυχῶς ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν Τούρκων.

**Αἱ ἀλύτρωτοι ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ ἡ καθόλου δια-
σπορὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ
Ἑλληνισμοῦ. Ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ Γένους.**

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν δύο ἐνδόξων καὶ νικηφόρων πολέμων τοῦ
βαλκανοτουρκικοῦ τὸ πρῶτον τῷ 1912 καὶ τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ τὸ
δεύτερον τῷ 1913, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐτέθησαν μὲν ἐκτὸς μάχης περὶ
τὰς πενήτηντα χιλ. Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπέναντι τῶν μεγάλων αὐτῶν
θυσιῶν δύο ἄσπονδοὶ ἐχθροὶ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, **Τοῦρκοι** καὶ
Βούλγαροι κατενικήθησαν καὶ κατεσυνετριβήσαν, ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν δέ
χιλιάδες ἐξ αὐτῶν συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι πλέον δὲ τῶν δύο ἑκατομ-
μυριῶν **ὑπέδουλοι Ἕλληνες** ἔχουν τὴν εὐτυχίαν τώρα νὰ θερμαί-
ωνται ὑπὸ τὸν **γλυκὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας**.

Ἡ **βορεία Θεσσαλία**, ἡ **Μακεδονία** κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐ-
τῆς, ἡ **Ἡπειρος**, ἡ ἠρωϊκὴ μεγαλόνησος **Κρήτη** καὶ αἱ πλεῖστοι
τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εὐτυχεῖς ἀγάλλονται ἀπὸ ἐννέα ἤδη ἐτῶν τοῦ
γ' υκυτάτου ἡλίου τῆς ἐλευθερίας.

Υπάρχουσιν ὅμως δυστυχῶς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι, αἱ
ὁποῖαι δὲν ἠλευθερώθησαν ἀκόμη καὶ αἵτινες ὑφίστανται μύρια ὅσα
κατὰ ὑπὸ τῶν βαρβάρων Τούρκων καὶ Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἐξαναγ-
κάζουσι τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων νὰ καταφεύ-
γωσιν ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἣτις ἔκτοτε ἐφρόν-
τισε καὶ φροντίζη περὶ αὐτῶν μὲ πατρικὴν στοργήν.

Αἱ ἀλύτρωτοι εἰσέτι χῶραι εἶναι μέρος τῆς **B. Θράκης** (Ἄνατ.
Ῥωμυλία), τὴν ὁποίαν κατέχουσιν οἱ Βούλγαροι. Μέγα μέρος τῆς **Μα-
κεδονίας**, τὸ ὁποῖον κατέχεται ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων,
ὡσαύτως δὲ καὶ μέρος τῆς Βορείου **Ἡπείρου**, ὅπερ κατέχεται ἔτι ὑπὸ
τῶν Ἀλβανῶν.

Ἡ **Μικρὰ Ἀσία** ὁλόκληρος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε
καθαρῶς χώρα ἑλληνικὴ, δυστυχῶς σήμερον καὶ αὕτη στενάζει ὑπὸ
τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι διαφοροτρόπως βασανίζουν
τοὺς ἐκεῖ ἐναπομείναντας Ἕλληνας.

Πρὸς τούτοις καὶ ἡ **ΝΑ** καὶ χαμηλότερον κειμένη ἑλληνικωτάτη
μεγαλόνησος **Κύπρος** κατέχεται ὑπὸ τῆς μεγ. Βρετανίας.

Οἱ Ἕλληνες ἐκ φύσεως **ἀποδημικοὶ** καὶ **ἐπιτηδέιοι ἔμποροὶ** δια-
κρίνονται ὡς μεγάλοι **ἐπιχειρηματῆαι** εἰς διάφορα ἔμπορικά κέντρα

της γῆς. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουσι ἐγκατασταθῆ εἰς *Αἴγυπτον*, *Ῥουμανίαν*, *Ῥωσίαν*, *Ἀμερικὴν*, *Ν. Ἀφρικὴν*, *Αὐστραλίαν* (Σίδνεϋ) καὶ ἐν γένει εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἐργασίας.

Σπουδαῖα κέντρα τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ *Κωνσταντινούπολις*, ἡ *Σμύρνη*, ἡ *Ὀδησός*, ἡ *Ἀλεξάνδρεια*, τὸ *Καῖρον*, ἡ *Νέα Ὑόρκη*, τὸ *Σικάγον*. Ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἡ *Μασσαλία*, τὸ *Λονδίνον*, ἡ *Τεργέστη* κλπ.

Γενικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ βασιλείῳ καὶ τῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ διαμενοντῶν Ἑλλήνων ἀνέρχεται εἰς 12 ἑκατομμύρια περίπου.

Ἡ Ἑλλὰς μετὰ θάρρους πλέον καὶ ἐλπίδων ὕστερον ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἥρωικά κατωρθώματα τῶν τέκνων της στρέφει τὰ βλέμματά της πρὸς τὸ τέρμα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεώς της.

Ἴσως δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀνδρεῖος στρατὸς ἡμῶν τὸ χάριμα καὶ ἡ ἐλπίς ἡ μεγάλη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, θὰ συναθροίσῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀητητήτους λεγεῶνάς Του, ἵνα ἀναστήσῃ τὸν μαρμαρωμένον *Βασιλῆα* τοῦ *Γένους* καὶ λαμπρὸς ἀνακαθίσῃ ἐπὶ τοῦ κενοῦ θρόνου τῆς *μεγάλης Ἑλλάδος*, ἐκείνης τὴν ὁποίαν διέγραψε *στὸ χάριτν του ὁ Ῥήγας, ὁ πρῶτος ψάλτης τῆς ἐλευθερίας καὶ πρῶτος μάρτυς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναστάσεως με πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ παλλάδιον* τοῦτο τῶν ἐθνικῶν βλέψεων, τὸ κέντρον τῶν παλμῶν πάσης ἑλληνικῆς καρδίας, τὸ γλυκὺ καὶ φαινδὸν εἶδωλον τῶν ἐλπίδων τοῦ *Γένους*.

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὰ τελειότερα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πλασμάτων διαφέρουσι δὲ τῶν ἄλλων ζῶων ὄχι μόνον κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπρὸ κίσθησαν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ διὰ γλώσσης, διὰ τῆς ὁποίας συνεννοοῦνται καὶ διὰ τοῦ λογικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδῆγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι ἀνέρχονται εἰς 1600 ἑκατομμ. κατοίκους περίπου. Διαφέρουσι δὲ ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ

δέρματος, τῆς κατασκευῆς τοῦ κρανίου καὶ τὸ εἶδος τῆς κόμης. Συμφώνως πρὸς τὰς διαφορὰς ταύτας οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς πέντε φυλὰς ὡς ἑξῆς :

1) Ἡ **Καυκασία λευκὴ φυλὴ** (περὶ τὰ 800 ἑκατομμύρια), ἣτις κατοικεῖ ἐν Εὐρώπῃ, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους· ἡ καυκασία φυλὴ ἔχει χρῶμα λευκὸν ἢ σιτόχρουν, κεφαλὴν κανονικὴν, πρόσωπον φοειδὲς καὶ τρίχας μακρὰς καὶ εὐθείας.

2) Ἡ **Αἰθιοπικὴ ἢ νιγριτικὴ ἢ μαύρη φυλὴ**, ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὴν μέσην νοτίαν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὸ δυτικὸν τῆς **᾽Ωκεανίας** (110 ἑκατομ.). Οἱ Αἰθίοπες ἢ Νιγριταὶ ἔχουσι δέρμα μέλαν, σιαγόνας προεχούσας, χεῖλη πλατέα καὶ χρῶμα οὖλον.

3) Ἡ **Μογγολικὴ ἢ κίτρινη φυλὴ**, ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὴν Ἀσίαν, (**Κίτιαν, Ἰαπωνίαν**) καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας (550 ἑκατομ.). Οἱ Μογγόλοι ἔχουσι χρῶμα κίτρινον ἢ μελανόχρουν, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προέχοντα, ὀφθαλμοὺς στενοὺς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λοξοὺς καὶ τρίχωμα μέλαν καὶ σκληρόν.

4) Ἡ **Μαλαϊκὴ φυλὴ**, ὁποία κατοικεῖ εἰς τὴν νοτίαν Ἀσίαν καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηρικοῦ ὠκεανοῦ, εἰς τὴν **Μαδαγασκάρην** καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν (50 ἑκατομ.). Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μαλαϊκὴν φυλὴν ἔχουσι χρῶμα κίτρινον μελανίζον, ὄϊνα πλατεῖαν καὶ στόμα μέγα, τρίχωμα δὲ συνήθως οὖλον (κατσαρόν).

5) Ἡ **Ἀμερικανικὴ ἢ ἐρυθρὰ φυλὴ** (8 ἑκατομ.). Οὗτοι εἶναι αὐτόχθονες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἔχουσι δέρμα χαλκόχρουν, μέτωπον στενόν, τὰ ὀστέα τοῦ προσώπου προέχοντα καὶ βίνα ἀετοειδῆ. Καλοῦνται δὲ Ἰνδοὶ ἢ Ἰνδιάνοι.

Ἐξ ὅλων τῶν φυλῶν ἡ σπουδαιότερα εἶναι ἡ Καυκασία ὅχι μόνον διὰ τὴν ὥραιότητά αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς ταύτην ἀνήκουσιν οἱ μᾶλλον πεπολιτισμένοι λαοί.

Γλώσσαι, Θρησκείαι

Οἱ ἄνθρωποι ὁμιλοῦσι περὶ τὰς 800 κυρίας γλώσσας· κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας τάξεις· εἰς μονοθεϊστὰς καὶ πολυθεϊστὰς. Μονοθεῖσται λέγονται, ὅσοι λατρεύουσιν ἕνα μόνον Θεόν, καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ χριστιανοί, οἱ μωαμεθανοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι· πολυθεῖσται δὲ οἱ εἰδωλολάτραι, ὅσοι πιστεύουσιν εἰς πολ-

λους θεούς ἢ εἰδωλά· οὗτοι ἀνέρχονται εἰς 600 ἑκατομμύρια (βραχμνισμός, βουδδισμός, φετιχισμός).

Ἡ τελειοτάτη τῶν θρησκειῶν εἶναι ὁ χριστιανισμός τὸν ὁποῖον παραδέχονται πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἦτο κατ' ἀρχὰς μία, ταύτης δὲ ἀπεσχίσθησαν κατ' ἀρχὰς οἱ καθολικοί, ἀπὸ τούτων δὲ οἱ διαμαρτυρόμενοι.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληγες πρεσβεύομεν τὴν ἀρχαίαν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Οἱ χριστιανοὶ ἀνέρχονται εἰς 500 ἑκατομμύρια, οἱ δὲ μωαμεθανοὶ (Ἰσλαμοὶ τοῦ προφήτου Μωάμεθ) ἀνέρχονται εἰς 180 ἑκατομμύρια, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰς 7 ἑκατομμύρια ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὰ 5 ἑκατομμύρια κατοικοῦσι ἐν Εὐρώπῃ.

Κράτος καὶ πολίτευμα.

Κράτος ὀνομάζεται ἡ χώρα ἣτις ἔχει ὠρισμένα ὄρια καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἢ πολλῶν ἐθνῶν καὶ τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὑπακούουσιν εἰς τὴν ἰδίαν κυβέρνησιν. Οἱ κάτοικοι τοῦ κράτους ὀνομάζονται **λαός**.

Ἔθνος ὀνομάζεται τὸ σύνολον ἀνθρώπων ἐχόντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν συνήθως θρησκείαν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν.

Πολίτευμα καλεῖται ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται ἐν κράτος ἢ βασίλειον. Πολιτεύματα δὲ εἶναι τριῶν εἰδῶν κυρίως.

α') **μοναρχία** ἀπόλυτος, ὅταν ἡ νομοθετικὴ καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἶναι εἰς χεῖρας ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ Μονάρχου.

β') **μοναρχία συνταγματικὴ**, ὅταν ὁ μονάρχης (βασιλεὺς) ὄρη συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους, οἵτινες ψηφίζονται ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων (Βουλὴ, Γερουσία) καὶ ἐπικυροῦνται ὑπ' αὐτοῦ καὶ

γ') **δημοκρατία**, ὅταν ὁ λαὸς ἐκλέγῃ τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ ὄρχοντα (πρόεδρον) δι' ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον. Πολλὰ κράτη ἢ πολιτεῖαι ἠνωμένοι μετ' ἀλλήλων ὑπὸ κοινὴν τινα κυβέρνησιν μοναρχικὴν ἢ δημοκρατικὴν ἀποτελοῦσιν **ἄμοσπονδιαν** ἢ συμπολιτείαν (ἠνωμένοι πολιτεῖαι, Ἑλβετία), ἢ αὐτοκρατορίαν, ὡς μέχρι τοῦδε ἡ Γερμανία.

Τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς. Ἡ ἕκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τοῦ κόσμου.

ΕΥΡΩΠΗ

Ῥωσία	5.390.000	τετρ. χιλιάμ.	115.000.000	κατοίκους
Ἀυστροουγγαρία ⁽¹⁾	648.545	> >	48.000.000	>
Γερμανία	(πρὸ τοῦ 540770	τετρ. χιλιάμ.	60.000.000	κατ.
Γαλλία	Εὐρωπ. 536464	> >	40,000,000	>
Ἰταλία	πολέμου 282682	> >	35,000,000	>
Ἰσπανία	554552	> >	20,000,000	>
Ἀγγλία	314359	> >	42,000,000	>

Πόλεις ἔχουσαι ἄνω τῶν 500,000 κατοίκων.

Ἀγγλία.— Λονδίνον 4,600,000, Βιρμιγγάμ 555,000, Μάντσεστερ 800,000, Λίβερπουλ 750.000. Γλασκῶβ 770,000.

Ἰσπανία.— Μαδρίτη 530,000. Βαρκελώνη 530,000.

Γαλλία.— Παρίσιοι 2,800,000. Μασσαλία 520,000.

Βέλγιον.— Βρυξέλλαι 570,000.

Ὁλλανδία.— Ἀμστελδάμον 570,000.

Γερμανία.— Βερολίνον 2,100,000. Δρέσδη 530,000. Λειψία 500,000.

Ἀυστρία.— Βιέννη 2,000,000. Βουδαπέστη 710,000.

Ἰταλία.— Ῥώμη 500,000. Νεάπολις 600,000.

Τουρκία.— Κωνσταντινούπολις 1,120,000.

Ῥωσία.— Πετρούπολις 1,500,000. Μόσχα 1,000,000. Βαρσοβία (Πρωτεύουσα Πολωνίας 685,000).

(1) Ἡ αὐτοκρατορία τῆς Αὐστροουγγαρίας διελύθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Σαίν Ζερμαίν καὶ ἐξ αὐτῆς παρήχθησαν οἱ δημοκραταὶ τῆς Αὐστρίας Τσεχο-Σλοβακίας, Οὐγγαρίας καὶ ἐν μέρει τῆς Πολωνίας τῶν λοιπῶν χωρῶν αὐτῆς προστεθεισῶν ἄλλων μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἄλλων δὲ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ Ῥουμανίαν.

ΑΣΙΑ

Ἀσιατική Τουρκία	1,766,000	τετρ. χιλ.	17,000,000	κατοίκ.
Περσία	1,650,000	> >	9,000,000	>
Ἀφγανιστάν	558,000	> >	5,000,000	>
Σιβηρία (ῥωσική)	12,535,000	> >	5,730,000	>
Ἀραβία	5,156,000	> >	5,340,000	>
Κίνα	11,000,000	> >	360,000,000	>
Ἰαπωνία	542,920	> >	50,000,000	>

Ἐν τῷ Ἰνδοστάν, ὑποτελεῖ τῇ Ἀγγλίᾳ χώρα, πόλεις Καλκούτα 850,000, Βομβάη 800,000. Μαδράς 500,000. Χαϊδεραβάδη 500,000.

Κίνα, — Πεκίνον 1,500 000. Τιέν Τσιν 1,000 000. Ναγκίγκ 500,000. Σαγκάη 600,000. Χάν Τσέου 800,000. Καντῶν 2,500,000 Φοῦ Τσέου 700,000.

Ἰαπωνία. — Τόκιον 2,000,000. Ὅσακα 1,000,000.

ΑΦΡΙΚΗ

Ἀλγερία	890,000	τετρ. χιλ.	5,320,000	κατοίκους
Τριπολίτις	892,000	> >	700,000	>
Αἴγυπτος	994,000	> >	10,000,000	>
Νουβία καὶ Σουδάν	1,900,000	> >	11,000,000	>
Ἀβησσυνία	540,000	> >	8,000,000	>
Σαχάρα	6,662,000	> >	3 500,000	>
Κόγκον	3,380,000	> >	15,000,000	>
Πόλεις Κάτρον			650,000	>

ΑΜΕΡΙΚΗ

Βρετανική Ἀμερική	9,700,000	τετρ. χιλ.	6,230,000	κατοίκους
Ἐπικράτεια Καναδά	9,659,000	> >	5,982,000	>
Ἡνωμένα Πολιτεῖαι	9,500,000	> >	85,000,000	>
Μεξικόν	1,987,000	> >	14,000,000	>
Κολομβία	1,181,000	> >	3,500,000	>
Βενεζουέλα	942,000	> >	2,500,000	>
Περου	1,470,00	> >	5,000,000	>

Βολιβία	1,470,000 τετρ. χιλ:	2,000,000 κατοίκους
Χιλή	755,000 > >	3,000,000 >
Ἄργεντινὴ	2,804,090 > >	6,000,000 >
Βραζιλία	8,850,000 > >	20,000,000 >
Ἡνωμένα Πολιτεῖαι. Πόλεις Ν. Ὑόρκη		5,000,000 >
Βαλτιμόρη		600,000 >
Σικάγον		2,000,000 >
Ἅγιος Λουδοβίκος		675,000 >
Ἄργεντινῆ. Βουένος Ἄϊρες		1,200,000 >
Βραζιλία. Ρίον Ιανέρον		850,000 >
Πόλεις ἐν Αὐστραλία	Μελβούρνη	500,000 >
	Σίδνεϋ	500,000 >

Ὅδοι θαλασσίας συγκοινωνίας.

Γραμμαὶ Ἀτλαντικοῦ. Εὐρώπη—Ἀμερική.

- 1) Ἐκ Λίβερπουλ εἰς Χάλιφαξ
- 2) Ἐκ Λίβερπουλ εἰς Κουεβέκην
- 3) > Λίβερπουλ > Γουϊάναν
- 4) > Λίβερπουλ > Ἀντίλλας
- 5) > Χάρβης > Νέαν Ὑόρκην
- 6) > Λίβερπουλ > Βοστώνην, Φιλαδέλφειαν, Ν. Αὐ-
- 7) Ἐξ Ἀμστελοδάμου > Νέαν Ὑόρκην [ρηλίαν
- 8) > Ἀμβέρσης > Νέαν Ὑόρκην
- 9) Ἐκ Χάρβης > Κολόνον
- 10) > Σαούθαμπτων > Ἀντίλλας
- 11) Ἐξ Ἀμβούργου > Ἅγιον Θωμᾶν. Κολόνον
- 12) Ἐκ Βρέμης > > >
- 13) > Λίβερπουλ > Ρίον Ἰανέριον—Βουένος Ἄϊρες
- 15) > Σαούθαμπτων > < > <
- 15) Ἐξ Ἀμβούργου > < > >
- 16) Ἐκ Μασσαλίας > > < >
- 17) > Γενούης > > > >

Εὐρώπη—Δυτική Ἀφρική.

1)	Ἐκ	Χάβρης	εἰς	Δεκάρ καὶ Λοάγγον
2)	»	Μασσαλίας	»	Δεκάρ—Γουϊνέαν καὶ Κόγγον
3)	»	Λίβερπουλ	»	Γουϊνέαν
4)	Ἐξ	Ἀμβούργου	»	Γουϊνέαν Κόγγον
5)	Ἐκ	Λονδίνου	»	Ἀκρωτήριον
6)	»	Σαούθαμπτον	»	»

Εὐρώπη—Ἀνατολική Ἀφρική.

1)	Ἐκ	Μασσαλίας	εἰς	Ζανζιβάρην—Ταματάβην
2)	»	Λονδίνου	»	Ζανζιβάρην—Νατάλην

Γραμμαὶ Μεσογείου θαλάσσης.

1)	Ἐκ	Μασσαλίας	εἰς	Ἀλγέριον, Πειραιᾶ, Κωνσταντι- νούπολιν, Ὀδησσόν, Βατούμ.
2)	»	Τεργέστης	»	Βρινδήσιον, (Πρίντιζι) Πειραιᾶ
3)	»	Βρινδησίου	»	Ἀλεξάνδρειαν Κων]πολιν
4)	»	Γενούης	»	»
5)	»	Πειραιῶς	»	»
6)	»	Πειραιῶς	»	Ἀλγέριον
7)	»	Πειραιῶς	»	Βρινδήσιον
8)	»	Πειραιῶς	»	Μασσαλίαν

Γραμμαὶ Ἰνδικῶ Ὠκεανοῦ Εὐρώπη—Ἀσία.

1)	Ἐκ	Λονδίνου	εἰς	Βομβάην
2)	»	Λίβερπουλ	»	Καλκούταν Ῥαγκούνην
3)	»	Σαούθαμπτον	»	Καλκούταν
4)	»	Τεργέστης	»	Βομβάην
5)	»	Γενούης	»	Καλκούταν
6)	»	Μασσαλίας	»	Κεϋλάνην, Σιγκαπούρην, Χόγγ,
7)	»	Λίβερπουλ	»	Κίναν, Ἰαπωνίαν, Κόγκ, Σαγγάην
8)	Ἐξ	Ἀμβούργου	»	»

Εὐρώπη—Αὐστραλία.

1)	Ἐκ Λονδίνου	>	Αὐστραλίαν, Νέαν Ζηλανδίαν
2)	Ἐξ Ἀμβούργου	>	Αὐστραλίαν
3)	Ἐκ Σαούθαμπτον	>	Κολόμβον, Αὐστραλίαν
4)	> Μασσαλίας	>	Κολόμβον, Ἀλβάνην Σίδνεϋ Νου- [μέαν

Ὅδοι συγκοινωνίας κατὰ ξηράν.

Ἐν Εὐρώπῃ. Διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. 1) Ἐκ Λισσαβῶνος εἰς Μαδρίτην, Παρισίους, Βρυξέλλας καὶ Πετρούπολιν. 2) Ἐκ Λονδίνου εἰς Καλαὶ (ἐν πλῆ) Παρισίους, Βρινησίον. 3) Ἐκ Λονδίνου εἰς Βιέννην, Θεσσαλονίκην, Κωνσταντινούπολιν. 4) Ἐκ Πειραιῶς εἰς Βιέννην καὶ λοιπὴν Εὐρώπην. Πλάγια γραμμαί, Λυών, Μασσαλίας, Ἀμβέρσης, Ἀγίου Γοτθάρδου—Γενεύης.

Ἐν Ἀσίᾳ. 1) Ὁ ὑπερκάσπιος ἐκ τῆς Κασπίας εἰς τὸ Ἀφγανιστάν. Β) Ἐξ Ὁρεμβούργου εἰς Τασκένδην συνδέουσα κατ' εὐθεῖαν τὴν ῥωσικὴν διακλάδωσιν πρὸς τὸν ὑπερκάσπιον. 3) Ὁ ὑπερσιβηρικὸς ἀπὸ Μόσχας εἰς Ὑρκούσκην καὶ εἰς Βλαδιβοστόκ, διακλαδούμενος εἰς Μοῦκδεν, Λιάο Γιάγκ καὶ καταλήγων εἰς Πόρτ-Αρθοῦρ καὶ Δανλύ. 4) Ἐκ Πεκίνου εἰς Χάν Κέου. 5) Ἀπὸ Βομβάης εἰς Καλκούταν. 6) Ἀπὸ Σμύρνης εἰς Ἀλεξανδρέτιαν διὰ Χαλεπίου, Βαγδάτης Βασσόρας.

Ἐν Ἀφρικῇ. 1) Ἐξ Ἀλγερίου εἰς Τύνιδα. 2) Ἐξ Ἀλγερίας μέχρι τῆς λίμνης Τσάδας καὶ τοῦ ποταμοῦ Νίγειρος. 3) Ἐξ Αἰγύπτου (Ἀλεξανδρείας) εἰς Νοτιᾶν Ἀφρικὴν, μήπω περατωθεῖσαν εἰσέτι, μέχρις Ἀδδῖς Ἀμπάμπα (Ἀβησσυνίας).

Ἐν Ἀμερικῇ. 1) Ἐκ Νέας Ὑόρκης εἰς Σικάγον. Ἅγιον Παῦλον, Βισμάρκην καὶ Ἅγιον Φραγκίσκον. 2) Ἐκ Σικάγου εἰς Ὀμάχην καὶ Ἅγιον Φραγκίσκον. 3) Ἐκ Νέας Ἀγγλίας εἰς Λὸς Ἄντζελες, 4) Ἐκ Χάλφαξ εἰς Βάγκουβέρ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πλείστα πλάγια γραμμαί.

Ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀμερικῇ πλείστα γραμμαὶ διασχίζουσι τὴν χώραν κυριωτέρη εἶναι ἢ τοῦ Παναμαῖ. Ἐν τῇ νοτιᾷ Ἀμερικῇ ἡ κυριωτέρα γραμμὴ εἶναι ἀπὸ Βουένος Ἄϊρες εἰς Βαλπαραΐζον.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδς

1) Ἡ ἐκ τῆς γεωγραφίας διδασκομένη ὕλη εἰς τὰς τάξεις Ε΄ καὶ Σ΄. 3—4

ΜΕΡΟΣ Α΄.—ΤΑΞΙΣ Ε΄.

2) Ἡ Γῆ—Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Γῆς. (Ἐν σχέσει μὲ τὴν γεωλογίαν καὶ τὴν κοσμογραφίαν). Ἄνυψώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους	4—6
3) Πῶς ἐσχηματίσθη ἡ γῆ.—Ἡ γῆ ἐν τῷ ἀπέριφρ διαστήματι.—(Σχήμα, ἡ γῆ ἐν τῷ διαστήματι).—Σχήμα τῆς γῆς	6—8
4) Πῶς προχείρως προσανατολιζόμεθα σχῆμα προσανατολισμός κατὰ τὴν μεσημβρίαν)	8—9
5) Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς καὶ αἱ περὶ τούτου ἀποδείξεις	9—12
6) Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς γῆς ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως μόνον	12—13
7) Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα	13—14
8) Μέγεθος τῶν ἡπείρων καὶ σχηματισμὸν αὐτῶν. Οἱ 5 ὠκεανοὶ	14—15
9) Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὕδρογείου σφαίρας. Διανομὴ τῶν ξηρῶν καὶ θαλασσῶν	15—16
10) Κύματα παλλήρροισι. Βυθὸς καὶ βάθος τῶν ὠκεανῶν	16—17
11) Περὶ τῶν θαλασσίων ζώων καὶ φυτῶν. Τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ ρεύματα	17—19
12) Θερμὰ ρεύματα.—Ψυχρὰ ρεύματα	19—21
13) Περὶ κύκλων ἐν γένει.—Κύκλοι τῆς γῆινης σφαίρας	21—22
14) Γεωγραφικὸν πλάτος	22—23
15) Γεωγραφικὸν μῆκος.—Διαφοραὶ τῆς ὥρας κατὰ διάφορα μῆκη	23—24
16) Ζῶναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς	24—25
17) Τίνας ὀνομάζομεν τροπικοὺς κύκλους καὶ τίνας πολικοὺς	25—26
18) Ἀτμόσφαιρα	26—29
19) Πῶς διανέμεται ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς	30—32
20) Περὶ θερμοκρασίας.—Ἄνεμοι.—Υγρασία	32—33
21) Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀσίας	33—37
22) Μορφολογία τοῦ ἐδάφους—Ὅρη	—
23) Βαθύπεδ.—Πεδιάδες.—Υδρογραφία.—Κλίμα κλπ.	37—38
22) Α΄. Βορεία Ἀσία. (Ἡ ἐν Ἀσίᾳ Ῥωσικὴ αὐτοκρατορία δημοκρατία ἤδη τῶν Σοβιέτ	38—46
25) Β΄. Δυτ. Ἀσία.—Ἀσιατικὴ Τουρκία.—Μικρὰ Ἀσία	

26) Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου. — Κύπρος	46—48
27) Συρία καὶ Παλαιστίνη. — Τουρκικὴ Ἀρμενία — Μεσοποταμία καὶ Βαβυλωνία	48—54
28) Ἀραβία. — Ὀροπέδιον τοῦ Ἰράν (ἢ Ἀριανή), — Βασίλειον τῆς Περσίας	54—57
29) Ἀφγανιστάν. — Βελουτχιστάν	57—58
30) Ἰνδική : Βρεττανικαὶ Ἰνδίαί, Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα. — Βασί- σίλειον τοῦ Σιάμ	58—61
31) Ἄνατ. Ἀσία: Σινικὸν Κράτος, Μορφολογία τοῦ ἐδάφους κλπ.	61—64
32) Ἰαπωνία καὶ Κορέα κλπ.	64—65
33) Ἀφρικὴ — Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀφρικῆς	65—68
34) Βορεῖα Ἀφρικὴ: Αἱ παρὰ τὸν Νεῖλον χῶραι. Αἴγυπτος, Τριπολίτις καὶ Κυρηναϊκὴ	69—71
35) Βερβερία — Σαχάρα, Δυτ. καὶ Κεντρικὸν Σουδάν-Σενεγαμβία	71—75
36) Ἄνω ἢ βορεῖα Γουίνεα — Κάτω ἢ νοτιᾶ Γουίνεα	74—75
37) Τέως νοτιοδυτικὴ γερμανικὴ Ἀφρικὴ. Νότια Βρεττανικαὶ κτήσεις (Τρσανσβάαλ καὶ Ὀράγγη). Αἱ πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠ- κεανὸν χῶραι τῆς Ἀφρικῆς	75—76
38) Πορτογαλλικαὶ (πρώην Γερμανικαὶ), Βρεττανικαὶ καὶ Ἰτα- λικαὶ κτήσεις	76
39) Αἱ περὶ τὴν Ἀφρικὴν νῆσοι	76—77
40) Ἀμερικὴ : Θέσις ὄρια κλπ.	78—81
41) Βορεῖα Ἀμερικὴ ἢ Γροιλανδία — Βρεταν. βορεῖα Ἀμερικὴ	81—82
42) Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι	82—84
43) Μεξικόν. — Κεντρικὴ ἢ μέση Ἀμερικὴ κλπ. Δυτικαὶ Ἰνδίαί	84—87
44) Νοτιᾶ Ἀμερικὴ: 1) Βενεζουέλα, 2) Κολομβία, 3) Ἴσημε- ρινός, 4) Περού, 5) Βολιβία, 6) Χιλὴ, 7) Ἀργεντινὴ, 8) Πα- ραγουάη, 9) Οὐραγουάη, 10) Βραζιλία, 11) Γουιάνη	87—89
45) Αὐστραλία: Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Αὐστραλίας. Μαλαί- καὶ ἢ Ἰνδικαὶ νῆσοι (Μαλαισία)	89—93

ΜΕΡΟΣ Β'. — ΤΑΞΙΣ ΣΤ' :

46) (Στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τῆς γεωλογίας καὶ κοσμογραφίας καὶ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας). Ἡ γῆ — σχῆμα καὶ μέγε- θος αὐτῆς. — Διθόσφαιρα — Πάχος λιθοσφαιρας	94—96
48) Πετρώματα, — Ὑδατογενῆ ἢ Ποσιδώνια πετρώματα — Ἀ- πολιθώματα ἢ ἀπολιθώσεις	96—98
48) Πυριγενῆ ἢ Πλουτώνεια πετρώματα	98—99
49) Ἀνυψώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. — Μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς	99—102

50)	Χημική ἐνέργεια τοῦ ὕδατος. — Ἡ καταστρεπτική ἐνέργεια τῶν πάγων. — Παγετῶνες	102—105
51)	Ἑσωτερικὸν τῆς γῆς. — Ἡφαίστεια	106—108
52)	Σεισμοί. — Ἐγκατακρημνίσεως. — Ἡφαιστειογενεῖς. — Τεκτονικοὶ σεισμοὶ	108—110
53)	Θεσμαὶ πηγαί	110—111
54)	Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της — Ἡμέρα καὶ νύξ. — Αἰτία ἀνισότητος ἡμερῶν καὶ νυκτῶν	111—112
55)	Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον. — Αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους. — Περὶ ἡμερολογίου	112—117
56)	Ἐναστῆρος οὐρανός. — Γαλαξίας — ἀστέρες ἀπλανεῖς καὶ πλανῆται	117—120
57)	Ἀστερισμοί. — Ἥλιος — Ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα. — Τὸ σύμπαν γενικῶς	120—123
58)	Φαινομενικαὶ κινήσεις τοῦ ἡλίου. — Σελήνη. — Φάσεις τῆς σελήνης	123—126
59)	Εὐρώπη. — Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης	127—131
60)	Ἰταλία	131—134
61)	Ἑλβετία	134—136
62)	Γαλλία	136—138
63)	Ἰσπανία—Πορτογαλλία	138—140
64)	Μεγ. Βρεττανία	140—143
65)	Βέλγιον—Ὀλλανδία	143—146
66)	Γερμανία. Ὁμόσπονδα κράτη. — Πολίτευμα	146—149
67)	Δανία. — Σκανδιναυικὴ χερσόνησος — Σουηδία. — Νορβηγία	149—152
68)	Ἡ Ῥωσία (πρὸ τοῦ πολέμου) Ἡ Ῥωσία μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον	152—156
69)	Ἡ Αὐστροουγγαρία (πρὸ τοῦ πολέμου)	156—160
70)	Ἡ Αὐστροουγγαρία μετὰ τὸν πόλεμον	160—162
71)	Ἡ δημοκρατία τῆς Αὐστρίας. — τῆς Τσεχο-σλοβακίας — Οὐγγαρίας, Νοτιοσλαβίας	160—162
72)	Ἑλληνικὴ Βαλκανικὴ χερσόνησος	162—164
73)	Θράκη. — Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία — Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως	164—168
74)	Νομὸς Ἀδριανουπόλεως. — Τὸ κράτος τῆς Ἀλβανίας	168—71
75)	Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας	171—176
76)	Ῥουμανία πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου.	176—
77)	Ἡ Ῥουμανία μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον	180—
78)	Τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας (πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου)	180—185
79)	Τὸ βασίλειον τοῦ Μαυροβουνίου (πρὸ τοῦ Εὐρωπ. πολέμου)	185—186

	Σελίς
80) Ἑλλάς.—Θέσις, καὶ φυσικὴ ταύτης διαίρεσις	x86= 89
81) Φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Προϊόντα φυσικὰ καὶ φιοτεχνικά	189—195
82) Περὶ διοργανισμοῦ τῆς διοικήσεως κλπ	195—199
83) Αἱ ἀλύτρωτοι ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ ἡ καθόλου διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ γένους	199—201
84) Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων	201—202
85) Γλώσσαι.—Θρησκείαι—Κράτος—Πολίτευμα	202—203
86) Τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς. Ἡ ἔκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τοῦ κόσμου	203—204
87) Πόλεις ἔχουσαι ἄνω τῶν 500,000 κατοίκων	204—
88) Ἄδια.—Ἀφρική.—Ἀμερική.—	204—205
89) Ὅδοι θαλασσίας συγκοινωνίας	205—207
90) Ὅδοι συγκοινωνίας κατὰ ξηρὰν	207—208
91) Πίναξ περιεχομένων	208—212

300

